

† **Petroniu Florea**

CALEA MÂNTUIIRII

**Editura Episcop Nicolae Popovici, Oradea
2003**

Motto:

“Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pierire și mulți sunt cei care o află, și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află” (Matei 7,13-14).

Introducere

Cartea de față este o culegere de articole și eseuri publicate în revistele teologice, conferințe susținute cu diferite ocazii și predici rostite în diverse biserici, iar nu un manual cu o anumită temă, dispus pe capitole (excepție face capitolul despre sfintele taine), de aceea unele teme tratate au aparat critic, iar altele nu. Aceste teme nu au continuitate, nu se leagă între ele decât prin unitatea de gândire, iar uneori aceeași idee se repetă, poate chiar cu aceleași cuvinte, dar sperăm ca acest lucru să nu îl obosească pe cititor, ci să îi fixeze mai bine în minte tema respectivă.

Dorința noastră a fost de a întări duhovnicește pe cei ce vor citi această carte și de a-i impulsiona spre o mai autentică și dinamică trăire spirituală. Din acest motiv am vorbit întâi despre Dumnezeu, despre marea Lui iubire în general și în mod special față de om. Omul este ființa preferată a lui Dumnezeu, pentru că Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, iar nu înger. Psalmistul spune „Ce este omul că-ți amintești de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat. Pusu-l-ai peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui” (Ps. 8,4-6). Iar sfântul apostol Pavel zice despre Fiul lui Dumnezeu că: „nu a luat firea îngerilor, ci sămânța lui Avraam a luat” (Evrei 2,16). Am prezentat apoi împărăția cerurilor, cum poate fi Dumnezeu văzut și cunoscut, sfinții îngeri, crearea omului, misterul morții, atitudinea omului față de Dumnezeu (răspunsul omului la binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra lui), învierea Domnului Hristos, vârsta omului (care sporește în funcție de viața curată și scade în urma păcatelor), am prezentat frumusețile Ortodoxiei în paralel cu alte religii sau culte, unele rătăcirii de la dreapta credință, atitudinea creștinului în anumite situații, ascultarea de Dumnezeu, mântuirea omului, importanța frecventării Bisericii, problema calendarului bisericesc (care nu este prea cunoscută în

rândul credincioșilor), cum ne alegem profesia din punct de vedere creștin, am tratat păcatul și evoluția lui pentru a ști cum să ne ferim de el, am vorbit despre păcatul cleветirii (considerat de multă lume drept un păcat minor), despre rugăciuni, despre revelația dumnezeiască și am prezentat sfintele taine, mijloacele prin care dobândim harul lui Dumnezeu, absolut necesar pentru mântuire.

Publicarea acestei cărți a fost posibilă datorită bunăvoinței conducerii Universității din Oradea, întrucât cheltuielile de tipărire au fost suportate de Universitatea orădeană. De aceea ne exprimăm cele mai alese sentimente de mulțumire și recunoștință Domnului Prof. Univ. Dr. Ing. Senator Teodor Maghiar, Rectorul acestei Universități.

Dumnezeu

Pentru foarte multă lume din ziua de astăzi, deci și pentru mulți creștini, Dumnezeu este un concept abstract al cărui sens le scapă, nu le este cunoscut. Bineînțeles că Dumnezeu este infinit, deci și discuțiile despre El sunt tot infinite. Noi vom încerca să prezentăm foarte pe scurt ceea ce a luat Bisericii câteva sute de ani să formuleze, pe baza celor descoperite de Dumnezeu despre Sine. Deci cele ce le vom expune reprezintă o infimă parte din ceea ce se cunoaște și s-a scris despre Dumnezeu.

Vom începe cu numele lui Dumnezeu. Noi, românii, îl numim pe Domnul: Dumnezeu. Grecii îi spun Θεός, englezii God, francezii Dieu, italienii Dio și fiecare popor îl numește în limba sa. Iehoviștii însă sau martorii lui Iehova spun că Dumnezeu când i s-a arătat lui Moise în Sinai i-a zis că se numește Iehova, nu Dumnezeu, nici Θεός, ș.a.m.d. Deci Iehova este adevăratul nume al lui Dumnezeu și nu îl putem numi altfel.

Moise l-a întrebat pe Dumnezeu : „Cine ești Doamne?” iar Acesta i-a răspuns: „Eu sunt Iehova”, adică „Eu sunt cel ce sunt” (Ieș. 3,14). Iehova este forma pasivă a verbului ebraic „lihiot - haia - ihieh” care înseamnă a fi. Deci Dumnezeu nu și-a dezvăluit lui Moise numele Său, unicul Său nume, ci a afirmat despre Sine: „Eu sunt cel ce sunt”, s-a autodefinit ca Cel ce există prin Sine însuși, adică independent de altcineva sau altceva. Toate viețuitoarele din lume sunt ființe. De unde vine termenul de ființă? De la a fi, a exista, pentru că toate există numai datorită lui Dumnezeu și sunt menținute de Acesta în existență. Ființa creată nu există de la sine, ci ființează prin participarea la Dumnezeu, la energiile Sale creatoare, adică dătătoare și păstrătoare de viață. Toate există prin participarea la Dumnezeu. Singur Dumnezeu există prin Sine Însuși, El singur este cel ce este. Deci dacă vreun iehovist ne va spune vreodată că Iehova

este numele lui Dumnezeu, încercând să ne convingă de acest lucru, noi știm să-i replicăm că Iehova este un verb, care în limba română se poate traduce și înseamnă „Eu sunt cel ce sunt”. În plus existența prin Sine a lui Dumnezeu sau aseitatea, pe care o definește termenul de „iehova”, este doar o calitate a lui Dumnezeu, iar Domnul are infinite însușiri. Numele Sfântului Ioan Gură de Aur în limba greacă este de Ioan Hrisostomul, pentru că στόμα înseamnă „gură”, iar χρυσός „aur”. Nimeni nu ne va putea spune însă vreodată că singurul nume corect și legitim al Sfântului este cel de Ioan Hrisostomul, nu și cel de Ioan Gură de Aur, traducerea românească a numelui Sfântului. La fel se întâmplă și în ceea ce privește verbul ebraic „iehova”.

Domnul a spus despre Sine când i-a descoperit lui Moise Legea Veche în Sinai: „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine! Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujești, că Eu, Domnul Dumnezeul tău, sunt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinților ce Mă urăsc pe Mine, până la al treilea și al patrulea neam, și Mă milostivesc până la al miilea neam către cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele” (Ieș. 20,2-6).

Dar cine sau ce este de fapt Dumnezeu? Vom da definiția Lui din Dicționarul explicativ al limbii române: „Dumnezeu este ființa supremă, creatoare și cârmuitoare a lumii, principiul fundamental al existenței și al ordinii universale”¹.

Când am spus Dumnezeu, noi am înțeles Sfânta Treime. Dumnezeu este unul în ființă, esența sau substanța dumnezeiască este una singură. Această ființă subzistă în cele trei persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Aceștia nu sunt trei dumnezei, ci cele trei persoane ale lui Dumnezeu, care este unul singur, pentru că ființa divină este una singură.

¹ *Dicționarul Explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 324.

Care este relația dintre aceste trei persoane? În afara timpului, deci în veșnicie, Tatăl naște pe Fiul și purcede pe Sfântul Duh. Dar Fiul și Duhul Sfânt nu vin la existență după Tatăl, ci există împreună din veci. Toate trei persoanele sunt din eternitate, nu venite pe rând la existență. Deci nu a existat o vreme în care Tatăl era singur și nu avea pe Fiul și pe Duhul. Toate aceste trei persoane există deodată, etern, numai că Tatăl naște pe Fiul și purcede pe Sfântul Duh. Aceasta este relația dintre ele.

Bineînțeles că taina Sfintei Treimi este foarte adâncă și nu poate fi înțeleasă de mintea omului. Cum adică unul există în trei? Pentru a înțelege acest lucru, omul a făcut tot felul de asemănări sau similitudini. Vom prezenta o comparație făcută de Sfântul Spiridon al Trimitundeii. Acesta a trăit în veacul al IV-lea d. H., când se purtau foarte multe discuții despre Dumnezeu, pentru a se încerca definirea Lui. Sfântul Spiridon a luat o cărămidă în mână și a zis că Sfânta Treime este asemenea acestei cărămizi, care este una, dar este alcătuită din trei elemente. Sfântul Spiridon s-a rugat lui Dumnezeu și a strâns cărămida în pumn: în sus a țâșnit foc, în jos a curs apă, iar în mâna Sfântului a rămas lutul cărămizii. Tot așa este și Dumnezeu, a spus Sfântul, unul în trei.

Dumnezeu este Sfânta Treime și numai existând în trei persoane poate să fie Dumnezeu, căci relația dintre persoane le face demne și capabile de iubirea absolută. Un Dumnezeu singur nu poate exista, acesta este invenția filosofilor. Dacă Dumnezeu ar fi o singură persoană, nu ar fi capabil de iubire. Cel mult s-ar iubi pe Sine, dar aceasta ar fi o iubire sterilă, stearpă.

Dacă în Dumnezeu ar exista două persoane, iubirea dintre aceste persoane ar fi egoistă. O persoană ar iubi-o pe cealaltă și ar fi iubită de ea și această iubire s-ar închide între cele două persoane. Acest gen de iubire nu s-ar putea extinde și nu ar justifica crearea din iubire a lumii.

Iubirea perfectă este doar cea treimică, pentru că iubirea între două persoane sporește când este însoțită de bucuria unei a treia persoane. Noi simțim nevoia să fim iubiți de al treilea și să iubim pe

al treilea, și cu cât îl iubim mai mult împreună, cu atât ne iubim și noi mai mult. Eu nu vreau să fiu iubit numai de o persoană, ci vreau ca această persoană să fie însoțită în iubirea ei față de mine și de o a treia persoană și tu, cealaltă persoană, voiești la fel, să am și pe altul care te iubește împreună cu mine. Dar și cel de-al treilea vrea să ne vadă uniți în iubirea față de el și în iubirea lui pentru noi. Acest fapt îl cunosc toți cei căsătoriți care au copii. Prin nașterea de copii sporește iubirea dintre soți, care se răsfrânge multiplicată asupra copilului. Un bărbat devenit nu de multă vreme părinte, ne-a mărturisit că de când are copilul se tot gândește cum putea trăi înainte de a avea acest copil, pentru că acum și-a dat seama că viața lui nu avea sens. Își iubea mult soția, dar copilul a făcut ca dragostea dintre soți să se împlinească și a dat sens vieții acelei familii. Credeți că acel copil în sine a umplut viața celor doi? Nu copilul, ci dragostea față de copil (acest lucru îl vedem din trista realitate a multor copii care sunt abandonați după naștere sau mai târziu, pentru că părinții care le-au dat viață nu îi iubesc). Dragostea părinților față de copil este un reflex al iubirii treimice în viața omului, o mică scânteie din focul uriaș al iubirii lui Dumnezeu.

Dacă însă în Dumnezeu ar fi existat patru sau mai multe persoane, n-ar mai fi existat acea relație directă neîncetată și perfectă, ci ar fi fost o gloată de zei care ar fi trăit în dezordine și haos, ca zeii grecilor din Olimp.

Treimea este perfectă, de aceea Dumnezeu este Treime. Și dovadă că această iubire în Treime este perfectă, o avem în crearea lumii. Iubirea lui Dumnezeu a fost atât de mare, încât a vrut să o reverse și în afara Sa, să se bucure și alții de ea, de aceea a creat tot ceea ce există (în afară de rău, care este un accident în creație).

În relația cu lumea Tatăl este Creator, Fiul Mântuitor, iar Sfântul Duh Sfințitor. De vreme ce ființa lui Dumnezeu este una singură și voința Lui este tot una singură, adică nu se poate să voiască ceva Tatăl și altceva Fiul sau Duhul. Există o identitate perfectă de voință în sânul Sfintei Treimi. Dacă este identitate de voință, atunci este și identitate de acțiune. De aceea când spunem că

Tatăl a creat lumea, să fim conștienți că și Fiul și Duhul au participat la crearea acesteia. Fiul și Duhul erau mâinile cu care Tatăl plămădea creația. Astfel Sfântul Ioan Evanghelistul spune în acest sens despre Fiul: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (I Ioan 1,3). Iar despre Sfântul Duh se spune: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul. Și pământul era netocmit și gol. Întuneric era deasupra adâncului și Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor” (Fac. 1,1-2). La mântuirea lumii Fiul ascultă de Tatăl și vrea să o mântuiască și conlucrează cu Duhul Sfânt. De fapt în orice acțiune exterioară a lui Dumnezeu sunt implicate toate persoanele Sfintei Treimi.

Dacă Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt Sfânta Treime, Dumnezeuul nostru, cine este atunci Iisus Hristos? Este și El Dumnezeu? Este El un al patrulea în Sfânta Treime? Sau El este Fiul? Iisus a avut o convorbire cu o femeie samarineancă, în care i-a spus acesteia: „Duh este Dumnezeu” (Ioan 4,24), ori noi știm prea bine că Iisus este om. Este El atunci Fiul lui Dumnezeu?

Da, Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu și mai mult decât atât. El nu este numai Dumnezeu, El este și om. Până la zămislirea Fecioarei Maria, Iisus Hristos nu exista. Era Sfânta Treime: adică Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, dar Iisus începe să existe de la zămislire. Iisus nu este numai Fiul lui Dumnezeu, ci și Fiul Fecioarei. Iisus, ca Fiu al lui Dumnezeu, s-a născut din veci din Tatăl, iar ca om s-a născut la plinirea vremii din Fecioara Maria. Nu vorbim aici de două persoane, ci de una singură, de persoana divino-umană a lui Iisus Hristos, care are două firi: una dumnezeiască (a Fiului lui Dumnezeu) și una omenească (luată din Fecioara Maria). Acesta este Iisus Hristos: Fiul lui Dumnezeu întrupat. În Vechiul Testament deci nu putem vorbi de Iisus. Putem vorbi de Fiul lui Dumnezeu, dar Acesta nu luase încă trup și suflet omenesc. În actul întrupării vedem marea iubire a lui Dumnezeu, iubire de care putea da dovadă numai un Dumnezeu întreit în persoane. Atât de mare a fost iubirea lui

Dumnezeu, încât nu numai că a creat lumea, dar în Iisus Hristos s-a unit cu ea. În persoana cea unică a lui Iisus Hristos, Creatorul s-a unit cu creația. Sfânta Scriptură spune: „Dumnezeu așa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3,16).

Pe lângă faptul că Dumnezeu s-a unit cu omul în Iisus Hristos, ca semn al iubirii supreme a lui Dumnezeu față de om, Iisus a murit pentru lume „și încă moarte pe cruce” (Filip. 2,8).

Vrem să facem un paralelism între iubirea lui Dumnezeu față de om și iubirea omului față de Dumnezeu. Nu vom prezenta cazurile unor necredincioși, care de vreme ce nu cred în Dumnezeu, nu îi împlinesc poruncile și nici nu îl iubesc, pentru că Domnul Hristos a spus: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește” (Ioan 14,21), ci vom înfățișa istoria lui Avraam și a lui Isaac, fiul său.

Patriarhul Avraam din Vechiul Testament și Sara, soția lui, au ajuns amândoi la vârste înaintate, dar nu puteau avea copii. Dumnezeu s-a milostivit în cele din urmă de ei pentru că erau drepti înaintea Lui și i-a binecuvântat cu un băiat, numit Isaac. După ce copilul a crescut, Dumnezeu i-a zis lui Avraam: „Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și adu-l acolo ardere de tot pe un munte, pe care ți-l voi arăta Eu!” (Fac. 22,2). Dumnezeu știa iubirea lui Avraam față de Isaac, pentru că era singurul lui fiu, și îl dobândise la bătrânețe, după multe rugăciuni, iar pentru a spori dramatismul situației, accentuează: „Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și adu-l acolo ardere de tot pe un munte”. Avraam însă nu a pregetat și a ascultat porunca lui Dumnezeu. El îl iubea pe Creator mai mult decât creatura, știa că Dumnezeu l-a binecuvântat cu acest fiu și a vrut să ducă la bun sfârșit porunca primită de la Dumnezeu. „Sculându-se deci Avraam dis-de-diminează, a pus samarul pe asinul său și a luat cu sine două slugi și pe Isaac, fiul său; și tăind lemne pentru jertfă, s-a ridicat și a plecat la locul despre care-i grăise Dumnezeu. Iar a treia zi, ridicându-și Avraam ochii, a văzut în

depărtare locul acela. Atunci a zis Avraam slugilor sale: «Rămâneți aici cu asinul, iar eu și copilul ne ducem până acolo și, închinându-ne, ne vom întoarce la voi». Luând deci Avraam lemnele cele pentru jertfă, le-a pus pe umerii lui Isaac, fiul său; iar el a luat în mâini focul și cuțitul și s-au dus amândoi împreună. Atunci a grăit Isaac lui Avraam, tatăl său, și a zis: «Tată!» Iar acesta a răspuns: «Ce este, fiul meu?» Zis-a Isaac: «Iată, foc și lemne avem; dar unde este oaia pentru jertfă?» Avraam însă a răspuns: «Fiul meu, va îngriji Dumnezeu de oaia jertfei Sale!». Și s-au dus amândoi mai departe împreună. Iar dacă au ajuns la locul de care-i grăise Dumnezeu, a ridicat Avraam acolo jertfelnic, a așezat lemnele pe el și, legând pe Isaac, fiul său, l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnului. Apoi și-a întins Avraam mâna și a luat cuțitul, ca să junghie pe fiul său. Atunci îngerul Domnului a strigat către el din cer și a zis: «Avraame, Avraame!» Răspuns-a acesta: «Iată-mă!». Iar îngerul a zis: «Să nu-ți ridici mâna asupra copilului, nici să-i faci vreun rău, căci acum cunosc că te temi de Dumnezeu și pentru El n-ai cruțat nici pe singurul tău fiu». Și ridicându-și Avraam ochii, a privit, și iată la spate un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiș. Și ducându-se, Avraam a luat berbecul și l-a adus jertfă în locul lui Isaac, fiul său” (Fac. 22,3-13).

În acest fel a încercat Dumnezeu credința lui Avraam. Ce părinte ar face ceea ce a făcut Avraam? Credem că nici unul. Am văzut în acest exemplu dragostea și ascultarea omului față de Dumnezeu.

Să vedem acum însă dragostea lui Dumnezeu față de om. Cu siguranță Dumnezeu putea găsi alt mijloc de mântuire a omului, afară de întruparea Fiului Său și de moartea Lui pe cruce, dar din iubire față de om l-a ales tocmai pe acesta. Dacă Domnul Hristos ar fi vrut, ar fi putut respinge crucea. Vom da trei exemple din Scriptură în acest sens: „Iuda, luând oaste și slujitori, de la arhierei și farisei, a venit în grădina Getsimani cu felinare, cu făclii și cu arme. Iar Iisus a ieșit și le-a zis: Pe cine căutați? Răspuns-au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. El le-a zis: Eu sunt, iar ei s-au dat înapoi și au căzut la pământ” (Ioan 18,3-6).

Când Sfântul Petru i-a tăiat urechea lui Malhus pentru a-l apăra pe Iisus de cei ce voiau să-l aresteze în grădina Getsimani, Domnul i-a zis „Ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?” (Mat. 26,53).

În pretoriu Pilat i-a zis lui Iisus: „De unde ești Tu? Iar Iisus nu i-a dat nici un răspuns. Deci Pilat i-a zis: Mie nu-mi vorbești? Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc? Iisus a răspuns: N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus” (Ioan 19,9-11). Deci este clar că Iisus a acceptat crucea de bunăvoie.

Dumnezeu nu l-a lăsat pe Avraam să-l jertfească pe Isaac, fiul său. Dar când a fost vorba de om, Dumnezeu nu a pregetat să-și jertfească propriul Fiu. Vedem aici nemăsurata iubire a lui Dumnezeu față de om. „Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru? Tu ești Dumnezeu Carele faci minuni!” (Ps. 76,13).

Iubirea lui Dumnezeu

Sfântul Evanghelist Ioan dă cea mai corectă definiție a lui Dumnezeu, atunci când spune că „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4,8). Părintele Stăniloae comentând acest text, remarcă faptul că Dumnezeu nu iubește fiindcă vrea să iubească, ci iubește prin firea Lui.

Dumnezeu din iubire l-a creat pe om, din iubire l-a mântuit și din nesfârșită iubire așteaptă ca orice om rătăcit să se întoarcă la El, după cum a mărturisit prin gura proorocului Iezechiel: „Precum este adevărat că Eu sunt viu, tot așa este de adevărat că Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea sa și să fie viu. Întoarceți-vă, întoarceți-vă de la căile voastre cele rele” (Iezechiel 33,11).

Sfânta Treime, Dumnezeul nostru, a existat dintotdeauna în comuniunea perfectă a iubirii absolute. Din dorința de a împărtăși și altora iubirea Sa infinită, Dumnezeu a creat tot ceea ce există, deci și pe om, pe care l-a pus stăpânul lumii materiale. Dar omul l-a trădat pe Dumnezeu. După cum bine știm, Adam și Eva au preferat să asculte de diavol decât de Dumnezeu, fapt pentru care au pierdut raiul.

Momentul păcatului din rai a fost trist pentru om, dar și pentru Dumnezeu, precum pentru orice faptă rea a copilului, suferă și părintele său.

Chiar în momentul alungării din rai, Dumnezeu i-a promis omului un Izbăvitor din robia diavolului, în care omul intrase singur și de bunăvoie, dar consecințele păcatului nu au întârziat să se arate. În primul rând comuniunea omului cu Dumnezeu a slăbit mult. Au apărut suferințele, bolile, osteneala, necazurile și în cele din urmă moartea. Natura nu l-a mai recunoscut pe om drept stăpân și s-a sălbăticit. Omul a început să muncească din greu pentru a se hrăni, îmbrăca și întreține, pentru că firea înconjurătoare nu-i mai oferea fără efort cele necesare vieții. A apărut dezechilibrul în natură: animalele se mănâncă între ele și îl

sfâșie chiar pe om. Marea și râurile înghit oameni și animale, au loc cutremure, furtuni, incendii și alte cataclisme, socotite naturale de către omul căzut. Toate acestea se întâmplă numai datorită păcatului omului, pentru că Sfântul Pavel spune: „Toată făptura suspină și are dureri, căci a fost supusă deșertăciunii, nu din voia ei, ci din cauza omului, care a supus-o” (Rom. 8,20-22).

Deci responsabilitatea omului nu se reduce numai la persoana sa, ci la întreg universul material. Vedem în aceasta consecințele dezastruoase provocate de păcatul omului din rai.

Dumnezeu însă nu l-a părăsit pe omul căzut, pentru că îl iubește. Până la venirea Izbăvitorului promis, Dumnezeu și-a manifestat în nenumărate rânduri și moduri iubirea Sa față de om. În primul rând și-a ales un popor, din sânul căruia să se nască Mântuitorul lumii.

Multă lume se întreabă de ce Dumnezeu a ales tocmai poporul Israel și nu alt popor? Sau de ce Dumnezeu a acționat într-un mod preferențial cu un popor, față de celelalte popoare? De ce nu a lucrat cu toate popoarele la fel?

Dumnezeu nu și-a ales de la începutul istoriei un popor cu care să-și îndeplinească planul Său. Astfel Melchisedec, regele Salemului, nu era evreu, dar scrie în cartea Facerii că „era preot al Dumnezeului Celui Preaînalt” (Fac. 14,18). Deci Dumnezeu avea oameni aleși și în alte popoare, dar nu putea conlucra cu toți oamenii la fel. Să vedem ce spune Moise despre oamenii de dinainte de potop: „Văzând însă Domnul Dumnezeu că răutatea oamenilor s-a mărit pe pământ și că toate cugetele și dorințele inimii lor sunt îndreptate la rău în toate zilele, i-a părut rău și s-a căit Dumnezeu că a făcut pe om pe pământ. Și a zis Domnul: «Pierde-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut!»” (Fac. 6,5-7). Deci oamenii atât erau de păcătoși, încât au trebuit să moară toți, fiind cruțat numai Noe cu familia sa, care erau drepti înaintea lui Dumnezeu.

Momentul în care Dumnezeu își alege un popor, este atunci când își dă seama că nu poate conlucra cu toate neamurile la fel. Dar nici atunci nu ia un oarecare popor la întâmplare, ci văzând

credința lui Avraam și viața lui curată, Dumnezeu îl binecuvintează și îi spune: „Voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvânta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvântare” (Fac. 12,2).

Nu Dumnezeu singur l-a ales pe Avraam, ci Avraam a voit să urmeze lui Dumnezeu. Deci alegerea unui popor de către Dumnezeu nu este un act de nedreptate făcut celorlalte popoare, ci un act legitim și pe deplin îndreptățit făcut lui Avraam și urmașilor lui. Pentru a înțelege aceasta, vom prezenta modul în care Dumnezeu a încercat credința lui Avraam.

Avraam și Sara, soția lui, nu puteau avea copii. Mult s-au rugat lui Dumnezeu să le dăruiască un urmaș. Dumnezeu a ascultat rugăciunile lor și spre bătrânețe i-a binecuvântat cu un fiu, numit Isaac. Acest copil era comoara de neprețuit a părinților săi și mângâierea bătrânețelor lor.

Dumnezeu i-a zis lui Avraam: „Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și acolo să mi-L aduci Mie jertfă” (Fac. 22,2). Deși nu a fost ușor pentru Avraam, el nu a prețuit și a vrut să-și jertfească unicul fiu. Prin aceasta a dovedit cu prisosință cât de mult îl iubește pe Dumnezeu. Oare câți dintre părinții de astăzi sau dintotdeauna și-ar jertfi copiii dacă Dumnezeu le-ar cere-o? Bineînțeles că Domnul nu a lăsat ca Isaac să fie sacrificat, ci doar a încercat credința lui Avraam. Pentru această credință a și ales ca dintre urmașii lui Avraam să se nască Mesia. A fost mare iubirea lui Avraam, care a vrut să-și sacrifice unicul fiu la cererea lui Dumnezeu, dar și mai mare a fost iubirea lui Dumnezeu, care într-adevăr a dat pe Fiul Său Cel Unul-Născut să moară pentru păcatele oamenilor.

După ce și-a ales un popor din care să se nască Mântuitorul lumii, Dumnezeu și-a manifestat iubirea Sa în grija deosebită față de acest popor. Din timp în timp se ridicau profeți, care mențineau trează conștiința poporului pentru rolul și menirea sa în istorie, iar Moise a primit legea veche, prin care poporul ales era pregătit pentru venirea lui Mesia în sânul său.

Marea iubire a lui Dumnezeu față de om se dovedește în întruparea Fiului lui Dumnezeu. Unicul Fiul al lui Dumnezeu a luat trup și suflet omenesc. A devenit ca unul dintre noi, afară de păcat. Astfel Iisus Hristos nu este numai Dumnezeu, ci și om.

Iubirea lui Dumnezeu însă nu s-a oprit la faptul că Fiul Său s-a făcut om, ci a mers atât de departe, încât Iisus a murit pentru noi. A murit pe cruce, pentru a elibera din robia diavolului pe toți cei ce cred în El și îi urmează Lui. Mai mare dragoste decât aceasta nu există, ca cineva să accepte să moară pentru cei pe care îi iubește. Mântuitorul a și spus: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15,13).

Dacă stăm să cumpănim și să socotim faptele omului dinainte de venirea lui Hristos în lume, ne dăm seama că omul niciodată nu ar fi meritat să fie mântuit, nicidecum nu ar fi fost vrednic de acest mare act. Înțelegem atunci că mântuirea omului nu este un act de dreptate, ci unul de iubire a lui Dumnezeu, după cum spune Sfântul Ioan: „În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre” (I Ioan 4,10).

Dacă Hristos a murit pentru păcatele noastre și noi trebuie să murim păcatului, după cum spune Sfântul Pavel: „Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru” (Rom. 6,11). Ce înseamnă a muri păcatului? Înseamnă a nu mai păcătui și a ne apropia de Dumnezeu prin fapte bune, pentru că „oricine rămâne în Dumnezeu, nu păcătuiește” (I Ioan 3,6).

Dacă Dumnezeu ne iubește, și ne-a dovedit aceasta în nenumărate rânduri, și noi suntem datori să-L iubim. Cum ne putem manifesta această iubire? Sfântul Evanghelist Ioan ne învață ce înseamnă dragostea de Dumnezeu, atunci când spune: „Dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui” (I Ioan 5,3). Dacă numai prin iubire ne putem apropia de Dumnezeu, atunci să nu mai păcătuim și să împlinim poruncile Lui, ca să putem ajunge în rai, unde veșnic vom trăi împreună cu Dumnezeu.

Iubirea

Cel mai minunat imn închinat iubirii care s-a scris vreodată pe pământ, aparține Sfântului Apostol Pavel: „De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, dar dacă nu am iubire făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei şi de-aş cunoaşte toate tainele şi toată ştiinţa şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, dar dacă nu am iubire, nimic nu sunt. Şi toate averile mele de le-aş împărţi şi trupul meu de mi l-aş da să-l ardă, dar dacă nu am iubire, nimic nu-mi foloseşte. Iubirea rabdă îndelung; iubirea se dăruie, ea nu invidiază; ea nu se trufeşte, nu se îngâmă; ea nu se poartă cu necuviinţă, nu-şi caută pe ale sale, nu se întărită, nu ţine în seamă răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduieşte, pe toate le rabdă; iubirea niciodată nu se trece” (I Corinteni cap. 13, 1-8). Pornind de la acest text, scriitorul Marin Preda şi-a încheiat unul din romanele sale cu cuvintele: „Dacă dragoste nu e, nimic nu e!”². Această afirmaţie este foarte adevărată, pentru că tot ceea ce există se datorează iubirii lui Dumnezeu.

„La baza materiei stă spiritul. Jean Charon în cartea «L'esprit, cet inconnu», ajunge la descoperirea că fiecare electron din compoziţia a tot ceea ce este material în lumea aceasta, este purtător de spirit”³. De fapt „Dumnezeu a creat toate formele de existenţă pentru o solidaritate între ele. A creat şi materia ca o formă de existenţă, pentru ca spiritul să-şi arate frumuseţea în formele ei”⁴. Spiritul este suportul materiei. Dacă se retrage spiritul, materia dispare, nu mai are conţinut. Aşa se întâmplă la moartea omului, sufletul părăseşte trupul, iar acesta se descompune. Materia nu poate exista fără spirit.

² **Marin Preda**, *Cel mai iubit dintre pământeni*, Editura Cartea Românească, Ediţia a III-a, Bucureşti, 1987, Vol. III, p. 317.

³ **Antonie Plămădeală**, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, p. 249.

⁴ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Opere complete*, Traducere, introducere şi note de Pr. Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, Bucureşti, 1996, p. 64, nota 6.

Dumnezeu este spirit și El a creat totul. Dar spiritul nu stă la baza materiei în sens panteist, în accepția că lumea ar fi Dumnezeu, s-ar identifica cu El, ci în sensul că toate creaturile participă la energiile necreate ale lui Dumnezeu și nu la ființa Lui. În acest fapt se manifestă purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care a creat totul și menține creația în existență.

Dumnezeu este ființa prin excelență, El este, există, nu participă la existență, ca noi. Dumnezeu nu-l are pe «a fi», ci El este «a fi». Noi avem pe «a fi», pentru că avem existența dată nouă de Dumnezeu, nu suntem autonomi, noi existăm prin participare la existența lui Dumnezeu, Care ne-a creat și ne menține în existență. Aceasta nu înseamnă că noi participăm la condițiile de existență dumnezeiască, ci că avem existența ca dar de la Dumnezeu. Noi existăm numai pentru că Dumnezeu ne-a creat și ne menține în existență. Dacă Dumnezeu și-ar retrage harul sau energiile Sale care ne mențin în existență, noi am dispărea, am fi nimiciți, pentru că din nimic am fost aduși de Dumnezeu la existență. De aceea Sfântul Pavel spune că „Dumnezeu nu este departe de fiecare dintre noi, căci în El trăim și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17,27-28). Nu este vorba aici de ființa lui Dumnezeu, ci de energiile Lui.

La baza materiei stă spiritul, iar la baza spiritului stă iubirea, pentru că „substanța care susține întreaga viață este iubirea, cea mai înaltă dintre virtuți, care rămâne dincolo de această viață, care trece în ordinea dumnezeiască. Lumea cealaltă, ca și lumea de aici, se susține prin marea și irezistibila putere a iubirii”⁵. Deci atât în lumea aceasta, cât și în veacul viitor, iubirea este cea mai importantă, deoarece ea susține întreaga viață, pentru că „nu ființa divină o vor contempla dreptii în viața viitoare, ci se vor hrăni din iubirea desăvârșită a comuniunii persoanelor Sfintei Treimi. Din iubirea Aceleia se va revărsa unda iubirii peste oameni, care va realiza comunicarea între ei, fericindu-i”⁶.

⁵ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 217.

⁶ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 217.

„Dacă nu iubesc alte persoane și nu sunt iubit de ele, mă sărăcesc de viață și mă plictisesc de mine însumi până a nu mă mai putea suporta. Unii merg până la sinucidere din această cauză. Dar omul odată ce a primit existența de la Dumnezeu nu și-o poate lua el însuși decât în forma ei pământească. Dar Dumnezeu nu i-o mai ia odată ce i-a dat-o. Omul rămâne deci în veci plictisit și chinuit de el însuși dacă nu s-a deprins să iubească și nu s-a făcut vrednic de iubit cât a fost pe pământ”⁷.

Iubirea înseamnă viață, pentru că „cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte” (1 Ioan 3,14). Eu ca persoană „am nevoie să iubesc și să fiu iubit neîncetat. Încetarea totală a comunicării iubirii este una cu moartea sau cu iadul”⁸. Iadul de fapt „este durerea de a nu mai putea iubi”⁹.

„Unde nu este iubire, nu se cunoaște Dumnezeu, deși El este prezent și acolo, și iubirea Lui lucrează și în acel loc, dar lucrează singură”¹⁰. Deci iubirea lui Dumnezeu susține întreaga existență. „Dumnezeu și sfinții înconjoară până și iadul în dragostea lor”¹¹, de aceea Dumnezeu există și în iad, pentru că prin energiile Sale El menține în existență și pe cei care cu voia lor s-au îndepărtat de El. Nu este vorba de harul divin deplin, ci mult slăbit, dar totuși prezent. Dacă Dumnezeu și-ar retrage harul Său din ceva, acela ar înceta să existe, ar dispărea, fiind o formă golită de conținut, care se dezintegrează.

Natura creată (îngerul și omul) „este din neant și când cade în păcat tinde iarăși spre neant. Numai legătura cu Dumnezeu o menține și o promovează în viață”¹². În ascultare de Dumnezeu omul se

⁷ **Idem**, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, pp. 10-11.

⁸ **Idem**, *Chipul...*, p. 338.

⁹ **Nichifor Crainic**, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994, p. 258.

¹⁰ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1993, p. 214.

¹¹ **Celălalt Noica**, Ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și Pr. Ninel Țugui, Editura Anastasia, 1994, p. 126.

¹² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978, Vol. I, p. 407.

întărește în existență și în iubire, se apropie tot mai mult de izvorul existenței și al iubirii. În neascultare de Dumnezeu însă, deci în păcat, se îndepărtează de Acesta și se îndreaptă spre nimic, spre neantul din care Dumnezeu l-a adus la existență, pentru că „omul este scos din nimic prin iubire”¹³.

Un mare sfânt al Bisericii, Siluan Atonitul, se confesează lui Dumnezeu: „Dar ce am făcut pentru Tine Doamne sau în ce Ți-am plăcut, ca Tu să dorești să fii în noi și noi să fim întru Tine? Noi Te-am răstignit cu păcatele noastre și Tu vrei ca noi să fim cu Tine? Cât de mare e bunătatea Ta! O vād revărsându-se asupra mea. Sunt vrednic de iad și de toate chinurile, însă Tu mi-ai dat harul Duhului Sfânt”¹⁴.

Dumnezeu nu îmbrățișează creatura prin iubirea Sa numai printr-un act exterior Lui, ci „a mers cu iubirea față de oameni până la a se împărtăși de ale noastre, ca și noi să ne împărtășim de ale Lui”¹⁵. Fiul lui Dumnezeu, cea de-a doua persoană a Sfintei Treimi, „s-a făcut om, a luat trup și suflet omenesc s-a făcut asemenea nouă din multa iubire de oameni, ca noi să ne facem asemenea Lui prin toată virtutea”¹⁶.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu nu este un act de dreptate divină, pentru că omul nu era vrednic de ea, ci este dovada iubirii lui Dumnezeu față de om. „Dacă Dumnezeu cel iubitor de oameni nu se face om decât din dragoste pentru acesta, atunci omul nu ajunge «dumnezeu după har» decât prin iubirea de Dumnezeu”¹⁷.

Deși Dumnezeu este Creatorul nostru, iar noi creatura Lui, deci între El și noi există o deosebire fundamentală, totuși „El ne iubește cu

¹³ **Preot Dr. Vasile Răducă**, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 213.

¹⁴ **Cuviosul Siluan Athonitul**, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura DEISIS, Alba-Iulia, 1994, p. 100.

¹⁵ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 230, nota 134.

¹⁶ **Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Vol. I, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1992, p. 26.

¹⁷ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 26.

o iubire afectuoasă, nu din înălțime, nu cu condescendență”¹⁸, iar „omul are prin creațiune capacitatea de a deveni subiect al dragostei divine, capacitate ce nu se șterge nici prin păcat”¹⁹. Omul răspunde iubirii lui Dumnezeu prin iubirea lui proprie, dintr-o dorință lăuntrică, profundă, întrucât „iubirea este glasul însuși al ființei sale”²⁰.

„Persoana nu se determină pe sine prin opoziție. Atitudinea ei este cea a iubirii. Iubirea este conținutul cel mai profund al existenței sale, expresia cea mai nobilă a ființei sale. În această iubire stă asemănarea cu Dumnezeu, care este iubire”²¹. „O natură omenească fără dragostea permanentă a lui Dumnezeu duce o existență bolnavă”²².

„Când cineva începe să simtă cu îmbelșugare dragostea lui Dumnezeu, începe să iubească și pe aproapele”²³, pentru că „nu de la iubirea de oameni se ajunge la iubirea de Dumnezeu, ci de la iubirea de Dumnezeu se ajunge la iubirea de oameni, ultima fiind o prelungire a celei dintâi”²⁴. „Cel ce iubește pe Dumnezeu nu poate să nu iubească și pe tot omul ca pe sine însuși”²⁵.

„Dacă Dumnezeu este transcendent și inaccesibil în natura Sa intimă și pururea misterioasă, El se coboară în lume prin iubire. Iubirea este lumina care, izvorând din taina divină, se revarsă în cascade asupra lumii și izbindu-și valurile ca de un țărnm, se întoarce înapoi spre obârșie”²⁶.

¹⁸ **Arhimandritul Sofronie**, *Rugăciunea - experiența vieții veșnice*, Editura DEISIS, Sibiu, 1998, p. 53.

¹⁹ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Editura Omniscop, Craiova, 1993, p. 70.

²⁰ **Paul Evdokimov**, *Taina iubirii*, Editura Christiana, București, 1994, p. 39.

²¹ **Arhimandritul Sofronie**, *Op. Cit.*, pp. 46-47.

²² **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 75.

²³ **Filocalia...**, vol. I, p. 395.

²⁴ **Pr. Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, Editura DEISIS, Alba-Iulia, 1993, Vol. II, Mistica, p. 130.

²⁵ **Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1993, Vol. II, p. 63.

²⁶ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 54.

„Iubirea izvorăște din Dumnezeu și se revarsă în Dumnezeu. Nu există decât o singură iubire și toate celelalte nu sunt decât participări fulgurante la iubirea lui Dumnezeu”²⁷. „Nu există alt izvor de iubire adevărată afară de Dumnezeu, așa încât unde este această iubire, acolo se sesizează prezența și manifestarea lui Dumnezeu. Cine trăiește în iubire se află în Dumnezeu, și persoanele care se află în iubire curată au tainica senzație că sunt îmbrățișate de Dumnezeu”²⁸.

„Dragostea ne leagă sufletul de bunătățile lui Dumnezeu, adulmecând printr-o simțire a minții urma Celui nevăzut”²⁹. „Când am pătruns în taina iubirii, am pătruns în Dumnezeu și călătoria noastră s-a terminat; suntem astfel ajunși în insula de dincolo de lume, în împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh”³⁰, pentru că „cel ce a dobândit dragostea, a dobândit pe Dumnezeu Însuși, întrucât «Dumnezeu este iubire» (I Ioan 4,16)”³¹.

Datorită iubirii lui Dumnezeu am primit existența. Datorită acestei iubiri am fost mântuiți, deci și noi suntem datori să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele și să ne manifestăm această iubire în fapte, pentru că numai așa vom dovedi că suntem vrednici de iubirea lui Dumnezeu și vom ajunge în rai.

²⁷ **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 144.

²⁸ **Dumitru Stăniloae**, *Trăirea...*, p. 125.

²⁹ **Filocalia**, vol. I, p. 390.

³⁰ **Kallistos Ware**, *Rugăciunea lui Iisus*, p. 51.

³¹ **Filocalia**, vol. II, p. 143.

Odihna lui Dumnezeu

După ce a creat tot ceea ce există, „Dumnezeu a privit toate câte a făcut și iată erau bune foarte. Și a sfârșit Dumnezeu în ziua a șasea lucrarea Sa, pe care a făcut-o; iar în ziua a șaptea s-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut” (Fac. 1,31 și 2, 2).

După ce au ieșit din mâna lui Dumnezeu, toate erau bune foarte, iar Domnul s-a odihnit. Nu s-a odihnit în lucrurile făcute, ci s-a odihnit de ele, adică după ce a gândit și a adus în existență tot ceea ce a plănuțit, s-a odihnit în Sine. Proorocul Isaia însă scrie în cartea sa: „Așa zice Domnul: Cerul este scaunul Meu și pământul așternut picioarelor Mele!” (Isaia 66,1). Când cineva stă pe tron, înseamnă că se odihnește pe acel tron. Atunci Dumnezeu s-a odihnit de lucrurile făcute, sau s-a odihnit în ele?

Să lămurim întâi ce este odihna lui Dumnezeu.

Mântuitorul Hristos a spus: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el” (Ioan 14,23). Deci Dumnezeu intră în sufletele celor ce îl iubesc pe El și se apropie de Dumnezeu prin împlinirea poruncilor. Cu alte cuvinte, dacă Dumnezeu se sălășluiește în sufletul cuiva, înseamnă că se odihnește acolo. Odihna înseamnă prezența reală și permanentă a lui Dumnezeu într-un anumit subiect, condiționată de dorința acelui subiect de a cuprinde pe Dumnezeu în el și de viața lui curată.

Proorocul Isaia spune: „Ce fel de casă îmi veți zidi voi și ce loc de odihnă pentru Mine? Toate mâna Mea le-a făcut și sunt ale Mele”(Isaia 66,1-2). De vreme ce toate sunt ale lui Dumnezeu, noi, ca și creaturi ale lui Dumnezeu, pentru a-l avea pe Domnul în noi, participăm cu dispoziția noastră de a ne deschide către El, de a-L chema să vină în sufletul nostru, pentru că Dumnezeu nu intră nicăieri silit. El Însuși a spus: „Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine. Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul

Meu, precum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl Meu pe scaunul Lui” (Apoc. 3,20-21).

Imediat după crearea îngerilor, aceștia nu erau ferm fixați în bine, deci Dumnezeu nu se putea odihni cu forța în ei. Dacă Dumnezeu ar fi fost prezent de la început în îngeri, le-ar fi anulat libertatea, ceea ce Dumnezeu nu vrea. S-a și dovedit ulterior că o parte din îngeri și-a folosit în mod greșit libertatea primită de la Dumnezeu, pentru că s-au întors dinspre Acesta către rău și din îngeri au devenit demoni.

Pentru ca Dumnezeu să se odihnească în cineva, este nevoie ca acesta să fie statornic ancorat sau fixat în bine, fără putința de cădere sau îndepărtare de Dumnezeu. La îngeri aceasta s-a întâmplat abia după căderea demonilor, când s-a dovedit cine a rămas cu Dumnezeu și cine s-a îndepărtat de El.

Nici omul nu era ferm stabilit în bine imediat după crearea lui, ceea ce s-a dovedit prin căderea în păcat. De aceea Dumnezeu nu se putea odihni în sufletul lui Adam. La fel cum Dumnezeu și-a găsit locaș în îngeri, după căderea demonilor, tot așa se sălășluiește în mod definitiv în sufletul omului abia după moartea trupului său, când diavolul este biruit și omul nu mai poate păcătui. Abia acum omul este statornic în bine, fără posibilitatea de a mai cădea. De aceea și sfinții scapă de ispite și de lupta cu diavolul abia după moartea lor. Din acest motiv nimeni nu poate spune că este sfânt atâta vreme cât este încă în viață, pentru că oricând poate cădea.

Cartea Facerii spune că „în ziua a șaptea Dumnezeu s-a odihnit de toate lucrurile pe care le-a făcut” (Fac. 2, 2), adică în acel moment s-a odihnit în Sine, pentru că nu se putea odihni deocamdată în îngeri sau în oameni.

După căderea demonilor însă, Dumnezeu și-a aflat locaș de odihnă în îngeri. Profetul Isaia spune că Dumnezeu stă pe tronul Său (Isaia 66,1). Nu este vorba aici de un tron material, fie el chiar de fildeș, safir, diamant, sau alt material prețios, pentru că Dumnezeu este spirit, deci El nu își află odihna într-un tron material. Profetul Isaia se referă la tronuri, prima ceată îngerească. Scaunele sau

tronurile, sunt una dintre cele nouă cete îngerești. Acestea, dintre toate puterile cerești, au firea cea mai înaltă și sunt așezate imediat după Dumnezeu. Ele sunt teofore, adică purtătoare de Dumnezeu, pentru că îl poartă pe Acesta odihnindu-se în mod spiritual în ele.

Dintre îngeri, nu numai tronurile îl poartă pe Dumnezeu în ele, ci și celelalte cete îngerești. Astfel în slujba prohodului Domnului se spune: „Dumnezeul nostru, Cel ce Te odihnești pe scaunul slavei cel de heruvimi”. Deci și heruvimii sunt sălaș al lui Dumnezeu și cu siguranță și ceilalți îngeri, fiecare după capacitatea și dorința proprie de a se deschide către Dumnezeu.

Dumnezeu se odihnește și în oameni. Citim aceasta la profetul Isaia, care spune: „O mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un lăstar din rădăcinile lui va da. Și se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu” (Isaia 11,2). Este o profeție despre Iisus Hristos, primul om în care s-a odihnit Dumnezeu. Hristos este primul, dar nu singurul om în care Dumnezeu și-a găsit odihna. Sfântul Ioan Gură de Aur spune în acest sens într-o rugăciune: „Doamne Dumnezeul nostru, Tu singur ești sfânt și întru sfinți Te odihnești”³², iar Sfântul Pavel mărturisește: „Noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: voi locui în ei și voi umbla în ei” (II Cor. 6, 16). Deci Dumnezeu se sălășluiește în oamenii sfinți, dar numai după învierea lui Hristos din morți. Mântuitorul a și spus de fapt: „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” (Luca 17,21). Dacă împărăția lui Dumnezeu este în om, înseamnă că și Dumnezeu este acolo, pentru că împărăția Lui nu poate exista fără El. Astfel Dumnezeu se odihnește în sfinții Lui.

Domnul Hristos a zis: „Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-și plece capul” (Mat.8,20). Din această afirmație a Mântuitorului, foarte multă lume a tras concluzia că Iisus nu ar fi avut o casă.

La Bunavestire, arhanghelul Gavriil a intrat la o fecioară pe nume Maria (Luca 1,28). Deci Sfânta Fecioară avea o casă.

³² **Liturghier**, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 137.

După ce Fecioara Maria, pruncul Iisus și dreptul Iosif s-au întors din Egipt, au revenit la Nazaret (Mat. 2,23), deci la casa lor.

Când Iisus avea doisprezece ani, a plecat cu mama Lui și cu dreptul Iosif la Ierusalim, apoi s-au întors în Nazaret (Luca 2,51), deci la casa lor.

Sfântul Ioan Evanghelistul ne relatează că Ioan Botezătorul era cu doi dintre ucenicii săi „și privind pe Iisus, care trecea, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu. Și cei doi ucenici l-au auzit când a spus acestea și au mers după Iisus. Iar Iisus, întorcându-Se și văzându-i că merg după El, le-a zis: Ce căutați? Iar ei i-au zis: Rabi, unde locuiești? El le-a zis: Veniți și veți vedea. Au mers deci și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea” (Ioan 1,36-39). Deci Iisus avea o casă, pentru că ucenicii Sfântului Ioan Botezătorul l-au întrebat pe Iisus unde locuiește, cu alte cuvinte, unde este casa Lui. Nu l-au întrebat unde stă, sau la cine stă. Hristos i-a invitat să-l urmeze, iar ei l-au urmat și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea. Este fără echivoc faptul că Iisus i-a dus pe cei doi acasă la El și nu la altcineva. Acest episod a avut loc pe când Iisus nu avea încă ucenici, pentru că nu-și începuse activitatea publică, deci este logic că trebuia să aibă o casă unde să locuiască.

La ce se referă atunci Iisus, când spune „că Fiul Omului nu are unde să-și plece capul?”. Nu este vorba de vreun loc în lumea materială, ci de sufletele oamenilor, pentru că Dumnezeu este nemărginit. Astfel, în cei ce auzeau cuvintele lui Iisus, nu era loc de odihnă pentru Dumnezeu, din cauza necredinței lor.

Pentru a înțelege corect cuvintele Mântuitorului, vom cita versetul dinainte și pe cel de după acesta. „Apropiindu-se un cărturar de Iisus, i-a zis: Învățătorule, Te voi urma oriunde vei merge” (Mat 8,19). Cărturarul însă nu era sincer în vorbele lui. Atitudinea cărturarilor și a fariseilor o cunoaștem foarte bine. Ei au fost cei ce au pus la cale răstignirea lui Iisus. Evanghelistul Luca relatează același eveniment și spune că Iisus a zis unuia: „Urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu. Iar altul a zis: Îți voi urma, Doamne, dar întâi îngăduie-mi ca să

rânduiesc cele din casa mea” (Luca 9,59-61). Aceștia voiau să-și împlinească întâi voile lor și abia apoi să încerce să urmeze lui Iisus. De aceea Domnul a spus: „Voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați. Căci toate acestea păgânii lumii le caută; dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea; Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă” (Luca 12,29-31).

Din lipsa de credință a evreilor a spus Iisus că nu are unde să-și plece capul, pentru că aceștia nu-și deschideau sufletele lui Iisus și învățaturii Lui. Iudeii nu îl acceptau pe Hristos ca Dumnezeu și nu îi urmau, de aceea Fiul lui Dumnezeu își regăsea chipul schimonosit în ei și nu se putea odihni în aceștia.

Dumnezeu se odihnește în îngeri și în sfinți, dar și aceștia se odihnesc în Dumnezeu, pentru că Mântuitorul a spus: „Rămâneți întru Mine și Eu întru voi” (Ioan 15,4).

Să nu fim necredincioși asemenea evreilor, ci să urmăm lui Iisus prin întreaga noastră viață, ca să ne învrednicim să auzim cuvintele spuse de Domnul: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” (Mat. 11,28).

Împărăția cerurilor

Mântuitorul le-a spus Apostolilor Săi: „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă” (Luca 8,10). Oare de ce învăluie Mântuitorul în mister împărăția lui Dumnezeu? Ce este de fapt această împărăție?

În Sfânta Scriptură împărăția cerească este numită în mai multe feluri: împărăția lui Dumnezeu (Luca 17,21), împărăția cerurilor (Matei 7,21), sânul lui Avraam (Luca 16,22) și rai (Luca 23,43).

Vorbind despre această împărăție, Mântuitorul a spus: „Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo” (Luca 17,20-21), iar lui Ponțiu Pilat i-a zis „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta. Dacă împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu predat iudeilor. Dar acum împărăția Mea nu este de aici” (Ioan 18,36). Arhanghelul Gavriil i-a spus Fecioarei Maria în Nazaret că „Împărăția lui Iisus nu va avea sfârșit” (Luca 1,33), iar Sfântul Grigorie Palama afirmă: „Nici să nu socotești că împărăția lui Dumnezeu este creată”³³.

În alte locuri ale Scripturii însă, Domnul Hristos spune că împărăția cerurilor este aproape: „S-a apropiat de voi împărăția lui Dumnezeu” (Luca 10,9); „Iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu” (Mat 12,28); pentru ca să afirme la un moment dat: „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” (Luca 17,21).

Este într-adevăr misterioasă această împărăție, pe de o parte nu este din lumea aceasta, pe de alta s-a apropiat de noi și este chiar în lăuntru nostru.

³³ **Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Membru de onoare al Academiei Române, Editura Humanitas, București, 1999, Vol. VII, p. 405.

Multă lume este înclinată să creadă că Edenul, în care au trăit o vreme Adam și Eva, ar fi raiul, sau împărăția lui Dumnezeu. Acesta a fost închis în urma păcatului strămoșesc, după alungarea protopărinților, dar Mântuitorul prin învierea Sa, a redeschis oamenilor acest rai pierdut. Despre Eden însă, cartea Facerii mărturisește că „Domnul Dumnezeu a sădit o grădină în Eden, spre răsărit, și a pus acolo pe omul pe care îl zidise” (Fac. 2,8). Deci Edenul este creat, nu poate fi împărăția lui Dumnezeu, care este veșnică. Părintele Dumitru Stăniloae spune că nu o graniță geografică desparte paradisul original de pământul ce-l locuim, ci granița păcatului. Deci Edenul nu era împărăția lui Dumnezeu, ci era paradisul terestru al omului primordial. În plus în Eden erau copaci, animale, râuri etc. Dumnezeu este spirit. El nu locuiește într-un loc spațial, nu poate fi cuprins în spațiu, împărăția Lui nu poate fi decât spirituală. Chiar Domnul Dumnezeu a spus: „Cerul este tronul Meu și pământul așternut picioarelor Mele. Ce casă îmi veți zidi Mie? Sau care este locul odihnei Mele?” (Fapte 7,49). De asemenea Dumnezeu este veșnic, ori Edenul are un început, deci nu poate fi acesta împărăția lui Dumnezeu.

Împărăția cerurilor este a lui Dumnezeu, dar ea a fost pregătită oamenilor. Mântuitorul le spune evreilor: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăția” (Luca 12,32). Deci împărăția cerurilor era pregătită poporului ales, care însă avea pentru aceasta de îndeplinit o misiune în lume, și anume Fiul lui Dumnezeu trebuia să se nască din sânul acestui popor ca om. Poporul ales și-a îndeplinit această misiune, dar mulți evrei nu au crezut în dumnezeirea lui Iisus Hristos. Aceștia au căzut din chemarea lor și Mântuitorul le-a spus: „Veți vedea pe Avraam și pe Isaac și pe Iacov și pe toți proorocii în împărăția lui Dumnezeu” (Luca 13,28), „și zic vouă, că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în împărăția cerurilor. Iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară” (Mat. 8,11-12), pentru că „împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei” (Mat 21,43).

Deci pentru a intra în această împărăție, trebuie să depunem eforturi, să avem roade duhovnicești. Simeon Metafrastul spune: „Oare socotești că este drept ca slava aceasta stricăcioasă și împărăția trecătoare și celelalte câte sunt ca acestea dintre cele vremelnice, să le câștige cei ce le doresc cu multe osteneli și sudori, iar a împărăți cu Hristos fără sfârșit și a se bucura de bunurile negrăite să fie așa de ieftin și de ușor, încât să le dobândească cel ce voiește, fără osteneli și silințe?”³⁴.

Domnul Hristos ne mai descoperă însă ceva, când spune: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea” (Mat. 11,12). Aceasta arată că împărăția cerurilor a fost pregătită oamenilor, dar nu a fost deschisă până la Iisus, pentru că până la Sfântul Ioan Botezătorul, care era contemporan cu Mântuitorul, raiul era închis oamenilor.

Mântuitorul înfățișează și o condiție obligatorie pentru a intra în împărăția cerurilor: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Deci accesul în împărăție îl au numai cei botezați. Dar nici aceștia nu intră toți în rai, pentru că Mântuitorul a spus: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Mat. 7,21). De aceea Domnul Hristos ne și îndeamnă: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui” (Mat. 6,33).

Am văzut până acum cine intră și cine nu intră în împărăția cerurilor. Să vedem acum ce este împărăția cerurilor.

Mântuitorul Hristos a zis apostolilor: „Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine” (Ioan 14,10). „Rămâneți în Mine și Eu în voi” (Ioan 15,4). „Mă rog ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (Ioan 17,21). „Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o” (Ioan 17,24). „În ziua aceea veți cunoaște că Eu sunt întru Tatăl și voi în Mine și Eu în voi” (Ioan 14,20).

³⁴ **Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1995, Vol. V, p. 398.

Vedem de aici că sfinții se vor sălășlui în Dumnezeu. În consecință, împărăția lui Dumnezeu nu este altceva decât Dumnezeu Însuși, de aceea a spus Mântuitorul: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” (Mat. 11,28). Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă: „Dumnezeu este repausul sufletului după ostenele în trup și odihna după străduințele pentru virtute”.

Dumnezeu se oferă deci pe Sine Însuși ca răsplată celor ce-L iubesc pe El, la fel cum Hristos își oferă trupul și sângele celor ce cred în El și se împărtășesc cu trupul și sângele Lui.

Sfântul Simeon Noul Teolog mărturisește: „Toți sfinții, fiind mădularele lui Hristos, vor fi un trup al Lui și în viitor”³⁵, ca „Dumnezeu să fie toate în toți” (I Cor. 15,28). Deci Dumnezeu îi va cuprinde pe toți, fiind prezent în toți și sfinții nu vor vedea decât pe Dumnezeu pretutindeni. El va fi în fața fiecăruia și fiecare în fața Lui și va lumina în fiecare, și fiecare va lumina în El. Prin sufletul și trupul omenesc se va arăta Dumnezeu, trăsăturile naturale omenești fiind biruite prin covârșirea slavei, căci sfinții vor ajunge dumnezei prin har și vor avea pe Dumnezeu locuind în ei și vor petrece veșnic în Dumnezeu și vor fi slăviți împreună cu Dumnezeu. Și totul va fi plin de dumnezeirea infinită.

Astfel, chiar dacă aparent Mântuitorul pare părtinitor când le spune apostolilor: „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele împărăției lui Dumnezeu, iar ceilalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă” (Luca 8,10), nu este nedrept. De ce apostolii pot cunoaște tainele, iar ceilalți oameni nu? Iisus ne lămurește în predica de pe munte, când zice: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Mat. 5,8), ori la cina cea de taină Mântuitorul le-a spus apostolilor: „voi sunteți curați” (Ioan 13,10). Deci de aceea Hristos le-a descoperit lor tainele împărăției, pentru că ei erau vrednici de aceasta.

³⁵ *Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii*, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1997, Vol. VI, p. 141

Dacă împărăția cerurilor este Dumnezeu Însuși, de ce a spus Mântuitorul: „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”? (Luca 17,21). Pentru că împărăția lui Dumnezeu este în potență în toți cei ce cred în Dumnezeu; iar în lucrare în cei ce împlinesc voia Lui exprimată prin porunci. Dacă nu-L avem pe Dumnezeu în noi în viața aceasta, nu-L vom putea avea nici în viața viitoare. Împărăția lui Dumnezeu începe din această viață, pentru că numai cine îl are pe Dumnezeu locuind în el în viața pământească, îl va avea și în veșnicie.

Împărăția lui Dumnezeu este un loc meritat, câștigat prin efort, de unde nu mai poate nimeni cădea, cum s-a întâmplat cu Edenul, sau raiul terestru. Împărăția cerurilor este răsplata veșnică oferită de Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El, „de aceea - spune Sfântul Apostol Pavel - fiindcă primim o împărăție neclintită, să fim mulțumitori, și așa să-i aducem lui Dumnezeu închinare plăcută, cu evlavie și cu sfiială” (Evrei 12,28).

Vederea și cunoașterea lui Dumnezeu

Sfântul Evanghelist Ioan a afirmat: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel unul-născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1,18). Conform celor spuse de apostolul Ioan, până la Hristos nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu, dar noi știm din Vechiul Testament că Dumnezeu s-a arătat lui Adam în rai, lui Avraam la stejarul Mamvri, lui Moise, lui Ilie și altor prooroci. De vreme ce aceștia L-au văzut pe Dumnezeu, de ce afirmă apostolul că nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu până la Hristos?

Adam îl vedea pe Dumnezeu în rai și discuta cu El, dar după căderea în păcat, „când a auzit glasul Domnului Dumnezeu, s-a ascuns de la fața lui Dumnezeu printre pomii raiului. Și a strigat Domnul Dumnezeu pe Adam și i-a zis: Adame, unde ești?” (Fac. 3,8-9).

Avraam a fost un om drept și: „Domnul i s-a arătat la stejarul Mamvri, într-o zi pe la amiază, când Avraam ședea în ușa cortului său. Atunci ridicându-și ochii săi, a privit și iată trei Oameni stăteau înaintea lui” (Fac. 18,1-2).

Dumnezeu s-a arătat lui Moise și Ilie, doi oameni cu viață sfântă. Domnul i-a zis lui Moise: „Voi trece pe dinaintea ta toată slava Mea, fața Mea însă nu vei putea s-o vezi, pentru că nu poate vedea omul fața Mea și să trăiască. Iată, șezi pe stânca aceasta și când va trece slava Mea, te voi ascunde în scobitura stâncii și voi pune mâna Mea peste tine până voi trece; iar când voi ridica mâna Mea, tu vei vedea spatele Meu, iar fața Mea nu o vei vedea” (Ieș. 33,17-23).

Lui Ilie Domnul i s-a arătat într-un mod asemănător. Astfel Dumnezeu i-a zis: „Ieși și stai pe munte înaintea feței Domnului! Că iată Domnul va trece; și înaintea Lui va fi vijelie năprasnică ce va despica munții și va sfărâma stâncile, dar Domnul nu va fi în vijelie. După vijelie va fi cutremur, dar Domnul nu va fi în cutremur; după cutremur va fi foc, dar nici în foc nu va fi Domnul. Iar după foc va fi adiere de vânt lin și acolo va fi Domnul” (III Regi 19,11-12).

Datorită păcatului strămoșesc omul a pierdut raiul și s-a îndepărtat de Dumnezeu. În Vechiul Testament Dumnezeu s-a arătat unor persoane cu viață sfântă (ex. Avraam, Ilie), dar nimeni nu a văzut slava lui Dumnezeu, ceea ce au demonstrat și exemplele prezentate până acum. În acest sens Scriptura ne spune că Dumnezeu „locuiește în lumina cea neapropiată” (I Tim. 6,16), „nor și întuneric este în jurul Lui,, (Ps. 96,2), pentru că Dumnezeu „și-a pus acoperământ” (Ps. 17,13).

Numai în Hristos, deci în Noul Testament, cei cu viață sfântă au văzut slava lui Dumnezeu. La schimbarea la față a Domnului pe muntele Taborului, cei trei apostoli care erau de față au văzut slava lui Dumnezeu, după cum relatează evanghelistul Luca: „Iar Petru și cei ce erau cu el, au văzut slava lui Dumnezeu” (Luca 9,32).

Pe Tabor au venit alături de Mântuitorul Moise și Ilie și au vorbit cu El. Pentru sfințenia vieții lor, Dumnezeu le-a îngăduit să vadă, atunci când s-a putut, slava Sa.

Adam îl contempla pe Dumnezeu în rai, dar după căderea în păcat nu îl mai putea privi. Totuși l-a văzut pe Dumnezeu în slavă. Când anume? Atunci când Hristos a coborât biruitor la iad și a eliberat de acolo pe dreptii Vechiului Testament, care adormiseră în așteptarea Lui.

Contemplarea lui Dumnezeu nu se realizează prin văz, adică noi nu-L vedem pe Dumnezeu cu ochii trupești, ci vederea lui Dumnezeu este spirituală, pentru că El este spirit: „Duh este Dumnezeu” (Ioan 4,24) a afirmat Mântuitorul.

Înțelepții în cele duhovnicești mărturisesc că au văzut slava lui Dumnezeu, iar nu ființa Acestuia. Ființa lui Dumnezeu nu o poate vedea nimeni. Creatura nu poate vedea pe Creator în ființa Lui, finitul nu poate cuprinde infinitul. Omul nu cunoștea nici în rai ființa lui Dumnezeu, pe care nu o cunosc nici îngerii. Evanghelistul Ioan când spune „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” se referă la ființa Sa, pe care nici îngerii nu o pot vedea sau cuprinde cu mintea.

Dumnezeu este Creatorul a tot ceea ce există și este infinit. Îngerul și omul, singurele ființe raționale create de Dumnezeu, sunt

mărginiți, de aceea este imposibilă cunoașterea ființei lui Dumnezeu de către creaturi, datorită diferenței de natură dintre Creator și creatură.

Evangelistul Ioan mărturisește că „Fiul Cel unul-născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” pe Dumnezeu (Ioan 1,18), pentru că „Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1,14). Deci sfinții în Noul Testament contemplă slava lui Dumnezeu.

Dacă Dumnezeu este necunoscut în ființa Sa, iar slava Lui o pot vedea numai sfinții, Hristos a venit în lume să-L facă cunoscut tuturor oamenilor. Mântuitorul a afirmat: „Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine. Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați și văzut” (Ioan 14,6-7).

Există trei moduri de a-L cunoaște pe Dumnezeu sau voia Lui. În primul rând îl cunoaștem pe Dumnezeu prin intermediul lumii, deci într-un chip mijlocit sau indirect. Astfel Dumnezeu se face cunoscut din toate cele create, ca și artistul din operele lui. În acest sens psalmistul spune: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria” (Ps. 18,1).

Al doilea mod, tot mijlocit, prin care îl cunoaștem pe Dumnezeu sau voia Lui, se face prin intermediul îngerilor. Avem nenumărate exemple în acest sens. Un înger îl oprește pe Avraam, din porunca lui Dumnezeu, să jertfească pe fiul său Isaac (Fac. 22,11-12). La bunavestire, arhanghelul Gavriil vestește Fecioarei Maria că va naște pe Fiul lui Dumnezeu (Luca 1,30-32). După învierea Mântuitorului, la mormântul Lui se arată un înger femeilor mironosițe (Mat. 28,5). La înălțarea Domnului cu trupul la cer doi îngeri se arată apostolilor (Fapte 1,10) și exemplele ar putea continua.

Al treilea mod de cunoaștere a lui Dumnezeu este prin Iisus Hristos, în care noi avem cunoașterea desăvârșită și revelația supremă a lui Dumnezeu, „pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos” (Ioan 1,17).

Dacă în rai omul comunica direct cu Dumnezeu și cunoștea în mod nemijlocit voia Lui, după căderea în păcat acest lucru nu mai

este posibil. De aceea omul a trebuit să primească porunci de la Dumnezeu, pentru că el nu mai putea comunica direct cu Acesta și avea nevoie să cunoască în mod mijlocit voia Lui.

Ceea ce putem cunoaște despre Dumnezeu sunt anumite însușiri ale Lui. Și anume că El este Creatorul și Proniatorul a tot ceea ce există, că este Atotbun, Atotînțelept, că este Mântuitorul lumii și altele. Deci noi îl cunoaștem pe Dumnezeu din lucrările sau manifestările Sale, precum și din raporturile pe care le are cu lumea.

Dumnezeu ne-a descoperit suficiente lucruri în legătură cu Sine și ce trebuie să facem pentru a ne mântui. Scriptura nu este o enciclopedie sau un almanah în care să aflăm informații despre Dumnezeu, îngeri, om și lume, ci Scriptura ne descoperă ce trebuie să facem pentru a ne mântui, lucruri pe care după ce le cunoaștem, trebuie să le împlinim. Scopul Scripturii nu este de a informa pe om, ci de a-l transforma.

La fel cum pe Dumnezeu nu îl vedem cu ochii trupești, tot așa este și cunoașterea lui Dumnezeu, care nu se face prin simțuri, în mod palpabil. Noi îl cunoaștem pe Dumnezeu prin rațiunea noastră, prin intermediul minții, dar acest mod al cunoașterii este foarte sărac. Minteia noastră este atât de limitată, încât nu cunoaștem gândul omului ce stă lângă noi și nici măcar instinctul animalului pe care îl privim. Cum putem atunci să-L cunoaștem pe Dumnezeu?

Vom da în acest sens un exemplu. Un călugăr din Egipt se plimba pe malul mării. Era foarte preocupat de existența lui Dumnezeu, și îl deranja faptul că nu înțelege taina Sfintei Treimi: Cum adică Dumnezeu este o singură ființă, dar are trei persoane? Se plimba îngândurat pe malul mării. Deodată a zărit un copil care săpase pe țărm o groapă și căra apă din mare și o arunca în gropiță. Nedumerit, monahul l-a întrebat ce vrea să facă? Pruncul inocent i-a răspuns că vrea să mute marea în groapa săpată de el. Atunci i s-a deschis înțelegerea călugărului și și-a dat seama că este imposibil să-L înțeleagă pe Dumnezeu, pentru că infinitul nu încapă în mărginit și omul cu mintea limitată nu-L poate cuprinde pe Dumnezeu cel infinit.

Pe lângă rațiune, mai avem un mod mult mai puternic de cunoaștere a lui Dumnezeu, și anume credința. Dumnezeu ne

descoperă voia Sa, pe care noi o acceptăm prin credință. Tocmai pentru că prin rațiune nu-l putem înțelege pe Dumnezeu și voia Lui, acceptăm prin credință cele descoperite de El, adică avem încredere în El, că cele descoperite sunt așa cum ne spune El. Prin aceasta depășim infinit rațiunea, ale cărei limite sunt foarte înguste.

Dar cunoașterea lui Dumnezeu nu are o bază pur teoretică, ci una practică. Pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu nu este suficient să citim cărți despre El, pentru că în acest fel cunoaștem ce zic alții despre Dumnezeu, nu îl cunoaștem direct pe Dumnezeu. Atâta vreme cât omul se dedă plăcerii și poftelor trupești, nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu. De aceea a spus Sfântul Iacov: „Faceți-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă” (Iac. 1,22). Pentru a putea ajunge la această cunoaștere, omul trebuie să se curețe de patimi și să practice virtuțile. Numai în sfințenie ne apropiem de Dumnezeu pentru a-L cunoaște.

Să ne învrednicească Bunul Dumnezeu să ne bucurăm de cunoașterea Lui. Nu însă numai de cea teoretică, ci de cunoașterea Lui mântuitoare, pe care o dobândim în urma faptelor noastre bune.

Sfinții îngeri

În calendarul creștin în fiecare zi se pomenește câte un sfânt sau chiar mai mulți. Astfel sunt cinstiți proorocii din Vechiul Testament, sfinții din Noul Testament sau mucenicii, cuvioșii și sfinții din primul veac creștin, până în zilele noastre.

Unii dintre cei pomeniți în calendarul creștin s-au distins de ceilalți, de aceea în ziua pomenirii lor s-a pus o cruce neagră. Alții s-au remarcat într-un mod deosebit, de aceea au cruce roșie în calendar, iar ziua în care sunt celebrați este sărbătoare. Pe lângă oamenii sfinți, noi îi pomenim și pe îngeri, cum este cazul sfinților arhangheli Mihail și Gavriil.

Îngerii au fost creați în prima zi a creației, „când Dumnezeu a făcut cerul și pământul” (Fac. 1,1). Sfinții Părinți ai Bisericii mărturisesc că prin „cer” se înțelege lumea îngerilor, adică lumea spirituală, iar prin „pământ” se înțelege lumea materială. Nu avem amintită expres în Sfânta Scriptură crearea îngerilor, dar ei în ziua a patra a creației existau, pentru că în această zi au fost create stelele, iar Dumnezeu mărturisește că atunci „când s-au făcut stelele, M-au lăudat cu glas mare toți îngerii Mei” (Iov 38,7).

Asemenea oamenilor și îngerii sunt după chipul lui Dumnezeu.

Există nouă cete îngerești dispuse în trei triade: tronuri, heruvimi, serafimi, domnii, puteri, stăpânii, începătorii, arhangheli și îngeri.

Unii rătăciți de la dreapta credință pretind că pe măsura abaterii proprii, fiecare din cetele cerești au primit numirea și treapta în care se află și au fost legate de trupuri spirituale, pentru pedepsirea abaterii lor spre rău. Această afirmație este greșită. Numai îngerii căzuți au păcătuit, ceilalți chiar s-au luptat cu ei, conduși de arhanghelul Mihail. „Îngerii sunt cu totul curați, cum au fost creați la început. Nici una dintre puterile cerești nu a săvârșit vreun păcat după căderea demonilor, căci aceasta nu am cunoscut-o nici din

Dumnezeiasca Scriptură și nici vreunul din Părinții înțelepțiți de Dumnezeu n-a spus-o”³⁶.

Puterile îngerești sunt fără de păcat, nu participă la rău, nici la uitare.

Puterile îngerești sunt veșnice: „Pusu-le-ai pe ele în veac și în veacul veacului” se spune în Psalmul 148,6. Sunt veșnice, dar nu împreună veșnice cu Dumnezeu, pentru că au fost create de Dumnezeu, deci au un început, pe când Dumnezeu este fără de început. Și sunt veșnice și nemuritoare prin voința lui Dumnezeu.

Îngerii au o existență supratemporală, adică viețuiesc într-un fel de timp copleșit de eternitate, dar nu sunt coeterni cu Dumnezeu. Modul lor de existență este asemenea celui din planul eshatologic, adică după sfârșitul lumii materiale. La ei nu există timpul fizic, deci nici moarte ori îmbătrânire (care sunt de fapt consecințele păcatului).

Îngerii au un fel de trup, după cum spune Sfântul Pavel că „sunt trupuri cerești și trupuri pământești” (I Cor. 15,40), dar natura acestui trup este ca para focului, conform Psalmului 103,5 unde se spune: „Cel ce faci pe îngerii tăi duhuri și pe slujitorii Tăi pară de foc”. Dacă au o anumită corporalitate, îngerii nu pot fi atotprezenți ca Dumnezeu și nu cunosc viitorul.

Se spune că Dumnezeu stă pe tronul Său. Să nu înțelegem însă un tron material, fie el chiar din fildeș, safir, diamant, sau alt material prețios, ci este vorba de un tron spiritual, pentru că Dumnezeu este spirit pur. Este vorba de tronuri, prima ceată îngerească. Tronurile au firea cea mai înaltă și sunt așezate imediat după Dumnezeu. Ele sunt teofore, adică purtătoare de Dumnezeu, pentru că îl poartă pe Acesta odihnindu-se în mod spiritual în ele. Tronurile, la fel ca și ceilalți îngeri, sălășluiesc în cer, de aceea se și spune la Isaia 66,1 că „cerul este tronul lui Dumnezeu”.

Îngerii sunt foarte mulți și depășesc numerele noastre materiale, de aceea nu putem ști câți sunt. Proorocul Iezechiel a spus în acest sens: „Precum e nenumărată oștirea cerească și nenumărat nisipul mării, așa voi înmulți neamul lui David, robul Meu, și al leviților celor ce-Mi slujesc Mie” (Ieremia 33,22). Unii Sfinți Părinți spun că cele nouăzecișinouă de oi ale păstorului sunt îngerii, iar oaia cea

³⁶ **Petru Florea**, *Opera exegetică a Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Editura Academos, Tg-Mureș, 1998, p. 46.

pierdută suntem noi, oamenii, conform celor spuse de Mântuitorul: „Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând din ele una, nu lasă pe cele nouăzecișinouă în pustie și se duce după cea pierdută, până ce o găsește?” (Lc. 15,4). Deci numărul îngerilor este mult mai mare decât al oamenilor. Acest număr este tot timpul constant, pentru că îngerii nu au sex și nu se înmulțesc.

Varietatea îngerilor este tot atât de mare ca și între popoarele lumii văzute, sau cu mult mai mare - spune Sfântul Ioan Gură de Aur - în această infinitate se manifestă bogăția infinită a imaginației și puterii lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură abundă în informații despre îngeri, cu toate acestea însă, numai trei îngeri sunt amintiți cu numele, este vorba de Mihail, Gavriil și Rafail.

Mihail este cunoscut drept conducătorul oștilor îngerești în lupta cu îngerii căzuți, conduși de Satan. Rafail ne este cunoscut din cartea Tobit din Vechiul Testament, iar Gavriil apare ca vestitor al nașterii Mântuitorului și a Sfântului Ioan Botezătorul. Numele acestor îngeri nu sunt alese la întâmplare, ci fiecare are o semnificație. Îngerii sunt mesageri ai lui Dumnezeu, slujitori ai Lui, de aceea numele lui Dumnezeu se leagă de misiunea lor pe pământ. Vechiul Testament s-a scris în ebraică. În această limbă Dumnezeu este numit Elohim, sau prescurtat El, de aceea în numele îngerilor este întotdeauna inclusă particula „El”, pentru a lega misiunea îngerului respectiv pe pământ de numele lui Dumnezeu.

Când o parte de îngeri, conduși de Satana, s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, ceilalți îngeri, sub conducerea arhanghelului Mihail (în ebraică Michael), s-au luptat cu ei și i-au biruit în numele Domnului. Mihail în ebraică înseamnă: „Cine este ca Dumnezeu?”.

Îngerul Rafail (în ebraică Rafael) a fost trimis de Dumnezeu lui Tobie, pentru a tămădui pe Tobit, tatăl acestuia, de o boală grea de ochi. Rafail în limba ebraică înseamnă: „Dumnezeu este vindecătorul meu”.

Omul a păcătuit și se îndepărta de Dumnezeu, care a hotărât să-l mântuiască. Mesager al lui Dumnezeu a fost arhanghelul Gavriil

(în ebraică Gabriel), care a vestit Fecioarei Maria hotărârea lui Dumnezeu și faptul că ea a fost aleasă să nască pe Mântuitorul. Pentru că Fecioara Maria a zămislit fără bărbat, îngerul i-a spus: „Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri” (Lc. 1,35). Gavriil în ebraică înseamnă: „Bărbat este Dumnezeu”.

Evreii erau înconjurați de popoare păgâne politeiste, care se închinau la mulți zei sau dumnezei. În această situație, Sfânta Treime este voalat amintită în Vechiul Testament, tocmai pentru a nu confunda evreii pe Dumnezeu cel Unul în ființă dar întreit în persoane cu trei dumnezei, sau pentru a nu fi acuzați de politeism de popoarele vecine, care nu puteau înțelege taina unui Dumnezeu în trei persoane.

Tot în acest cadru îngerii puteau fi înțeleși ca dumnezei, sau ca manifestări ale lui Dumnezeu, de aceea relatările despre îngeri sunt făcute cu mare grijă și numele lor sunt foarte sugestive. Având în vedere numele îngerilor, este clar că aceștia nu erau confundați cu Dumnezeu, ci se dovedeau numai niște slujitori ai Lui.

Fiecare om are un înger păzitor. Nu numai oamenii, ci și popoarele au îngeri păzitori. Poporul ales îl avea pe arhanghelul Mihail. La Daniel 10,13 citim despre îngerul păzitor al Persiei, iar la Daniel 10,20 despre îngerul păzitor al Greciei.

Lui Faraon și lui Nabucodonosor în Vechiul Testament, visele misterioase pe care le-au avut le-au venit prin îngeri, precum și tălmăcirile lor. Iosif în Egipt și Daniel în Babilon au descoperit și au interpretat vedeniile prin intermediul îngerilor păzitori ai acelor neamuri, care le-au descoperit visele din voia lui Dumnezeu.

Îngerii îl văd pe Dumnezeu în mod direct, nemijlocit de ceva material, cum vedem noi, oamenii. Ei primesc cunoștința divină direct, noi o primim în simboluri. Dar nici îngerii nu îl văd pe Dumnezeu așa cum este El, ci cât pot ei cuprinde. Ființa lui Dumnezeu le este necunoscută și îngerilor.

Primele cete îngerești primesc direct de la Dumnezeu iluminările Lui. Celelalte cete primesc iluminările și darurile lui Dumnezeu prin intermediul cetelor superioare lor. De exemplu

soarele luminează cu toată lumina sa norii, dar cei de sub nori văd doar ce trece de aceștia. Aceasta se întâmplă pentru că nu pot primi toți îngerii aceeași cunoștință, nu sunt capabili cei din cetele de jos să se umple de Dumnezeu ca și cetele de sus.

Îngerii din cer nu cunosc ce este Dumnezeu în ființa Lui, dar și cel mai de jos dintre îngeri are mai multă cunoștință despre Dumnezeu decât apostolii și decât toți teologii Bisericii. Mântuitorul Hristos a spus: „Adevărat zic vouă: Nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decât Ioan Botezătorul; totuși cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decât el” (Mat. 11,11).

Îngerii nu au glas, ci se roagă neîncetat cu mintea lui Dumnezeu. Noi, oamenii, comunicăm între noi prin dialog, producând prin vorbire vibrații ale aerului și ideea astfel exprimată prin cuvânt, se transmite la urechile celor ce ascultă, de la trup la trup. În împărăția cerurilor nu este așa, ci îngerii fiind lipsiți de trup material înaintea unii către alții și își recunosc gândurile unii altora, mai clar decât prin orice cuvânt, comunicând ideile între ei în tăcere.

Ce trebuie să învățăm noi de la îngeri este statornicia în bine. Și ei sunt liberi, ca și noi, de aceea a putut cădea diavolul dintre îngeri, dar ceilalți îngeri s-au luptat cu Satana și cu slujitorii lui. Așa să facem și noi. Să ne opunem păcatului și să ne apropiem de Dumnezeu prin virtute.

Crearea omului la Sfinții Părinți

1. Crearea lumii

Sfinții Părinți ai Bisericii vorbesc adeseori despre om, pe care îl prezintă drept coroana creației sau încununarea acesteia. Noi cunoaștem și ne confruntăm cu realitatea omului căzut în păcat și îndepărtat de Dumnezeu. Să ne întoarcem însă împreună cu Sfinții Părinți la omul dinaintea căderii, să analizăm rolul deosebit al acestuia în creație și misiunea sa.

Omul nu a apărut la voia întâmplării. El nu este rezultatul unui joc al hazardului, nici o simplă marionetă în mâna unui destin orb. Nu s-a născut în urma unei înlănțuiri aleatorii de elemente și reacții chimice și fizice, precum nu este nici un suflet vinovat, închis într-un trup, ca într-o temniță, și azvârlit în lume, pentru a ispăși vreo vină.

Crearea omului a fost cugetată și dorită de Dumnezeu în veșnicie, căci omul exista virtual în paradigmele divine, înainte de a se face lumea văzută, sau chiar îngerii. Omul și lumea întreagă sunt create de Dumnezeu din iubire și sunt aduse la existență din voia lui Dumnezeu și nu din ființa Sa.

Dumnezeu a creat tot ceea ce există în afară de El și creația „este produsul libertății lui Dumnezeu”³⁷. „Nu are Dumnezeu trebuință de creație pentru a-și împlini perfecțiunea, ca și când i-ar lipsi vreo putere înainte de a fi lumea”³⁸. „Dumnezeu Cel supraplin n-a adus cele create la existență fiindcă avea lipsă de ceva, ci ca acestea să se bucure împărțându-se de El pe măsura și pe potriva lor, iar El să se veselească de lucrurile Sale, văzându-le pe ele veselindu-se și săturându-se fără săturare, de Cel de care nu se pot

³⁷ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 66.

³⁸ **Idem**, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, 1993, p. 222.

sătura”³⁹. „Dumnezeu n-a făcut lumea din vreo trebuință a Sa, ci din prisosința bunătății Sale”⁴⁰. „Prin creațiune, Dumnezeu Tatăl vrea să mărească numărul subiectelor care să se bucure de fericirea comuniunii cu El, vrea să aibă mai mulți fii. Vrea subiecte mai multe cărora să le fie Tată”⁴¹.

„Puterea nemărginită a lui Dumnezeu s-a arătat în faptul de a fi creat ceea ce este deosebit de Sine, nefolosindu-se de nici o substanță”⁴², pentru că lumea, cu tot ceea ce există în ea, au fost aduse la existență din nimic. Dumnezeu nu crează lumea din ființa Sa, ci din voință, deci „creația este opera voinței dumnezeiești”⁴³, de aceea „există o infinită distanță între Dumnezeu și creație, dar distanță nu de loc, ci de natură”⁴⁴. „Atotputernicul Dumnezeu ne cheamă din nimic. Prin firea noastră suntem făcuți din nimic”⁴⁵. „Nimicul înseamnă că Dumnezeu n-a scos nici din Sine, nici din altceva lumea; sau că înainte de actul creației, n-a existat vreo substanță din care ea ar fi fost adusă la existență; și Dumnezeu nu i-a dat nici din ființa Lui existența... Lumea a fost adusă la existență din «ceea ce nu este»”⁴⁶, pentru că „nimicul nu se definește în nici un fel”⁴⁷.

„Lumea este creată ca să se bucure și ea de existență prin împărtășirea de Dumnezeu... Dumnezeu se bucură și El de lumea pe care o crează din nimic... Bucuria aceasta nu-i este necesară Lui, dar în nemărginirea bunătății Lui, binevoiește să se bucure și alte ființe de existență și să se bucure și El de bucuria lor și aceasta îl face să le-o dăruiască”⁴⁸. „Cu toate că lumea are în sine o serie de puteri puse în

³⁹ **Filocalia...**, vol. II, p. 111.

⁴⁰ **Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, Vol. VIII, p. 270.

⁴¹ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea ...*, p. 79.

⁴² **Idem**, *Chipul nemuritor...*, p. 234.

⁴³ **Idem**, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama...*, p. 135.

⁴⁴ **Idem**, *Chipul...*, p. 245. (Ideea aparține Sfântului Ioan Damaschin).

⁴⁵ **Arhimandritul Sofronie**, *Op. Cit.*, p. 71.

⁴⁶ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 245.

⁴⁷ **Idem**, *Teologia Dogmatică...*, vol. I, p. 93.

⁴⁸ **Idem**, *Chipul...*, p. 232.

ea de Dumnezeu, ea nu este o existență suficientă sieși, independentă și existând paralel cu Dumnezeu, potrivit numai legilor existente în ea, ci, în ceea ce are ea mai profund, lumea depinde de participarea la Ființa cea adevărată”⁴⁹, la Dumnezeu. Aceasta dovedește că este scoasă din nimic.

„Lumea a fost făcută din nimic prin Cuvântul lui Dumnezeu, ca manifestare a voii, dar nu ca emanație de particule din ființa Sa”⁵⁰. „Dacă lumea și omul ar emana din ființa zisă divină, în mod necesar, ele n-ar mai fi rezultatul unui act de iubire a lui Dumnezeu cel în Treime, ci ar fi ele însele veșnice, produse în mod necesar de o esență veșnică. Dacă omul și lumea ar fi emanați din acea esență, nici ea n-ar fi liberă, nici omul nu s-ar bucura de o libertate în relație cu lumea și chiar cu acea esență”⁵¹. Dar lumea și omul sunt creați din nimic. Ei sunt „scoși din nimic prin iubire”⁵². „Creația din nimic arată atotputernicia și libertatea lui Dumnezeu”⁵³, precum și iubirea Lui infinită.

„Materia a fost făcută la început ca lumină incoruptibilă, în care aveau să se vadă oamenii între ei, și Dumnezeu. «Să fie lumină», a zis la început Dumnezeu”⁵⁴ și „toată lumea era străbătută de lumina veșnică sau a prezenței lui Dumnezeu”⁵⁵.

Lumea trebuia să fie pentru om un mod de revelare a lui Dumnezeu, de cunoaștere și iubire a Lui, ceva care să-l apropie pe om mai mult de Acesta. „Creând lumea, Dumnezeu o face și spre a ne ridica prin lucruri la cunoștința Lui”⁵⁶.

⁴⁹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 55.

⁵⁰ **Pr. Acad. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, Editura DEISIS, Alba Iulia, 1993, vol. I, *Ascetica*, p. 17.

⁵¹ **Idem**, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Anastasia, 1993, p. 8.

⁵² **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 213.

⁵³ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, p. 10.

⁵⁴ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Opere complete...*, p. 237, nota 193.

⁵⁵ **Filocalia...**, Vol. VI, p. 121, nota 9.

⁵⁶ **Filocalia...**, Vol. V, p. 427, nota 104.

„Prin transparența pământului, oamenii dintâi se împărtășeau de dulceața fructelor raiului sau ale veșniciei, a unor fructe care nu se stricau, fiind în comunicare cu înfinitatea”⁵⁷.

Numai păcatul a făcut ca lumea să nu mai fie transparentă și în loc să comunice între Dumnezeu și om, ea a devenit opacă și îl face pe om să o vadă numai pe ea, fără a întrezări prin ea pe Dumnezeu. „Pământul a fost la început el însuși transparent sau străveziu. El a devenit opac în momentul crimei lui Cain, pentru a acoperi astfel trupul mort și îngropat al lui Abel”⁵⁸.

2. Crearea omului

Rolul deosebit al omului în creație se observă prin aceea că toate au fost create de Dumnezeu prin cuvânt, a zis Domnul: „Să fie” (Fac. cap. 1) și s-au făcut. Pe om însă Dumnezeu l-a creat cu mâinile Sale (Fac. 2,7). De la început i-a oferit o cinste deosebită. Și „singur omul din toate cele văzute și cugetate a fost zidit de Dumnezeu ca o ființă îndoită, având trup și suflet”⁵⁹.

Actul creației omului este unul, dar are un caracter bifurcat, pentru că și omul este unul, dar este compus din suflet spiritual și trup material. Cartea Facerii ne spune că: „Luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Fac. 2,7). „Geneza nu spune că Dumnezeu a alcătuit întâi trupul și apoi a suflat suflare de viață în fața lui, ci numai că «l-a făcut luând țărână din pământ și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie». Nu se menționează nici o succesiune temporară în crearea lui Adam. Omul ca ființă specială este creat în mod simultan în întregimea sa. Prin menționarea caracterului bifurcat al actului de creare a omului, Geneza vrea să spună numai că omul este constituit din două componente: din trup și suflet, și că trupul e din materia generală, iar

⁵⁷ **Ibidem**, p. 121, nota 9.

⁵⁸ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 163.

⁵⁹ **Filocalia**..., Vol. VI, p. 57.

sufletul are o înrudire specială cu Dumnezeu”⁶⁰. „Dacă totuși Geneza vorbește de suflarea sufletului viu în Adam, în mod deosebit de formarea trupului lui, este pentru a arăta că sufletul rațional nu este din pământ sau din materie, ca trupul”⁶¹.

Legătura strânsă și indestructibilă dintre om și creație, se vede din aceea că întreaga creație era pregătită pentru om, care este creat în cea de a șasea zi, dar el este luat din țărână, deci din creație. Astfel omul aparține ființial creației, al cărei fiu este, dar al cărei preot devine, prin suflarea de viață primită de la Dumnezeu.

„Suflarea lui Dumnezeu sădește în om nu atât viața biologică, căci aceasta o au și animalele, care nu primesc o insuflare de la Dumnezeu, ci viața înțelegerii și a comuniunii cu Sine, adică viața spirituală”⁶². „Harul necreat este implicat în actul creator însuși și sufletul primește în același timp viața și harul, căci harul este suflarea lui Dumnezeu...Harul Duhului Sfânt este principiul adevărat al existenței noastre”⁶³, iar „sufletul este darul lui Dumnezeu făcut omului”⁶⁴.

„Sufletul uman este creat de Dumnezeu într-un mod special, întrucât este înzestrat cu însușiri înrudite cu cele ale lui Dumnezeu: conștiința, rațiunea cognitivă, libertatea”⁶⁵. „Sufletul este baza «ipostasului» uman. El este baza tuturor puterilor și calităților omului și chiar baza trupului”⁶⁶.

„Harul Duhului trece prin mijlocirea sufletului la trup”⁶⁷. Din această cauză, „ca receptacol al unui har special, trupul lui Adam se deosebește de celelalte făpturi”⁶⁸. Dar „omul, deși este din două părți,

⁶⁰ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 388.

⁶¹ **Idem**, *Chipul...*, p. 171.

⁶² **Idem**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 392.

⁶³ **Ibidem**, p. 391, nota 40.

⁶⁴ **Alexandre Schmemmann**, *Euharistia taina Împărăției*, Editura Anastasia, București, p. 60.

⁶⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 387.

⁶⁶ **Filocalia**..., Vol. VIII, p. 153, nota 321.

⁶⁷ **Filocalia**..., Vol. VII, p. 243.

⁶⁸ **Părintele Galeriu**, *Jertfă și răscumpărare*, Editura Harisma, 1991, p. 63.

este totuși unul. În om se realizează unirea între cele două lumi⁶⁹ (spirituală și materială).

Sufletul nu este totuna cu spiritul, la fel cum trupul nu este totuna cu materia. Sufletul este spiritual, la fel cum trupul este material. Sufletul aparține lumii spirituale, el nu este compus, pentru că spiritul este simplu, nu se compune, dar este de esență spirituală. Lumea spirituală este vastă și are trei categorii de existențe: Dumnezeu, îngerii și sufletele umane (unite cu trupurile materiale până la moartea trupului și după a doua venire a lui Hristos). Când spunem spirit, ne referim la întreaga lume spirituală, nu ne limităm la sufletul uman, dar când vorbim de suflet, ne referim strict la partea spirituală din om. Să facem o analogie: când vorbim de materie, nu înțelegem doar trupul uman, ci universul material cu toate formele lui de subzistență, dar când ne referim la trup, înțelegem efectiv corpul (uman sau animal), compus din elementele materiale. La fel este și cu spiritul și sufletul. Spiritul este un întreg univers, o lume, deci este mai mult decât sufletul, care este doar o parte din lumea spirituală.

Trupul „este un organ unit cu sufletul spre manifestarea lui”⁷⁰, dar „omul nu are suflet, ci este suflet, el este corp”⁷¹. „Sufletul nu este prezent doar într-o parte a trupului, ci în tot trupul și într-un mod negrăit se unește deopotrivă cu fiecare parte a trupului”⁷². Sfânta Scriptură spune în acest sens că „sufletul omului este un sfeșnic de la Domnul; el cercetează toate cămările trupului” (Pilde 20,27).

La om sufletul nu este situat într-o parte a trupului (în inimă sau în creier de exemplu), ci este în tot trupul. Omul nu are sufletul ca pe un accesoriu adăugat lui, de care s-ar putea lipsi. Omul este suflet și este trup. Ființa umană este compusă din aceste două elemente. Fără suflet, ar fi animal, fără trup, ar fi înger. Omul este sinteza creației, singurul compus din suflet spiritual și trup material.

⁶⁹ *Filocalia*..., Vol. VI, p. 58, nota 31.

⁷⁰ *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1994, Vol. III, p. 41.

⁷¹ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia*..., p. 69.

⁷² **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 89.

3. Omul și lumea

În primele cinci zile ale creației și chiar în ziua a șasea, la început, Dumnezeu crează mediul în care va veni omul, condițiile de existență ale acestuia. „Nu omul a fost creat pentru lume, ci lumea pentru om”⁷³, în sensul că lumea fără om nu ar putea exista, ea nu ar avea un sens, o finalitate.

„Lumea aceasta este gătită ca un palat pentru om-împăratul ce avea să apară după aceea”⁷⁴, pentru a stăpâni și a întregi creația, căci „toată lumea aceasta văzută a fost făcută înainte de el, pentru el”⁷⁵. „Scopul lumii nu se găsește în sine; ea a fost creată pentru om, iar omul pentru Dumnezeu”⁷⁶.

Omul este luat din creație, își are originea în ea, deci nu poate exista fără ea, dar lumea fără om ar fi goală, nu ar avea sens, nu ar tinde spre o finalitate și ar fi stearpă. Vedem că omul și creația se condiționează reciproc.

„Omul apare numai la sfârșit, pentru că el are nevoie de toate cele anterioare, iar cele anterioare nu-și găsesc sensul decât în om”⁷⁷. „Lumea materială și animală, oricât ar fi ea de minunată în puterea și raționalitatea ei armonioasă, de o complexitate de necuprins, dacă ar fi fără om, ar fi fără sens”⁷⁸. „Fără om, Dumnezeu ar rămâne un abis de taină nerevelată”⁷⁹. Deci omul are nevoie de toate ale lumii, ca și condiții necesare vieții lui, dar și lumea are nevoie de om, pentru că acesta dă sens creației și numai prin el Dumnezeu se revelează lumii materiale.

„Universul este, oarecum, cuprins în trupul uman, pentru că trupul omului rezumă în sine, ca o lume în mic, nivelurile de existență ale lumii materiale. Pe de altă parte, omul depășește universul prin calitățile sale spirituale, iar universul este prezent în toate lucrările omului”⁸⁰.

⁷³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 121.

⁷⁴ **Filocalia...**, Vol. VII, p. 433, nota 16.

⁷⁵ **Ibidem**, p. 432.

⁷⁶ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 55.

⁷⁷ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 333.

⁷⁸ **Idem**, *Chipul...*, pp. 247-248.

⁷⁹ **Filocalia...** Vol. VII, p. 144, nota 73.

⁸⁰ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 107.

„Dacă există o lume văzută, este numai pentru că există omul ca subiect care să o poată vedea în chip conștient”⁸¹. Omul „privește conștient toate, le conduce pe toate, ca un chip al lui Dumnezeu. El este conștiința stăpânitoare și transformatoare a lumii, în el se descoperă rostul lumii. Fără om, lumea ar fi lipsită de rost, de sens, de lumină. Existența ar fi lipsită de o latură esențială a ei sau de cea mai esențială. Fără om, lumea n-ar ști de ea însăși”⁸².

Dar „omul este o ființă nesfârșit mai bogată, mai adâncă, mai complexă, ca să poată fi închis în lume; are o aspirație nesfârșit mai înaltă, ca să poată fi satisfăcută de lume”⁸³, de aceea „nu relația omului cu natura, ci relația sa cu Dumnezeu este cea care-i revelează misterul ultim al existenței sale”⁸⁴.

„Omul conține toate planurile acestui univers, sintetizează în sine crearea treptată a celor cinci zile, iar el este a șasea zi, a desăvârșirii acestei creații”⁸⁵, de aceea „omul este mai prețios decât tot restul creației”⁸⁶ materiale. Valoarea omului este dată mai ales în structura sa spirituală. În acest sens Mântuitorul a spus: „Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?” (Marcu 8,36-37).

Dumnezeu a îmbinat lumea spirituală și cea materială în om, acesta fiind o sinteză a lor, punctul în care cele două lumi se întâlnesc și comunică între ele. În această privință, omul are o poziție unică în univers, fiind singurul care are în sine două lumi.

„Omul este o lume mică ce are în sine toate ale lumii mari”⁸⁷. „Omul este un microcosmos, adică o chintesență reprezentativă a

⁸¹ *Filocalia*..., Vol. VIII, p. 499, nota 879.

⁸² *Filocalia*..., Vol. VII, p. 433, nota 17.

⁸³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul*..., p. 121.

⁸⁴ **Panayotis Nellas**, *Omul-animat îndumnezeit*, Editura DEISIS, Sibiu, 1994, p. VII (Introducerea cărții).

⁸⁵ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia*..., p. 72. (Ideea aparține Sfântului Ioan Damaschin).

⁸⁶ **Arhimandritul Sofronie**, *Op. Cit.*, p. 84.

⁸⁷ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 427. (Idee preluată de la Sfântul Grigorie de Nyssa).

marelui cosmos, al lumii întregi”⁸⁸, el „este a treia dimensiune logică a ceea ce există, este o necesitate ontologică”⁸⁹. „Prin alcătuirea lui, omul este, deci, cea mai complexă făptură a lui Dumnezeu”⁹⁰.

„Privilegiul unic al omului de a fi microcosmos, îi dă libertatea de mișcare în amândouă ordinele de existență, putând să gândească lucrurile materiale în forme abstracte și să simbolizeze pe cele spirituale în forme concrete”⁹¹.

„În om se văd toate rațiunile creaturilor, atât ale celor sensibile, cât și ale celor înțelese și înțelegătoare. El este rațiunea atotcuprinzătoare a tuturor rațiunilor create”⁹². El este numai „exterior limitat, dar lăuntric fără limite”⁹³.

Omul este cea mai înaltă și mai perfectă creatură la care poate ajunge lumea materială. Mai mult de atât, lumea nu poate da.

„Trupul uman este în întregime un aparat de o sensibilitate nesfârșit de complexă. În el este percepută în mod nesfârșit de variat toată vibrația lumii cu formele ei în continuă mișcare, precum tot prin el se exprimă relația la fel de complexă a persoanei umane cu lumea”⁹⁴.

Trupul omului este materie organizată. „Cea mai înaltă formă de organizare o primește materia în trupul omenesc, devenită în el cea mai intimă spiritului. În ochii omului, materia a devenit mijloc de comunicare a înțelesurilor spiritului din ele”⁹⁵.

„Trupul omenesc însă, nu-și mai află identitatea în tendințele lui spre lumea din care a fost luat, ci în direcția mișcării sufletului...Materia luată din univers, în trupul omenesc, în unire cu

⁸⁸ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 163.

⁸⁹ **Teodor M. Popescu**, *Meditații Teologice*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1997, p. 63.

⁹⁰ **Nichifor Crainic**, *Nostalgia...*, p. 251.

⁹¹ **Ibidem**, p. 20.

⁹² **Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, Vol. IX, p. 303, nota 638.

⁹³ **Arșavir Acterian**, *Cum am devenit creștin*, Editura Harisma, București, 1994, p. 87.

⁹⁴ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică ...*, Vol. I, p. 382.

⁹⁵ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 69, nota 35.

sufletul, este subiectivată și personalizată. În acest sens trupul omenesc are o mare importanță în procesul de orientare a materiei în direcția spiritului”⁹⁶. Și „precum lucrul lui Dumnezeu este să cârmuiască lumea, așa a sufletului este să-și cârmuiască trupul”⁹⁷.

„Omul este un pelerin sau un meteor spiritual, în continuă mișcare între lume și Dumnezeu, meteor conștient și liber, mereu pe drum. Este în lume și vrea să fie mai presus; are nevoie de lume, dar ca de un drum în care nu se fixează niciodată definitiv într-o etapă, ci urcă spiritual mereu mai sus”⁹⁸.

În limba latină om se spune «homo» și termenul vine de la pământ, humă, pentru că din pământ a fost luat trupul lui. În limba greacă om se spune «άνθρωπος», care vine de la άνω αθρείν, și înseamnă „a privi în sus”. Deci omul a fost plămădit din pământ (trupul său), dar pentru a privi spre înălțimi, pentru a tinde în sus, spre Dumnezeu (prin sufletul său), dar nu singur, ci împreună cu întreaga creație, pentru că „lumea este făcută pentru a fi umanizată, nu omul pentru a fi asimilat lumii, naturii”⁹⁹.

„Sufletul uman poate aduna și influența prin trup întreaga lume”¹⁰⁰, pentru că „nu spiritul este făcut pentru a fi materializat, ci materia pentru a fi spiritualizată”¹⁰¹.

„Dumnezeu i-a făcut omului cinstea de a-i da libertatea, așa încât binele să aparțină în fapt celui care îl alege”¹⁰². Astfel, „omul e dat lui însuși prin creație”¹⁰³ și de aceea, „nu depinde numai de Dumnezeu, ci și de el însuși, pentru că este ființă conștientă, liberă și

⁹⁶ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 93.

⁹⁷ **Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1994, Vol. IV, p. 17.

⁹⁸ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, p. 24.

⁹⁹ **Idem**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 12.

¹⁰⁰ **Idem**, p. 376.

¹⁰¹ **Idem**, *Chipul...*, p. 313.

¹⁰² **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 71. (Textul este preluat din Sfântul Grigorie de Nyssa).

¹⁰³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 51.

responsabilă. El nu este cel care doar se bucură de o stare aparte, ci și o ființă care are o misiune de împlinit, în calitate de ființă personală care participă la cele două lumi. Prin ființa și scopul său, omul este, după Sfântul Grigorie, partener și colaborator al lui Dumnezeu”¹⁰⁴.

„Dumnezeu a creat toate formele de existență pentru o solidaritate între ele. A creat și materia ca o formă de existență, pentru ca spiritul să-și arate frumusețea în formele ei”¹⁰⁵. „Materia n-a fost făcută fără nici un rost. Ea este făcută ca mijloc de revelare a spiritului divin în mod indirect, dar în mod mai intim și al spiritului uman. Omul a primit cinstea deosebită de a da materiei sensuri și funcții spirituale, de a o spiritualiza, de a o face să se transfigureze deplin, în Dumnezeu, prin el”¹⁰⁶. „Materia este făcută să fie copleșită de spirit și să devină, prin aceasta, transparentă”¹⁰⁷.

„Dumnezeu a făcut lumea ca să fie transfigurată prin Dumnezeu, cu colaborarea oamenilor, să fie făcută străvezie și mediu al puterilor dumnezeiești... Aceasta este destinația întregului cosmos: ca omul să vadă și să se unească prin el cu Dumnezeu în modul cel mai intens”¹⁰⁸.

„În om, ființă care se găsește între două realități întrutotul diferite din punct de vedere ontologic, «care se împărtășește» și dintr-una și din cealaltă, elementele din care lumea este compusă au posibilitatea și chemarea «maturizării» lor într-un mod conștient”¹⁰⁹.

„Omul nu este un «aruncat în lume», ca un condamnat, cum zice Heidegger, ci pus în ea ca pe un drum pe care are să înainteze spre Dumnezeu, ca țintă a drumului, având să ajungă la El cu tot ce a învățat bun din ea”¹¹⁰.

¹⁰⁴ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 103.

¹⁰⁵ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 64, nota 6.

¹⁰⁶ **Ibidem**, p. 69, nota 35.

¹⁰⁷ **Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, Vol. X, p. 90, nota 82.

¹⁰⁸ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 128, nota 89.

¹⁰⁹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 102.

¹¹⁰ **Ibidem**, p. 122.

„În componența naturii umane, cele două firi (spirituală și materială) nu se juxtapun ci se întrepătrund în așa fel, ca fiecare din elementele lumii să participe la inteligibil”¹¹¹ (la Dumnezeu). „În ființa umană înlănțuirea fizică a elementelor lumii există, dar în om ele primesc și o posibilitate nouă: aceea de a intra, prin intermediul omului, în comuniune cu Dumnezeu”¹¹².

„Omul în rugăciunea lui contemplativă aduce în fața lui Dumnezeu întreaga lume sensibilă și inteligibilă, pe care o rezumă și o conține în el ca microcosmos”¹¹³, pentru că implică și trupul în rugăciune. „Fără participarea trupului, viața duhovnicească ar risca să fie alcătuită doar din idei generoase și din decizii aparținând voinței, însoțite uneori de sentimente superficiale”¹¹⁴. Prin trup, omul dovedește că vrea să se apropie de Dumnezeu și aduce cu sine lumea întreagă, ca pe o ofrandă lui Dumnezeu.

„Numai omul se poate uni prin spiritul său creat cu materia creată și, în același timp, numai el se deschide conștient lui Dumnezeu și infinității Lui”¹¹⁵. „Sensul cosmic al omului se dezvoltă tocmai în aceea că prin om și cu ajutorul lui, făptura participă la viața spirituală”¹¹⁶. Nici „nu este posibilă relația (comuniunea existențială) între făpturi și Ziditorul lor, decât prin persoana umană”¹¹⁷ și Dumnezeu voiește ca „prin oameni, slava Sa dumnezeiască să strălucească asupra celor lipsite de rațiune”¹¹⁸.

Omul „nu este o realitate nici izolată, nici pasivă, ci zala de legătură între sensibil și inteligibil, și locul unde sensibilul își schimbă calitățile (se îndumnezeiește). Din acest mod de existență deducem atât măreția, cât și responsabilitatea omului”¹¹⁹.

¹¹¹ **Ibidem**, p. 102.

¹¹² **Ibidem**.

¹¹³ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 164. (Idee a Sfântului Grigore al Tesalonicului).

¹¹⁴ **Placide Deseille**, *Nostalgia Ortodoxiei*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 172.

¹¹⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 148.

¹¹⁶ **Leonid Uspensky**, *Teologia icoanei*, Editura Anastasia, București, 1994, p. 108.

¹¹⁷ **Christos Yannaras**, *Heidegger și Areopagitul*, Traducere de Nicolae Șerban Tanașoca, Editura Anastasia, București, 1996, p. 100.

¹¹⁸ **Placide Deseille**, *Op. Cit.*, p.99.

¹¹⁹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, pp. 102-103.

„Dumnezeu l-a creat pe om ca pe un alt înger, închinător mixt, compus din trup material și suflet spiritual, pentru că nu trebuia să se mărginească închinarea numai la cele de sus (adică la îngeri), ci să fie și jos, pe pământ, unii închinători, ca să se umple toate de slava lui Dumnezeu, odată ce sunt ale lui Dumnezeu”¹²⁰.

„Omul este înger în trup sau, mai exact, a fost creat pentru a fi înger în trup, adică spirit exprimat în formă materială și materie exprimată în formă spirituală”¹²¹. Față de oameni însă, „îngerii au puteri și daruri mai mari, dar ei nu poartă povara și răspunderea unui trup, cu grija, cu ispitele și cu primejdiile omenești”¹²². Totuși omul este ființa preferată a lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu Cuvântul s-a făcut om și nu înger.

Omul a fost creat ca stăpân al creației văzute, căci a zis Dumnezeu: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și îl supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul” (Fac. 1,28). Psalmistul zice în acest sens: „Ce este omul că-Ți amintești de el? Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el. Pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui” (Ps. 8,4-6).

„Omul este chemat în existență și întronizat în creație printr-o misiune ce i se încredințează”¹²³, pentru că „lui i s-a dat marea misiune de a stăpâni materia prin spirit, de a o face transparentă pentru ordinea spirituală și dumnezeiască”¹²⁴.

„Omul își arată demnitatea sa, privilegiată, față de toate celelalte creaturi, atât prin dimensiunea sa spirituală, cât și prin ținuta sa trupească”¹²⁵, pentru că el este singura ființă verticală de pe

¹²⁰ **Petru Florea**, *Op. Cit.*, p.68.

¹²¹ **Nichifor Crainic**, *Nostalgia...*, p. 20.

¹²² **Teodor M. Popescu**, *Op. Cit.*, p. 90.

¹²³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, Vol. II, p. 31.

¹²⁴ **Ibidem**, Vol. I, p. 443.

¹²⁵ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 117.

pământ. Măreția lui se vede și în aceea că „după crearea omului, Dumnezeu s-a odihnit (Fac. 2,2), n-a mai apărut o ființă superioară lui pe pământ”¹²⁶.

Omul a fost făcut stăpânul universului material. Ca dovadă avem faptul că nu Dumnezeu dă nume animalelor, ci Adam, primul om. Sfânta Scriptură spune: „Și Domnul Dumnezeu, Care făcuse din pământ toate fiarele câmpului și toate păsările cerului, le-a adus la Adam, ca să vadă cum le va numi; așa ca toate ființele vii să se numească precum le va numi Adam. Și a pus Adam nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului” (Fac. 2,19-20). „Când omul dă nume animalelor în rai, el apare în amănunțimea demnității de colaborator al lui Dumnezeu, de continuator la opera creației”¹²⁷.

„Omul a fost creat ca stăpân al lumii sensibile. Lui i se supuneau toate. Trupul se supunea sufletului, iar sufletul lui Dumnezeu, în largul proces de participare al întregii creații la Dumnezeu”¹²⁸. „Lui Adam i se supuneau toate, fiindcă el însuși era subordonat legii dumnezeiești”¹²⁹. După cădere însă, cele din lume nu i se mai supun omului, nu mai ascultă de el, dar îi respectă calitatea de stăpân, pentru că nu voiesc să se ridice deasupra lui.

4. Omul, chip și asemănare a lui Dumnezeu

Referatul biblic mărturisește că la crearea omului, Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (Fac. 1,26) și așa l-a făcut pe el. Dreptul Iov îl întreabă pe Dumnezeu: „Ce este omul, ca să-Ți bați capul cu el și ca să-i dai luarea Ta aminte? De ce îl cercetezi în fiecare dimineață și de ce îl urmărești în orice clipă? Când vei înceta să mă privești?” (Iov 7,17-19). Dumnezeu îl privește pe om pentru că îl iubește. Când se uită la el, își privește propriul chip imprimat în om, pentru că „omul este fața umană a lui

¹²⁶ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 61.

¹²⁷ **Nichifor Crainic**, *Nostalgia...*, p. 39.

¹²⁸ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 171.

¹²⁹ **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, pp. 164-165.

Dumnezeu”¹³⁰. „Omul este în lume chipul văzut al Dumnezeului Celui nevăzut și în om, Dumnezeu revelează însuși sensul creației. Omul devine conștiința și stăpânul creației”¹³¹.

„Fiind plăsmuit după chipul lui Dumnezeu, omul este alcătuit teologic”¹³². „Atunci când omul spune «exist», el traduce în termeni umani ceva din absolutitatea lui Dumnezeu, care spune «Eu sunt cel ce sunt»”¹³³, pentru că „omul este un abis afundat în abisul luminos al existenței lui Dumnezeu”¹³⁴.

Din tot ceea ce a creat Dumnezeu și-a imprimat chipul Său numai în îngeri și în oameni, însă „omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu mai mult decât îngerii, pentru că stăpânește, căci Dumnezeu i-a dat stăpânirea pământului întreg”¹³⁵ și „el are darul creator cum nu-l au îngerii, dar și misiunea grea de a spiritualiza lumea văzută”¹³⁶. „În ființa noastră, după chip, omul este superior îngerilor, dar prin asemănare, le este inferior”¹³⁷.

„Crearea omului după chipul lui Dumnezeu nu se referă numai la suflet, ci și la trup, căci și trupul și-a asumat chipul lui Hristos întrupat”¹³⁸.

„Sfântul Grigorie Palama referă calitatea de chip și la trup, întrucât identifică chipul cu omul întreg, iar omul este constituit din trup și suflet. Numele de om nu se aplică sufletului sau trupului în mod separat, ci la amândouă împreună, căci împreună au fost create după chipul lui Dumnezeu. Adică nici o componentă a omului nu are

¹³⁰ **Paul Evdokimov**, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, Editura Anastasia, București, 1993, p. 115.

¹³¹ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 61.

¹³² **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 23.

¹³³ **Paul Evdokimov**, *Iubirea...*, p. 116.

¹³⁴ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 69.

¹³⁵ **Ibidem**, p. 462.

¹³⁶ **Idem**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 427.

¹³⁷ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 92. (Ideea aparține Sfântului Grigorie Palama).

¹³⁸ **Nicolae Arseniev**, *Mistica și Biserica Ortodoxă*, Traducere de Remus Rus, Editura IRI, București, 1994, p. 26. (Textul este preluat de la Tertulian).

calitatea de chip în mod separat, ci numai întrucât omul întreg se manifestă prin fiecare parte și funcțiune”¹³⁹. „Fiecare facultate a spiritului uman reflectă chipul, dar acesta (chipul) este în mod esențial întregul uman (suflet și trup) centrat pe spiritual, al cărui caracter propriu este să se depășească pentru a se arunca în oceanul infinit al dumnezeirii, ca să găsească acolo alinarea nostalgiei sale”¹⁴⁰.

În baza chipului lui Dumnezeu din om, „când Iisus i-a chemat pe ucenici să-L urmeze, ei au lăsat totul și au mers după El. Cum s-ar fi putut petrece un asemenea fapt, dacă le-ar fi fost străin, necunoscut? Prezența Lui între ei trezea o memorie originară, ontologică a propriului lor chip. Recunoașterea era și de o parte și de alta”¹⁴¹. Nu numai apostolii au recunoscut chipul lui Dumnezeu pe fața lui Iisus, dar și Hristos a regăsit chipul lui Dumnezeu în înfățișarea apostolilor. Astfel Mântuitorul nu-și alegea ca ucenici niște necunoscuți, iar apostolii nu-și părăseau casele, familiile și tot ce aveau, pentru a urma unui străin.

„Omul este chip real al lui Dumnezeu prin creația divină, dar omul este asemănarea posibilă a lui Dumnezeu. Nu atârână de om să poarte chipul lui Dumnezeu sau nu, fiindcă acest chip este un dat în făptura lui, dar atârână de el să se asemene sau nu cu Dumnezeu, și această posibilitate stă în libertatea voinței lui, care are în față modelul de perfecțiune morală Iisus Hristos”¹⁴².

„În Sfânta Scriptură citim: «Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră» (Fac. 1,26). Așadar, potrivit planului Sfintei Treimi, omul nu trebuie doar să fie făcut după chipul Creatorului său, ci și după asemănarea Lui: el trebuie să fie asemănător lui Dumnezeu. Dar, în cartea Facerii, descrierea actului creator îndeplinit nu mai menționează asemănarea: «Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut» (Fac. 1,27) sau: «Când a făcut Dumnezeu pe Adam, l-a făcut

¹³⁹ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 395.

¹⁴⁰ **Ibidem**, p. 396.

¹⁴¹ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 179.

¹⁴² **Nichifor Crainic**, *Nostalgia...*, p. 12.

după chipul lui Dumnezeu» (Fac. 5,1). S-ar spune că textul insistă asupra cuvântului «chip», așa încât absența cuvântului «asemănare» devine și mai frapantă. Semnificația relatării biblice despre proiectul Sfintei Treimi de a crea omul «după chipul și asemănarea lui Dumnezeu» sunt comentate de către Sfinții Părinți în sensul că omul creat după chipul lui Dumnezeu este chemat spre realizarea asemănării cu divinitatea. A fi «după chipul lui Dumnezeu» înseamnă a avea posibilitatea de a câștiga această asemănare. Altfel spus, omul are ca sarcină dinamică realizarea asemănării cu Dumnezeu¹⁴³.

„Prezența chipului, îl face pe om să caute fără încetare absolutul, dar asemănarea, în afara lui Hristos, rămâne nelucrătoare, păcatul pervertește intenționalitatea sufletului și acesta va merge să caute absolutul în idoli, va ajunge să-și stingă setea în miraje, fără puterea de a se înălța la Dumnezeu¹⁴⁴. „Astfel conceptul de chip sau imagine a lui Dumnezeu are o accepțiune general omenească, iar cel de asemănare una specific creștină. Gradul culminant al chipului lui Dumnezeu în om este geniul, care poate să fie sau nu creștin; gradul culminant al asemănării este sfântul, care nu poate fi decât creștin¹⁴⁵.

„Demnitatea de om - chip al lui Dumnezeu - nu constă în a fi sau în a nu fi fericit, ci în a fi liber în acțiunile sale¹⁴⁶ și nici „dobândirea asemănării cu Dumnezeu nu este posibilă în afara libertății¹⁴⁷.

„Prin căderea în păcat, chipul dumnezeiesc în om nu dispare cu totul¹⁴⁸. „Prin păcat nu s-a pierdut chipul, dar s-a oprit procesul asemănării cu Dumnezeu¹⁴⁹, pentru că chipul este un dat, dar „asemănarea implică deja devenirea morală¹⁵⁰.

¹⁴³ **Leonid Uspensky**, *Op. Cit.*, p. 106.

¹⁴⁴ **Paul Evdokimov**, *Taina iubirii...*, p. 78.

¹⁴⁵ **Nichifor Crainic**, *Nostalgia...*, p. 12.

¹⁴⁶ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, pp. 370-371.

¹⁴⁷ **Leonid Uspensky**, *Op. Cit.*, p. 109.

¹⁴⁸ **Filocalia**..., Vol. III, p. 477, nota 158.

¹⁴⁹ **Pr. Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. II, Mistica, pp. 196-197.

¹⁵⁰ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 114.

Chipul este un dat ontologic, primit de la Dumnezeu, pe care îl poartă toți oamenii, indiferent de starea lor morală. Asemănarea cu Dumnezeu este tot un dat de sus, care implică însă efortul nostru. „Îndumnezeirea este asemănarea cu Dumnezeu, care nu se dobândește numai prin imitarea naturală (a lui Dumnezeu), ci și din puterea Duhului”¹⁵¹. „A fost nevoie de o singură voință (cea dumnezeiască) pentru creație, dar este nevoie de două pentru îndumnezeire. O singură voință, pentru a aduce la existență chipul; dar două, pentru a face chipul asemănare”¹⁵².

„«După chipul» îl are orice om, căci Dumnezeu nu se căiește de darurile Sale, dar «după asemănarea» o au foarte puțini și numai cei virtuoși, sfinții și cei ce imită pe Dumnezeu în bunătate, pe cât este cu putință oamenilor”¹⁵³. Nu este vorba însă de o imitație exterioară a lui Dumnezeu, pentru că „asemănarea se menține prin participare la Dumnezeu, nu prin simpla imitație. A fi asemenea cu Dumnezeu cel infinit, înseamnă a fi unit cu El, a-L avea întipărit real în sinea indefinită, care să și-o păstreze și dezvolte astfel”¹⁵⁴. „Chipul lui Dumnezeu nu este purtat numai printr-o imitare de la distanță a Lui, ci prin prezența Lui lucrătoare în om”¹⁵⁵, pentru că „chipul cere relația cu modelul”¹⁵⁶.

„Firea rațională se împarte în două: în firea îngerească și cea omenească. Toată firea rațională este după chipul lui Dumnezeu; dar numai cei buni și cei înțelepți sunt după asemănarea Lui”¹⁵⁷.

„Firea noastră a fost creată ca o oglindă transparentă, prin care să se vadă Dumnezeu”¹⁵⁸, de aceea „omul neîmpătimit este cu adevărat oglindă în care se oglindește Dumnezeu”¹⁵⁹ și „un sfânt este

¹⁵¹ *Filocalia*..., Vol. VII, p. 380.

¹⁵² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică*..., Vol. I, p. 414.

¹⁵³ *Filocalia*..., Vol. IV, p. 214.

¹⁵⁴ *Filocalia*..., Vol. VI, p. 208, nota 14.

¹⁵⁵ *Filocalia*..., Vol. VIII, p. 22, nota 18.

¹⁵⁶ *Filocalia*..., Vol. VII, p. 387, nota 44.

¹⁵⁷ *Filocalia*..., Vol. II, p. 107.

¹⁵⁸ *Filocalia*..., Vol. VII, p. 46, nota 3.

¹⁵⁹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 142.

în chip mai deplin om decât un păcătos”¹⁶⁰, pentru că „prin fețele tuturor sfinților transpare fața lui Hristos, fața de model a tuturor fețelor umane”¹⁶¹.

Omul a fost creat pentru a fi fericit și pentru a preamări pe Dumnezeu. La omul care trăiește în sfințenie, aceste două scopuri se identifică, pentru că sfântul atunci este fericit, când trăiește după poruncile lui Dumnezeu și îl preamărește pe Acesta prin întreaga lui existență. Dar omul nu trebuie să fie egoist, să se limiteze la sine, să se închidă în sine, ci trebuie să ia în actul de preamărire a lui Dumnezeu întreaga creație, pe care să o facă transparentă lui Dumnezeu.

„Omul este o creatură care a primit porunca să devină dumnezeu”¹⁶², conform celor spuse de Domnul prin gura psalmistului: „Eu am zis, dumnezei sunteți” (Ps. 81,6). „Destinația omului este aceea de a deveni dumnezeu prin asemănare și prin participare”¹⁶³. Sfântul Simeon Noul Teolog zice: „Eu sunt om prin natură și dumnezeu prin har”¹⁶⁴.

Prin îndumnezeire, „omul devine tot mai asemenea cu Dumnezeu, fără să se identifice cu El. Omul va înainta în veci în «asemănarea» cu Dumnezeu, în unirea tot mai deplină cu El, dar niciodată nu va ajunge până la identificarea cu El. Aceasta distinge asemănarea de identitate, sau calitatea de dumnezeu prin har, de Dumnezeu prin natură”¹⁶⁵.

Sfinții se fac „dumnezei prin lucrarea cu voia și va fi Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor, Cel prin fire Dumnezeu, în mijlocul celor prin lucrare”¹⁶⁶. „Îndumnezeirea nu este rezervată doar

¹⁶⁰ Leonid Uspensky, *Op. Cit.*, p. 111.

¹⁶¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 272.

¹⁶² Părintele Galeriu, *Op. Cit.*, p. 150. (Autorul citează pe Sfântul Vasile cel Mare).

¹⁶³ Nichifor Crainic, *Sfințenia...*, p. 23.

¹⁶⁴ Ibidem.

¹⁶⁵ Pr. Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica...* Vol. II, Mistica, pp. 196-197.

¹⁶⁶ *Filocalia...*, Vol VI, p. 306.

sufletului, ci vizează și trupul, așa după cum a dovedit strălucirea trupească a lui Hristos pe Tabor”¹⁶⁷.

„Creația întreagă este adusă în existență pentru a înainta în Dumnezeu și prin aceasta a se îndumnezei sau sfinți, înaintând în unirea cu Dumnezeu și între părțile ei, fără a se contopi”¹⁶⁸. „Valoarea și sensul lumii nu se află decât în întâlnirea cu Dumnezeu”¹⁶⁹. „Dat fiind că tot ceea ce a fost creat este totdeauna în mișcare, mișcarea pe care existența creată o începe este în direcția Celui care o cheamă la existență. Mișcarea nu este haotică: ea are de la început un sens”¹⁷⁰. „Sensul firesc al modului de mișcare a omului este Dumnezeu”¹⁷¹, căci „mișcarea naturii create este forma și șansa prin care se ajunge la desăvârșire”¹⁷².

„Viața omului este naturală atâta timp cât este «supranaturală», adică în măsura în care participă la Dumnezeu. Omul este o ființă care se transcende, o ființă care prin natura lui se depășește continuu”¹⁷³, pentru că „trăirea în supranaturalul dumnezeiesc este starea firească a sufletului omenesc”¹⁷⁴. „Legătura cu Dumnezeu îi este absolut necesară omului, pentru dreapta dezvoltare pentru care este făcut”¹⁷⁵.

„Așa cum biologic omul nu poate trăi decât în aer, la fel nu poate trăi viața spirituală decât în Dumnezeu”¹⁷⁶. „Fără Dumnezeu nu poate să fie vreodată vreun om fericit nici aici, nici în cealaltă viață”¹⁷⁷.

„Omul este muritor după fire, ca unul ce a fost făcut din cele ce nu există”¹⁷⁸ prin ele însele, ci din nimic au fost aduse la existență.

¹⁶⁷ **Placide Deseille**, *Op. Cit.*, p. 152.

¹⁶⁸ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 63, nota 5.

¹⁶⁹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 48.

¹⁷⁰ **Ibidem**, *Op. Cit.*, p. 134.

¹⁷¹ **Ibidem**, p. 131.

¹⁷² **Ibidem**, p. 135.

¹⁷³ **Ibidem**, p. 130.

¹⁷⁴ **Filocalia**... Vol X, p. 495.

¹⁷⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 315.

¹⁷⁶ **Ibidem**, p. 308.

¹⁷⁷ **Kallistos Ware**, *Op. Cit.*, p. 70.

¹⁷⁸ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Trăirea...*, p. 191.

„Paradoxul fundamental, propriu ființei umane, stă în unirea între calitatea ei de ființă creată de Dumnezeu și în același timp nemuritoare. Aceasta îl arată pe om ca neexistând prin sine, ci în și prin Dumnezeu”¹⁷⁹.

Natura creată „este din neant și când cade în păcat tinde iarăși spre neant. Numai legătura cu Dumnezeu o menține și o promovează în viață”¹⁸⁰. „Când îl neagă pe Dumnezeu, omul se neagă pe sine însuși și se autodistrugă. Când viețuiește teocentric, el se pune în valoare la infinit pe sine însuși, se dezvoltă și întregeste în veșnicie”¹⁸¹.

„Dumnezeu nu este pentru om un «principiu» exterior, de care omul atârână în mod exterior, ci în mod real și adevărat principiul și țelul lui ontologic”¹⁸². „Participarea la Dumnezeu este capitală pentru natura omului. Prezența sau lipsa ei garantează sau nu identitatea și calitatea ființei umane”¹⁸³. „Omul își găsește identitatea în comuniunea de viață cu Ființa și Viața adevărată. El este o ființă centrată în Dumnezeu”¹⁸⁴. „De Dumnezeu depindem în ultimă instanță, deși noi nu avem, din păcate, în permanență conștiința acestei realități”¹⁸⁵.

5. Omul, chip al Arhetipului Hristos

„Dumnezeu a creat lumea prin Fiul Său din nimic, ca să o umple prin om de fericirea relației cu El, să o înveșnicească, îndumnezeind-o”¹⁸⁶. „De aceea l-a creat Dumnezeu pe om ca inel de legătură al lumii inteligibile și sensibile, ca recapitulare și epilog al tuturor creaturilor, cu scopul ca, unindu-Se cu el, să se unească cu toate creaturile și să recapituleze în Hristos cele cerești și cele pământești”¹⁸⁷. „Pentru Hristos sau pentru taina lui Hristos

¹⁷⁹ **Ibidem**, p. 202.

¹⁸⁰ **Idem**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 407.

¹⁸¹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 23.

¹⁸² **Ibidem**.

¹⁸³ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 120.

¹⁸⁴ **Ibidem**, p. 108.

¹⁸⁵ **Arșavir Acterian**, *Op. Cit.*, p. 25.

¹⁸⁶ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, p. 49.

¹⁸⁷ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, pp. 168-169. (Citat preluat de autor din Sfântul Grigorie Palama).

au primit toate veacurile și cele aflătoare în lăuntru veacurilor începutul existenței”¹⁸⁸.

„Chiar prin creație, Dumnezeu l-a făcut pe om ca pe un chip al Fiului Său, sau ca Fiul Său să se poată face și om”¹⁸⁹. „Arhetipul omului nu este, deci, pur și simplu Logosul, ci Logosul întrupat”¹⁹⁰.

„De aceea l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său, ca să poată cuprinde Arhetipul prin întrupare”¹⁹¹, pentru că „Dumnezeu Cuvântul nu s-ar fi întrupat, luând trup omenesc, dacă n-ar fi fost omul”¹⁹². Dumnezeu nu s-ar fi întrupat într-un chip străin, de aceea „pe când Dumnezeu îl modela pe omul Adam, El îl privea pe Hristos-omul, pe Hristos cel ce avea să fie într-o zi acest lut și acest trup”¹⁹³.

„Hristos cel istoric a fost prototipul pe care L-a avut Dumnezeu în minte, când a creat pe primul om. Făcătorul a văzut de mai înainte și a creat pe Adam potrivit cu acest prototip viitor. Adam a fost creat după modelul Cuvântului, Care avea să asume în timp, ca Hristos, firea omenească și să Se arate om desăvârșit pe pământ”¹⁹⁴. „Nu Adam cel vechi este modelul lui Adam cel nou, ci Adam cel nou este modelul celui vechi”¹⁹⁵. „Adam cel vechi ar putea fi model pentru noi care-l cunoaștem pe el mai întâi, dar pentru Dumnezeu Cel ce are înaintea ochilor toate înainte de a fi ele, cel vechi este imitație celui de-al doilea; a fost plăsmuit după înfățișarea și după chipul Aceluia”¹⁹⁶.

¹⁸⁸ *Filocalia*... Vol. III, p. 332.

¹⁸⁹ **Pr. Acad. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*..., Vol. I, Ascetica, p. 44.

¹⁹⁰ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 17.

¹⁹¹ **Ibidem**, p. 168. (Autorul citează pe Sfântul Grigorie Palama).

¹⁹² *Filocalia*..., Vol. VII, p. 144, nota 73.

¹⁹³ **Paul Evdokimov**, *Taina*..., p. 65. (Text preluat din Tertulian).

¹⁹⁴ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică*..., Vol. II, p. 20.

¹⁹⁵ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 17. (Autorul citează pe Sfântul Grigorie de Nyssa).

¹⁹⁶ **Ibidem**, p. 163. (Text preluat din Sfântul Nicolae Cabasila).

„Dumnezeu se face om și-l ridică astfel pe cel socotit ultimul în ierarhia ființelor raționale nesfârșit deasupra tuturor, ca cel ce este făcut Împăratul Puterilor (al Puterilor îngerești) și al slavei”¹⁹⁷. „Dumnezeu a dat atâta valoare oamenilor, încât l-a făcut pe Însuși Fiul Său slujitor al lor”¹⁹⁸.

6. Modul înmulțirii neamului omenesc

„Oamenii nu erau destinați să se înmulțească prin «naștere», ci pe altă cale”¹⁹⁹. „Cuvântul «creșteți și vă înmulțiți», adresat de către Dumnezeu ființei umane, ca «bărbat și femeie», nu menționează procreația”²⁰⁰. „«Creșteți și vă înmulțiți» nu arată înmulțirea prin unire conjugală, pentru că Dumnezeu putea să înmulțească și într-un alt mod neamul omenesc, dacă Adam ar fi păzit până la sfârșit porunca”²⁰¹ de a nu mânca din fructele pomului oprit. „Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește în general despre o creștere și înmulțire spirituală a neamului omenesc”²⁰².

„Înainte de cădere, nu era nevoie, pentru înmulțirea oamenilor, de căsătorie, așa cum cunoaștem realitatea ei astăzi”²⁰³, pentru că „Dumnezeu nu avea nevoie de căsătorie ca să înmulțească pe oamenii de pe pământ”²⁰⁴, „dar știind Dumnezeu, Cel ce pe toate le știe înainte de a se face, în preștiința Lui că omul va cădea în păcat și va fi osândit la moarte, l-a făcut pe om bărbat și femeie și i-a poruncit să crească și să se înmulțească”²⁰⁵, încât „înaintea căderii în păcat, natura umană era împărțită în cele două sexe”²⁰⁶.

¹⁹⁷ **Ibidem**, p. 302, nota 84.

¹⁹⁸ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Spiritualitate...*, p. 141.

¹⁹⁹ **Filocalia...**, Vol. III, p. 471, nota 91.

²⁰⁰ **Paul Evdokimov**, *Taina...*, pp. 25-26

²⁰¹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 197. (Ideea aparține Sfântului Ioan Damaschin).

²⁰² **Ibidem**, p. 47.

²⁰³ **Ibidem**, p. 46.

²⁰⁴ **Ibidem**, p. 48. (Text preluat din Sfântul Ioan Gură de Aur).

²⁰⁵ **Ibidem**, p. 196. (Autorul citează din Sfântul Ioan Damaschin).

²⁰⁶ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 80.

„Dumnezeu cunoaște dinainte felul de a acționa al omului și-l crează pe acesta capabil să se înmulțească”²⁰⁷. „Diviziunea în sexe a fost meșteșugită ca un adaos încă înainte de cădere, cu scopul de a exista o posibilitate de înmulțire a neamului omenesc, după căderea pe care Dumnezeu o prevăzuse, în vreme ce inițial oamenii s-ar fi înmulțit în modul în care au crescut ajungând mulțime îngerii”²⁰⁸.

„Sfântul Grigorie de Nyssa declară că dacă nu s-ar fi produs căderea în păcat, nici ceilalți oameni, în afara protopărinților, nu s-ar fi născut din unirea pătimașă între bărbat și femeie, ci s-ar fi înmulțit ca îngerii”²⁰⁹. „Probabil că Dumnezeu s-ar fi folosit în acest caz, în aducerea celorlalți oameni la existență, de bărbații și de femeile existente, cum s-a folosit la facerea Evei din Adam, pentru a-i încadra în solidaritatea umană, dar într-un mod nepătimaș, cum nu ne este dat nouă să știm; în orice caz într-un mod în care puterea spiritului plin de har, comunicată între ei, nu ar fi îngăduit apariția în trupuri a senzitivității pătimașe. Ar fi fost un mod de aducere a lor la existență după o altă lege, după o lege a iubirii spirituale care copleşte senzitivitatea pătimașă”²¹⁰.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „«Și a cunoscut Adam pe Eva, femeia sa» (Facere 4,1). Ia aminte când a avut loc aceasta: după neascultare, după căderea din paradis; atunci au început și cele ale împreunării. Căci înainte de neascultare ei imitau o viață îngerească și nu era vorba de nici un fel de împreunare”²¹¹.

În urma căderii în păcat, „Dumnezeu l-a osândit pe om după cuviință, să aibă o naștere materială și pieritoare, după asemănarea dobitoacelor necuvântătoare și fără minte și să primească în locul cinstei celei împreună cu Dumnezeu, dumnezeiești și negrăite, necinstita alipire de materie, împreună cu animalele cele fără de

²⁰⁷ **Ibidem**, p. 77.

²⁰⁸ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 195. (Textul este preluat de autor din Sfântul Grigorie de Nyssa).

²⁰⁹ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 171

²¹⁰ **Ibidem**, p. 172.

²¹¹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 48.

mente”²¹². „Înainte de cădere, viața animală era exterioară ființei spirituale a omului; deschisă și întoarsă către om, ea era în așteptarea propriei sale spiritualizări-umanizări. Căderea în simțuri precipită evenimentele și adaugă ființei umane viața animală”²¹³.

„Noi nu avem puterea să presupunem cum ar fi fost lumea, dacă n-ar fi avut loc căderea, dar putem spune că ar fi fost cu totul diferită. Astăzi totul este adaptat la starea de pedeapsă care trebuie suportată. Altfel totul ar fi fost adaptat la starea de ascultare de voia lui Dumnezeu”²¹⁴.

7. Omul invidiat de diavol și devenit rob al lumii prin cădere

„Omul a fost rânduit nu numai să fie stăpân, ci și să stăpânească peste toate cele de pe pământ. Dar începătorul răului pizmuindu-l, se folosește de toată uneltirea ca să-l răstoarne din stăpânire”²¹⁵.

„Diavolul, pizmuind pe Dumnezeu și pe noi, și convingând cu viclenie pe om că este pizmuț de Dumnezeu, l-a făcut să calce porunca. Pe Dumnezeu l-a pizmuț ca să nu se arate în fapt puterea Lui prealăudată, care îndumnezeiește pe om; iar pe om, ca să nu ajungă părtaș al slavei dumnezeiești prin virtute”²¹⁶.

Satana luptă contra lui Dumnezeu prin noi, iar Dumnezeu surpă planurile diavolului tot prin noi. „Satana, împotrivindu-Se lui Dumnezeu, ca să nu se facă voia Lui, se războiește cu Dumnezeu prin noi, prin care încearcă să surpe voia Lui, așa și Dumnezeu vrea ca tot prin noi să se împlinească preasfânta Lui voie, surpând prin noi și prin ajutorul Lui planul pierzător al celui viclean”²¹⁷. Astfel

²¹² **Petru Florea**, *Op. Cit.* p. 93.

²¹³ **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 77. (Text preluat din Sfântul Isaac Sirul).

²¹⁴ **Filocalia...**, Vol. V, p. 429, nota 132.

²¹⁵ **Filocalia...**, Vol. VII, p. 449.

²¹⁶ **Filocalia...**, Vol. III, p. 350.

²¹⁷ **Filocalia...**, Vol. IV, pp. 123-124.

„adevăratul câmp de luptă dintre Dumnezeu și diavol nu este altundeva, decât în inimile noastre”²¹⁸.

„Omul este centrul și stăpânul lumii create, dar prin păcat a căzut în robia lumii”²¹⁹, „a încetat să mai fie preotul lumii, devenind robul ei”²²⁰. „Omul a furat lumea de la Dumnezeu și ca urmare privește lumea ca o realitate opacă fără prezența Lui și iubește lumea ca un scop în sine, iar nu ca un chip în care să se oglindească Dumnezeu”²²¹. Din acest motiv „zidirea n-a mai voit să slujească lui Adam după neascultare, văzându-l căzut din slava dumnezeiască, ca unul ce s-a răzvrătit împotriva Făcătorului”²²².

Cu toate că omul a căzut în păcat și s-a îndepărtat de Ziditorul său, Dumnezeu nu îl părăsește, pentru că omul a fost ispitit de diavol și de aceea a căzut. Nu va lăsa Dumnezeu ca lumea și omul să fie devastate de forțele întunericului și pentru că prin om a venit căderea lumii, tot prin el va veni și izbăvirea ei, numai că omul de această dată va fi unit cu Dumnezeu și diavolul nu va mai avea nici o putere asupra lui.

²¹⁸ **Denis de Rougemont**, *Partea diavolului*, Editura Anastasia, București, 1994, p. 68.

²¹⁹ **Dumitru Stăniloae**, *Ortodoxie și Românism*, Tiparul Tipografiei Arhiepiscopale, Sibiu, 1939, p. 35.

²²⁰ **Alexandre Schmemmann**, *Euharistia...*, p. 8.

²²¹ **Ibidem**.

²²² **Filocalia...**, Vol. VI, p. 133.

Misterul morții

Moartea este un cuvânt greu și o realitate înspăimântătoare pentru cei mai mulți oameni. Ne întâlnim mereu cu prezența ei și vedem că nimeni nu este ocolit de ea. Totuși multora moartea li se pare ceva străin, sau o realitate foarte îndepărtată, parcă ar putea-o evita, sau cel puțin s-ar pregăti pentru ea înaintea de a muri, la adânci bătrânețe. Dar nimeni nu știe când îi vine ceasul și nimeni nu scapă din ghearele morții, precum spune psalmistul: „Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea?” (Ps. 88,47).

În limba română omul este numit pământean, ceea ce nu indică faptul că ființa umană viețuiește pe pământ, ci denotă că omul este luat din pământ, unde se și întoarce: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce” (Fac. 3,19). Omul bătrân, sau cel grav bolnav, are fața pământie, pentru că îl cheamă pământul.

Omul însă se compune din suflet și trup. Când trupul moare, sufletul se întoarce la Dumnezeu, căci este suflare de viață și nu poate muri. Se spune în Ecclesiast 12,7: „Sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, care l-a dat”. De fapt omul nu moare, ci trupul lui, pentru că „moartea nu distruge viața”²²³. Sufletul nu moare, iar trupul va învia, deci moartea este ceva trecător. „Moartea este numită în limbajul liturgic «adormire»: este o parte din ființa umană care adoarme și o alta care rămâne conștientă”²²⁴.

„Pentru ca păcatul care ne-a devenit într-un anume chip co-natural să nu se eternizeze, vasul prezent (trupul) se destramă în moarte printr-o mai bună purtare de grijă; pentru că după ce răutatea va fi îndepărtată, natura umană să fie reconstruită în viața restaurată de la început, fără să mai fie amestecată cu răul”²²⁵. Astfel „prin moarte este omorât nu omul, ci corupția care îl învăluie”²²⁶.

²²³ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 353.

²²⁴ **Ibidem**, p. 354.

²²⁵ **Preot Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 228.

²²⁶ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. I, p. 487.

Unii oameni trăiesc întreaga viață cu obsesia morții. „Moartea îl preocupă pe om în mod chinuitor pentru că e o ființă conștientă, și în constituția lui e sădită voința de a nu muri, de a dura veșnic. Iar conștiința reflectă ceea ce simte ființa lui”²²⁷. Moartea este o realitate crudă pentru om, căci el a fost creat ca să trăiască, nu să moară.

Moartea este un accident survenit în creație. „Moartea i-a venit omului ca ceva contrar firii. O simte aceasta în faptul că nu se poate împăca cu ea, căci îi este o problemă principală și permanentă”²²⁸. „Chiar faptul că omul nu se poate împăca cu moartea și caută mereu drumuri spre scăparea de ea spre învingerea ei îl arată ca făcut pentru nemurire”²²⁹.

Omul a fost creat de Dumnezeu pentru nemurire și este nemuritor prin sufletul său. Și pentru trup moartea este ceva trecător, căci deși trupul moare, va învia la a doua venire a lui Hristos, când „vrăjmașul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea” (I Cor. 15,26). Astfel, deși aparent trupul este trecător, în realitate moartea este trecătoare.

Dumnezeu i-a zis lui Adam în rai: „Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit!” (Fac. 2,16-17). De ce trebuia să moară Adam? Sfântul Pavel ne răspunde: „Pentru că plata păcatului este moartea” (Rom. 6,23). Este vorba de moartea spirituală, pentru că îngerii care au păcătuit și s-au îndepărtat de Dumnezeu prin păcat „n-au căzut în moartea cu trupul, ci într-o moarte spirituală”²³⁰, căci „păcatul, odată săvârșit, aduce moarte” (Iacob 1,15). Păcatul înseamnă îndepărtare, rupere de Dumnezeu, de izvorul vieții, de aceea este moarte spirituală. Îngerul din Apocalipsă spune clar: „Știu faptele tale, că ai nume, că trăiești, dar ești mort” (Apoc. 3,1).

²²⁷ **Idem**, *Trăirea...*, p. 202.

²²⁸ **Ibidem**, p. 194.

²²⁹ **Ibidem**, p. 196.

²³⁰ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 233, nota 164.

Cu toate că Dumnezeu l-a prevenit pe om că va muri în momentul în care va gusta din rodul pomului oprit, totuși „Dumnezeu nu a făcut moartea și nu se bucură de pieirea celor vii” (Înț. Lui Solomon 1,13). „Dacă Dumnezeu nu a făcut moartea, cine a făcut-o totuși, căci ea este o realitate peste care nu se poate trece? Ne spune Sfântul Apostol Pavel: «Printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea» (Rom. 5,12). Iar cum sfătuitoarea la păcat al lui Adam a fost diavolul, atunci moartea este de la el, căci «el de la început - spune Domnul Hristos - a fost ucigător de oameni» (Ioan 8,44)”²³¹.

Dacă omul păcătuieste și era mort spiritual, de ce mai trebuia să moară cu trupul? Pentru că „prin greșeala dintâi, s-a furișat în trup legea păcatului care este plăcerea simțurilor, iar pentru aceasta s-a hotărât moartea trupului, rânduită spre desființarea legii păcatului”²³². Omul păcătuieste cât timp trăiește, dar după moarte nu mai poate păcătui. Astfel „moartea are o legătură strânsă cu păcatul. Ea este plata păcatului, și, în același timp, desființarea lui în planul văzut”²³³. Moartea pune capăt păcatului. Decât să păcătuim și să murim, mai bine să murim păcatului (Rom. 6,11), adică să nu mai păcătuim.

Dacă în urma decesului omul ar dispărea, murind și sufletul, atunci ar putea trăi după bunul său plac în această viață, pentru că nu ar exista viață după moarte, deci nici judecată și răsplată a faptelor, dar „sensul morții este acela de-a fi o osândă a omului păcătos. Dacă moartea ar fi dispariția totală a omului, ea și-ar pierde sensul de osândă, căci prin ea omul ar scăpa de osânda divină. Iar, știind că scapă prin moarte, n-ar mai suferi nici pe pământ de teama pedepsei eterne”²³⁴. „Moartea este o pedeapsă a lui Dumnezeu, dar de așa fel că nu exclude mila Lui. Ea există în urma unui păcat universal uman, dar e posibil ca la unii să nu mai aibă rostul de pedeapsă, ci de trecere

²³¹ **Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei**, *Dumnezeu n-a făcut moartea*, în «Credința Ortodoxă», Revista Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, nr. 1/2002, p. 4.

²³² **Ieromonah Arsenie Boca**, *Cărarea Împărăției*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 1995, p. 101.

²³³ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 308.

²³⁴ **Ibidem**, p.316.

într-o viață mai deplină”²³⁵. Mântuitorul Hristos a zis: „Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață” (Ioan 5,24). Această afirmație se referă atât la moartea spirituală, cât și la cea trupească. Cel ce ascultă cuvintele Mântuitorului și crede în Dumnezeu Tatăl, este acela care se ferește de păcat și săvârșește fapte bune. Acesta nu are pentru ce să fie judecat și dobândește viața veșnică în împărăția lui Dumnezeu. Printr-o viață trupească, în sfințenie, câștigă raiul, iar când trupul moare, sufletul merge la Dumnezeu.

Omul trebuie „să vadă în moarte nu un final, ci mai degrabă o trecere, deci să vadă în ea și ceva pozitiv. Omul crede că va ajunge la absolut trecând prin moarte din viața aceasta, în care nu află absolutul. Astfel, nu mai așteaptă moartea numai cu frică, ci și cu nădejde”²³⁶.

Pentru cei ce trăiesc în sfințenie, după Hristos nu mai există moarte, ci somn. „Cimitir” în limba greacă înseamnă „dormitor”. Când cineva moare, pleacă înaintea noastră la Dumnezeu. Și noi vom pleca după el și îl vom întâlni acolo. Este o despărțire de durată mai lungă sau mai scurtă. Trupul se odihnește în mormânt până la înviere, iar sufletul se duce la Dumnezeu. Moartea este de fapt o călătorie a sufletului la Dumnezeu. Să o luăm ca atare. Cel răposat a plecat într-o lungă călătorie. Îl vom revedea când vom pleca și noi în această călătorie.

O extraordinară pildă de bărbăție și stăpânire de sine în fața morții celor dragi, ne dă filosoful păgân, grec, Xenofon. Fiul lui a fost ucis într-o bătălie. Când Xenofon a primit vestea uciderii fiului său, a replicat: „Știam că fiul meu este muritor”²³⁷.

Nimeni nu poate evita moartea, trebuie deci să o acceptăm cu bărbăție, căci nu este nimic altceva decât o trecere. „Transformarea morții, din pedeapsă pentru păcat, în mijloc de trecere la viața în Dumnezeu, a făcut-o Hristos prin faptul că fiind

²³⁵ **Ibidem**, p.308.

²³⁶ **Idem**, *Chipul...*, p. 128.

²³⁷ **Nikolaos P. Vassiliadis**, *The mystery of death*, The Orthodox Brotherhood of Theologians «The Savior», Athens, Greece, 1993, p. 255.

Fiul lui Dumnezeu, s-a făcut om din Fecioara, ca să se aducă jertfă pentru oameni”²³⁸.

Pentru cei adormiți în Domnul nu există durere, întristare, sau teamă, ci este fericire veșnică. Moartea este doar o trecere. Pentru creștini moartea trebuie să fie Paște. Acum se încheie lupta cu diavolul și plecăm definitiv la Dumnezeu. „Prin moarte, noi trecem nu în întunericul neființei, ci în lumina deplină a vieții veșnice”²³⁹.

Când cineva moare, nu trebuie să ne tânguim și să îl plângem. Pentru acela lupta este gata, pentru noi însă lupta nu s-a sfârșit. De noi trebuie să avem grijă. Să ne plângem păcatele noastre.

Pentru cei drepți moartea trupului este un dar. Diavolul are putere asupra lor doar până la moarte. De aceea cel cuvios se roagă lui Dumnezeu să primească acest dar: „Să moară sufletul meu moartea dreptilor și să fie sfârșitul meu ca sfârșitul lor” (Num. 23,10), pentru că „scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui” (Ps. 115,6).

„Sfinții se bucură că mor, cu bucurie mare scapă de apăsarea vieții pământești. Moartea înseamnă pentru ei nașterea la adevărata viață și condiția învierii”²⁴⁰.

Pentru creștini moartea nu are voie să fie ceva înfricoșător. Ea este înspăimântătoare pentru păcătoși, căci acestora Dumnezeu le purta de grijă înainte de moarte, pentru că „El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie și peste cei drepți și peste cei nedrepți” (Mat. 5,45). Pentru păcătoși însă moartea este un blestem, căci în momentul morții Dumnezeu le va zice: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolilor și îngerilor lui” (Mat. 25,41). „Dar nu moartea îi trimite pe păcătoși în iad, ci faptele lor cele rele”²⁴¹, de aceea „să nu ne temem de moarte, ci mai cu seamă să ne temem de păcat și din pricina lui să ne tânguim”²⁴².

²³⁸ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, p. 87.

²³⁹ **Ibidem**, p. 199.

²⁴⁰ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 354.

²⁴¹ **Petru Florea**, *Op. Cit.*, p. 102.

²⁴² **Nikolaos P. Vassiliadis**, *Op. Cit.*, p. 107.

Moartea este un sfârșit, dar și un început, bun sau rău, după cum l-am pregătit noi, în această viață. „Moartea ne aduce ceea ce am pregătit noi înșine”²⁴³.

„Omul a fost creat de Dumnezeu având posibilitatea nestrăciunii și a nemuririi, pentru că era liber să se lipească de Dumnezeu sau să se lipească de materie. Dar omul, preferând frumuseții spirituale inferioritatea firii văzute din jurul lui, a uitat cu totul de frumusețea demnității sufletului și de Dumnezeu, s-a înstrăinat de bunăvoie de scopul dumnezeiesc și fericit, și, în loc să fie Dumnezeu prin har, a preferat să se facă cu voia pământ, prin moartea trupului și stricăciunea lui, și a ales prin voia sa mișcarea și lunecarea promptă spre orice patimă. Drept aceea Dumnezeu, urmărind mântuirea omului, cu înțelepciune și cu iubire de oameni, potrivit bunătății Sale, a implantat în mișcarea irațională a puterii noastre cugetătoare pedeapsa, ca pe o consecință cuvenită, lovind cu moartea, după rațiunea cea mai dreaptă, trupul omului. Aceasta pentru ca aflând noi prin suferință că iubim nimicul să ne întoarcem puterea iubirii noastre spre Dumnezeu”²⁴⁴. „Tocmai de aceea a așezat Dumnezeu pedeapsa morții trupului, pentru ca să tindem pururea numai spre Dumnezeu”²⁴⁵. Moartea este modul prin care Dumnezeu ne face să ne temem de păcat și de urmările lui.

„Dacă Adam era primul om de pe pământ care murea, nu înțelegea pedeapsa morții, dar Abel, fiul lui Adam a murit primul, de aceea Adam a simțit din plin gustul amar al morții”²⁴⁶.

„Din pricina căderii omului, Dumnezeu a legat firea văzută cu trupul nostru și i-a sădit și ei însușirea de a se schimba, ca și trupului capacitatea de a pătimi, de a se strica și de a se desface cu totul, cum arată starea trupului mort, pentru că «zidirea a fost supusă stricăciunii nu din voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o» (Rom. 8,20). Aceasta, pentru ca omul pătimind și chinându-se din

²⁴³ **Teodor M. Popescu**, *Op. Cit.*, p. 238.

²⁴⁴ **Petru Florea**, *Op. Cit.*, pp. 68-69.

²⁴⁵ **Ibidem**, p. 101.

²⁴⁶ **Ibidem**, p. 69.

pricina ei să vină la cunoștința de sine și la simțirea propriei demnități și să primească cu bucurie lepădarea de trup și de lume și să-și reîntoarcă dragostea nesocotită de la cele prezente spre ceea ce este prin fire vrednic de iubit: Dumnezeu și frumusețile spirituale”²⁴⁷.

„Toată făptura suspină, cum zice Apostolul Pavel, din cauza omului care, prin păcatul original, a lăsat să intre în lume suferința și moartea, care nu fac parte din lumea lui Dumnezeu. Și așa cum copilașii suspină și mor din cauza bolilor moștenite de la părinți, fără să fie vinovați, tot astfel toată flora și fauna, toată natura și toate viețuitoarele de pe pământ suferă și mor din cauza păcatului săvârșit în rai, care a pătruns ca o otravă de șarpe în toate compartimentele vieții. Dacă Adam n-ar fi păcătuit în rai, suferința și moartea, răutatea și ura, foamea și boala n-ar exista nici printre oameni, nici printre animale, nici printre păsările”²⁴⁸.

„Dacă iertarea oamenilor nu se poate obține de la Tatăl fără moarte, înseamnă că Dumnezeu a rânduit pentru păcat moartea, în baza dreptății divine”²⁴⁹.

Moartea a fost așezată cu înțelepciune, pentru că „numai dacă mor generațiile bătrâne pot găsi cele tinere hrană. Dacă oamenii s-ar tot înmulți fără să fie moarte, pământul nu i-ar putea hrăni”²⁵⁰.

Printre suferințele și necazurile aduse de moarte, este și îmbătrânirea, căci „dacă n-ar fi intervenit moartea, n-ar fi intervenit nici îmbătrânirea”²⁵¹.

Moartea reprezenta o tragedie până la Iisus, dar, „învierea lui Hristos a rupt vâlul care acoperea omului misterul existenței de după moarte, a deschis vieții omenești o privire spre zarea veșniciei, a luat morții rolul și caracterul de sfârșit tragic și dureros”²⁵².

²⁴⁷ **Ibidem.**

²⁴⁸ **Paulin Lecca**, *Frumosul divin în opera lui Dostoievski*, Editura Discipol, București, 1998, p. 295.

²⁴⁹ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 305.

²⁵⁰ **Ibidem**, p. 341.

²⁵¹ **Idem**, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978, Vol. III, p. 419.

²⁵² **Teodor. M. Popescu**, *Op. Cit.*, pp. 30-31.

Dumnezeu l-a creat pe om ca să trăiască, nu să moară, de aceea „Dumnezeu nu putea să accepte moartea ca sfârșit definitiv al oamenilor și întreprinde El Însuși învingerea ei. În acest scop se face om însuși Fiul lui Dumnezeu, ca să învingă în umanitatea sa moartea pentru oameni”²⁵³.

„Hristos își dăruiește moartea Tatălui și de aceea în Hristos cea care moare este moartea «cu moartea pe moarte călcând». De atunci nici un om nu mai moare singur: Hristos moare împreună cu el, pentru a-l învia împreună cu El”²⁵⁴.

„În Hristos se întâmplă ceva cu moartea, ceva cu totul neobișnuit, ceva care nu aparține acestei lumi, ceva cu totul nou, care înseamnă simplu: moartea morții, anularea ei definitivă în existența primului-născut din morți, Hristos, deci anularea tragicului”²⁵⁵. Astfel, după învierea lui Hristos din morți prin biruirea morții, putem spune și noi ca profetul: „Unde este, moarte, biruința ta? Unde-ți sunt chinurile tale?” (Osea 13,14).

Hristos a biruit moartea la înviere „dar definitiv, pentru toți credincioșii, n-o va învinge decât la urmă, după ce va învinge pe toți dușmanii săi. «Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit este moartea» (I Cor. 15,26)”²⁵⁶, căci „El va înlătura moartea pe vecie” (Isaia 25,8). Atunci trupurile vor învia și se vor uni cu sufletele lor, pentru că împreună au viețuit și împreună vor primi răsplată sau pedeapsă veșnică.

„Iisus nu moare moartea Sa. El nu poartă moartea ca pe o osândă în sine. Așa cum a luat asupra Sa păcatul altora, așa ia și moartea altora. Nici păcatul, nici moartea altora nu le-ar fi putut lua, dacă ar fi avut de purtat păcatul Său și de suferit moartea Sa”²⁵⁷.

Hristos „născut ca orice om, ar fi murit ca orice om, fără să poată învia nici El și fără să poată învia nici pe oamenii a căror fire a asumat-o. Crucea Lui n-ar fi fost mântuitoare, dacă s-ar fi

²⁵³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul nemuritor...*, p. 186.

²⁵⁴ **Paul Evdokimov**, *Arta icoanei o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, 1992, p. 262.

²⁵⁵ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 234.

²⁵⁶ **Dumitru Stăniloae**, *Ortodoxie...*, p. 263.

²⁵⁷ **Idem**, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, p. 313.

născut cu păcatul care l-ar fi supus morții ca pe toți oameni, deci n-ar fi acceptat moartea de bunăvoie pentru ceilalți oameni, ca să o poată birui, ci ar fi suportat-o fără voie, pentru vina Lui, ca o lege căreia i-ar fi fost și El supus²⁵⁸. „Învingând stricăciunea nașterii, El a învins și sfârșitul stricăciunii prin moarte²⁵⁹. „Numai prin zămislirea și nașterea Sa ca om din Fecioară, Fiul lui Dumnezeu a dat putere spiritului Său uman de a birui moartea cu trupul. Între zămislirea din Fecioară și înviere este așadar o strânsă legătură²⁶⁰.

Hristos este răstignit pe cruce și moare, dar El „nu este victima morții, ci se supune acesteia prin iconomie, pentru a distruge pe diavol acolo unde acesta era mai puternic – în moarte²⁶¹, pentru „ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavol” (Evrei 2,14). Astfel, „moartea este de pe acum cucerită, lepădată, exterminată, distrusă. Moartea nu ne mai înspăimântă, nu mai murim ca niște condamnați, ci așteptăm învierea de obște²⁶².

Referindu-se la moarte, Macrina, sora sfântului Grigorie de Nyssa, spune: „Tu, Doamne, ai distrus în noi teama de moarte; Tu ai făcut sfârșitul acestei vieți pământești începutul celei cerești! Tu lași trupurile noastre să se odihnească pentru o vreme și le trezești din nou din somn cu ultima ta trâmbiță. Tu ne-ai deschis nouă calea învierii, sfărâmând porțile iadului și ai distrus ceea ce avea puterea morții²⁶³.

De fapt „sfârșitul vieții acesteia nici nu este drept să se numească moarte, ci izbăvire de moarte și despărțire de stricăciune și slobozire din robie și încetarea tulburării și oprirea războaielor și trecerea confuziei și retragerea întinericului și odihna de osteneli și tăcerea zgomotului neclar și liniștea fierberii și acoperirea rușinii și scăparea de patimi și dispariția păcatului și hotarul tuturor relelor, pentru că moartea pune sfârșit păcatului²⁶⁴.

²⁵⁸ **Idem**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, p. 359.

²⁵⁹ **Ibidem**, pp. 64-65.

²⁶⁰ **Idem**, *Chipul nemuritor...*, p. 144.

²⁶¹ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 380.

²⁶² **Nicolae Arseniev**, *Op. Cit.*, p. 27.

²⁶³ **Ibidem**, p. 34.

²⁶⁴ **Petru Florea**, *Op. Cit.*, pp. 101-102.

„Deși toată viața noastră este un război continuu pe pământ și trebuie să luptăm totdeauna până la sfârșitul vieții noastre, totuși ziua cea mai de seamă a luptei este ultimul ceas al morții, căci oricine va cădea în acel moment, nu se va mai ridica”²⁶⁵.

Avem în acest sens o pildă în Pateric: „Un frate l-a întrebat pe avva Pimen, zicând: avvo, au fost doi oameni: unul călugăr și altul mirean. Călugărul s-a gândit seara ca dimineța să se lepede de călugărie și mireanul s-a hotărât seara ca a doua zi dimineță să se facă monah, însă au murit amândoi în noaptea aceea. Oare ce li s-a socotit lor? Și a zis bătrânul: călugărul a murit călugăr și mireanul mirean, căci în ceea ce s-au aflat, s-au dus”²⁶⁶.

De aceea să viețuim în virtute, iar dacă păcătuim să ne pocăim și să ne întoarcem la Dumnezeu. Să nu amânăm pocăința, pentru că nu știm când Dumnezeu ne cheamă la El.

²⁶⁵ **Nicodim Aghioritul**, *Războiul nevăzut*, Editura Bunavestire, Bacău, 1999, p. 193.

²⁶⁶ **Patericul**, Tipărit de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1999, p. 205.

Întruparea Cuvântului, plan veșnic al lui Dumnezeu

Una dintre cele mai mari taine din Univers este omul, această ființă minunată, alcătuită din suflet și trup. Din întregul cosmos, numai omul are suflet spiritual și trup material. Oare de ce? Dumnezeu l-a creat pe om compus din suflet spiritual și trup material ca inel de legătură al lumii spirituale cu cea materială, ca recapitulare și epilog al tuturor creaturilor, ca o adevărată sinteză a creației întregi. Dar de ce omul a fost creat compus? Din dorința lui Dumnezeu de a se uni cu omul, iar prin intermediul acestuia, cu creatura întreagă, a cărei sinteză este omul și să recapituleze astfel în Hristos cele cerești și cele pământești.

„Înainte de a prehotări creația, fie a îngerilor, fie a oamenilor, fie a oricărei alte creaturi, Dumnezeu a prehotărit în sfatul Lui cel veșnic întruparea Cuvântului Dumnezeiesc”²⁶⁷. „Adâncă rațiune a întrupării nu pleacă de la om ci de la Dumnezeu, din dorința de a deveni Om și de a face din firea umană o teofanie, locul iubit al prezenței Sale”²⁶⁸. Omul nu ar fi putut avea niciodată o astfel de inițiativă, pentru că nu era în stare să gândească așa ceva.

Mai mult decât în întrupare „nu se poate coborî Dumnezeu la om, mai mult nu poate fi ridicată umanitatea la Dumnezeu”²⁶⁹.

Foarte multă lume este tentată să creadă că Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din cauza căderii omului. „Dacă întruparea ar fi fost determinată de căderea în păcat, atunci Satana, răul, ar fi condiționat-o”²⁷⁰. Nu este așa. „Hristos nu este o întâmplare, un accident în istorie. Întruparea lui Dumnezeu Cuvântul nu constituie o

²⁶⁷ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 169.

²⁶⁸ **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 65.

²⁶⁹ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 167.

²⁷⁰ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 67.

simplă consecință a biruinței diavolului asupra omului. Hristos nu este efectul unei lucrări a Satanei. Unirea naturii divine și umane s-a făcut pentru că ea constituie sfatul cel mai înainte de veci al lui Dumnezeu. Modul în care s-a realizat în fapt această mare taină s-a schimbat, faptul a rămas același”²⁷¹.

„Taina cea din veac ascunsă în Dumnezeu (Efes. 3,9) a fost unirea omului cu Dumnezeu, învrednicindu-ne să fim una și aceeași cu Dumnezeu, după cum am fost rânduiți dinainte de veacuri, pentru că noi spre aceasta am fost făcuți. Trebuia ca odată ce Dumnezeu ne-a făcut asemenea Lui să ne și ducă la acest sfârșit prea fericit, dându-ne ca mod al realizării acestei uniri buna folosire a puterilor naturale. Dar omul refuzând acest mod prin reaua întrebuintare a puterilor naturale, ca să nu se depărteze de Dumnezeu, înstrăinându-se, Acesta a trebuit să introducă alt mod al unirii omului cu Sine, cu atât mai minunat și mai dumnezeiesc decât cel dintâi, cu cât ceea ce este deasupra firii este mai înalt decât ceea ce este după fire. Acest mod este taina venirii lui Dumnezeu la oameni prin întruparea adevărată și desăvârșită a Fiului lui Dumnezeu, care a unit cu Sine după ipostas, în chip neîmpărțit și neamestecat firea noastră, iar pe noi, prin sfântul Său trup, cel din noi și al nostru, însuflețit mintal și rațional, ne-a fixat în Sine ca printr-o pârgă, și ne-a învrednicit să fim una și aceeași cu Sine după omenitatea Lui, după cum am fost rânduiți dinainte de veacuri să fim în El ca mădulare ale trupului Său, articulându-ne și încheindu-ne în Sine în Duh ca un suflet trupul și ducându-ne la măsura vârstei duhovnicești a plinătății Lui. Prin aceasta a arătat pe de o parte că noi spre aceasta am fost făcuți, iar pe de alta, că scopul prea bun dinainte de veacuri al lui Dumnezeu, cu privire la noi, n-a primit nici o schimbare după rațiunea lui, dar a venit la împlinire printr-un mod nou, introdus ulterior”²⁷².

La început Dumnezeu a creat lumea prin Cuvânt; la întrupare, Cuvântul a intrat în lume și s-a unit cu ea, „a asumat-o, a îmbrăcat-o ca pe

²⁷¹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 19.

²⁷² **Petru Florea**, *Op. Cit.*, p. 97.

un veșmânt”²⁷³. Aceasta „a fost suprema cinstire și înălțare pe care a adus-o Dumnezeu omului, făcându-Se El Însuși om și frate cu omul”²⁷⁴.

„Mărima «tainei din veci ascunsă și de îngeri neștiută» stă în mărima dragostei lui Dumnezeu față de lume. Nici îngerii nu și-ar fi putut închipui că în sânurile lui Dumnezeu se ascunde din veci, împreună cu ființa Lui, o atât de mare dragoste față de lume. Arătarea ei este în același timp dezvăluirea unei valori neînchipuite a lumii”²⁷⁵.

„Iubirea lui Dumnezeu tinde spre ultima treaptă a comuniunii; cu sau fără cădere, Dumnezeu a creat lumea pentru ca aici El să devină om și pentru ca omul să devină dumnezeu prin har, participând la condițiile de existență divină”²⁷⁶.

„Prin natură, omul este muritor, pentru că a ieșit din nimic”²⁷⁷. „Oamenii nu au, nici după ființă și nici după relație, puterea de a fi sau a se numi dumnezei, ci se fac sau se numesc așa după lucrarea lui Dumnezeu sau după har”²⁷⁸. Astfel creatul (adică omul) rămâne creat, nu se transformă în divin, doar se încarcă de divinitate. Omul rămâne om prin natură și devine dumnezeu prin har.

Indiferent dacă omul cădea în păcat sau nu, Dumnezeu se întrupa, pentru a se uni în acest mod cu creatura. Dumnezeu a hotărât să se unească cu omul, întrucât acesta este sinteza creației, singurul compus din două elemente: suflet spiritual și trup material. Prin unirea cu omul, Dumnezeu Creatorul se unește cu întreaga creație.

Omul a căzut în păcat și singur nu se putea mântui, pentru că „mântuirea este un lucru cu neputință la om și deci, dacă este cu neputință, Dumnezeu Însuși o face”²⁷⁹. În acest sens întruparea Cuvântului are un scop dublu: unirea lui Dumnezeu cu creatura și mântuirea omului.

²⁷³ Nicolae Arseniev, *Op. Cit.*, p. 30.

²⁷⁴ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul ...*, p. 302.

²⁷⁵ Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea...*, pp. 66-67.

²⁷⁶ Paul Evdokimov, *Taina iubirii...*, p. 65.

²⁷⁷ Ibidem, p. 416.

²⁷⁸ Petru Florea, *Op. Cit.*, p. 106.

²⁷⁹ Celălalt Noica, p. 61.

Ce este de fapt mântuirea sau restaurarea? „Restaurarea înseamnă revenirea omului, căzut prin păcat, la starea dinaintea căderii, de unde procesul desăvârșirii se continuă, așa cum Adam îl continua dacă nu ar fi căzut în păcat”²⁸⁰.

Omul singur nu se putea mântui, nu se putea elibera de păcat, de aceea a fost nevoie de intervenția lui Dumnezeu pentru aceasta. Dar omul se pervertise în sine prin păcat, deci pentru a fi mântuit, trebuia schimbat lăuntric, trebuia restaurat din interior, nu era eficientă o intervenție exterioară, străină omului, care nu îl transforma lăuntric. De aceea Dumnezeu găsește cel mai potrivit mod al mântuirii, întruparea Fiului dintr-o Fecioară, deoarece „pentru mântuire trebuia un om în care firea omenească să-și aibă din nou un început curat, așa cum l-a avut prima dată”,²⁸¹ și trebuia ca acest om să fie și Dumnezeu, pentru a avea puterea de a mântui pe om, iar Dumnezeu având fire omenească, îl mântuia pe om din lăuntru.

Dumnezeu nu o forțează pe Fecioara Maria să accepte zămislirea Fiului, ci îi spune prin înger că este vrednică de aceasta și o invită să conlucreze cu El. Prin acceptul Mariei „fie mie după cuvântul tău” (Luca 1,38), adresat arhanghelului Gavriil, noi toți, întregul neam omenesc, ne dăm acordul la întruparea Cuvântului, fiind tainic cuprinși în voința Mariei. „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău”, exprimă dorința de mântuire a lumii la chemarea lui Dumnezeu la această mântuire. Dumnezeu nu putea să-l mântuiască pe om din exterior, să-l forțeze la aceasta, ci era nevoie de conlucrarea omului. Astfel „întruparea nu a fost numai lucrarea lui Dumnezeu, ci și lucrarea voinței și a credinței Fecioarei”²⁸².

Fecioara Maria nu a avut păcate personale, iar la bunavestire, odată cu zămislirea Fiului lui Dumnezeu, Maria e curățită și de păcatul strămoșesc, astfel încât Cuvântul își asumă firea omenească curată, neîntinată de păcat. Arhanghelul îi spune Fecioarei: „Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri”

²⁸⁰ **Pr. Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 381.

²⁸¹ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos sau restaurarea omului...*, p. 161.

²⁸² **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 163.

(Luca 1,35). Astfel „Duhul Sfânt pe care îl comunică Dumnezeu Cuvântul umanității Sale, în momentul zămislirii Fecioarei, face ca această umanitate să fie fără de păcat, cum a fost și primul Adam la facerea lui, și același Duh Sfânt i se comunică și Fecioarei, pe care o curăță de păcatul strămoșesc, încât să poată da din trupul și din sângele ei, trupul omenesc al Fiului ei dumnezeiesc lipsit de păcatul strămoșesc, cât și să-L poată naște ca Fecioară”²⁸³.

„Trupul Fecioarei este pregătit ca și trupul lui Adam. Sfânta Fecioară avea să nască pe Fiul lui Dumnezeu, în timp ce în Adam se năștea la creare chipul Fiului lui Dumnezeu”²⁸⁴, pentru că „de aceea l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său, ca să poată cuprinde arhetipul prin întrupare”²⁸⁵. „Pe când Dumnezeu îl modela pe omul Adam, El îl privea pe Hristos-omul, pe Hristos cel ce avea să fie într-o zi acest lut și acest trup”²⁸⁶.

„Nu Hristos alege forma umană pentru a se întrupa, ci omul a fost creat după arhetipul său Hristos, care revelează plenitudinea umană, în întrupare”²⁸⁷.

„Fiul lui Dumnezeu nu se întrupează într-un element străin, eterogen, ci regăsește propriul Său chip, sau chipul al cărui arhetip este El Însuși. În Hristos chipul uman și arhetipul dumnezeiesc se unesc într-un unic ipostas”²⁸⁸.

„Adam cel vechi ar putea fi model pentru noi care-l cunoaștem pe el mai întâi, dar pentru Dumnezeu Cel ce are înaintea ochilor toate înainte de a fi ele, cel vechi este imitație celui de-al doilea; a fost plăsmuit după înfățișarea și după chipul Aceluia”²⁸⁹.

Fiul lui Dumnezeu, cea de-a doua persoană a Sfintei Treimi, și-a asumat în ipostasul sau în persoana sa dumnezeiască, natura sau firea omenească, pe care o ia din Fecioara Maria. Astfel în Iisus

²⁸³ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 173.

²⁸⁴ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 63.

²⁸⁵ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 168.

²⁸⁶ **Paul Evdokimov**, *Taina iubirii...*, p. 65.

²⁸⁷ **Părintele Galeriu**, *Op. Cit.*, p. 61.

²⁸⁸ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Spiritualitate...*, p. 73.

²⁸⁹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 163.

Hristos sunt două naturi sau firi (cea dumnezeiască și cea omenească), dar o singură persoană, aceea a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Iisus Hristos „numai pentru că avea pe Dumnezeu ca Tată din veci, s-a putut face și Fiu al unei Maici omenești Fecioară. Numai fiindcă era Fiu al unui Tată ceresc, n-avea nevoie de un tată pământesc, sau s-a putut face fiu omenesc al unei Maici Fecioară și, ca atare, ne-a putut mântui”²⁹⁰. „Paternității Tatălui din sfera divină îi corespunde maternitatea Născătoarei de Dumnezeu în sfera omenească”²⁹¹.

„Rodnicia firii umane se reface în Fecioara Maria prin lucrarea Duhului Sfânt, fără să fie necesară sămânța bărbatului, cum n-a fost necesară femeia la scoaterea Evei din Adam”²⁹².

„Cuvântul lui Dumnezeu se sălășluiește întâi în sufletul înțeleghător al Fecioarei, formându-și cu consimțământul ei, sufletul Său înțeleghător plin de puterile sau rădăcinile spirituale ale trupului Său și, prin aceasta, își formează din trupul Fecioarei trupul Său”²⁹³.

Prin faptul că Fiul lui Dumnezeu a ales să se întrupeze din Fecioara Maria, ne dovedește că aceasta este cea mai curată ființă de parte femeiască de pe pământ, din toate timpurile, căci de aceea a fost aleasă ca Născătoare și Maică a Celui fără de început. „Dacă Sfântul Duh întruchipează sfințenia divină, Fecioara întruchipează sfințenia umană”²⁹⁴.

Sunt unii care pretind că Maica Domnului nu este Născătoare de Dumnezeu. Astfel de oameni raționează că Sfânta Fecioară Maria a născut pe Iisus Hristos ca om, iar nu ca Dumnezeu. De vreme ce Fiul s-a născut ca Dumnezeu din veci din Tatăl, iar ca om s-a născut la plinirea vremii din Fecioara Maria, Maica Domnului nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu. Ținând cont și de faptul că omul nu-l poate naște pe Dumnezeu, în nici un caz Sfânta Fecioară nu este și nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu.

²⁹⁰ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii...*, pp. 63-64.

²⁹¹ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 163.

²⁹² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 297.

²⁹³ **Ibidem**, p. 170.

²⁹⁴ **Paul Evdokimov**, *Arta icoanei...*, p. 219.

Sfânta Fecioară Maria nu a născut firea omenească sau natura umană a lui Iisus Hristos. „Natura nu are existență proprie, ci apare mereu personalizată. Așadar natura nu există decât prin persoane, și fiecare persoană își posedă natura pe deplin. Fiecare dintre persoanele Sfintei Treimi deține deplinătatea naturii dumnezeiești, așa cum fiecare persoană umană posedă plinătatea naturii umane. Natura este aceeași la toți oamenii, însă persoanele sunt nenumărate, fiecare dintre ele fiind unică și de neînlocuit”²⁹⁵. Sfânta Fecioară a născut deci persoana lui Iisus Hristos, care cuprinde cele două firi: dumnezeiască și omenească, iar nu firea Lui omenească, astfel încât pe drept cuvânt este și poate fi numită Născătoare de Dumnezeu. La întrupare, Fiul lui Dumnezeu și-a asumat în persoana Lui, alături de firea dumnezeiască, natura omenească luată din Sfânta Fecioară, iar El se naște din Preacurata ca persoană, iar nu ca natură, pentru că întotdeauna natura este concretizată în ipostas.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu a fost o taină ascunsă din veci în ființa lui Dumnezeu și neștiută nici de îngeri, dar cu toate acestea Dumnezeu pregătește lumea pentru venirea Lui în trup. Momentul în care lumea a fost pregătită pentru întrupare, este numit foarte sugestiv de către Sfântul Apostol Pavel „plinirea vremii” (Gal. 4,4).

Pregătirea lumii pentru primirea Mântuitorului începe chiar din rai, după căderea în păcat, când Dumnezeu promite lui Adam și Evei un Izbăvitor. Această promisiune este consemnată în cartea Facerii, unde Dumnezeu îi zice șarpelui (adică Satanei): „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și între sămânța ei; aceasta (adică sămânța, cineva născut din femeie) îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (Fac. 3,15).

Un moment decisiv în pregătirea lumii este alegerea unui popor, în sânul căruia să se nască Fiul lui Dumnezeu. Acestui popor îi va fi dată de către Dumnezeu Legea Veche, care este „o călăuză spre Hristos” (Gal. 3,24). Prin profeți este menținută mereu trează conștiința acestui popor, despre rolul său cu totul aparte în istoria lumii.

²⁹⁵ **Leonid Uspensky**, *Op. Cit.*, p. 84.

Dar Dumnezeu pregătește „plinirea vremii” și între celelalte popoare. Melchisedec nu era evreu, dar era omul lui Dumnezeu. El l-a binecuvântat pe Avraam, cel din care se trage poporul ales și Avraam i-a dat lui Melchisedec zeciuială din toate (Fac. 14,20).

Unul dintre instrumentele importante ale lui Dumnezeu pentru pregătirea lumii păgâne în vederea primirii Mântuitorului, a fost Alexandru Macedon, marele conducător de oști, care la vârsta de 32 de ani era cârmuitor al celei mai mari împărății din antichitate. El a pornit din nordul Greciei, de la Tesalonic și și-a întins hotarele împărăției sale peste întreg Orientul Mijlociu, până la râul Hyfaz, din îndepărtata Indii.

Dumnezeu i-a dat foarte multă înțelepciune și un tact deosebit lui Alexandru, care nu numai că a fost un mare cuceritor, dar a fost și un dibaci cârmuitor al vastului său imperiu, compus dintr-un conglomerat de popoare și seminții.

Vom prezenta două exemple de tact și înțelepciune ale celui mai mare strateg al tuturor timpurilor, care a fost Alexandru Macedon.

În timpul incursiunilor sale prin Orientul Mijlociu, Alexandru a ajuns la cetatea Aornos, construită pe un perete stâncos atât de înalt și de abrupt, încât nu putea fi cucerită de nimeni. Un oracol prevestise că fortăreața nu va putea fi cucerită niciodată, decât de niște ostași înaripați. Evenimentul are loc în secolul IV î.d.Hr., deci la ostași care să zboare nu se gândea nimeni.

Ce a făcut marele Alexandru: „a alcătuit o unitate de elită, compusă din trei sute de munteni din Epir, antrenați în ascensiuni periculoase, și le-a cerut să escaladeze, pe timp de noapte, stânca amețitoare și să ajungă deasupra fortăreței. Când vor ajunge sus, să fluture niște văluri mari albe, care să semene a aripi. Cu corzi și crampoane, soldații s-au cățarat cu greu pe stâncă, dar până în zori au ajuns pe creasta de deasupra cetății și au început să agite vălurile albe în toate direcțiile. Când a văzut aceasta, Alexandru a trimis un sol în cetate și a înștiințat pe cei de acolo că are ostași înaripați deasupra cetății și dacă nu i se predă imediat fortăreața, ostașii înaripați vor veni peste ei. Îngroziți că prezicerea oracolului se

adeverește, apărătorii cetății s-au predat fără să opună rezistență”²⁹⁶. Alexandru a ocupat acea fortăreață invincibilă fără să scoată sabia din teacă.

Alexandru cel Mare a pătruns într-o cetate și regele ei se aștepta să fie ucis. Alexandru însă nu a făcut aceasta, ci a luat-o de soție pe fiica regelui, strălucitor de frumoasa Roxana și l-a confirmat pe tatăl ei ca rege, dar supus lui. Numai în acest mod a putut stăpâni marele strateg peste imensul său imperiu.

Dar care a fost marele merit al lui Alexandru în planul lui Dumnezeu. El a răspândit limba și cultura greacă pe un teritoriu foarte vast. Astfel „<plinirea vremii>” s-a arătat realizată și între păgâni, prin expedițiile lui Alexandru cel Mare, care a dus limba greacă în regatele întemeiate de el în toate părțile Răsăritului”²⁹⁷.

Alt pas important pentru pregătirea lumii păgâne în vederea primirii Mântuitorului și a învățaturii Lui, îl face regele Ptolemeu Philadelphul din Alexandria Egiptului, din capitala care poartă numele lui Alexandru, pentru că acest oraș a fost înființat de Alexandru cel Mare. La insistențele bibliotecarului șef al mării Biblioteci din Alexandria, Ptolemeu cere în anul 250 î.d.Hr. să fie tradus Vechiul Testament din ebraică în limba greacă. Astfel toți cei interesați puteau lua cunoștință de profețiile despre Mântuitorul și de Legea Veche. Acest fapt nu a rămas fără urmări. Astfel la pogorârea Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli, în Ierusalim erau prozeiți, adică simpatizanți ai religiei mozaice, „bărbați cucernici din toate neamurile care sunt sub cer - după cum spune cartea Faptele Apostolilor și apoi se enumeră - parți și mezi și elamiți și cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea și în Capadocia, în Pont și în Asia, în Frigia și în Pamfilia, în Egipt și în părțile Libiei, cretani și arabi” (Fapte 2, 5 și 2, 9-11). Toți aceștia este clar că nu au putut să devină simpatizanți ai Legii Vechi, decât după ce au citit Vechiul Testament în limba greacă, limba de circulație din Imperiu.

²⁹⁶ **Benoist-Méchin**, *Alexandru cel Mare sau visul depășit*, Editura Humanitas, 1994, pp. 65-66.

²⁹⁷ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul ...*, p. 273.

Alt moment pregătitor crucial al «plinirii vremii», are loc în anul 63 î.d.Hr., când generalul roman Pompei cucerește Palestina.

Imperiul Roman luase între timp locul Imperiului lui Alexandru Macedon. După ce romanii au cucerit pe greci, a avut loc un fenomen foarte curios, cei care s-au impus prin cultură au fost grecii. De aceea a ieșit vorba: «romanii i-au cucerit pe greci cu armele, dar grecii i-au cucerit pe romani prin cultură». „Imperiul Roman a întins după aceea un stat unitar în Occident și Orient, făcând cunoscută pretutindeni și limba latină, fără a o înlătura pe cea greacă, dar mai ales a înlesnit circulația în tot cuprinsul lui»²⁹⁸.

Deci în anul 63 î.d.Hr. Palestina este anexată Imperiului Roman și intră în circuitul cultural al Imperiului. Dintr-o obscură țărișoară a Orientului Mijlociu, Palestina se deschide circulației de idei din întregul Imperiu. Astfel poporul ales și popoarele păgâne se regăsesc în același Imperiu.

Aceste evenimente nu au rămas fără repercusiuni. Ca dovadă avem închinarea celor trei magi de la Răsărit, care au venit în Betleem la nașterea Mântuitorului (Mat. Cap. 2).

Fiul lui Dumnezeu s-a născut în poporul ales, dar El a venit pentru lumea întreagă. Mântuitorul a propovăduit în aramaică, limba poporului evreu din vremea Sa, dar toate cărțile Noului Testament au fost scrise în limba greacă, tocmai pentru a se răspândi cu ușurință învățătura Sa, în toată lumea cunoscută de atunci.

Singura carte a Noului Testament care s-a scris în aramaică a fost Evanghelia după Matei, în anul 44, dar și aceasta a fost imediat tradusă în grecește.

Mântuitorul le-a spus Apostolilor: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Mat. 28,19-20). Apostolii au îndeplinit cu succes această misiune, predicând Evanghelia din Spania până în India (exact până acolo unde se întindea odinioară Imperiul lui Alexandru cel Mare). „Răspândirea foarte rapidă a Evangheliei lui Hristos la neamuri,

²⁹⁸ **Ibidem.**

prin apostoli, dovedește, de asemenea, că și neamurile păgâne au fost pregătite pentru venirea în trup a Fiului lui Dumnezeu”²⁹⁹.

Domnul „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2,4), dar nu forțează pe nimeni să creadă în El, să-L accepte și să-i urmeze Lui. „Iisus vrea să se arate tuturor, dar nu se arată celor ce nu voiesc să-L vadă”³⁰⁰. Astfel „nu doar ucenicii, ci și toți cei ce-L înconjurau, îl vedeau pe omul Iisus. Dar numai apostolii îl vedeau în acest Fiu al Omului - care luase chip de rob - pe Fiul lui Dumnezeu, strălucire din slava Tatălui”³⁰¹. Călăii și cei ce-L judecau pe Iisus nu-L vedeau pe Dumnezeu în El, ci numai pe omul din El.

Mântuitorul a spus: „Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Mc. 8,34). Deci noi suntem liberi să-i urmăm lui Hristos sau nu, dar „în zadar s-a născut Iisus în Betleem, dacă nu se naște și în inimile noastre”³⁰².

²⁹⁹ **Îndrumări Misionare**, lucrare elaborată de un colectiv de autori de la Institutul Teologic Universitar din București, coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, pp. 292-293.

³⁰⁰ **Dumitru Stăniloae**, *Iisus Hristos lumina lumii ...*, p. 262.

³⁰¹ **Leonid Uspensky**, *Op. Cit.*, p. 32.

³⁰² **Dan Ciachir**, *Cronica ortodoxă*, Editura Timpul, Iași, 1994, Vol. I, p.

Dumnezeu și lumea

Dumnezeu l-a creat din iubire pe om și când acesta s-a îndepărtat de El, tot din iubire l-a mântuit. Mântuirea omului nu este un act de dreptate, ci de iubire, după cum spune Sfântul Pavel: „Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși” (Rom. 5,8). Să punem în balanță ce a dat Mântuitorul lumii și ce a primit de la lume.

Binefacerile lui Dumnezeu Cuvântul încep cu mult înainte de întruparea Sa. În primul rând El a creat lumea, deci a dat existență la tot ceea ce există, pentru că toate au fost create de Dumnezeu prin Cuvânt. A zis Domnul: „Să fie” și s-au făcut (Fac. cap. 1). Sfântul apostol Ioan spune în Evanghelia scrisă de el: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan1,1-3).

Unii ar putea spune că toate au fost făcute prin Cuvânt, în afară de om, pentru că acesta a fost plăsmuit de Dumnezeu cu mâinile Sale, după cum se menționează în Cartea Facerii, cap. 2, versetul 7. Într-adevăr, omul a fost creat de Dumnezeu cu mâinile Sale, acordându-i-se prin aceasta o cinste deosebită, dar cele două mâini cu care Dumnezeu Tatăl frământa creația erau Fiul și Duhul Sfânt, pentru că întreaga Sfântă Treime este prezentă la crearea lumii și a omului. Aceasta o mărturisește tot cartea Facerii, când spune că Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră. Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său” (Fac. 1,26-27). Prin aceste cuvinte, Dumnezeu Tatăl se adresează Fiului și Duhului Sfânt.

Dar cum a fost creat omul după chipul lui Dumnezeu?

Când îl modela pe omul Adam, Dumnezeu îl privea pe Hristos-omul, pe Hristos cel ce avea să fie într-o zi acest lut și acest trup. Prin creație, Dumnezeu l-a făcut pe om ca pe un chip al Fiului Său, sau ca Fiul Său să se poată face și om. Deci omul este după

chipul lui Hristos. De aceea l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său, ca Fiul să se poată întrupa, pentru că Dumnezeu Cuvântul nu s-ar fi întrupat într-un chip străin. Modelul după care a fost creat omul nu este pur și simplu Cuvântul lui Dumnezeu, ci Cuvântul întrupat. Hristos cel istoric a fost prototipul pe care L-a avut Dumnezeu în minte când a creat pe primul om. Făcătorul a văzut de mai înainte și a creat pe Adam potrivit cu acest prototip viitor. Adam a fost creat după modelul Cuvântului, Care avea să se întrupeze în timp, ca Hristos, și să Se arate om desăvârșit pe pământ.

Dumnezeu nu l-a făcut pe om o făptură oarecare, ci l-a pus stăpânul creației văzute, zicând lui Adam și Evei: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și îl supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul” (Fac. 1,28). Referindu-se la demnitatea omului, psalmistul David zice: „Ce este omul că-Ți amintești de el? Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat. Pusu-l-ai peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui” (Ps. 8,4-6).

Omul a fost făcut stăpânul universului material. Ca dovadă avem faptul că nu Dumnezeu dă nume animalelor, ci Adam, primul om. Sfânta Scriptură spune: „Și Domnul Dumnezeu, Care făcuse din pământ toate fiarele câmpului și toate păsările cerului, le-a adus la Adam, ca să vadă cum le va numi; așa ca toate ființele vii să se numească precum le va numi Adam. Și a pus Adam nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului” (Fac. 2,19-20). Când omul dă nume animalelor în rai, el apare în amețitoarea demnitate de colaborator al lui Dumnezeu, de continuator la opera creației.

Dar cu toate câte promise de la Dumnezeu, omul s-a îndepărtat de Acesta și a căzut în păcat. Dumnezeu însă nu îl lasă pe om, ci trimite pe Fiul Său în lume să îl mântuiască, „pentru că Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3,16).

Deci Dumnezeu l-a creat pe om, și-a imprimat chipul Lui în el, l-a făcut stăpânul lumii văzute și după cădere a venit la el să-l și mântuiască. Iubirea lui Dumnezeu față de om este nemărginită.

Să analizăm ce a făcut Fiul lui Dumnezeu pe pământ pentru mântuirea omului.

În primul rând prin întrupare Fiul lui Dumnezeu s-a smerit, s-a golit de slava Lui dumnezeiască, „s-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-se ca un om” (Filip. 2,7). „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea” (Ioan 3,17).

La început Dumnezeu a creat lumea prin Cuvânt; la întrupare, Cuvântul a intrat în lume și s-a unit cu ea, a asumat-o, a îmbrăcat-o ca pe un veșmânt. Aceasta a fost suprema cinstire și înălțare pe care a adus-o Dumnezeu omului, făcându-Se El Însuși om și frate cu omul. Deci prin întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu ridică la culme demnitatea umană, îl înalță pe om la valoarea maximă, absolută, la care poate acesta vreodată ajunge. Mai mult de atât omul nu se poate înălța. Prin întrupare, Cuvântul restaurează, adică readuce firea omenească în tiparul ei, la forma dinaintea căderii omului în păcat, așa cum a ieșit aceasta din mâinile lui Dumnezeu, căci în rai „toate erau bune foarte” (Fac. 1,31).

De când și-a început activitatea publică, Mântuitorul a făcut nenumărate minuni și acte de filantropie. A înviat morți, a tămăduit puzderie de bolnavi, a exorcizat demonizați, a săturat mulțimile flămânde și multe altele. Nu s-a gândit niciodată la Sine, ci numai la ceilalți. Tot ce a făcut a fost pentru alții, nu pentru Sine. Niciodată nu s-a plâns că ar fi obosit, flămând, că nu ar avea timp etc., deși era și El om ca noi.

De pildă la înmulțirea celor cinci pâini și doi pești Iisus a zis: „Milă îmi este de mulțime, că iată sunt trei zile de când așteaptă lângă Mine și n-au ce să mănânce” (Mat. 15,32). Dar Lui, care vindecase toți bolnavii și vorbise atâta vreme, oare nu-i era foame? Niciodată Hristos nu s-a gândit la Sine și a mărturisit de fapt: „Că Fiul Omului n-a venit ca să i se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10,45).

După patima Sa, Hristos a înviat. A scos din iad pe toți cei care așteptau venirea Lui și a intrat cu ei în rai. A deschis astfel drumul spre rai tuturor celor ce vor să-i urmeze Lui.

S-a arătat în lume patruzeci de zile după înviere, pentru a-i încredința pe ucenici de învierea Sa, după care s-a înălțat cu trupul la cer. Dar pe noi nu ne-a uitat, nici nu ne-a lăsat singuri, căci a zis: „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Mat. 28,20). Multe a făcut Dumnezeu Cuvântul pentru noi.

Să vedem acum ce a primit Hristos de la lume.

În Sfânta Scriptură sunt nenumărate exemple în acest sens. Vom da numai câteva.

De la naștere încă pruncul Iisus a fost prigonit și urmărit de furia regelui Irod, din pricina căruia a trebuit să fugă în Egipt (Mat. cap. 2).

Să vedem cum a fost primită învățătura Lui mântuitoare.

După ispitirea din pustiul Carantaniei, Iisus s-a dus în Nazaret, unde copilărise și a început să învețe în sinagogă. Auzind învățătura Lui, „toți s-au umplut de mânie, și sculându-se, L-au scos afară din cetate și L-au dus până pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie” (Luca 4,28-29).

„Ziua Iisus era în templu și învăța, iar noaptea, ieșind, o petrecea pe muntele ce se cheamă al Măslinilor. Și tot poporul venea dis-de-diminează la El în templu, ca să-l asculte. Și arhierii și cărturarii căutau cum să-l omoare” (Luca 21,37 până la 22,2).

Domnul Iisus i-a muștrat pe cărturari și pe farisei pentru faptele lor, și „ieșind El de acolo, cărturarii și fariseii au început să-L urască groaznic, pândind și căutând să prindă ceva din gura Lui, ca să-i găsească vină” (Luca 11,53-54).

Mântuitorul a rostit pilda cu lucrătorii viei, „iar cărturarii și arhierii căutau să pună mâna pe El, în ceasul acela, dar s-au temut de popor. Căci ei au înțeles că Iisus spusese pilda aceasta despre ei” ((Luca 20,19).

Să vedem atitudinea față de minunile Mântuitorului.

Domnul a vindecat paralizatul de la scăldătoarea Vitezda, și „iudeii prigoneau pe Iisus și căutau să-L omoare, că făcuse aceasta în zi de sâmbătă” (Ioan 5,16).

Mântuitorul a exorcizat un om orb și mut. În loc să se bucure, fariseii au zis: „Acesta nu scoate pe demoni decât cu Beelzebul, căpetenia demonilor” (Mat. 12,24).

După ce a vindecat un om cu mâna uscată în zi de sâmbătă, cărturarii și fariseii „s-au umplut de mânie și vorbeau unii cu alții ce să facă cu Iisus” (Luca 6,11).

Când l-a înviat pe Lazăr cel mort de patru zile, „arhieriei și fariseii au adunat sinedriul și au zis: Ce facem, pentru că Omul Acesta face multe minuni? Dacă-L lăsăm așa, toți vor crede în El. Deci, din ziua aceea, s-au hotărât ca să-L ucidă” (Ioan 11,47-48 și 11,53).

Ne-am lămurit de un lucru. Nu oamenii din popor doreau moartea lui Iisus, ci conducătorii acestora. Hristos dorea și mântuirea lor, de aceea le atrăgea atenția asupra greșelilor, pentru ca să se îndrepte, dar ei voiau să-și păstreze privilegiile, „căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu” (Ioan 12,43).

În cele din urmă Iisus a fost omorât de oameni. Aceasta a fost recunoștința omului pentru tot ceea ce a făcut Fiul lui Dumnezeu pentru el. La tot binele, lui Iisus i s-a răspuns cu rău. El a dat binecuvântare, a primit batjocură și hulă. A dat viață și a primit moarte. A venit să mântuiască pe om din iubire și a fost condamnat cu ură la moarte de către oameni și răstignit.

Îi avem ca exemple pe cărturari și farisei, la fel cum îl avem și pe Iuda. Să nu uităm însă că aceștia sunt exemple negative, care nu trebuie urmate. Să învățăm din greșelile lor, ca să ne ferim de ele.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să conștientizăm care este menirea noastră pe pământ și să ne-o împlinim.

Învierea Domnului Hristos

În timpul sfântului și marelui post al Paștelor, în fiecare zi în care am săvârșit Sfânta Liturghie a darurilor mai înainte sfințite, ne-am rugat și am zis: „Stăpâne Atotțiitorule, dă-ne și nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm, calea postului să o săvârșim, credința nedespărțită să o păzim, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără de osândă să ajungem a ne închina și sfintei învieri”. Bunul Dumnezeu ne-a ascultat rugăciunile, și, mai greu sau mai ușor, fiecare după puterile noastre, am săvârșit calea postului, și am ajuns să ne închinăm și anul acesta sfintei învieri a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Am petrecut împreună momentele triste și înduioșătoare care au premers jertfa Mântuitorului de pe cruce. Am fost alături de Iisus când a fost batjocorit de soldați, răstignit în mod umilitor între doi tâlhari, adăpat în derâdere cu apă și oțet și ne-a zguduit pe toți strigătul plin de durere al lui Hristos de pe cruce: „Eli, Eli, lama sabahtani? (Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?)” (Mat. 27,46). Alt drum către înviere însă nu există, decât prin moarte. Aceste momente ne-au întristat, dar bucuria învierii a copleșit orice urmă de întristare.

Pe noi ne-a îndurerat patima lui Iisus și ne-a bucurat învierea Lui, pe conducătorii evrei însă i-a bucurat răstignirea și i-a îngrozit învierea. Să vedem care era argumentația evreilor, sau mai exact a conducătorilor acestora, în ceea ce privește învierea lui Iisus din morți.

Reprezentanții puterii evreiești nu au crezut în dumnezeirea lui Iisus, de aceea au și pus la cale răstignirea Lui. După ce Iisus a murit pe cruce și a fost îngropat, sfântul evanghelist Matei ne relatează că: „s-au adunat arhierii și fariseii la Pilat, zicând: Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul Acela a spus, fiind încă în viață: După trei zile Mă voi scula. Deci, poruncește ca mormântul să

fie păzit până a treia zi, ca nu cumva ucenicii Lui să vină și să-L fure și să spună poporului: S-a sculat din morți. Și să fie rătăcirea de pe urmă mai rea decât cea dintâi. Pilat le-a zis: Aveți strajă; mergeți și întăriți cum știți. Iar ei, ducându-se, au întărit mormântul cu strajă, pecetluind piatra” (Mat. 27,62-66).

Liderii evreilor nu au luat în calcul un lucru, și anume acela că Iisus nu era oricine, nu era un simplu prooroc sau un taumaturg oarecare, ci era Fiul lui Dumnezeu, Mesia cel așteptat, pe care ei nu L-au văzut, din cauza orbirii lor sufletești. Deci a fost pusă strajă la mormânt de către conducătorii evreilor, anume pentru a fi siguri că trupul va rămâne acolo și nu va fi furat de ucenici. Prin aceasta cărturarii și fariseii credeau că se va dovedi foarte curând că Hristos a fost un impostor, ecoul faptelor Lui se va stinge încet încet, iar frământarea provocată de Iisus în sânul evreilor va lua sfârșit și lucrurile vor reintra în normal, iar ei vor putea conduce pe mai departe poporul fără probleme. După răstignire și îngropare, arhieriei și fariseii socoteau că au terminat cu Iisus odată pentru totdeauna și s-au culcat fără grijă.

Sâmbătă noaptea spre duminică însă, Mântuitorul Hristos a înviat din morți, iar „îngerul Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra” de pe ușa mormântului (Mat. 28,2), „și de frica lui, s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți” (Mat. 28,4). Astfel străjerii, fără voia lor, au devenit primii martori ai învierii și de fapt singurii care au fost de față la acest eveniment măreț.

În urma apariției îngerului, „unii din străjeri, venind în cetate, au vestit arhierilor toate cele întâmplate. Și, adunându-se ei împreună cu bătrânii și ținând sfat, au dat bani mulți ostașilor, zicând: Spuneți că «ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam». Și de se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îndupleca și pe voi vă vom face fără grijă. Iar ei, luând arginții, au făcut precum au fost învățați. Și s-a răspândit cuvântul acesta între iudei, până în ziua de astăzi” (Mat. 28,11-15).

Dacă mormântul nu era străjuit, ar fi fost credibilă ideea răspândită printre evrei că trupul lui Iisus a fost furat de ucenici, dar

întrucât la mormânt era strajă, această ipoteză cade definitiv. Adică soldații erau puși de pază dar dormeau? Dacă dormeau, cum de știau că ucenicii au furat trupul lui Iisus?

Apostolii erau atât de înspăimântați încât L-au părăsit pe Iisus și se ascundeau de frica iudeilor. De unde le-a venit brusc curajul de a veni noaptea la mormântul străjuit să fure trupul mort al lui Hristos? Dar chiar dacă ostașii dormeau, nu ar fi auzit când se prăvălea de către ucenici piatra de la ușa mormântului, despre care Sfântul Evanghelist Marcu spune în cap. 16, vers. 4 că „era foarte mare”? Deci răsturnarea ei ar fi făcut zgomot și s-ar fi trezit străjerii. Sau dacă ostașii înarmați nu dormeau și vedeau că ucenicii vin să fure trupul lui Iisus, nu se luptau cu ei? Nu făceau larmă? Îi lăsau să fure trupul?

Dacă soldații dormeau și trupul a fost furat, de ce nu au fost pedepsiți pentru lipsa de vigilență? Se constată fără echivoc faptul că afirmația evreilor cum că trupul lui Iisus ar fi fost furat este neîntemeiată.

Să admitem totuși prin absurd că ucenicii s-au umplut de curaj și s-au dus noaptea să fure trupul lui Iisus. Au ajuns în liniște la mormânt, au constatat că toți ostașii dormeau, au răsturnat piatra, au intrat în mormânt, unde era beznă, și în graba lor de a nu fi surprinși de soldați, s-au apucat, așa pe întuneric, să desfășoare giulgiul în care era înfășurat Iisus și mahrama de pe capul Lui. După ce le-au desfăcut, au înfășurat mahrama goală la loc, au pus-o jos, au făcut la fel și cu giulgiul (pentru că acestea au fost găsite acolo duminică), au luat trupul gol și au dispărut cu el în noapte?

Prezența giulgiului și a mahramei în mormântul gol denotă că soldații erau îngroziți și nici nu au mai intrat în mormânt după ce a apărut îngerul și a răsturnat piatra. Dacă ar fi intrat și ar fi văzut acolo giulgiul și mahrama, le-ar fi ascuns, pentru a nu fi descoperite, ca să-și poată susține varianta cu furtul trupului.

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu trupul a fost îngropat fără a fi uns cu miresme, cum era obiceiul la evrei, tocmai pentru ca duminica să vină femeile să constate învierea. Iar giulgiul și mahrama

lui Iisus au rămas în mormânt ca o dovadă incontestabilă a învierii Lui din morți, așezate exact în locul în care zăcuse trupul lui Iisus.

Duminică dimineața apostolii Petru și Ioan s-au dus la mormânt, unde au găsit giulgiul și mahrama. Dacă ucenicii furau noaptea trupul, mai alergau dimineața la mormânt să se încredințeze că nu mai era acolo? Oare apostolii jucau teatru după moartea Învățătorului lor? Le mai ardea de așa ceva?

Afirmația conducătorilor evreilor că trupul lui Iisus a fost furat de apostoli este o scorneală puerilă. Evreii de rând însă, nu știau tot ceea ce cunoaștem noi din Evangheliile. Ei s-au lăsat păcăliți de conducătorii lor.

Saul, viitorul apostol Pavel, credea și el, ca și ceilalți conaționali ai săi, că trupul lui Iisus fusese furat de ucenici și el avea convingerea că apostolii au fugit cu trupul Domnului în Damasc. Din acest motiv a cerut de la arhierii scrisori de recomandare să plece acolo, pentru a descoperi înșelătoria și a spulbera mitul lui Iisus.

Dar unde putea fi ascuns un trup mort, care după câteva zile intra în putrefacție și degaja un miros foarte urât? Dacă luăm în considerare clima din Palestina și condițiile de acum 2000 de ani, ar fi fost imposibil să se ajungă cu un cadavru din Ierusalim până în Damasc, mai ales că acest drum trebuia făcut pe căi ocolite, pentru a nu atrage atenția.

Saul nu descoperă în Damasc trupul mort al lui Iisus, precum se aștepta, ci i se descoperă Iisus cel viu și atotputernic pe drumul Damascului, care îi schimbă întreaga viață.

Noi avem marele avantaj de a ne fi născut într-o țară creștină. Din copilărie credem în dumnezeirea lui Iisus și nu punem la îndoială vreuna dintre minunile Lui. Nu dorim să justificăm prin aceasta necredința evreilor, pentru că minunile Mântuitorului obligă la credință, dar să avem totuși înțelegere față de evreii simpli, care nu cunoșteau adevărul. Așa a fost și Sfântul Pavel la început, un înșelat de scornelile meșteșugite ale conducătorilor poporului.

După ce s-au lămurit oamenii din popor că apostolii aveau dreptate și nu cârmuitorii lor, au început să îmbrățișeze învățătura lui

Iisus. La pogorârea Sfântului Duh, zi în care s-au botezat „ca la trei mii de suflete”, după cum mărturisește cartea Faptele Apostolilor (cap. 2, vers. 41), în Ierusalim existau deja creștini, pentru că Sfântul Pavel spune că după învierea Sa din morți, Iisus „s-a arătat deodată la peste cinci sute de frați” (I Cor. 15,6). Ori pogorârea Duhului Sfânt a avut loc la zece zile după înălțarea Mântuitorului la cer. Deci au existat evrei care au crezut în Iisus și înainte de Rusalii.

De asemenea ultima epistolă a Sfântului apostol Pavel este adresată evreilor. Așadar, pe lângă evreii care au respins învățătura lui Iisus și care au strigat: „Răstignește-L! Răstignește-L!” (Luca 23,21) și „sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!” (Mat. 27,25), au existat și evrei care au crezut în dumnezeirea lui Iisus.

Mai există și astăzi unii care nu cred în Domnul Hristos. Noi să ne bucurăm de faptul că ne-am născut într-o țară creștină. Să ne bucurăm de învierea Domnului, și aceasta să ne fie imbold pentru o mai intensă trăire și manifestare în fapte a sentimentelor noastre creștine, pentru a ne putea număra între aleșii lui Dumnezeu la a doua venire a lui Hristos.

Acatistul învierii Domnului³⁰³

În viața liturgică a Bisericii noastre, printre alte slujbe, există diferite acatiste. Termenul „acatist” înseamnă în limba greacă „a nu șede”, deci în timpul acestei slujbe nu se șade. Se stă fie în picioare, fie în genunchi, dar în nici un caz nu se șade. Acesta este un semn al evlaviei noastre către sfântul sau evenimentul căruia îi este închinat acatistul.

Ce este de fapt un acatist? Creștinii din toate timpurile au simțit ajutorul lui Dumnezeu și al sfinților în momentele grele ale vieții lor și au vrut să-și manifeste evlavia către Dumnezeu și sfinții ocrotitori într-un anumit mod. În acest fel s-au născut acatistele, care au fost alcătuite de creștini cu viață sfântă.

În acatist sunt cuprinse evenimente din viețile sfinților, minunile lor, modul în care aceștia s-au mutat la Dumnezeu, este exprimată dragostea noastră către ei, precum și cererea adresată lor de a se ruga lui Dumnezeu pentru noi.

La fel cum sfinții au iubit o anume virtute și în aceasta au înaintat către Dumnezeu mai mult decât în celelalte (de exemplu unii au fost milostivi, iubitori de străini, postitori, rugători și altele), tot așa s-a constatat cu trecerea vremii că unii sfinți ajută într-o anumită situație sau necaz. Astfel Sfântul Stelian este ocrotitorul copiilor, Sfânta Mare Muceniță Ecaterina izbăvește de nașterea grea, Sfântul Ierarh Spiridon ajută în caz de secetă, Sfânta Varvara ferește pe cei ce o roagă de moartea venită pe neașteptate, Sfântul Mucenic Mina descoperă hoții în cazul unui furt și exemplele ar putea continua.

Printre acatistele Bisericii noastre, există și acatistul învierii Domnului. Autorul acestuia este necunoscut. Cu siguranță este un sfânt, care din smerenie nu și-a consemnat numele când l-a alcătuit și a preferat să rămână anonim în fața oamenilor.

³⁰³ ***Acatistul Sfintei Învieri a Domnului***, Acatistier, Tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1994, pp. 73-83.

Acatistul sfintei învieri a Domnului este foarte bogat în învățături, de aceea vom trece la analiza conținutului acestuia.

Vom începe cu cererea sau rugăciunea care se repetă la încheierea fiecărui icos sau strofă, care spune: „Iisuse, Cel ce ai înviat din morți, înviază și sufletele noastre!”. Este vorba aici de învierea din moartea păcatelor. Această cerere exprimă dorința sinceră de a ne ridica din păcat. Pentru aceasta însă, avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, de aceea îi și cerem insistent să ne ajute. Ca dovadă a stăruinței noastre, această cerere se repetă de paisprezece ori în acatist. Pe lângă această cerere, care reprezintă laitmotivul sau ideea de bază a acatistului învierii, cerem mereu de la Dumnezeu izbăvirea de păcate: „Iisuse, Cel ce ai înviat din morți și la toate le dai viață, înviază-ne și pe noi, cei omorâți în păcate”; „Iisuse, înviază-ne și pe noi cei ce suntem doborâți de patimi”; „Înviază-ne și pe noi cei omorâți din pricina păcatelor”; „De moartea păcatelor slobozește-ne pe noi”; „Cheamă-ne și pe noi, din adâncul păcatelor noastre”; „Scoate-ne și pe noi din adâncul răutăților noastre”; „Viforul patimilor ne tulbură și ne îneacă; ci Te rugăm pe Tine Iisuse, întinde-ne, ca și lui Petru, mâna Ta cea de ajutor și cu puterea învierii Tale, ridică-ne și ne înalță”; „Iisuse, Cel ce vei veni să judeci viii și morții, nu ne judeca pe noi, după fărădelegile noastre, ci miluiește-ne după mare mila Ta”.

Această dorință sinceră a omului de purificare sau de curățire de păcate este perfect justificată. Cum dobândim însă, noi păcătoșii, eliberarea de păcate? Prin pocăință sinceră, care este mereu amintită în acatist: „Iisuse, Cel ce nu Te-ai scârbit de păcătoasa care Ți-a sărutat cu lacrimi de pocăință picioarele Tale, dă-ne și nouă a-Ți uda picioarele Tale cu lacrimi de umilință”; „Te rugăm pe Tine, ca să nu ne piardă pe noi ucigătorul de suflete, nici să ne închidă gura ca să murim nepocăiți”. Se dau apoi exemple de oameni care s-au pocăit și au fost iertați de Iisus Hristos: „Iisuse, Cel ce n-ai osândit pe femeia desfrânată, ci, prin puterea Ta, ai îndreptat-o pe calea cea bună, nu osândi nici buzele noastre cele întinate care Te sărută pe Tine, prin cântări de laudă”; „Iisuse, Cel ce pe Saul l-ai prefăcut în mai marele

apostol, înțelepțește-ne și pe noi cei ce rătăcim”; „Iisuse, Cel ce ai iertat lui Petru apostolul lepădarea de Tine, iartă-ne și nouă lepădările cele din fiecare ceas, de poruncile Tale”.

Trebuie să fim conștienți de faptul că nu numai Petru s-a căit de lepădarea sa de Mântuitorul, ci și Iuda a regretat că L-a vândut. Astfel Evanghelia spune că „Iuda, cel ce L-a vândut pe Iisus, văzând că a fost osândit, s-a căit și a adus înapoi arhiereilor și bătrânilor cei treizeci de arginți, zicând: Am greșit vânzând sânge nevinovat. Ei i-au zis: Ce ne privește pe noi? Tu vei vedea” (Matei 27,3-4). Constatăm de aici că numai căința lăuntrică sau regretul pentru păcate nu este suficient, ci trebuie să ne și mărturisim păcatele pentru a primi iertarea lor, iar în acest fel ne dovedim în fapte regretul lăuntric pentru păcate. Așa a făcut și fiul risipitor, care nu numai s-a căit, dar și-a cerut și iertare de la tatăl său. Dacă Iuda își cerea iertare de la Mântuitorul, Acesta l-ar fi iertat imediat, pentru că El ne-a învățat să ne iubim vrăjmașii.

Pentru a primi deci iertarea păcatelor, trebuie să le mărturisim, după cum spune Sfântul Iacov: „Mărturișiți-vă deci unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați” (Iacov 5,16). După mărturisire, primim dezlegarea de păcate, pe care ne-o pot da numai urmașii apostolilor: episcopii și preoții, pentru că Mântuitorul le-a spus apostolilor: „Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer” (Mat. 18,18). Acest lucru este amintit și în acatist: „Iisuse, Cel ce ai dat putere apostolilor Tăi, a lega și a dezlega, dezleagă-ne și pe noi de nedreptățile noastre”.

Mântuitorul ne iartă și ca semn al iubirii și milostivirii Sale față de noi, ne dă să ne împărtășim cu trupul și sângele Lui. Noi îi și cerem aceasta în acatist: „Iisuse, Cel ce ai săturat, cu cinci pâini și doi pești, cinci mii de bărbați în pustie, afară de femei și de copii, hrănește-ne și pe noi cu pâinea Ta cerească”; „Iisuse, Cel ce ne-ai poruncit să primim scump sângele Tău, învrednicește-ne fără de lipsă, a primi acest prea cinstit sânge”; „Iisuse, Cel ce Te-ai cunoscut întru frângerea pâinilor, dă-ne și nouă a Te cunoaște în dumnezeiasca împărtășanie”. Deci noi în acatist nu cerem numai să ne împărtășim

cu trupul și sângele Domnului, ci ne rugăm să conștientizăm ce înseamnă această împărtășire. Când noi ne împărtășim, Dumnezeu ni se comunică, îl primim pe Dumnezeu în noi, ne facem părtași la ceea ce este Dumnezeu Însuși. Mare dar este împărtășania, de care nu au parte nici îngerii din ceruri, ci numai creștinii. Prin împărtășanie Domnul este cu noi, după cum le-a spus după înviere apostolilor: „Iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Mat. 28,20).

După moartea Sa pe cruce, Mântuitorul a coborât cu sufletul la iad și a eliberat dreptii Vechiului Testament care așteptau venirea Lui. Coborârea la iad a Mântuitorului este prezentată în acatist: „Iisuse, Cel ce Te-ai pogorât cu lumina Ta cea dumnezeiască în cele de dedesubt”; „Iisuse, Cel ce ai scos din temnițele iadului sufletele ce Te așteptau”; „Iisuse, Cel ce Te-ai pogorât în cele mai de jos ale pământului și ai sfărâmat legăturile cele veșnice, în care se țineau legate sufletele”.

Bucuria învierii lui Hristos se răspândește din iad (de la dreptii eliberați de acolo) pe pământ și la îngerii din cer. Astfel se spune în acatist: „Strălucind la toată lumea cu învierea Sa Domnul Iisus Hristos, acum toate le-a umplut de lumină: și cerul și pământul și cele de dedesubt; ca să prăznuiască toată zidirea învierea lui Hristos”; „Îngerii, învierea Ta Hristoase Mântuitorule, neîncetat o laudă în ceruri”; „Având îmbucurătoarea veste a învierii Tale, Iisuse, cerurile cu vrednicie se veselesc”.

Ce învățăm din acatistul sfintei învieri a Domnului? Chiar dacă păcătuim, Dumnezeu ne iartă, însă pentru a primi iertarea este necesar să ne căim de păcatele noastre, iar după ce ne mărturisim păcatele, Domnul ne dă să ne împărtășim cu trupul și sângele Lui. Eliberați astfel din robia păcatului, și aflându-ne pe drumul ascendent și dinamic al virtuții, îndrăznim să ne rugăm: „Iisuse, Cel ce Te-ai înălțat la cer și ai înălțat pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, înalță-ne și pe noi, cei plecați spre pământ; Iisuse, Cel ce șezi de-a dreapta Tatălui și părtași slavei Tale îi faci pe cei ce Te iubesc pe Tine, nu ne lipsi pe noi de slava Ta”.

Anii vieții omului

Dumnezeu a afirmat despre Sine: „Eu sunt Alfa și Omega, cel dintâi și cel de pe urmă, începutul și sfârșitul” (Apoc. 22,13), iar lui Moise, în Muntele Sinai, Domnul i-a zis: „Eu sunt Cel ce sunt” (Ieș. 3,14). Aceste afirmații dovedesc că Dumnezeu există de la Sine și prin Sine și nu este condiționat în existența Sa de nimeni și de nimic din afara Sa, El Însuși fiindu-și propria cauză, în sensul că are existența de la Sine Însuși, fără să o fi luat de la altcineva. Dumnezeu este existența deplină și are capacitatea de a aduce în existență sau de a crea ființe și creaturi neînsuflețite. El singur este izvorul întregii existențe, care nu are altă cauză sau izvor, decât pe Dumnezeu.

Omul a fost creat de Dumnezeu în cea de-a șasea zi a creației (Fac. cap. 1). Dumnezeu l-a adus în existență, deci l-a creat pe om pentru viață, dar noi constatăm cu durere că toți oamenii mor. Ne punem atunci întrebarea: „Omul a fost creat spre viață sau spre moarte?”.

Omul a fost înzestrat de Dumnezeu de la creare cu rațiune și libertate și a fost așezat în rai. Rațiunea și libertatea implică însă anumite responsabilități, de aceea Dumnezeu i-a zis lui Adam: „Din toți pomii din rai poți să mănânci, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit” (Fac. 2,16-17).

Dumnezeu l-a creat pe om cu posibilitatea de a nu muri. Nu l-a creat nemuritor, pentru că atunci omul nu putea muri, dar i-a dat posibilitatea să aleagă viața și să nu moară niciodată, așa cum îi spune psalmistul despre om lui Dumnezeu: „Viață a cerut de la Tine și i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului” (Ps. 20,4). Astfel după creare, nu de Dumnezeu, ci de om a depins să aleagă viața sau moartea, precum spune Scriptura: „Înainte oamenilor este viața și moartea și oricare le va plăcea li se va da” (Iisus Sirah 15,17).

Omul a decis să mănânce din pomul oprit. A călcat astfel porunca lui Dumnezeu și singur a ales să moară, pentru că „Dumnezeu n-a făcut moartea și nu se bucură de pieirea celor vii” (Iisus Sirah 1,13).

Noi nu vom vorbi însă despre moarte, ci despre anii omului, pentru că omul a avut nu numai posibilitatea de a alege între viață și moarte, dar și anii vieții lui depind de acțiunile sale, căci „frica de Dumnezeu lungește zilele omului, iar anii celor fără de lege sunt puțini” (Pilde 10,27).

Deși muritori ca și noi, primii oameni au trăit foarte mult. Astfel Adam a trăit 930 de ani (Fac. 5,5). Set, fiul lui Adam, a murit la 912 ani (Fac. 5,8). Cea mai înaintată vârstă atinsă de cineva pe pământ este aceea a lui Matusalem, care a trăit 969 de ani (Fac. 5,27). De aici a și ieșit vorba despre oamenii foarte longevivi, că au ajuns la vârsta matusalemică.

După ce s-au înmulțit pe pământ, oamenii s-au înrăit foarte mult. Cartea Facerii spune: „Și văzând Domnul Dumnezeu că răutatea oamenilor s-a mărit pe pământ și că toate cugetele și dorințele inimii lor sunt îndreptate la rău în toate zilele, i-a părut rău și s-a căit Dumnezeu că a făcut pe om pe pământ. Și a zis Domnul: «Pierde-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut! De la om până la dobitoc și de la târătoare până la păsările cerului, tot voi pierde, căci Îmi pare rău că le-am făcut!»” (Fac. 6,5-7). Noe însă era drept și a aflat har înaintea lui Dumnezeu, încât el și familia lui au fost salvați de potop. Este îndeobște cunoscută istoria lui Noe, de aceea nu o vom relata. După ce apele s-au retras, Noe a coborât din corabie și a adus jertfă de mulțumire lui Dumnezeu. „Iar Domnul Dumnezeu a mirosit mireasmă bună și a zis în inima Sa: «Am socotit să nu mai blestem pământul pentru faptele omului, pentru că cugetul inimii lui se pleacă la rău din tinerețile sale și nu voi mai pierde toate vietățile, cum am făcut. De acum, cât va exista pământul, nu vor mai înceta semănatul și seceratul, frigul și căldura, vara și iarna, ziua și noaptea!»” (Fac. 8,21-22). „Dumnezeu l-a binecuvântat pe Noe și pe fiii lui și le-a zis: «Nașteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți»” (Fac. 9,1), cuvinte pe care le spusese după crearea lui Adam și Evei în rai. Astfel după potop a fost ca un nou început al lumii. Noe a trăit 950 de ani (Fac. 9,29).

Dar și după potop lumea a fost păcătoasă. Oamenii chiar au încercat să-și ia măsuri de prevedere pentru a nu muri în eventualitatea unui nou deluviu și au început să ridice în acest scop turnul Babel, unde să se adăpostească în caz de potop. Dumnezeu le-a amestecat însă limbile și nu au reușit să termine turnul plănit. Conform promisiunii făcute, Dumnezeu nu a mai pierdut întreaga omenire, nici nu a mai pedepsit alte vietăți pentru păcatele omului, dar a zis: „Pierde-voi omul păcătos la jumătatea zilelor lui” (Ps. 54,27). De aceea psalmistul simțindu-se păcătos înaintea lui Dumnezeu, zice: „Nu mă lua Doamne, la jumătatea zilelor mele” (Ps. 101,25).

Sem, fiul lui Noe, a trăit după Babel, și a ajuns la vârsta de 600 de ani (Fac. 11,10-11). Urmașii lui însă, trăiesc tot mai puțin. Astfel Arfaxad moare la 465 de ani (Fac. 11,12), Cainan la 460 (Fac. 11,13), Ragav la 339 (Fac. 11,20-21), iar Nahor la 204 (Fac. 11,24-25).

Există însă un moment în care Dumnezeu face excepție de la făgăduința de nu a mai blestema pământul pentru faptele omului și de a nu mai pierde alte vietăți din cauza păcatelor lui. Acest moment cutremurător este pierderea cetăților Sodoma și Gomora, pe care Dumnezeu a hotărât să le pedepsească, aducând asupra lor foc și pucioasă din cer, din cauza păcatelor contra firii săvârșite de locuitorii lor. Dacă ar fi existat în aceste cetăți măcar câțiva oameni care să trăiască cu frica lui Dumnezeu, cetățile ar fi fost scutite de pedeapsa pieirii, dar nu s-au găsit în ele nici măcar zece persoane care să trăiască după poruncile lui Dumnezeu. Vom relata convorbirea dintre Avraam și Dumnezeu referitoare la cetatea Sodoma, care ne dovedește iubirea lui Dumnezeu față de om și îndelunga lui răbdare față de păcatele lui. Avraam i-a zis lui Dumnezeu: „«Pierde-vei, oare, pe cel drept ca și pe cel păcătos, încât să se întâmple celui drept ce se întâmplă celui nelegiuit? Poate în cetatea aceea să fie cincizeci de drești: îi vei pierde, oare, și nu vei cruța tot locul acela pentru cei cincizeci de drești, de se vor afla în cetate? Nu se poate ca Tu să faci una ca asta și să pierzi pe cel drept ca și pe cel fără de lege și să se întâmple celui drept ce se întâmplă celui necredincios! Departă de Tine una ca asta! Judecătorul a tot

pământul va face, oare, nedreptate?» Zis-a Domnul: «De se vor găsi în cetatea Sodomei cincizeci de drepti, voi cruța pentru ei toată cetatea și tot locul acela» Și răspunzând Avraam, a zis: «Iată, citez să vorbesc Stăpânului meu, eu, care sunt pulbere și cenușă! Poate că lipsesc cinci din cincizeci de drepti; poate să fie numai patruzeci și cinci; pentru lipsa a cinci pierde-vei, oare, toată cetatea?» Zis-a Domnul: «Nu o voi pierde de voi găsi acolo patruzeci și cinci de drepti». Și a adăugat Avraam să grăiască Domnului și a zis: «Dar de se vor găsi acolo numai patruzeci de drepti?» Și Domnul a zis: «Nu o voi pierde pentru cei patruzeci!». Și a zis iarăși Avraam: «Să nu Se mânie Stăpânul meu de voi mai grăi: Dar de se vor găsi acolo numai treizeci de drepti?» Zis-a Domnul: „Nu o voi pierde de voi găsi acolo treizeci». Și a zis Avraam: «Iată, mai citez să vorbesc Stăpânului meu! Poate că se vor găsi acolo numai douăzeci de drepti». Răspuns-a Domnul: «Nu o voi pierde pentru cei douăzeci». Și a mai zis Avraam: «Să nu se mânie Stăpânul meu de voi mai grăi încă o dată: Dar de se vor găsi acolo numai zece drepti?» Iar Domnul i-a zis: „Pentru cei zece nu o voi pierde” (Fac. 18,23-32). Din păcate însă nu s-au găsit zece drepti, ci numai Lot cu soția sa și cele două fiice ale lor trăiau acolo după poruncile lui Dumnezeu. Lot cu familia sa nu au fost pedepsiți pentru păcatele din cetate, ci au fost scoși de îngeri afară, după care „Domnul a slobozit peste Sodomă și Gomora ploaie de pucioasă și foc din cer și a stricat cetățile acestea, toate împrejurimile lor, pe toți locuitorii cetăților și toate plantele ținutului aceluia” (Fac. 19,24-25).

După acest eveniment, Dumnezeu nu va mai pierde cetăți sau orașe întregi pentru păcatele unor locuitori ai lor, dar va împuțina în schimb anii omului, încât nimeni nu va mai trece de acum înainte pragul vârstei de 200 de ani.

Cu Avraam începe epoca patriarhilor Vechiului Testament. Toată lumea când se gândește la patriarhii din vechime, își închipuie că aceștia au trăit vârste venerabile, de aceea se și spune despre bătrânii care trăiesc foarte mult că au o vârstă patriarhală. Avraam a trăit 175 de ani (Fac. 25,7). Ceilalți patriarhi au trăit și mai puțin,

astfel Ismael a ajuns la vârsta de 137 de ani (Fac. 25,17), iar Iosif la 110 ani (Fac. 50,22). Pentru noi sunt ani frumoși, dar în comparație cu primii oameni, patriarhii au trăit foarte puțin.

Moise a fost unul dintre cei mai iubiți oameni ai lui Dumnezeu și a primit Legea Veche în muntele Sinai. Moise a trăit 120 de ani (Deut. 34,7), ceea ce era deja mult pentru vremea lui. După Moise, viața omului s-a scurtat și mai mult, încât psalmistul zice: „Toate zilele noastre s-au împuținat și în mânia Ta, Doamne, ne-am stins. Anii noștri s-au socotit ca pânza unui păianjen; zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani; iar de vor fi în putere optzeci de ani și ce este mai mult decât aceștia este osteneală și durere” (Ps. 89,9-11).

De la peste 900 de ani, omul a ajuns să trăiască sub 100. Rar trece cineva pragul vârstei de 100 de ani.

Dacă Dumnezeu voiește, poate prelungi viața omului. Avem mărturie în acest sens în Evanghelia după Ioan. Se relatează aici că Petru l-a întrebat pe Mântuitorul despre apostolul Ioan: „Doamne, cu acesta ce se va întâmpla? Iisus i-a zis: Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie. De aceea a ieșit cuvântul acesta între frați, că ucenicul acela nu va muri; dar Iisus nu a spus că nu va muri, ci: dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu?” (Ioan 21,21-23).

Vom relata și un exemplu de prelungire a vieții omului de către Dumnezeu. În antichitate exista în Alexandria Egiptului o bibliotecă foarte vestită, care era cea mai mare din toată lumea cunoscută atunci. Bibliotecarul șef l-a rugat în anul 250 î. d. Hr. pe regele Ptolemeu Philadelphul să organizeze traducerea cărților Vechiului Testament din ebraică în greacă, pentru a avea și ei în bibliotecă faimoasa carte sfântă a evreilor. La reputația acelei biblioteci, la pretențiile ei și la prețuirea de care se bucura în lumea întreagă, nici nu se concepea să lipsească o astfel de carte din rafturile ei. Regele a luat legătura cu arhieriei și cu preoții templului din Ierusalim, și le-a făcut cunoscută intenția sa. Pentru traducere au fost desemnați 70 de învățați evrei, care cunoșteau bine limba greacă. Cei 70 de învățați au fost așezați de către Ptolemeu Philadelphul pe o

insulă, și i s-a repartizat fiecăruia câte un fragment din Vechiul Testament, pentru ca traducerea să se facă foarte rapid. Cartea profetului Isaia i-a revenit preotului Simeon. Acesta a început să traducă și a ajuns la capitolul 7, versetul 14, unde Isaia proorocește: „Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel”. Este vorba despre nașterea fără sămânță a Mântuitorului din Fecioara Maria. Când a ajuns la acest pasaj, Simeon s-a gândit că o fecioară nu poate rămâne însărcinată și a tradus: „tânăra femeie va lua în pântece”. A doua zi a vrut să-și continue munca de traducere și a constatat că în textul grecesc în loc să scrie „tânăra femeie”, așa cum tradusese el, era scris „fecioara”. A șters „fecioara” și a trecut din nou „tânăra femeie”. Ziua următoare când s-a uitat la text, a descoperit cu consternare că era scris din nou „fecioara va lua în pântece”. A vrut să schimbe din nou expresia, dar arhanghelul Gavriil trimis de Dumnezeu la el, l-a prins de mână și i-a spus că așa este textul corect: „fecioara va lua în pântece” și pentru ca să se încredințeze de aceasta, nu va muri până nu va vedea pe Mesia născut dintr-o Fecioară.

Traducerea Vechiului Testament în grecește a fost numită „Septuaginta”, după numărul traducătorilor.

Cei 70 de învățați evrei s-au întors în țara lor, și cu trecerea anilor au murit unul după altul. Simeon îmbătrânise foarte mult, dar nu murea. Se ducea în fiecare zi la templul din Ierusalim, așteptând să se îplinească cuvintele îngerului.

După ce s-a născut Mântuitorul, a fost dus la templul din Ierusalim și închinat Domnului, așa cum cerea tradiția iudaică să se facă cu orice prunc de parte bărbătească. Simeon era în templu când Mântuitorul a fost dus acolo. Întâlnirea dintre Simeon și Mântuitorul este relatată de evanghelistul Luca: „Și iată era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel, și Duhul Sfânt era asupra lui. Și lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va muri până ce nu va vedea pe Hristos. Și din îndemnul Duhului a venit la templu; și când părinții au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul

Legii, el L-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis: Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, luminează spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău Israel” (Luca 2,25-32). Bătrânul Simeon avea în jur de 300 de ani. Domnul își ținuse promisiunea cu el, și nu a murit până ce nu a văzut pe Mântuitorul lumii. Minunatul imn al dreptului Simeon a intrat în cultul bisericesc și se cântă la sfârșitul vecerniei.

Să fim conștienți deci de faptul că viața îndelungată este un dar al lui Dumnezeu. Anii mulți cu sănătate însă sunt dar de sus, în timp ce bătrânețea încercată de suferință este timp de pocăință pentru păcatele tinereții și ale întregii vieți. Dacă unii oameni mor tineri din cauza păcatelor lor, aceasta nu înseamnă că toți cei care se duc mai devreme la Domnul sunt păcătoși, pentru că Dumnezeu este vânător iscusit și-i ia la El pe cei pe care-i iubește, atunci când sunt mai pregătiți pentru rai. Importantă este calitatea vieții de pe pământ, nu numărul mare de ani. Astfel nu contează cât trăim, ci cum trăim. Mântuitorul a trăit 33 de ani. Tot cam atât și Sfântul Ioan Botezătorul. Viața noastră poate fi de 50, 70, 80 sau chiar 100 de ani, în comparație cu veșnicia este nimic. Astfel să trăim după poruncile lui Dumnezeu și dacă Domnul va vrea, anii noștri se vor înmulți. Mai important însă este faptul că cei ce trăiesc în sfințenie pe pământ, vor fi cu Dumnezeu în veșnicie, pentru că Domnul nu le dăruiește numai ani mulți pe pământ celor care-L iubesc pe El, ci și fericirea veșnică alături de El, în împărăția cerurilor.

Ortodoxia

Sfântul Ciprian al Cartaginei a afirmat: „În afara Bisericii nu există mântuire” și de fapt nu are cum să existe, de vreme ce necreștinii nu au învățătura mântuitoare. În argumentarea acestei afirmații vom aduce trei texte din Sfânta Scriptură: în convorbirea pe care a avut-o Mântuitorul cu Nicodim, i-a spus: „Adevărat, adevărat zic ție, de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). După înviere, Domnul Hristos le poruncește apostolilor: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu 16,15-16). Referindu-se la cei care cred și la cei care nu cred în El, Mântuitorul a spus: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și se adună și se aruncă în foc și arde” (Ioan 15,5-6). Astfel numai creștinii se mântuiesc.

Sunt însă unii care consideră că de vreme ce Dumnezeu l-a creat pe om din iubire, îl va mântui cu sau fără voia lui. Cei din afara Bisericii însă singuri refuză mântuirea, ei nu vor să se mântuiască. Domnul Hristos a spus: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră, căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Mat. 11,28-30). „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Matei 16,24). De vreme ce Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu libertate, o și respectă, în acest sens părintele Paulin Lecca, unul dintre marii duhovnici români, spune: „Spre binele nostru Dumnezeu ne respectă libertatea și nu ne silește să urmăm calea binelui împotriva voinței noastre. Căci altminteri, omul s-ar simți în rai ca o fiară în cușcă, rânjind plin de ură împotriva celui ce l-a închis

chiar spre binele lui. Și atunci împărăția iubirii s-ar transforma într-o împărăție a urii, ce ar izbucni în paradisul lui Dumnezeu”³⁰⁴.

Foarte multă lume spune că și necreștinii săvârșesc fapte bune, în consecință și ei se pot mântui. Faptele bune ale necreștinilor însă nu sunt făcute în numele lui Hristos, de aceea nu sunt primite de El. Mântuitorul a afirmat: „Cine nu este cu Mine este împotriva Mea și cine nu adună cu Mine risipește” (Mat. 12,30). Sfântul Pavel spune și el: „Chiar de se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după lege” (II Tim. 2,5). Constatăm de aici că nu numai faptele contează, ci și destinația lor, în numele cui sunt făcute. Referindu-se la necreștini, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că „există neamuri de la care nu se aduce nimic lui Dumnezeu”³⁰⁵.

În creștinism situația este alta. Dacă în afara Bisericii faptele nu contează, în Biserică tocmai faptele sunt mai importante decât simpla credință, „căci credința fără de fapte este moartă” (Iac. 2,17). Mântuitorul spune: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Mat. 7,21).

În pilda celor zece fecioare (Mat. 25) ne sunt prezentate de către Mântuitorul zece fete, care toate erau fecioare, deci nici una dintre ele nu păcătuisese, nu se întinase cu păcatul, în consecință toate erau curate. Cinci dintre ele ne sunt înfățișate ca înțelepte, iar cinci ca lipsite de înțelepciune (nebune, cum le definește evanghelistul Matei). Fecioarele înțelepte au intrat la nuntă împreună cu mirele, pe când fecioarele neînțelepte au fost încuiate afară. Cinci dintre fecioare sunt numite sugestiv de către Mântuitorul „înțelepte”, pentru a se arăta că aveau aprins untdelemnul virtuților în candela sufletului lor, adică erau virtuoaase, motiv pentru care au și intrat la ospăț cu mirele. Fecioarele neînțelepte au fost încuiate afară. Oare a fost nedrept mirele cu aceste fecioare? Ele aveau credință și datorită ei s-au ferit de păcat, iar El nu le-a primit la ospăț? Fecioria este o mare calitate, dar singură nu mântuiește. Ea dovedește ferirea de păcate,

³⁰⁴ **Paulin Lecca**, *Op. Cit.*, p. 134.

³⁰⁵ **Filocalia...**, Vol. III, p. 220.

care este doar jumătate din drumul pe calea mântuirii, cealaltă jumătate fiind săvârșirea de fapte bune. Cele cinci fecioare neînțelepte din parabolă tocmai din acest motiv au fost încuiate afară de către mire, pentru că lipsei de păcat, nu i-au adăugat faptele bune. Se împlinesc aici cuvintele rostite de Mântuitorul: „Că celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce nu are, și ce are i se va lua” (Mat. 13,12). Acest lucru îl constatăm în prezentarea judecății de apoi pe care o face Hristos în același capitol 25 al Evangheliei după Matei: „Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut. Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; străin am fost și nu M-ați primit; gol și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat: Atunci vor răspunde aceștia, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit? El însă le va răspunde, zicând: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la osândă veșnică” (Mat. 25, 31-46). Cei de-a

stânga nu au fost osândiți pentru păcate, ci pentru faptele bune pe care trebuiau să le facă, mânați de credință, dar nu le-au săvârșit. Cei încărcăți de păcate se duc în fundul iadului, „în întunericul cel mai din afară” (Mat. 8,12) „unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge” (Marcu 9,44). „Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (Mat. 8,12). Constatăm de aici că în creștinism faptele bune izvorâte din credință au un rol decisiv în câștigarea împărăției lui Dumnezeu.

Cum vor fi judecați oamenii, de vreme ce unii, cum sunt necreștinii, nu au auzit de Hristos? Alții, cum sunt evreii sau alți necreștini, au auzit de El, dar L-au respins, nu îi urmează Lui, iar alții, adică creștinii, au îmbrățișat învățătura Lui?

Cei care au trăit înainte de Iisus sau după întruparea Lui, dar nu au auzit de El, vor fi judecați după legea firii, precum spune Sfântul Pavel: „Păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceștia, neavând lege, își sunt loruși lege, ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conștiinței lor și prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi apără” (Rom. 2,14-15).

Evreii de după Moise, până la Iisus, vor fi judecați după legea Vechiului Testament. Cu cei care au trăit în timpul lui Iisus, sau după El, dar au respins Legea Noului Testament, se va întâmpla cum scrie la Marcu 16,16: „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”. Aceștia de bunăvoie au refuzat calea spre împărăția cerurilor, pentru că Iisus este „calea, adevărul și viața”(Ioan 14,6) și nimeni nu ajunge în rai decât prin El.

Creștinii vor fi judecați după legea dată de Iisus, pentru că „cei ce au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecați. Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea” (Rom. 2,13).

După ce am văzut că numai creștinii au o credință mântuitoare, iar cei din afara Bisericii refuză mântuirea, neacceptându-l pe Hristos ca Mântuitor și învățătura Lui, să analizăm foarte pe scurt situația în creștinism.

Până-n 1054, în ciuda anumitor neînțelegeri sau divergențe existente între Răsăritul creștin și Apus, exista unitate canonică, dogmatică și cultică în Biserică. După acest an fatidic, în care

Biserica din Apus s-a rupt de Biserica din Răsărit, intrând în schismă, încep să apară inovații în Occident. Odată inițiată această linie inovatoare, Biserica Romano Catolică se îndepărtează tot mai mult de tradiția primelor veacuri creștine, căreia Biserica Ortodoxă i-a rămas fidelă până astăzi. Printre inovațiile romano catolice amintim: filioque (învățătura contrară textului Sfintei Scripturi, conform căreia Sfântul Duh purcede de la Tatăl și de la Fiul), primatul papal, infailibilitatea papală, purgatoriul, sfânta liturghie săvârșită cu azimă în loc de pâine dospită, imaculata concepție și altele.

Constatând îndepărtarea Bisericii Catolice de la tradiția autentică a Bisericii primare, exagerările existente și devierile de la credință din sânul ei, Martin Luther, un călugăr romano catolic, a inițiat în anul 1517 o mișcare numită reformă, prin care intenționa să revină la spiritul apostolic al Bisericii primare. Din această dorință, el a respins anumite practici și învățături romano catolice, adăugând altele noi, depășind anumite limite nepermise și în loc să reformeze credința catolică, a alterat-o și mai mult. Prin aceasta el a făcut ca în afara Bisericii catolice să apară o confesiune creștină nouă, protestantismul, din care s-a desprins apoi calvinismul, și ulterior alte denominațiuni creștine, care s-au îndepărtat tot mai mult de adevărata credință creștină.

Biserica protestantă și cultele neoprotestante pretind că faptele bune nu sunt necesare pentru mântuire, ci este suficientă credința, ei nu îi cinstesc pe sfinți, pe Maica Domnului, sfânta cruce, nu au preoție (în consecință nici sfinte taine), au desființat postul și multe altele. Toate acestea însă sunt armele duhovnicești ale creștinului. Cel ce le respinge, rămâne cu mâinile goale în fața vrăjmașului, care „umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită” (I Petru 5,8). Protestantul și neoprotestantul sunt niște învinși înainte de a începe lupta, pentru că nu au arme cu care să lupte. Toate aceste abateri de la dreapta credință le deplâng și unii protestanți occidentali. În urma reformei, „Sebastian Frank scria că viciul a devenit o hrană ca pâinea de toate zilele. André Osiander, care abolise la început spovedania individuală în Nürnberg, în 1533

demonstra că dezlegările colective n-au temei în Scriptură, că sunt o invenție a diavolului, care promovează progresul corupției. Braunmaller, pastor din Wittenberg, spunea în 1560 că bastarzii și copiii găsiți erau lucrurile cele mai comune în protestantism, iar Wezel constata că nu s-au văzut după Hristos atâtea divorțuri, câte au avut loc în 15 ani, de la reforma lui Luther. Döllinger arată concret, prin câteva date statistice, cât a progresat corupția în primele timpuri protestante, din pricina scăderii fricii de păcat: în 1569, numai în trei săptămâni, la Nürnberg s-au înregistrat 14 sinucideri; la Breslau între 1530-1580 s-au înregistrat o sută de crime, asasinate, sinucideri și alte 87 de fărâdelegi vrednice de pedeapsa cu moartea; la Stralsund, în primii 33 ani ai reformei, s-au judecat 167 procese pentru omucideri; la Thorn între 1540-1650 s-au pronunțat 90 de condamnări la moarte, la Nürnberg, orașel cu o populație de 40000 de suflete, s-au executat în secolul al XVI-lea 282 de persoane, iar în sec al XVII-lea s-au pronunțat 232 condamnări la moarte pentru diferite vinovății împotriva moralei publice și personale. Unele personalități marcante ale protestantismului, precum: Martin Bucer, Ioachim Camerarius, Brenz, Konrad, Sam, reformatorul din Ulm, Bugenhagen, Link, Mathesius, Melanchton, Erasmus de Rotherdam, vedeau motivul creșterii corupției între protestanți în învățătura luterană despre iertare și despre mântuirea fără fapte bune (*sola fide*). Erasmus îi scria în 1523 lui Petru Barbilius că ceea ce i-a deschis ochii asupra protestantismului, au fost persoanele care îmbrățișau cu cea mai mare căldură noua doctrină, în căutarea libertății de a-și satisface patimile, și care considerau drept păgubitoare o restabilire a ordinii morale”³⁰⁶.

Mișcarea protestantă a generat o cultură numită „a luminilor”, independentă de valorile spirituale creștine, „în dezmățul căreia comunicau literații și artiștii apusei, slăvind pe vechii zei și slujind

³⁰⁶ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Colecția Axios, București, 1995, pp. 209-210.

tuturor viciilor”³⁰⁷. „Pornind de la reforma protestantă și de la filosofia luminilor, a izbucnit revoluția franceză, care avea să transforme nu doar Franța, ci Europa întreagă. Revoluția franceză a fost o «revoluție culturală» care a înțeles să facă tabula rasa din vechiul regim monarhic și creștin. Protagonistii acesteia voiau să regenereze Franța și prin ea întreaga lume, substituind culturii creștine o cultură bazată pe umanismul raționalist și anticreștin al filosofilor veacului al XVIII-lea. Pentru a înfăptui această totală transformare a identității naționale, nu s-a cruțat nici un mijloc: calendarul creștin a fost înlocuit cu un calendar alcătuit din zece luni, prenumele creștine au fost schimbate cu unele prenume «republicane»; toate mănăstirile și pensiunile ținute de călugărițe au fost închise, lăcașurile de cult au fost transformate în întreprinderi, spitale sau temple ale rațiunii; marea majoritate a preoților a ieșit din cler, fiind constrânși să aleagă între abandonarea preoției, execuția, exilul sau deportarea. Într-un singur an, 1448 de preoți francezi și 8235 de preoți belgieni au fost deportați în Guyana, unde cei mai mulți au murit de boli sau de mizerie. Filosofia politică a protagoniștilor revoluției a fost formulată în «Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului», după care libertatea individului nu ar fi îngăduită decât de cea a altor indivizi; autoritatea și legea ar emana doar de la om, proiectat colectiv, fără să atârne de nici o Autoritate transcendentă”³⁰⁸.

Descoperirea Americii, a Australiei și a Noii Zeelande, precum și marile realizări materiale ale omului, îi oferă acestuia sentimentul puterii sale. Mișcarea culturală umanistă din Apus redescoperă miturile antice păgâne grecești cu semizeul sau omul-zeu. În acest context religios și cultural apuseanul se simte eliberat de opreliștile credinței și se crede supraom (superman) sau un mic zeu. Călătorind nu numai pe pământ, ci și în spațiu, omul contemporan se simte atotputernic. În consecință accentul se mută de pe Dumnezeu pe om, ceea ce l-a determinat pe filosoful german Nietzsche să afirme că Dumnezeu a murit. În această lume, în care

³⁰⁷ **Teodor M. Popescu**, *Op. Cit.*, p. 183.

³⁰⁸ **Placide Deseille**, *Op. Cit.*, pp. 205-206.

omul este atotputernic, Dumnezeu nu mai are loc, El este mort pentru omul apusean și pentru societatea occidentală.

Dacă Dumnezeu este mort, omul se poate guverna după legi proprii și după poftele lui, ignorând poruncile dumnezeiești. Vom da un singur exemplu în acest sens. Unele state occidentale au recunoscut libertatea de manifestare a homosexualilor, iar unele Biserici Protestante și unele culte neoprotestante s-au grăbit să facă același lucru, dându-le voie să se căsătorească între ei (în ultima vreme se poartă chiar discuții dacă pot înfia sau nu copii). Ale cui interese le slujește însă o Biserică în care sunt recunoscuți homosexualii, în privința cărora Dumnezeu a poruncit: „De se va culca bărbat cu bărbat și femeie cu femeie, amândoi au săvârșit nelegiuire și să se omoare, că sunt vinovați” (Lev. 20,13). Locuitorii cetăților Sodoma și Gomora din Vechiul Testament erau stăpâniți de păcatul contra firii, de aceea Dumnezeu a zis: „Strigarea Sodomei și a Gomorei este mare și păcatul lor cumplit de greu. Și a slobozit Domnul peste Sodoma și Gomora ploaie de pucioasă și foc din cer. Și a stricat cetățile acestea, toate împrejurimile lor, pe toți locuitorii cetăților și toate plantele ținutului aceluia” (Fac. 18,20 și 19,24-25). Aceasta este atitudinea și pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele contra firii. Cuplurile homosexuale din Occident au dreptul să înfieze copii. Ce fel de educație le vor oferi acestora?

Biserica nu este parlament în care noi propunem și votăm legi după bunul nostru plac. În Biserică nu este anarhie, nici democrație, ci teocrație și ierarhie, pentru că „Hristos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor și este” (Efes. 5,23) „și el a dat pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții evangheliști, pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos” (Efes. 3,11-12). Nu Biserica trebuie să se adapteze după legile societății civile, după obiceiurile ei, ci societatea trebuie să se transforme după legile dumnezeiești păstrate de Biserică. Noi ne dovedim apartenența la Biserică prin respectarea învățăturilor și a preceptelor ei, pe care le-am primit de la Dumnezeu sub formă de porunci. „Nu este misiunea noastră să

modificăm ceea ce are Dumnezeu să ne spună, ci datoria noastră este să vedem cum putem să-I răspundem trăind în diferite situații istorice. Este o nesăbuiță să dorești să adaptezi Evanghelia la ceea ce credem noi că este necesar, mai degrabă decât să ascuți ce are Dumnezeu să ne spună”³⁰⁹. Scopul nostru este să trăim în conformitate cu învățătura Bisericii, pentru a putea ajunge în rai, „căci nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie” (Evrei 13,14). Raiul este o realitate dumnezeiască, de aceea Dumnezeu pune condițiile, regulile sau normele prin care cineva are acces acolo. Dacă noi ne imaginăm un alt fel de rai, pentru că nu acceptăm regulile lui Dumnezeu, atunci cu siguranță paradisul nostru este o închipuire deșartă.

Din cele prezentate până acum constatăm cu durere că romano catolicii au adăugat la învățătura Bisericii primare lucruri străine de revelația dumnezeiască, iar protestanții și neoprotestanții au eliminat după bunul lor plac ceea ce nu le convenea. Astfel singură Biserica Ortodoxă a rămas fidelă tradiției și principiilor Bisericii primare. Putem avea deci satisfacția că aparținem acestei Biserici, să ne conformăm însă și normelor ei.

Biserica Ortodoxă nu este mulțumită de situația existentă în lume și în sânul creștinismului, de aceea răspândește prin misionari învățătura Domnului între necreștini, poartă dialog cu reprezentanții celorlalte Biserici și la fiecare slujbă se roagă „pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor”³¹⁰, așteptând vremea când cei rătăciți se vor întoarce de la căile lor și „va fi o turmă și un păstor” (Ioan 10,16), „întru bucuria Domnului” (Mat. 25,21).

Vom menționa în cele ce urmează câteva dintre frumusețile Ortodoxiei, pentru a cunoaște bogăția credinței noastre.

³⁰⁹ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Preot parohie înnoire*, Traducere de Paul Brusănowski, Editura Σοφία, București, 2001, p. 213.

³¹⁰ **Liturghier...**, p. 29.

1. Țara Sfântă

Vom începe cu Țara Sfântă, pentru că acolo a trăit poporul ales, deci patriarhii, proorocii și dreptii Vechiului Testament, Maica Domnului, Mântuitorul și foarte mulți sfinți, ori poporul ales al Noului Testament este Biserica Ortodoxă. Ca număr, ortodocșii sunt mai puțini decât romano catolicii, protestanții sau neoprotestanții, dar Mântuitorul a spus: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăția” (Luca 12,32). Și în Vechiul Testament poporul ales era mic ca număr, dar și-a îndeplinit misiunea lui, până a căzut din această chemare, neacceptându-L pe Mântuitorul Hristos ca Mesia cel promis. Dumnezeu nu se uită la cantitate, ci la calitate. Domnul Hristos nu a avut o mie, nici măcar o sută de apostoli, ci numai doisprezece (și din păcate și între ei s-a aflat un trădător), dar cu ei a cucerit lumea întreagă, răspândind Evanghelia în toate colțurile lumii cunoscute din vremea lor.

Vă vom prezenta slujba învierii la romano catolici la Sfântul Mormânt și venirea sfintei lumini la ortodocși, ca unii care am fost martori oculari la amândouă.

În sâmbăta mare la ora 23,45 am ajuns în biserica Sfântului Mormânt. În fața Sfântului Mormânt erau cam 70 de persoane. Am găsit locuri pe scaune și am primit toți cărțile cu slujba învierii. Duminică, în ziua de Paște, la 0,30 a început slujba învierii, celebrată în limba latină, iar unele pasaje s-au citit în engleză, franceză și alte limbi de circulație.

Nu se cântă „Hristos a înviat”, iar lumea nu își face cruce. Toată ceremonia durează 70 de minute. La sfârșitul slujbei sunt în biserică aproximativ 250 de persoane. Deși ne găsim la Ierusalim, la mormântul Domnului, din care Acesta a înviat, la slujba catolică nu simțim că a înviat. Catolicii și protestanții nu se salută cu „Hristos a înviat”. Ei își zic: „Paște bun” sau „Paște fericit”.

Vom relata acum venirea Sfintei Lumini la ortodocși.

În vinerea patimilor ne-am dus la biserică la ora 13 ca să găsim un loc pentru slujba de sâmbătă. Deja nu mai erau locuri pe scaune. La ora aceea nu era foarte multă lume în biserică, dar aceasta

s-a aglomerat încet încet, încât pe la ora 20 era plină de oameni. Noaptea ușile bisericii s-au închis și s-au deschis din nou sâmbătă dimineață, când s-a făcut o înghesuială cumplită. Orele trec din ce în ce mai greu. La 12,40 vin în procesiune arabii creștini din Betleem. Sunt cam 30 de tineri între 16 și 26 de ani. Cântă, bat din tobe și din palme, fluieră și dansează. Unii sunt pe umerii altora, alții se cațără pe pereții Sfântului Mormânt. Este un vacarm de nedescris. Începe să se facă rău la lume, în special femeilor în vârstă. Ca măsură de prevedere pentru astfel de cazuri, există în biserică un culoar de trecere delimitat de niște panouri ale poliției, legate între ele. Pe acest culoar este plin de polițiști, care veghează să nu aibă loc vreun incident neplăcut.

Pe la 13,30 arabii se potolesc și armenii tămâiază Sfântul Mormânt. Se apropie momentul venirii Sfintei Lumini. Ortodocșii înconjoară de trei ori Sfântul Mormânt cântând.

Patriarhul grec este controlat de poliție să nu aibă asupra lui chibrituri, brichetă sau vreo altă sursă de foc și intră în mormântul Domnului, care a fost sigilat peste noapte. Pe lespedeza mormântului s-a pus de cu seara un fel de vată, pe care lumina sfântă o aprinde când se coboară. Patriarhul armean intră și el în capela îngerului. Se sting toate luminile. Lumea începe să se agite și să strige. Toți stau cu ochii pe candelile de pe iconostas. Sfânta lumină vine în fiecare an în alt mod. Uneori se aprind singure candelile de pe iconostas și lumânările din mâna celor mai vrednici creștini (în general la copii sau la călugări cu viață curată). Alteori vine ca o ploaie de foc sau ca un glob luminos ori ca un fulger și în alte feluri. Lumânările aprinse de la această lumină nu ard cu foc arzător timp de trei minute, apoi devin arzătoare.

Este ora 14. Agitația și vacarmul sunt tot mai mari. Fiecare pelerin strigă sau se roagă în limba lui. Grecii încep să cânte „lumină lină”. Se văd zeci de blițuri care vor să imortalizeze venirea luminii sfinte. Toată lumea așteaptă cu sufletul la gură. Nu vedem să se aprindă singură vreo candelă de pe iconostas sau lumânarea vreunui creștin. Dintr-o dată pe peretele din față a Sfântului Mormânt se

proiectează o lumină albă, mai puternică decât a oricărui bliț, care durează o secundă și ceva. Această lumină vine de mai multe ori. Patriarhul iese din Sfântul Mormânt cu lumânarea aprinsă și oferă foc celor care vor să-și aprindă lumânările. Lumina sfântă continuă să vină de mai multe ori și după ce patriarhul a ieșit din Sfântul Mormânt.

Pe culoarele dintre panourile poliției aleargă vreo doi băieți cu lumânări aprinse în mâini, pentru a oferi foc pelerinilor din curtea Sfântului Mormânt, care nu au încăput în biserică. Pelerinii din biserică își aprind lumânările unul de la altul.

După ce ieșim din biserică, stăm de vorbă cu mai mulți pelerini. Unii dintre ei lucrează de mai mulți ani în Țara Sfântă și an de an vin să vadă sfânta lumină la Ierusalim. Aceștia ne spun că din 1986, deci de 10 ani (noi am fost în Țara Sfântă în 1996) nu a mai venit așa de multă lumină de Paști.

Sfânta lumină vine la Ierusalim cu aproximativ unsprezece ore înaintea momentului învierii Domnului din noaptea de Paști. Ea este astfel o pregustare a luminii celei necreate din împărăția lui Dumnezeu, așa cum și învierea lui Hristos este începutul învierii noastre.

Sunt unii creștini care contestă venirea sfintei lumini. Este firesc ca romano catolicii, protestanții și neoprotestanții să nu facă propagandă în acest sens, pentru că lumina vine numai la ortodocși, deci ei și-ar face un defavor să vorbească despre ea. Există însă în istorie un fapt care răstoarnă toate teoriile celor care combat venirea sfintei lumini. Până în 1924 Țara Sfântă s-a găsit o vreme sub guvernare turcească. Întrucât de Paști venea foarte multă lume la Ierusalim să vadă sfânta lumină, autoritățile turcești au hotărât să pună o taxă pentru cei care voiau să intre în biserica Sfântului Mormânt pentru a primi sfânta lumină. Taxa era însă destul de mare, încât marea majoritate a pelerinilor nu și-a permis să o plătească, încât în biserică a intrat în anul acela un număr foarte mic de creștini înstăriți și ușa a fost încuiată în urma lor. Marea masă de credincioși a rămas în curtea din fața Sfântului Mormânt, mângâindu-se cu

gândul că cei dinăuntru le vor da și lor sfânta lumină când vor ieși din biserică. În sfântul lăcaș slujba sfintei lumini a început, a decurs normal, patriarhul a intrat în Sfântul Mormânt, s-a rugat ca în fiecare an, dar lumina sfântă nu a venit. Credincioșii din biserică au ieșit foarte dezamăgiți afară și au constatat cu stupefacție că sfânta lumină venise și în acest an, dar de această dată afară, unde se găsea poporul și a lovit stâlpul din mijloc (sunt acolo trei stâlpi) din partea stângă a ușii bisericii Sfântului Mormânt. Acel stâlp a crăpat și așa este și astăzi. Oricine merge la Ierusalim îl poate vedea. Turcii au înțeles atunci că Dumnezeu nu poate fi limitat de oameni sau de legile lor și i-au lăsat de atunci pe creștini să intre în biserica Sfântului Mormânt fără să plătească vreo taxă de Paști.

Dacă s-ar fi folosit vreo înșelătorie pentru venirea sfintei lumini, aceasta ar fi venit în biserică și în anul acela, iar nu afară. În plus, sfânta lumină vine la Ierusalim de foarte multă vreme, ori în vechime nu existau tehnica și tehnologia modernă de astăzi, pe care pretind unii eterodocși că le-ar folosi ortodocșii în producerea luminii de la mormântul Domnului.

Vom mai relata legat de Țara Sfântă și alte lucruri frumoase, chiar dacă aparent nu au legătură cu Biserica Ortodoxă. Vom vorbi întâi despre Golgota, sau „Locul căpățânii”. După ce Noe a construit arca, a adunat animalele și le-a urcat în corabie, iar înainte de a intra el cu familia sa, a adus în arcă și craniul lui Adam. A început ploaia, lumea păcătoasă a murit, iar după încetarea potopului Noe a îngropat țeasta lui Adam sub o dâlmă, pe care a numit-o din această cauză „Locul căpățânii”. Crucea lui Iisus a fost înfiptă pe coama Golgotei, deasupra craniului lui Adam. În momentul în care Iisus a murit pe cruce, pământul s-a cutremurat. La acest cutremur s-a produs o crăpătură de la cruce până la craniul lui Adam și sângele lui Hristos a curs peste acest cap și a spălat păcatul din rai. Un lucru însă nu poate fi explicat de cercetătorii și specialiștii din întreaga lume, care au studiat cu multă atenție stânca crăpată a Golgotei. În orice cutremur, o stâncă crapă de-a lungul fibrei, exact cum se întâmplă și cu lemnele, care sunt tăiate sau crăpate de-a lungul fibrei. Stânca

Golgotei însă este crăpată de-a curmezișul fibrei, ceea ce nu s-a mai întâmplat nicăieri în lume. Cine se duce la locurile sfinte poate vedea și astăzi crăpătura din Golgota și locul unde era craniul lui Adam. Acel loc se numește capela lui Adam.

În unele icoane ale răstignirii vedem sub cruce un craniu. Acela este craniul lui Adam. Înțelegem astfel mai bine paralelismul pe care îl face Sfântul Pavel între Adam cel vechi, strămoșul nostru, al tuturor și Adam cel nou, Hristos, Mântuitorul nostru. Vedem aici faptul că Hristos n-a murit pentru Sine, ci pentru a mântui întreg neamul omenesc răsărit din Adam și Eva. Dacă Iisus a murit pentru a ne mântui pe noi, înseamnă că și noi trebuie să murim. Nimeni nu ne cere astăzi să murim fizic pentru credința în Hristos, așa cum au făcut creștinii primelor trei veacuri, până la edictul de toleranță din 313 dat de Constantin cel Mare la Mediolan și cum s-a întâmplat cu mulți alți creștini în decursul istoriei Bisericii. Dar noi trebuie să murim păcatului, așa cum spune Sfântul Pavel la (Rom 8,10). A muri păcatului înseamnă de fapt a nu mai păcătui. Adevărul este că nu înviem cu Hristos, dacă nu și murim cu El mai întâi. Condiția învierii este moartea omului vechi. Învierea este rezultatul crucii. Alt drum spre înviere nu există.

Ca o paranteză vom relata o întâmplare tristă și emoționantă, pentru a vedea că martirii nu s-au încheiat odată cu anul 313. În Uniunea Sovietică niște cercetători au descoperit o groapă comună, în care fuseseră îngropate câteva sute de persoane. N-au găsit nici un document referitor la acea groapă, de aceea s-au hotărât să-i întrebe pe localnici dacă știu ceva despre acel loc. Nimeni nu știa nimic. În împrejurimi însă un cioban bătrân își păștea oile și cercetătorii s-au hotărât să-l întrebe și pe el despre groapa comună. Ciobanul le-a răspuns: eu știu ce s-a întâmplat și vă pot spune totul, cu condiția să mă lăsați în viață. Oamenii de știință au promis acest lucru. Bătrânul a început să le povestească: Când eram eu tânăr, autoritățile comuniste văzând că Biserica este puternică și le zădărnicește planurile de răspândire a ateismului, au hotărât să termine cu credința și cu Biserica în Uniunea Sovietică, de aceea au adunat într-un lagăr toți preoții din regiune, în frunte cu episcopul. Comuniștii le-au spus: o să vă omorăm

pe toți. Dacă însă cineva dintre voi se leapădă de Hristos, îi cruțăm viața. Episcopul i-a adunat pe toți preoții și le-a spus că el merge la moarte pentru Hristos, căci și Mântuitorul a murit pentru păcatele noastre. Preoții să facă cum vor voi. Toți preoții au spus că vor să moară pentru Hristos, împreună cu episcopul lor. Nici unul nu s-a lepădat de Dumnezeu. Atunci episcopul a ales pe cel mai tânăr preot dintre toți și i-a spus: cu toții vom fi omorâți pentru credința în Hristos. Tu să spui că te lepezi de Hristos, fără să o faci în sinea ta, ca să fii cruțat și să poți povesti în viitor ce s-a întâmplat aici. Tânărul preot a refuzat aceasta, dar episcopul l-a obligat să accepte. Comuniștii au venit și au întrebat câți se leapădă dintre preoți, și mare le-a fost mirarea când au constatat că un singur preot fuge de moarte. I-au omorât pe toți, i-au aruncat într-o groapă comună în mare taină, iar pe preotul cel tânăr l-au cruțat. Bătrânul cioban le-a spus cercetătorilor: Eu sunt acel preot tânăr și numai pentru aceasta am acceptat să nu mor pentru Hristos, tocmai pentru a vă povesti dumneavoastră ce s-a întâmplat aici.

Vom trece acum la istoria lemnului crucii lui Iisus. Lot cu soția și cu fiicele sale au părăsit Sodoma, care împreună cu Gomora urma să fie ștersă de pe fața pământului de către Dumnezeu, datorită păcatelor contra firii ale locuitorilor acestor două cetăți. Lot și familia sa erau drepti înaintea lui Dumnezeu, de aceea au fost scoși de către îngeri din cetatea păcatului. Îngerii le spusese să plece de acolo fără a privi în urmă, dar soția lui Lot nu a putut rezista tentației de a privi înapoi și ne spune cartea Facerii că s-a prefăcut în acel moment într-o stâncă de sare (Fac. 19,26). Lot și fiicele sale au continuat drumul. S-au sălășluit pentru o vreme într-o peșteră, iar cele două fiice au îmbătat pe tatăl lor și au intrat pe rând la el, rămânând însărcinate. Se vede că obiceiurile din Sodoma și Gomora nu au rămas fără urmări la fiicele lui Lot.

Lot era foarte necăjit pentru acest păcat și i-a spus după o vreme unchiului său Avraam ce se întâmplase. Acesta i-a dat nepotului său trei surcele, trei vreascuri uscate. I-a zis să le sădească într-un loc anume în pământ și să aducă în fiecare zi apă din Iordan pentru a uda aceste lemne, iar când acestea vor înverzi, atunci să știe că păcatul i-a fost iertat de către Dumnezeu. Lot a ascultat de sfatul unchiului său, a

sădit cele trei vreascuri în pământ și aducea zilnic apă din Iordan, care era departe de locul unde se găseau lemnele. Diavolul nu voia însă ca păcatul lui Lot să fie iertat, de aceea se opunea în fel și chip acestuia când aducea apă. Îi bea pe drum apa din ulcior, îi apărea lui Lot ca un cerșetor însetat și-i cerea apă să bea, lua chip de șarpe și speria asinul lui Lot, care vărsa apa și altele. Totuși în fiecare zi Lot ajungea cu câteva picături de apă la lemne și le uda. După trei ani lemnele au înverzit și a crescut un copac falnic din ele. Pe locul unde a crescut acel copac se găsește astăzi mănăstirea ortodoxă a Sfintei Cruci din Ierusalim.

Regele Solomon a zidit templul din Ierusalim, iar tâmplarii lui au tăiat copacul lui Lot pentru lucrări. Lemnul însă era atât de tare, încât nu a putut fi prelucrat și tulpina a fost aruncată în scaldătoarea Vitezda, care este aproape de templu. Când cărturarii și fariseii au obținut de la Pilat condamnarea lui Iisus, au poruncit să fie adus lemnul cel ud și greu din scaldătoare, care era foarte aproape de pretoriul roman, pentru ca să fie grea crucea lui Iisus. Aceasta a fost răzbunarea lor pentru că Domnul Hristos îi mustrase, dorind îndreptarea și mântuirea lor.

În locul cetăților Sodoma și Gomora pedepsite de Dumnezeu există acum Marea Moartă, cel mai jos loc din lume. Parcă acest ținut vrea să spună: pe cât de jos erau din punct de vedere moral locuitorii de aici, pe atât de jos este acum fața pământului în acest loc.

Marea Moartă se află la 396 metri sub nivelul oceanului planetar. Aceasta poartă pe vecie urmele mâniei lui Dumnezeu. Marea este lipsită de viață, fără pești, viețuitoare sau plante, fără vapoare sau porturi. Marea Moartă, sau Marea lui Lot, cum îi spun evreii, are o lungime de 100 de kilometri, și o lățime de 15-22 kilometri. Nici o vietate nu tulbură liniștea de mormânt a mării, unde cei din Sodoma și Gomora și-au găsit sfârșitul tragic pentru păcatele lor. Ca urmare a blestemului lui Dumnezeu, nici un corp viu nu rezistă mai mult de șase ore în apa plină de săruri și substanțe chimice a mării. Sărurile din apă pătrund în orice organism viu scufundat în această mare și împiedică oxigenarea lui, încât în maximum șase ore, orice corp moare.

Datorită căldurii, zilnic se evaporă un volum mare de apă, iar noaptea fiind mai răcoare, se depune roua, care este condensul acestei

ape sărate. De pe frunzele copacilor roua sărată se prelinge pe pământ, așa încât nici pe malurile mării nu crește verdeață.

Râul Iordan intră pe la nord în Marea Moartă și iese după 100 de kilometri prin sud, fără a se amesteca apele. Iordanul intră cu apă dulce în mare și iese tot cu apă dulce, după ce străbate 100 de kilometri de apă sărată.

2. Sfântul Munte Atos

Vom prezenta câteva date despre Sfântul Munte Atos, care este considerat drept o fortăreață sau un bastion al Ortodoxiei, fiind o adevărată republică monahală.

Muntele Atos este situat geografic în nord estul Greciei, în peninsula Calcidică. Are o lungime de 60 de kilometri și o lățime între 8 și 12 kilometri, însumând aprox. 360 de kilometri pătrați.

O tradiție pioasă spune că Sfânta Fecioară Maria, însoțită de Sfântul Ioan Evanghelistul (încredințată acestuia de Mântuitorul pe cruce) călătorea cu o corabie spre Cipru, pentru a-l întâlni pe Lazăr cel înviat de Domnul a patra zi din morți, care era episcop acolo. O furtună neașteptată a împins însă corabia până lângă Muntele Atos. Acolo Maica Domnului s-a odihnit o vreme, și cucerită de frumusețea locului, l-a rugat pe Fiul ei să-i dăruiască Muntele. Atunci o voce s-a auzit din cer: „Acest loc să fie moștenirea și grădina ta, un rai al mântuirii pentru cei ce o vor căuta”³¹¹. Astfel Muntele Atos i-a fost închinat Maicii Domnului, cu toate că în vremea aceea era locuit de păgâni.

Monahismul a apărut și s-a dezvoltat în Egipt, Siria și Asia Mică, de unde s-a răspândit ulterior în Palestina, precum și în Europa. Bazele vieții monahale în Atos se presupune de către unii cercetători greci că ar fi fost puse la începutul veacului al patrulea, când împăratul Constantin cel Mare ar fi ctitorit aici câteva mănăstiri, distruse ulterior de împăratul Iulian Apostatul. Alți cercetători iau ca dată de început a vieții monastice în Atos veacul al șaptelea. Primele documente care atestă fără echivoc o prezență monahală în Atos, sunt

³¹¹ **Sotiris Kadas**, *Mount Athos*, Ekdotike Athenon, Athens, 1988, p. 10.

legate de participarea unor călugări atoniți la Sinodul de la Constantinopol din 843, convocat de împărăteasa Teodora, pentru restabilirea în Biserică a cultului sfintelor icoane.

În 885 împăratul Vasilios I recunoaște Atosul drept un teritoriu locuit exclusiv de călugări. Accesul femeilor este strict interzis în acest loc, iar păstorii cu oile de acolo sunt obligați să părăsească Muntele. Numele de „Sfântul Munte” a fost adoptat și confirmat în mod oficial de către împăratul bizantin Constantin al IX-lea Monomahul, prin edictul din 1046.

Sfântul Atanasie Atonitul, duhovnic și prieten al împăratului Nikifor Fokas, a pus în anul 963 bazele mănăstirii Marea Lavră, cea mai veche așezare monahală din Atos existentă până astăzi. Ulterior s-au construit și alte mănăstiri.

După căderea Constantinopolului sub turci, asemenea tuturor locurilor sfinte creștine ocupate, și Atosul a avut mult de suferit. Domnitorii români însă, așa cum au sărit în ajutorul Patriarhiei Ortodoxe de Ierusalim, a Mănăstirii Sfânta Ecaterina din Sinai și a tuturor locurilor sfinte de sub ocupație musulmană, au făcut danii substanțiale la toate mănăstirile din Atos, rezidind din temelii unele dintre ele, făcând corpuri de clădiri noi la altele, închinându-le mănăstiri și schituri din țară, oferind bani pentru întreținerea călugărilor ș. a.

În decursul vremurilor numărul mănăstirilor din Atos a ajuns la 20, iar charta constituțională a Sfântului Munte prevede că acest număr nu poate fi depășit. În acest sens s-a stabilit că dacă în mănăstiri există mai mulți călugări decât pot acestea găzdui, aceștia vor fi trimiși să locuiască în schituri și chilii.

Ordinea ierarhică a mănăstirilor din Atos este următoarea: Marea Lavră, Vatopedu, Iviron, Hilandar, Dionisiu, Cutlumuș, Pantocrator, Xiropotamu, Zografu, Dohiariu, Caracalu, Filoteu, Simonopetra, Sfântul Pavel, Stavronikita, Xenofontu, Grigoriu, Esfigmenu, Sfântul Pantelimon și Kostamonitu.

În Atos a existat în decursul vremurilor și o mănăstire catolică, monahii însă nu au rezistat la regimul de viață auster de acolo și au părăsit Sfântul Munte.

Dintre mănăstirile existente astăzi în Atos, Hilandar este sârbească, Zografu bulgărească, Sfântul Pantelimon rusească, iar Esfigmenu stilistă. Din păcate românii nu au o mănăstire a lor. Spre deosebire de sârbi, bulgari sau ruși, care atunci când au oferit ajutoare Sfântului Munte, au pretins să aibă în schimb o mănăstire a lor, românii, care au ajutat Atosul cel mai mult dintre toți, au oferit ajutoarele ca unui frate aflat în nevoie, fără să ceară nimic în schimb. Când un oaspete de vază din Țările Române vizita o mănăstire din Atos, starețul îl aștepta la poartă cu cheia mănăstirii și îi spunea: „Simte-te acasă, pentru că mănăstirea este a ta”.

Pe lângă cele 20 de mănăstiri, în Atos există 12 schituri. Dintre acestea, două sunt românești: Prodromu (care ține de Marea Lavră) și Lacu (acesta ține de Sfântul Pavel). În Atos există numeroase chilii, dintre care foarte multe sunt românești, cum ar fi: Colciu și Sfântul Ipatie la Vatopedu, Provata la Marea Lavră, chilia Adormirea Maicii Domnului la Xiropotamu, Nea Skiti și multe altele. După călugării greci, cei mai numeroși în Atos sunt românii.

Capitala Atosului este Karies, iar portul principal Dafni.

În mănăstiri starețul este ales pe viață de călugării cu o vechime de cel puțin șase ani de la tunderea în monahism. Starețul este ajutat în conducerea mănăstirii de un consiliu format din doi sau trei călugări, care sunt aleși pe un an de zile.

Autoritatea legislativă a Sfântului Muntele este Sfânta Adunare, compusă din 20 de membrii, câte unul din fiecare mănăstire. Adunarea se întâlnește de două ori pe an la Karies. În cazuri excepționale participă câte doi delegați de la fiecare mănăstire la aceste întâlniri.

Autoritatea administrativă este exercitată de Ιερά Κοινότητα (Sfânta Comunitate), formată de asemenea din 20 de membri, câte unul din fiecare mănăstire. Ei sunt aleși la 1 ianuarie pentru un an de zile și în toată această perioadă locuiesc în Karies.

Puterea executivă este exercitată de un comitet de supraveghere, Ιερά Επιτοασία, format din patru membri, aleși la 1 iunie pentru un an de zile. Cele 20 de mănăstiri din Atos sunt dispuse în cinci grupe de câte patru. Fiecare mănăstire ajunge odată

la cinci ani să aibă reprezentant în Ιερά Επιστοασία, dar întotdeauna πρωτοεπιστάτης, adică primul din punct de vedere onorific, este reprezentantul mănăstirilor: Marea Lavră, Vatopedu, Iviron, Hilandar și Dionisiu, cărora le vine rândul odată la cinci ani să fie πρωτοεπιστάτης.

În Karies își are sediul și guvernatorul civil al Sfântului Munte, care este delegat al Ministerului de Externe din Atena.

Unul dintre marile tezaururi ale Sfântului Munte îl constituie sfintele moaște. În nici o altă parte a lumii creștine nu se află adunate la un loc atâtea sfinte moaște și nicăieri în țările ortodoxe nu se cinstesc sfinții și moaștele lor cu atâta evlavie ca în Sfântul Munte. Vom da câteva exemple de sfinte moaște: la Sfântul Pantelimon este păstrat capul Sfântului Siloan Atonitul, la Vatopedu capul Sfântului Ioan Gură de Aur, cu urechea stângă (în care îi șoptea Sfântul Pavel interpretarea textelor scrise de el) neputrezită, la Filoteu mâna dreaptă a Sfântului Ioan Gură de Aur, la Dionisiu mâna dreaptă a Sfântului Ioan Botezătorul, cea cu care L-a botezat pe Mântuitorul Hristos în râul Iordan, tot aici mâna dreaptă a Sfântului Evanghelist Luca, cu care a scris Evanghelia și Faptele Apostolilor, la Sfântul Pavel o mână a Sfântului Maxim Mărturisitorul, la Simonopetra se găsește mâna dreaptă a Sfintei Maria Magdalena, care are temperatura corpului uman în viață și multe altele.

Atosul deține foarte multe icoane făcătoare de minuni. Vom prezenta istoria uneia: la Stavronikita există o icoană a Sfântului Nicolae, pe care un pirat a împuns-o cu cuțitul și din ochiul Sfântului a început să curgă sânge. Văzând aceasta, pirații au aruncat icoana în mare, de unde a fost pescuită nevătămată după 48 de ani.

Foarte multe icoane făcătoare de minuni din Atos au în jurul lor câte o salbă de podoabe sau chiar mai multe. Ce sunt de fapt aceste salbe? Unii oameni cuprinși de tot felul de boli, unele chiar incurabile, s-au rugat cu credință la aceste icoane și au luat tămăduire. Ca semn al recunoștinței, ei au așezat un ban de aur, un inel de aur sau alte podoabe la icoană. Cu trecerea anilor s-au săvârșit tot mai multe minuni la aceste icoane și fiecare persoană tămăduită trimitea ca semn al recunoștinței o podoabă la aceste icoane, încât s-au format salbele.

De asemenea în Atos, la mănăstirea Vatopedu, se găsește brâul Maicii Domnului, iar la mănăstirea Xiropotamu este cea mai mare bucată păstrată în lume din lemnul Sfintei Cruci.

Părăsim acum Sfântul Munte, pentru a prezenta câteva aspecte ale Ortodoxiei în general și ale Ortodoxiei românești. Marele tezaur al Bisericii Ortodoxe sunt sfinții, care au reaşezat viața omului în hotarele paradisiace trăite de Adam și Eva înaintea căderii în păcat. Dacă sfântul stă în ascultare de Dumnezeu, lumea îl ascultă pe sfânt. Astfel oamenii sfinți au oprit furtuni năprasnice sau au adus ploaie în vreme de secetă. Au tămăduit bolnavi sau au înviat chiar morți. Animalele se supun sfinților. Astfel Sfântul Gherasim de la Iordan avea un leu de slujitor. Sfântul Serafim de Sarov hrănea o ursoaică uriașă. Sfântul Antonie cel Mare a vrut să treacă Nilul și negăsind nici o barcă, a traversat fluviul pe spinarea unui crocodil.

Națiunile puternice și bogate ale lumii se laudă cu realizările lor materiale, după cum spunea psalmistul în vechime: „Unii se laudă cu căruțele lor, alții cu caii lor, iar noi ne lăudăm cu numele Domnului Dumnezeului nostru” (Ps. 19,8). Poporul nostru este mai sărac din punct de vedere material decât alte popoare, dar el a dat pentru umanitate sfinți, precum: Calinic de la Cernica, Iosif de la Partoș, Ioan Valahul, Nicodim de la Tismana, Paisie Velicicovschi, domnitorul martir Constantin Brâncoveanu cu cei patru fii ai săi, Teodora de la Sihla, Ghelasie de la Râmeț, Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion, Sofronie, Oprea Miclăuș și mulți alții. Și cel mai recent sfânt român cunoscut: Ioan Iacob Hozevitul.

Sfinții sunt comoara noastră neprețuită, care va dăinui în veac. Mântuitorul a spus: „Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Mat. 16,26). Omul trebuie să-și spiritualizeze trupul și să umanizeze lumea întreagă pentru a se apropia de Dumnezeu și a înainta în El. Marile realizări materiale rămân aici pe pământ, le văd toți, dar nu le ia nimeni cu el în cer. Rugăciunile unui călugăr umil dintr-un vârf de munte însă îl

înduplecă pe Dumnezeu să mai rabde lumea. Vedem aceasta în Sfânta Scriptură, când Avraam i-a zis lui Dumnezeu: „Poate în cetatea aceea să fie cincizeci de dreپți: pierde-vei, oare, și nu vei cruța tot locul acela pentru cei cincizeci de dreپți, de se vor afla în cetate? Zis-a Domnul: De se vor găsi în cetatea Sodomei cincizeci de dreپți, voi cruța pentru ei toată cetatea și tot locul acela” (Fac. 18, 24-26). Avraam continuă târguiala cu Dumnezeu, până ajunge la zece dreپți, iar Domnul a zis: „Pentru cei zece dreپți nu o voi pierde” (Fac. 18,32), dar cei zece dreپți nu s-au aflat, de aceea cetatea a fost ștearsă de pe fața pământului. Deci sfinții mai opresc mânia lui Dumnezeu pornită cu dreptate asupra noastră.

Rătăcirile acestui veac

Sunt tot mai mulți în zilele noastre care răspândesc învățături străine de duhul Evangheliei și spun că numai ce învață ei este adevărat. Sfântul Pavel a spus la Col. 2,8: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filosofia și cu deșarta înșelăciune din învățătura omenească, după înțeleșurile cele slabe ale lumii și nu după Hristos”. La Romani 16,17-18, același apostol spune: „Vă îndemn, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați primit-o. Depărtați-vă de ei, căci unii ca aceștia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos”.

Vom prezenta pe scurt unele învățături păgubitoare de suflet, care sunt tot mai răspândite în România și din păcate, prind tot mai mult teren, mai ales în rândul tinerilor. Aceste învățături sunt multe. Noi ne vom opri doar asupra reîncarnării, călătoriilor astrale ale sufletului, destinului, superstițiilor, horoscopului, influențelor zodiacale, cercetării vrăjitorilor și a ghicitorilor.

Vom începe cu reîncarnarea. Aceasta este o învățătură hinduistă și budistă din Orientul Îndepărtat, mai exact din India, care pretinde că sufletul în funcție de faptele săvârșite în viață, după moarte își ia alt trup. Dacă faptele au fost bune, va trăi o viață superioară celei anterioare, dacă a făcut fapte rele, se va reîncarna într-un om rău, animal, plantă sau chiar piatră. Pentru a ajunge la perfecțiune, sufletul are nevoie de mii, poate chiar de milioane de reîncarnări, și când ajunge la perfecțiune, intră în nirvana, unde se contopește cu esența divină, ori cu sufletul universal, deci se depersonalizează.

Sfânta Scriptură nu ne învață așa ceva, ci propovăduiește învierea morților. Ce înseamnă de fapt învierea? Trupul uman mort se reconstituie din elementele din care a fost compus înainte de moarte, se unește cu sufletul și îți continuă existența, dar într-o altă dimensiune decât cea pe care o cunoaștem noi acum.

La creație Dumnezeu a creat un trup și un suflet, nu mai multe trupuri pentru un suflet. La înviere dacă sufletul s-a reîncarnat de mai multe ori, cu ce trup înviază?

Sfânta Scriptură ne învață că după moarte trupul putrezește, iar sufletul se duce în rai sau în iad, după faptele sale. La a doua venire a lui Hristos va avea loc învierea morților. Locul clasic din Sfânta Scriptură în care Mântuitorul vorbește despre rai și iad, este parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Lc. 16,19-31).

Reîncarnarea este o scorneală a diavolului, prin care ne face să nu ne pocăim. Ne spune să trăim în păcat, pentru că în alte vieți vom avea timp de pocăință. Alte vieți viitoare în sensul reîncarnării sau a transmigrației sufletelor nu există. Cei ce nu se pocăiesc acum, nu mai au când o face, „căci vine noaptea (moartea), când nimeni nu poate să lucreze” (Ioan 9,4).

Cei ce cred în reîncarnare, aduc ca argument în sprijinul doctrinei lor faptul că mulți oameni se nasc cu infirmități grave, prin care ispășesc păcate din alte vieți.

Această teză este eronată. În cartea Ieșirii, Dumnezeu spune foarte clar, fără urmă de echivoc: „Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinților ce Mă urăsc pe Mine, până la al treilea și al patrulea neam” (Ieș. 20,5). Deci dacă vreun copil se naște cu infirmități, este din cauza păcatelor părinților sau ale înaintașilor lor.

Alții se nasc așa pentru că Dumnezeu știe că dacă s-ar fi născut sănătoși, ar fi putut fi niște mari păcătoși. De aceea le dă Dumnezeu o suferință, pentru a-i ține departe de păcat.

Cei ce cred în reîncarnare, susțin că un mare păcătos se poate reîncarna într-un animal sau plantă. Logic vorbind, cum poate evolua spiritual un animal sau o plantă? Poate face fapte bune o plantă, pentru a progresa spiritual? În plus numai omul are suflet, animalele și plantele sunt neînsuflețite.

Să vedem ce spune un mare sfânt al Bisericii despre cei ce cred în reîncarnare: „Eu, zice Sfântul Vasile cel Mare, inspirat de Dumnezeu, nu spun că unii ca aceștia au fost vreodată animale sau

pești, dar eu afirm și susțin cu tărie că atunci când au scornit asemenea idei, aceștia au fost mai iraționali decât un animal sau un pește”³¹².

Altă învățătură este despre călătoriile astrale. Cei care vorbesc despre acestea pretind că în somn sufletul omului părăsește trupul și colindă prin astral (un fel de dimensiune spirituală a universului) și acolo se întâlnesc cu alte suflete, cu sfinții, cu Maica Domnului etc.. De la aceștia primesc informații, deci ei sunt niște „aleși”, care nu se mulțumesc, ca noi, cu ceea ce scrie în Biblie, ci ei au depășit această stare și discută cu cei care au scris Biblia și chiar cu Iisus Hristos. Noi, ceilalți, acceptăm orice ne vără unii sau alții pe gât, pe când ei sunt niște inițiați și primesc informațiile direct de la sfinți și de la Dumnezeu. Deci ei sunt deasupra creștinismului.

Dar să vedem ce învățături primesc aceștia în astral: Ei spun că Iisus nu este Fiul lui Dumnezeu, că Maica Domnului nu este fecioară, că sufletul omului se reîncarnează, că Dumnezeu Însuși este supus unor legi superioare Lui ș. a. Cei care pretind că se perindă prin astral, nu acceptă învățătura din Scriptură, ei nu se mulțumesc cu ceea ce li se dă „mură-n gură”, ei primesc direct din cer mesajele lor. Dar dacă le primesc în astral, acolo nu sunt tot „mură-n gură”? Acolo sunt cumva probate sau dovedite cele ce le primesc? Ceea ce primesc acolo, tot este bun? Iar ce avem noi pe pământ este doar pentru ignoranți?

Aceste mesaje primite de ei contravin flagrant învățaturii lui Hristos. Despre acest fapt Sfântul Pavel spune: „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!” (Gal. 1,8). Evanghelia este una singură, nu există două Evanghelii care să se excludă reciproc.

Cei cu astralul nu acceptă învățătura de la oameni, ci numai de la duhurile din astral. Ei se întâlnesc acolo cu sfinții, cu îngerii. Dar Sfântul Pavel spune la II Cor. 11,14: „Însuși satana se prefacă în înger de lumină”. Sfântul apostol și evanghelist Ioan afirmă: „Orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu. Și orice duh, care nu mărturisește pe Iisus Hristos, nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui antihrist” (I Ioan 4,2-3). Ne

³¹² **Nikolaos P. Vassiliadis**, *Op. Cit.*, p. 442.

este clar acum de la cine primesc mesaje cei care pretind că sufletul lor iese din trup și călătorește prin astral. Ori noi mai știm ceva: când sufletul părăsește trupul, acesta moare. Deci învățătura lor cade din start. Nu are nici o bază.

Aceștia nu consumă carne, nici alimente trecute prin foc. Ei se hrănesc doar cu „hrană vie”. Dumnezeu Însuși i-a zis lui Noe și familiei sale după potop: „Tot ce mișcă și ce trăiește să vă fie de mâncare; toate vi le-am dat, ca și iarba verde” (Fac. 9,3). Însuși Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, a mâncat pește prăjit, deci trecut prin foc. După înviere, Iisus s-a arătat apostolilor și le-a zis: „Aveți aici ceva de mâncare? Iar ei i-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luând, a mâncat înaintea lor” (Luca 24,41-43). Îl corectăm oare noi pe Dumnezeu?

Să ne oprim un pic asupra destinului. Unii zic că „ce ți-e scris, în frunte ți-e pus”, adică omul are o soartă, un destin (o karmă) care îl urmărește și de care nu poate scăpa. Acest destin este asemenea unui rol dintr-un film, pe care l-a stabilit regizorul, iar actorul, în cazul nostru orice om, este silit să-l urmeze. El nu are libertate de alegere, ci se supune unui destin orb.

Oare chiar așa să fie? Noi nu facem ce vrem în viață, ci jucăm o piesă de teatru, ai cărei actori suntem? Nu avem libertate de alegere? Noi facem doar ceea ce au hotărât alții pentru noi?

Dacă nu avem libertate, cum au mâncat Adam și Eva din rodul pomului oprit?

Vom da un exemplu din Scriptură că nu există destin. Locuitorii cetății Ninive erau atât de păcătoși, încât Dumnezeu a trimis pe profetul Iona să le spună că peste patruzeci de zile cetatea lor va fi distrusă (Iona 3,4). Ninivitenii s-au pocăit și pedeapsa lui Dumnezeu nu a mai venit peste ei (Iona 3,5-10). Dacă era un destin trebuia împlinit. Nu există destin. Când vine așa-zisul „ceas rău”, nu este pentru că a fost stabilit să se întâmple așa, ci un concurs de împrejurări nefaste duc la el.

Să poposim asupra superstițiilor. Acestea sunt niște prejudecăți care decurg din credința în farmece și vrăji, în semne prevestitoare, în numere fatidice sau în alte reminiscențe ale

păgânismului și magiei. Dumnezeu a creat tot ceea ce există și spune cartea Facerii că „a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte” (Fac. 1,31). Deci nu pisica neagră, cifra 13, haina luată pe dos și vreun vis ne influențează viața. Acestea sunt niște prejudecăți lipsite de orice bază reală.

Dacă ar fi să credem în combinații de numere, am putea spune chiar că numărul 13 este norocos, pentru că cei 12 apostoli împreună cu Mântuitorul formează cifra 13.

Horoscopul, zodiile și influența astrelor sunt tot niște superstiții. Adică astrele îndepărtate au influență mai mare asupra noastră decât familia, părinții, școala, și societatea, care ne sunt aproape și ne educă? Niște obiecte materiale ne înrăuresc caracterul și sufletul mai mult decât rugăciunea, credința și educația? Să fim serioși. Infirmitatea acestor opinii o fac gemenii, care se nasc indiscutabil sub aceleași influențe astrale și pot avea caractere total diferite.

Vom da câteva exemple de ce înseamnă astrologia și zodiile: „Un reportaj din ziarul «Berliner Morgenpost» din 25. 09. 1928 relatează: «Ieri dimineață, doamna Melcher (domiciliată în Karlshorst), s-a prezentat la poliție și a declarat că-și împușcase fiul. Cercetările au confirmat declarația ei de învinovățire. Gustav Melcher zăcea mort, împușcat în cap. La interogatoriu, doamna Melcher a declarat că a citit un horoscop pentru fiul ei și din acesta a aflat că băiatul nu va ajunge niciodată în deplinătatea facultăților mintale. Îl aștepta un viitor groaznic. De când știa aceasta, doamnei Melcher îi venise de multe ori gândul să-și elibereze fiul de această soartă și acum a acționat». Pe lângă mamă, vinovat de această crimă este și astrologul care a întocmit horoscopul”³¹³.

Alt caz: „Poetul prusac Fitz Malien s-a sinucis. Nu din pricina grijilor materiale sau sub apăsarea unei grele suferințe, ci pentru că în horoscopul său s-a spus că va sfârși prin sinucidere. Evenimentul este relatat în ziarul «Luth Harold» din 06. 09. 1932”³¹⁴.

³¹³ **Cristian Negureanu**, *Fenomenul paranormal în cotidian*, Editura Miracol, 1995, pp. 23-24.

³¹⁴ **Ibidem**, p. 24.

Să vedem ce spune un om de știință despre horoscop: „Asistentul Ottmar Steuger de la planetariul din Nürnberg spune că ar fi o mare impertinență să prezici viitorul unui om din poziția astrilor, iar astrologia, în forma ei actuală, este o crimă împotriva umanității. Dintr-un horoscop se poate citi orice, după plac”³¹⁵.

Despre vrăjitori și ghicitori sunt foarte multe citate în Sfânta Scriptură. Vom da unul singur: „Să nu alergați la cei ce cheamă morții, pe la vrăjitori să nu umblați și să nu vă întinați cu ei. Bărbatul sau femeia, de vor chema morții sau de vor vrăji, să moară neapărat; cu pietre să fie uciși, că sângele lor este asupra lor” (Lev. 19,31 și 20,27).

Regele Saul s-a dus la vrăjitoarea din Endor să-și cunoască viitorul. Au murit din această pricină și el și fiii lui (I Regi cap. 28 și 31). Aceasta este pedeapsa lui Dumnezeu.

Dacă Dumnezeu ar fi vrut să cunoaștem viitorul, l-am fi cunoscut. Dar El a considerat că nu ne este de folos. Îl corectăm noi pe Dumnezeu?

Proorocul Isaia a spus foarte clar: „Nu se cuvine oare poporului să alege la Dumnezeuul său? Să întrebe oare pe morți pentru soarta celor vii?” (Isaia 8,19). Știm ce avem de făcut pentru mântuire. Faptele noastre din trecut ne influențează viitorul. De ce îl ispitim și îl înfruntăm atunci pe Dumnezeu?

Toate cele prezentate și altele pe care nu le-am amintit, ni le înfățișează Sfântul Pavel la II Tim. 4,3-4, unde spune: „că va veni o vreme în care oamenii nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă, ci dornici să-și desfăteze auzul, își vor grămădi învățători după poftele lor, și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme”.

De vreme ce noi suntem creștini, știm „că nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Iisus Hristos” (I Cor. 3,11). Astfel să nu ne lăsăm înșelați ori atrași de învățăturile străine de duhul creștinismului, care duc la moarte spirituală. Noi suntem ai lui Hristos, de aceea trebuie să fim în Biserică, trupul tainic al lui Hristos, „căci potrivit nostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită” (I Petru 5,8).

³¹⁵ **Ibidem.**

Creștinul și lumea

Mulți creștini pretind că cea mai mare revoluție a lumii este creștinismul, care schimbă întreaga concepție despre lume și viață a omului, denunțând ca rău, ceea ce omul căzut credea că este bun, adică dorința de a-și satisface toate poftele, considerând că numai acestea dau sens vieții lui. În acest sens Mântuitorul a rostit o parabolă, care sintetizează gândirea omului căzut. Este vorba despre pilda bogatului căruia i-a rodit țarina: „Unui om bogat i-a rodit din belșug țarina. Și el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că nu am unde să adun roadele mele? Și a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitnițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunătățile mele; și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea și te veselește. Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte voi cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu” (Luca 12,16-21).

Cei care consideră creștinismul drept o revoluționare a gândirii omului și o reorientare a acesteia, nu văd lucrurile în profunzime. Barierele gândirii acestor oameni nu le îngăduie să vadă omul paradisiac. Gândul lor se oprește la Adam și Eva căzuți, la fratricidul lui Cain și la neamul omenesc de după cădere.

Creștinismul nu este o revoluție, el nu aduce idei inovatoare, ci este o revenire a omului în matca gândirii sale edenice. Adam și Eva erau goi și nu se rușinau (Fac. 2,25). Nu se rușinau unii față de alții, dar nu se rușinau nici față de Dumnezeu. Ei erau goi de păcate și nu aveau de ce se rușina, căci rușinea este o consecință a păcatului, în care conștiința te mustră pentru răul săvârșit. Protopărinții Adam și Eva înainte a căderii în păcat aveau conștiința comuniunii cu Dumnezeu, a comuniunii unul cu altul și cu întreaga creație, dar nu

aveau conștiința păcatului, pe care noi toți o avem. Conștiința a început să fie în contradicție cu faptele și gândurile omului abia după cădere, când nu mai exista identitate între ele.

Domnul Hristos prin întreaga Sa viață, moartea pe cruce și înviere restaurează omul și conștiința lui, căreia îi redă dimensiunile edenice. Cursul vieții omului, cu toate meandrele și căderile lui, este repus în fâgașul său inițial, normal pentru omul cel dinainte de cădere. Iisus Hristos ne este modelul perfect oferit nouă, creștinilor (zicem creștinilor, pentru că celelalte religii nu îl acceptă deloc, ori spun că El nu este Fiul lui Dumnezeu).

Deci creștinismul ne face să gândim ca Adam și Eva după ce au ieșit din mâinile lui Dumnezeu și erau curați. Noi trebuie să vedem și să înțelegem lumea nu pornind de la instinctele noastre trupesti, ci cârmuiți de conștiința luminată de Dumnezeu. Să încercăm să privim lumea cu ochii lui Dumnezeu, nu cu ochii omului păcătos.

Ca exemplificare a gândirii omului căzut, am ales una dintre pietrele de poticneală ale oamenilor din toate timpurile și din toate locurile. Este vorba de un act sacru, care însă pentru multă lume și-a pierdut sensul și s-a terfelit. Ne referim la trup și la funcția lui de perpetuare a neamului omenesc.

Un bărbat dacă vede o femeie frumoasă și-o închipuie imediat ca obiect al plăcerii lui. O dorește pentru a-și satisface o poftă egoistă și animalică. El vede doar scopul imediat: plăcerea. Însă dorința aceasta a omului este perversă, pentru că vrea să despartă actul conjugal de finalitatea sa, nașterea de prunci. Omul în cele mai multe cazuri nu este interesat să aibă copii, ci el dorește numai plăcerea carnală imediată. Plăcerea aceasta fizică ține de regnul animal, ea constituie un instinct animalic care se cere satisfăcut, însă din acest punct de vedere omul a decăzut sub animal. Nici o fiară nu desparte instinctul sexual de finalitatea sa, nașterea de urmași, omul însă o face și i se pare normal.

Din întâmplare un pustnic a văzut odată o femeie goală. A privit-o și a exclamat: câtă frumusețe a așezat Dumnezeu în creație! El vedea acea femeie ca pe o creatură a lui Dumnezeu, nu ca pe un

obiect de satisfăcut niște plăceri, care în anumite cazuri sunt josnice. Așa trebuie să vedem și noi lumea, ca acel pustnic. Să ne facem bine înțeleși: unirea dintre bărbat și femeie dacă are binecuvântarea Bisericii, prin taina cununiei, este act sfânt, nu este păcat. Această unire în afara căsătoriei este păcat. Totuși chiar omul căsătorit care vede în această unire scopul vieții lui, este pătimăș.

Alt exemplu este bogăția. Să ai avere nu este un păcat, după cum sărăcia nu este o virtute. Împătimirea de bogăție însă este păcat. Cel pe care averea îl împiedică să aibă preocupări spirituale, pentru acela este un păcat. Unii sfinți din veacurile primare au fost foarte bogați, dar nu vedeau în bogăție scopul vieții și aceasta o dovedește faptul că mulți și-au împărțit averile săracilor și s-au retras din lume, călugărindu-se.

Unde este problema bogăției? Sufletul este mai important decât trupul, iar mulți dintre cei bogați uită de suflet. Pentru aceștia bogăția este un păcat, căci îi împiedică să mai vadă sau să perceapă realitățile spirituale. Ei uită că materia este trecătoare, pe când sufletul este veșnic, de aceea Mântuitorul a spus: „Ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Mat. 16,26).

Care este de fapt problema multor oameni în raport cu lumea? Ei văd lucrurile într-un mod pătimăș. Ce este patima? Omul împătimit nu mai este stăpân pe sine însuși, ci este stăpânit de un păcat, este robul lui. De aceea Domnul Hristos s-a întrupat, pentru a-l elibera pe om din robia păcatului și a-l face din nou stăpân al creației, aducându-l la starea lui Adam dinaintea căderii. Mântuitorul spune în acest sens: „Adevărat, adevărat vă spun: Oricine săvârșește păcatul este rob al păcatului, iar dacă Fiul vă va face liberi, veți fi într-adevăr liberi” (Ioan 8,34-36). În mod obiectiv noi am fost eliberați din robia păcatului și a morții de către Domnul Hristos, dar intervine aici și rolul nostru, de aceea Sfântul Pavel îi îndeamnă pe galateni, și prin ei pe noi toți: „Stați tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei” (Gal. 5,1).

În Pateric avem un exemplu foarte frumos în acest sens. În pustia Egiptului viețuia un călugăr foarte sărac. Niște monahi au venit la el și l-au văzut că era foarte fericit. Acesta le-a spus: „Astăzi sunt împărat”. „Cum adică ești împărat?” l-au întrebat ei. „Astăzi sunt împărat, căci am împărășit peste patimi, le-a răspuns el”³¹⁶.

Noi trebuie să avem o percepție corectă a lumii și a realităților ei. În univers există o scară a valorilor, pe care trebuie să o privim corect, iar nu răsturnată sau chiar inversată. Pe această scară întâi este Dumnezeu, Creatorul nostru, apoi părinții, frații și surorile, prietenii, soția, copiii, bunurile materiale, etc. (adică creația). Să vedem tot ce este creat ca pe un dar de la Dumnezeu, deci dacă Domnul ne-a dat toate acestea, pe El trebuie să-l iubim mai întâi. Astfel înțelegem cuvintele Mântuitorului din Evanghelie: „Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine” (Mat. 10,37). Lumea cu toate din ea este bună din fire, pentru că la crearea ei, „Dumnezeu a privit toate câte a făcut și iată erau bune foarte” (Fac. 1,31). Lumea în sine nu este rea, alipirea de ea însă, până la a-i deveni rob, este păcat, de aceea Sfântul Ioan spune că „lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (I Ioan 2,17).

Pentru a avea o relație corectă cu tot ceea ce însumează lumea, trebuie să credem drept, să ne manifestăm această credință în fapte, căci „credința fără de fapte este moartă” (Iac. 2,20), iar în acest fel vom crește în Dumnezeu și în procesul nostru de îndumnezeire va fi și lumea îndumnezeită, încât va fi „un cer nou și un pământ nou” (Apoc. 21,1).

³¹⁶ **Patericul**, p. 119.

Creștinul și viața

Multă lume deși s-a maturizat trupește, nu a ajuns însă și la o maturizare duhovnicească. Dorim să tragem în acest sens un semnal de alarmă, pentru că noi am primit viața ca dar de la Dumnezeu, ne place, ne bucurăm de ea, dar nu conștientizăm responsabilitățile pe care le implică existența omului pe acest pământ. Suntem prea orbiți de lumea materială și de tot ce implică ea, uitând că există și o lume spirituală, care este în noi, prin sufletul nostru, și în jurul nostru, prin îngerii care ne înconjoară și prin atotprezența lui Dumnezeu, care menține totul în existență.

La altar se primesc tot felul de pomelnice, în care credincioșii le cer preoților să se roage: pentru desfacerea căsătoriei cuiva, pentru noroc la bani, să câștige la vreun joc de noroc, să găsească un serviciu bun și altele. Toate acestea sunt cereri lumești. Dumnezeu nu pretinde să renunțăm la lucrurile care ne înconjoară, decât la cele rele, dar din cele bune să nu ne facem niște idoli. De exemplu vrem un autoturism. Nu este nimic rău în aceasta, dar după ce l-am cumpărat, să nu fie acesta centrul preocupărilor noastre și grija cea mai mare a vieții noastre. Mântuitorul a spus: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea (adică bucuriile nevinovate ale vieții) se vor adăuga vouă” (Mat. 6,33). Accentul trebuie să cadă pe suflet și nu pe trup. Noi știm că cele materiale ne îndepărtează de Dumnezeu, dar cu toate acestea îi cerem Domnului să ni le dea. De aceea de multe ori nu primim răspuns la rugăciunile noastre, pentru că spune Sfânta Scriptură: „Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău” (Iacov 4,3). Decât să ne dea Dumnezeu ceva ce ne îndepărtează de El, mai bine nu ne dă.

Un preot rus, Petrov, spune într-o carte a sa: „Ne gândim numai la noi și cerem totul de la viață. Intrăm în viață și întocmai

ca niște creditori ai vieții, aducem cu noi un pachet de polițe asupra ei. Cerem vieții să le plătească: asta dă-mi, aceea dă-mi, cealaltă iarăși dă-mi, și așa la nesfârșit. Și doar nimeni nu ne-a dat aceste polițe, ci singuri le-am scris. Și de obicei tot polițe fictive, născocite, umflate. Iar la rândul nostru, nici polițele cele adevărate nu vrem să le plătim”.

Oare dăm noi slavă lui Dumnezeu în fiecare moment pentru că ne-a dat viața? Îi mulțumim pentru că suntem sănătoși? Îi suntem recunoscători pentru că ne-am născut într-o țară ortodoxă și am ajuns să cunoaștem adevărul? Suntem conștienți pentru tot binele pe care Dumnezeu îl revarsă cu îmbelșugare asupra noastră?

Dacă facem o dată un mic bine cuiva, așteptăm răsplată îmbelșugată de la Dumnezeu. Dar ce spune Mântuitorul: „Voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Slugi netrebnice suntem, pentru că ceea ce eram datori să facem am făcut” (Luca 17,10).

Domnul Hristos în rugăciunea „Tatăl nostru” ne-a învățat să-i spunem lui Dumnezeu: „Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ” (Mat. 6,10). Aceasta este o cerere justificată. Noi ne abandonăm în voia lui Dumnezeu ca să poarte El grijă de noi. Suntem asemenea unor copii în brațele părinților. Nu avem nici o grijă. Dar când ne dăm jos din brațe, pentru că nu mai avem încredere în părinte și vrem să ne împlinim voile noastre, trebuie să ne purtăm singuri de grijă.

Foarte multă lume vine la preot cu tot felul de cereri, ca la un magician. Ce nu poate face nimeni, împlinește el. Dar preotul este slujitorul lui Dumnezeu și al tainelor Lui, nu este un magician, șaman, vraci sau vrăjitor. Preotul nu operează cu vrăji, sau elemente de magie, fie ea albă sau neagră. Preotul nu împlinește voia lui, sau a creștinilor, ci el trebuie să fie un împlinitor al voii lui Dumnezeu. Slujitorul împlinește voia stăpânului, nu voia sa proprie. Sfântul Pavel a spus în acest sens: „Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4,1). Iar

Mântuitorul ne-a atras atenția: „Sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult” (Luca 12,47). De cine să ascultăm atunci, de Dumnezeu sau de oameni? Noi trebuie să împlinim voia lui Dumnezeu. Dar nu numai preoții, ci toți creștinii trebuie să împlinească voia lui Dumnezeu, pentru că numai așa vom putea intra cu toții în rai.

Omul a fost înzestrat de Dumnezeu la creație cu libertate și la orice i-ar spune cineva, el poate răspunde: „nu”. Omul îl poate refuza și pe Dumnezeu, ceea ce, din nefericire, se întâmplă de multe ori. Tocmai pentru că omul are libertate și Dumnezeu i-o respectă, Mântuitorul a spus: „Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Marcu 8,34). Deci numai așa urmăm lui Hristos, dacă ne părăsim voile noastre, care de cele mai multe ori reprezintă interese egoiste și păcătoase și urmăm voia lui Dumnezeu. În momentul în care cineva insistă să-și împlinească voia proprie, aceasta denotă mândrie și egoism. Raționamentul: „eu fac ce vreau, pentru că aceea consider că este bine pentru mine”, nu este creștinesc. Mântuitorul Hristos a spus: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Mat. 7,21). Dacă vrem să intrăm în rai, trebuie să împlinim voia lui Dumnezeu și nu voia noastră.

Vom relata cazul concret al unei tinere, care ținea morțiș să-și împlinească voia ei și nu o interesa ce vrea Dumnezeu cu ea. Am fost în India și o tânără creștină de confesiune protestantă, a insistat să ne rugăm pentru ea, deoarece avea un prieten de mai mulți ani, care a început să se înstrăineze de ea și îi era teamă să nu-l piardă. I-am zis să se roage și ea, ne vom ruga și noi. I-am atras însă atenția cum să se roage, și anume să nu spună: Doamne întoarce prietenul la mine, ci să spună: Doamne, facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ. Domnul Hristos ne-a învățat această rugăciune și este clar că Dumnezeu cunoaște ce este bine și ce nu este bine pentru noi, de aceea să ne abandonăm în voia Lui.

Am înțeles durerea fetei și ne-am rugat pentru ea. După o săptămână, indianca a venit la noi supărată și, cu reproș, ne-a spus: nu v-ați rugat pentru mine, pentru că prietenul meu nu s-a întors la mine. Ea avea impresia că dacă noi ne vom ruga lui Dumnezeu, Acesta îl va forța pe prieten să se întoarcă la ea, iar a doua zi băiatul i se va arunca în brațe și îi va spune: iartă-mă că te-am supărat, am fost un nemernic, dar eu pe tine te iubesc, când vrei să ne căsătorim?

Dumnezeu nu lucrează așa, pentru că respectă hotărârile și libertatea fiecăruia. Dacă acel tânăr nu o iubea pe fată, Dumnezeu nu-l forța să o iubească, și de fapt dragoste cu sila nu există. Dumnezeu vede altfel lucrurile decât noi. Am întrebat-o pe fată: Ce religie are prietenul tău? Ne-a zis că este hinduist. I-am spus: Dacă v-ați căsători, copiii voștri ce religie ar îmbrățișa? Ne-a replicat: cea hinduistă. Ei vezi, poate de aceea Dumnezeu nu vrea să te căsătorești cu el, pentru ca să fie creștini copii tăi și nu hinduiști. Dumnezeu vrea mântuirea noastră mai mult decât o vrem noi înșine, pentru că El știe ce ne așteaptă în rai sau în iad, pe când noi nu știm. Fata s-a supărat pe noi. Probabil gândea: Ce fel de preot o mai fi și acesta, care nu vrea, sau nu poate să-l întoarcă pe prietenul meu înapoi?

Preoții nu sunt vrăjitori, nu fac farmece de legare a căsătoriei nimănui, nu sunt detectivi să descopere banii furați și altele, ci se roagă ca Dumnezeu să lucreze. Domnul o face cu siguranță, dar așa cum știe El și de multe ori nu cum ne așteptăm noi. Nu cunoaștem planurile lui Dumnezeu în legătură cu noi, dar dacă ne rugăm, El ni le va descoperi. De aceea nu este bine să ne facem planuri, ca apoi să ni se spulbere și să dăm vina pe Dumnezeu.

Să ne rugăm lui Dumnezeu, dar să ne rugăm cum trebuie și Domnul va face să ne fie bine atât în viața aceasta, cât și în veșnicie. Dacă nu ne rugăm bine, nu este primită rugăciunea noastră și se pierde și efortul depus în zadar, de aceea Sfântul Apostol Ioan ne îndeamnă: „Păziți-vă pe voi înșivă, ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat, ci să primiți plată deplină” (II Ioan 8).

Ascultarea de Dumnezeu

Omul a fost creat de Dumnezeu pentru a trăi în comuniune cu Acesta și a fi fericit. În rai însă, omul a fost ispitit de diavol și a preferat să asculte mai mult de acesta decât de Dumnezeu. Acest fapt l-a îndepărtat pe om de Dumnezeu și l-a făcut să piardă raiul. Neascultarea de Dumnezeu l-a scos pe om din paradis. În consecință, pentru a redobândi raiul, omul trebuie să trăiască în ascultare de Dumnezeu. Mântuirea omului se realizează numai în ascultare de Dumnezeu.

De la început omul nu a ascultat de Dumnezeu. Dovada o avem la primii oameni, Adam și Eva, care s-au îndepărtat de Dumnezeu și au călcat voia Lui, mâncând din pomul oprit.

Cei dintâi oameni născuți pe pământ au fost Cain și Abel. Odată cu acești frați apare prima crimă din istorie. Crima este un păcat săvârșit din ură, invidie sau răutate, ori păcatul înseamnă îndepărtare de Dumnezeu, pentru că „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4,8).

Nici oamenii născuți după Cain și Abel nu au stat în ascultare de Dumnezeu, ci au fost atât de păcătoși, încât Dumnezeu a trebuit să-i piardă de pe fața pământului prin potop. Au fost cruțați doar Noe cu familia sa, care erau drepecți înainteai lui Dumnezeu.

Din urmașii lui Noe s-a născut o altă generație de oameni, încât după potop am putea spune că avem un nou început al lumii. Nici după potop oamenii nu au stat în ascultare de Dumnezeu. Ei cunoșteau consecințele dezastruoase ale păcatelor oamenilor, care au dus la dezlănțuirea potopului, dar decât să asculte de Dumnezeu și să nu păcătuiască, au preferat să ducă o viață păcătoasă și chiar L-au sfidat pe Dumnezeu, pentru că s-au gândit să înalțe un turn înalt, în care să se adăpostească de mânia lui Dumnezeu în cazul unui nou potop. Dumnezeu însă nu le-a îngăduit să-și realizeze planul, ci le-a amestecat limbile, încât ridicarea turnului a fost abandonată.

Unul dintre primii oameni care a stat în ascultare de Dumnezeu a fost Avraam. Acesta l-a iubit pe Dumnezeu și a ascultat atât de mult de El, încât a fost dispus să-și sacrifice unicul copil, atunci când Dumnezeu i-a cerut-o. Pentru acest motiv Dumnezeu l-a binecuvântat și i-a spus că urmașii lui vor forma un popor mare, iar Mântuitorul lumii se va naște din sânul acelui popor: „Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvânta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului” (Fac. 12,2-3).

Dumnezeu și-a împlinit promisiunea și din urmașii lui Avraam s-a format poporul ales. Nu toți oamenii din acest popor au fost drepti și au dus o viață bineplăcută lui Dumnezeu, dar atunci când poporul o lua pe căi greșite, Dumnezeu îi trimitea câte un prooroc, pentru a readuce poporul la Dumnezeu.

Proorocii Vechiului Testament au stat în ascultare de Dumnezeu și au pregătit poporul ales pentru venirea Mântuitorului. Misiunea de prooroc nu era ușoară și mulți profeți au plătit cu viața pentru că îi mustrau pe evrei pentru păcatele lor. Sfântul Ștefan le-a spus evreilor: „Pe care dintre prooroci nu l-au prigonit părinții voștri? Și au ucis pe cei ce au vestit mai dinainte sosirea Celui Drept” (Fapte 7,52).

Din numeroasele exemple de profeți care au ascultat de Dumnezeu, vom prezenta numai cazul proorocului Samuel, care atunci când Dumnezeu i-a cerut-o, și-a predat fără împotrivire voia Acestuia, zicându-i lui Dumnezeu: „Grăiește, Doamne, robul tău ascultă!” (I Regi 3,10) Ascultarea aici nu înseamnă simpla auzire, ci împlinirea cuvintelor lui Dumnezeu.

În psalmi găsim un îndemn al lui Dumnezeu către Fecioara Maria, să stea în ascultare de Cel Prea Înalt: „Ascultă fiică și vezi și pleacă urechea ta” (Ps. 44,12). Sfânta Fecioară a ascultat de Dumnezeu, și când i s-a vestit voia lui Dumnezeu, a zis îngerului: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!” (Luca 1,38).

Ascultarea de Dumnezeu Tatăl ne-a învățat și Fiul lui Dumnezeu, care s-a întrupat pentru mântuirea noastră, „s-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, s-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filip. 2,7-8).

Dacă Maica Domnului și Însuși Fiul lui Dumnezeu au făcut ascultare pentru mântuirea noastră, atunci și noi suntem datori să ascultăm. De cine trebuie să facem ascultare ne învață Însuși Dumnezeu Tatăl, care pe Muntele Tabor le-a spus celor trei apostoli de pe Munte, și prin ei nouă, tuturor: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit; pe Acesta să-L ascultați!” (Mat. 17,5).

Nu numai Dumnezeu Tatăl ne-a îndemnat să ascultăm de Iisus Hristos, ci și Maica Domnului. Ea nu a predicat niciodată, totuși în Scriptură este consemnată așa numita „predică a Maicii Domnului”. Când s-a terminat vinul la nunta din Cana Galileii, Fecioara Maria l-a rugat pe Iisus să-i ajute pe miri și le-a zis slujitorilor de la nuntă: „Faceți orice ce vă va spune” (Ioan 2,5).

Ascultarea este una dintre cele mai mari virtuți, care ne gătește cu siguranță loc în împărăția cerurilor. Despre valoarea ei în raport cu celelalte virtuți ne învață Patericul: „Au venit odată la avva Pamvo patru pustnici. Fiecare dintre ei a descoperit fapta cea bună a celui alt, nefiind acela de față. Cel dintâi postea foarte mult; cel de-al doilea era neagonisitor de bunuri materiale; cel de-al treilea dobândise multă iubire; iar cei trei spuneau despre al patrulea că a trăit douăzeci și doi de ani în ascultare de un bătrân. Avva Pamvo le-a spus: Vă spun că virtutea celui din urmă este cea mai mare, pentru că fiecare dintre voi ați dobândit virtutea pe care ați voit s-o dobândiți; însă cel din urmă, tăindu-și propria voie, a săvârșit voia altuia”³¹⁷.

Mântuitorul și-a trimis apostolii la propovăduire și le-a spus: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească

³¹⁷ **Ibidem**, p. 207.

toate câte v-am poruncit vouă” (Mat. 28,19-20). „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu 16,16). În consecință, pentru a ne mântui, noi suntem datori să cunoaștem și să împlinim tot ce a învățat Mântuitorul.

Dumnezeu ne-a făcut cunoscută voia Lui prin poruncile pe care le-a dat. Pentru a sta deci în ascultare de Dumnezeu, este necesar să cunoaștem și să împlinim poruncile Lui. Cine însă împlinește ascultarea în această lume căzută, unde fiecare dorește să-și îplinească voia sa și să o impună de multe ori și altora? Cel care trăiește în ascultare este credinciosul practicant, nu cel care poartă numele de creștin. Mântuitorul a spus: „Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine” (Mat. 15,8). Deci simplul fapt de a purta numele de creștin nu mântuiește pe nimeni, ci pentru a ne mântui suntem datori să cunoaștem bine învățăturile lui Dumnezeu din Scriptură, și să împlinim prin fapte ce am învățat de acolo. De aceea a spus Domnul Hristos: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Mat. 7,21).

Cunoaștem experiența lui Adam și Eva, care datorită neascultării au pierdut raiul. Am văzut ce s-a întâmplat cu Cain, cu oamenii dinainte și de după potop, care nu au vrut să asculte de Dumnezeu. Avem ca exemple și pe cei care au stat în ascultare de Dumnezeu, cum au fost Avraam, proorocii Vechiului Testament, Maica Domnului și chiar pe Mântuitorul Hristos. Dacă altă cale spre rai nu există, decât ascultarea de Dumnezeu, să nu pregetăm să trăim în această ascultare, pentru ca Domnul să ne spună la sfârșitul vieții, când vom dori să intrăm în rai: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău” (Mat. 25,23).

Mântuirea și sfințirea

Omul este inelul sau veriga de legătură dintre Dumnezeu și lumea materială, de aceea Domnul l-a pus stăpân peste întreg pământul, când a zis lui Adam și Evei în rai: „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate viețuitoarele ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul” (Fac. 1,28). Omul însă a pierdut prin păcat stăpânirea asupra lumii. Chipul lui Dumnezeu s-a întunecat în om, iar animalele nemairecunoscând chipul lui Dumnezeu în om, nu l-au mai recunoscut pe acesta drept stăpân. Păcatul strămoșesc a atras după sine multe consecințe nefaste. Cea mai gravă dintre ele a fost moartea, în urma căreia toți oamenii mergeau în iad. Până și dreptii și profeții Vechiului Testament după moarte ajungeau în iad, căci până la venirea Mântuitorului raiul era închis. Marele Moise, care vorbea cu Dumnezeu ca și un prieten și de la Care a primit legea veche în Sinai, s-a dus în iad. De aceea la schimbarea la față a Domnului pe Tabor, când Moise apare lângă Iisus Hristos, sfântul evanghelist Luca scrie că „vorbea cu Iisus despre sfârșitul Lui, care avea să se împlinească în Ierusalim” (Luca 9,31). Moise nu mai rezista în iad, de aceea îl întreba pe Hristos: „Când vii Doamne să ne izbăvești din iad, pe cei ce Te-am așteptat înaintea venirii Tale și am pregătit poporul pentru primirea Ta?”.

Omul căzuse în păcat, îi părea rău, dar singur nu se putea mântui, de aceea a trebuit să se întrupeze Fiul lui Dumnezeu pentru a-l mântui pe om. Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat și ne-a mântuit obiectiv. În urma vieții și a activității Sale pământești în ascultare de Tatăl și a morții pe cruce, pe când trupul Lui zăcea în mormânt, Iisus a intrat cu sufletul Său în iad, zdrobind porțile iadului. În momentul învierii, Mântuitorul a scos de acolo toate sufletele dreptilor Vechiului Testament, a deschis porțile raiului, cele închise atâta vreme,

și a intrat acolo cu toți cei scoși din iad. După patruzeci de zile, Domnul s-a înălțat cu trupul la cer, de unde a trimis pe Duhul Sfânt, care ne călăuzește la tot adevărul (Ioan 16,13). Calea către Dumnezeu ne este deschisă. Mântuitorul și-a împlinit misiunea, acum trebuie să împlinim și noi ce suntem datori, și anume să mergem pe calea deschisă de Hristos.

Sfântul Pavel mărturisește că: „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2,4). În acest scop, Mântuitorul și-a trimis apostolii în toată lumea, îndemnându-i: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; iar cel ce nu va crede, se va osândi” (Mc. 16,15-16). Deci toți oamenii suntem chemați la mântuire. Depinde însă de noi, dacă răspundem sau nu la această chemare.

Pentru realizarea mântuirii sunt necesare trei condiții: harul dumnezeiesc, credința și faptele bune.

Harul este o putere, o energie sau o lucrare care izvorăște din Dumnezeu³¹⁸. Harul ne ajută să împlinim tot lucrul bun și fără el nu ne putem mântui, de aceea Sfântul Pavel spune: „în har sunteți mântuiți” (Efes. 2,8). După ce omul a păcătuit în rai, comuniunea sau legătura lui harică cu Dumnezeu a fost mult slăbită, nu a fost însă total întreruptă, căci în acest caz omul s-ar fi îndreptat vertiginos către abisul inexistenței și ar fi dispărut pentru totdeauna. Dumnezeu menține prin harul său întreaga existență, de aceea Sfântul Petru vorbește despre „harul vieții” (I Petru 3,7), pentru că harul este energia lui Dumnezeu care menține viața.

Comuniunea sau legătură harică dintre om și Dumnezeu în Vechiul Testament era numai atât cât omul să nu piară, dar acesta nu se putea mântui. Despre acest fapt scrie Sfântul Petru: „Mântuirea au căutat-o cu stăruință și au cercetat-o cu de-amănuntul proorociei, care au proorocit despre harul ce avea să vină la voi” (I Petru 1,10). Harul

³¹⁸ **Pr. Lect. Dr. Iosif Aurel Ferentz**, *Învățătura despre sfântul har privită interconfesional, implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Editura BUNA VESTIRE, Beiuș, 2001, p. 18.

a venit prin Iisus Hristos, care a restabilit comuniunea deplină dintre om și Dumnezeu, iar prin El am dobândit „har peste har” (Ioan 1,16). De aceea Hristos este Mântuitorul, pentru că El ne-a eliberat din robia diavolului și ne-a împăcat cu Dumnezeu. Domnul Hristos a refăcut legătura harică dintre om și Dumnezeu, fără de care nimeni nu se poate mântui. Vedem deci rolul important al harului dumnezeiesc în existența și mântuirea omului.

După înălțarea Domnului cu trupul la cer, legătura harică dintre om și Dumnezeu se menține în Biserică, trupul tainic al lui Hristos, de aceea Sfântul Pavel le spune celor care l-au cunoscut pe Hristos, dar nu îi urmează: „V-ați îndepărtat de Hristos și ați căzut din har” (Gal. 5,4). Deci pentru a ne mântui, trebuie să fim membri ai Bisericii.

Al doilea element necesar în realizarea mântuirii este credința. Dacă harul vine de la Dumnezeu către noi, credința este o putere sau o calitate a sufletului nostru, prin care ne apropiem de Dumnezeu. Harul este degetul lui Dumnezeu care bate la ușa inimii noastre, este mâna lui Dumnezeu întinsă nouă. Credința este mâna noastră cu care apucăm harul. Prin credință suntem convinși de anumite lucruri, pe care nu le cunoaștem în mod direct, prin rațiune, și acceptăm ca adevărate anumite descoperiri făcute nouă de către Dumnezeu, de aceea Sfântul Pavel spune despre credință că „este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute” (Evrei 11,1).

Credința ne îmboldește să împlinim voia lui Dumnezeu exprimată prin porunci. Ea este legătura noastră directă cu absolutul. Ceea ce nu putem cunoaște prin rațiune, experimentăm prin credință. Acolo unde se închid barierele rațiunii, se deschide perspectiva credinței. Acolo unde rațiunea este neputincioasă, credința îi ia locul. Rațiunea se târăște asemenea melcului pe pământ și nu se poate desprinde de el, pe când credința se avântă în înălțimi asemenea vulturului. Nici o viețuitoare de pe fața pământului nu zboară mai sus decât vulturul și nici o însușire omenească nu ne înalță mai sus decât credința. Prin credință cunoaștem și experimentăm adevăruri care scapă și celei mai înalte rațiuni. Prin credință imposibilul devine posibil, necunoscutul se face cunoscut și tot ceea ce aparent este lipsit de sens, capătă sens.

Credința este mai mult decât rațiunea, ea nu este irațională, ci suprarățională. În domeniul credinței operăm cu mistere. Acestea sunt taine pentru rațiune, dar nu pentru credință. Un raționalist se oprește la marginea credinței, căci acolo se sfârșește cugetarea sa. Un credincios depășește hotarele rațiunii și pășește în câmpul veșnic închis rațiunii limitate. Credința este biruința de fiecare clipă a îndoielii și mâna deschisă pe care i-o întindem lui Dumnezeu.

Harul vine de la Dumnezeu către noi, dar singur nu ne mântuiește, pentru că în acest fel Dumnezeu nu ar respecta libertatea omului. Dacă harul ar lucra singur, ar însemna că Dumnezeu ne duce fără voie la mântuire. Prin credință intrăm în legătură cu harul și astfel drumul către Dumnezeu ne este deschis. Alături de har, nici credința singură nu mântuiește, pentru că: „precum trupul fără de suflet este mort, astfel și credința fără de fapte este moartă” (Iacob 2,26). Deci pentru a ne lucra propria mântuire, avem nevoie de fapte bune. Prin acestea înaintăm pe drumul către Dumnezeu. Fapta bună este rodul conlucrării dintre Dumnezeu și om. Prin fapte bune înaintăm către Dumnezeu pe drumul deschis de har și de credință.

Harul coboară în sufletele noastre, iar prin credință acceptăm harul și conlucrăm cu el. Rezultatul acestei conlucrări sunt faptele bune. Prin fapte bune ne dovedim credința noastră, care nu este pur teoretică. De aceea Mântuitorul a zis: „Dacă veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui aceluia: Mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință” (Mat. 17,20), pentru că „toate sunt cu putință celui ce crede” (Marcu 9,23). Deci credința se dovedește în fapte. Că faptele bune sunt rodul conlucrării omului cu Dumnezeu, o arată psalmistul David când spune: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește” (Ps. 126,1).

Deci pentru mântuire avem nevoie de har, credință și fapte bune. Nici unul dintre ele nu poate să lipsească. Noi, creștinii, primim în Biserică harul lui Dumnezeu, de aceea Sfântul Apostol Pavel a spus la II Cor. 13,13, iar noi repetăm la fiecare sfântă

liturghie: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!”. Credința o avem, pentru că aceasta ne adună în biserică. Mai avem nevoie însă și de fapte bune, pentru că „orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc” (Mat. 7,19).

Dorința lui Dumnezeu este să-l mântuiască pe om. Domnul însă nu a spus nicăieri în Scriptură: „Mântuiți-vă!”. El a zis în schimb altceva: „Sfințiți-vă și veți fi sfinți; că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sunt sfânt” (Lev. 11,44). Aceasta este porunca lui Dumnezeu. Și tot El ne-a poruncit: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc este desăvârșit” (Mat. 5,48). Acesta este imperativul pe care trebuie să-l urmăm, sfințirea, nu numai mântuirea.

Mântuirea este doar jumătate de drum, este izbăvirea de diavol, dar asta nu este tot. Desăvârșirea creștină este sfințenia, în care nu numai scăpăm de cel rău, dar pătrundem în Dumnezeu, ne sfințim din sfințenia Lui. Aici trebuie să ajungă creștinul, la îndumnezeire.

Fiul lui Dumnezeu a venit în lume la plinirea vremii să ne mântuiască de diavol și să ne împace cu Dumnezeu. Noi nu facem decât jumătate din drumul lui Iisus? Noi vrem numai mântuirea? Părintele Stăniloae afirmă: „Mântuirea înseamnă scăparea de rău și de moarte. Dumnezeu nu se mulțumește să dea fapturilor numai o scăpare de rău, deci o stare neutră între bine și rău, ci vrea să le dea tot binele Său, toată iubirea Sa. Aceasta este îndumnezeirea”³¹⁹.

Domnul Hristos ne arată că noi trebuie să ne sfințim (adică să ne îndumnezeim), nu numai să ne mântuim, pentru că El prin coborârea cu sufletul la iad și învierea cu trupul, nu doar l-a biruit pe diavol, deci l-a izbăvit pe om din stăpânirea lui, dar după înviere s-a înălțat la cer și șade cu trupul slăvit de-a dreapta Tatălui. Aceasta este îndumnezeirea și la ea trebuie să ajungem și noi.

Dumnezeu adresându-se omului, mărturisește în psalmi: „Eu am zis, dumnezei sunteți” (Ps. 81,6). Deci destinația omului este de a ajunge dumnezeu prin har.

³¹⁹ **Sfântul Dionisie Areopagitul**, *Op. Cit.*, p. 122, nota 48.

Sfințenia nu este o calitate omenească, ci un dar al lui Dumnezeu, prin care participăm la sfințenia Lui, pentru că sfințenia este un atribut al lui Dumnezeu: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot” (Isaia 6,3). „Sfințenia este un dar primit de cei ce merită. Sfințenia este numai descoperirea și realizarea acelei sfințiri, a acelei sfințenii, pe care fiecare dintre noi am primit-o în ziua botezului și în care suntem chemați să creștem. Noi însă nu am putea crește în ea, dacă nu am fi avut-o ca dar dumnezeiesc, ca prezență a lui Dumnezeu în noi prin Duhul Sfânt”³²⁰.

Foarte multă lume consideră că vremea sfinților s-a încheiat și astăzi nu mai sunt sfinți. Dar Dumnezeu a lăsat două Biblii? Una pentru sfinți și alta pentru ceilalți oameni? Nu! Sfânta Scriptură este una singură, și poruncile sunt aceleași pentru toți oamenii din toate timpurile și din toate locurile. Cei care afirmă că vremea sfinților s-a încheiat, o spun aceasta ca o justificare la comoditatea lor.

Alții spun că proorocii și sfinții au fost trimișii lui Dumnezeu, prin care lucra Domnul, astăzi Dumnezeu nu mai lucrează ca odinioară. Este falsă și această afirmație. Aceeași libertate pe care o avem noi, o aveau și cei dinaintea noastră. Astfel proorocul Iona a fost trimis de Domnul în cetatea Ninive să vestească pieirea ei, datorită fărădelegilor nenumărate ale ninivitenilor, dar el a fugit în altă parte. Iuda era apostol, a trăit mai bine de trei ani în preajma lui Iisus și l-a vândut, apoi s-a spânzurat. Deci și cei „aleși” sau „trimiși” de Domnul au fost oameni ca și noi, nu au fost niște supraoameni, și ei au depus eforturi pentru îndeplinirea misiunii lor, numai că au fost mai nevoitori decât noi. Să nu micșorăm sau să diminuăm aportul sfinților în efortul lor către sfințenie, pentru că vorbim cu păcat. Să nu ne închipuim că sfințenia a fost numai de datoria și de puterea sfinților. Noi, creștinii, suntem chemați toți să ne sfințim.

³²⁰ **Alexander Schmemmann**, *Euharistia...*, p. 29.

Înainte de a dobândi darul sfințeniei, mulți dintre sfinți au fost oameni cu slăbiciuni și păcate ca și noi, dar au râvnit, s-au nevoit și au reușit să ajungă în ridicarea lor până la treapta sfințeniei.

Că sfințenia creștină este cu puțință, ne-o dovedesc și porunca lui Dumnezeu și întemeierea Bisericii și oastea nenumărată de sfinți ai Bisericii. Totuși, pentru a deveni cineva sfânt, trebuie să fie neapărat membru al Bisericii.

Sfințenia are început în viața vremelnică, dar nu are sfârșit, pentru că ea continuă și se desăvârșește perpetuu în veșnicie.

Omul este singura ființă din univers compusă din suflet spiritual și trup material. Omul trebuie să-și spiritualizeze trupul, apoi să umanizeze lumea materială. Dacă realizează aceasta, Dumnezeu îl va îndumnezei. De aceea să împlinim îndemnul Sfântului Petru, care spune: „După Sfântul Care v-a chemat pe voi, fiți și voi înșivă sfinți în toată petrecerea vieții” (I Petru 1,15).

Frecventarea Bisericii

În cea de-a patra poruncă din Decalog, Dumnezeu poruncește: „Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Șase zile să lucrezi; în ele fă-ți toate treburile, dar ziua a șaptea este odihna Domnului, Dumnezeului tău; în ea să nu faci nici o muncă, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul ce poposește la tine, fiindcă în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o” (Ieș. 20,8-11). În lămurirea celor poruncite de Dumnezeu vine cea dintâi poruncă bisericească, în care ni se spune ce trebuie să facem pentru a „sfinți” această zi, și anume: „Să ascultăm cu evlavie Sfânta Liturghie în fiecare duminică”³²¹.

În discuțiile purtate cu cei care nu frecventează Biserica, am constatat că aceștia găsesc nenumărate justificări pentru atitudinea lor. Cei mai mulți spun că muncesc toată săptămâna, iar duminica sunt obosiți și vor să se odihnească și să se refacă pentru săptămâna care urmează. Toată lumea muncește peste săptămână (cu mici excepții) și are nevoie de odihnă duminica, dar pentru aceasta îi poate dedica și lui Dumnezeu o oră sau două din această zi. Omul trăiește pentru sine douăzeci și patru de ore pe zi, șapte zile pe săptămână, ceea ce înseamnă o sută șasezeci și opt de ore săptămânal. Din tot acest timp nu-i poate consacra lui Dumnezeu măcar o oră sau două? Un înger i-a descoperit în acest sens unui călugăr că „pașii pe care îi face pentru Dumnezeu se văd și se numără de Domnul spre mare răsplată”³²². În plus Sfânta Liturghie începe în general la orele zece, deci nu poate fi o problemă pentru

³²¹ *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, Oradea, 1996, p. 330.

³²² *Patericul*, p. 375.

nimeni să se trezească prea devreme pentru a ajunge la această oră la Biserică, mai ales că ușile Bisericii nu se încuie la zece și sunt destui care întârzie.

Unii declară că nu se duc la Biserică pentru că se roagă singuri acasă și Dumnezeu le ascultă rugăciunea. În plus duminică dimineața sunt emisiuni religioase foarte frumoase la televizor și este transmisă de multe ori chiar sfânta liturghie. Credincioșii sunt datori „să se roage în tot locul” (I Tim. 2,8), pentru că numai așa pot împlini îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat” (I Tes. 5,17), rugăciunea particulară a creștinului însă nu exclude participarea la sfintele slujbe ale Bisericii. Dacă aprindem o bucată de lemn, acesta va avea o flacără mică. Dacă dăm foc unei grămezi de lemne, flacăra va fi mare. Așa este și cu rugăciunea în comun, ea este mult mai puternică decât rugăciunea cuiva făcută în izolare, iar Domnul Hristos a spus: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Mat. 18,20). Emisiunile religioase și slujbele transmise duminică dimineața la televizor sunt foarte bune, dar pe acestea le urmăresc cei care din motive întemeiate nu se pot duce la Sfânta Biserică. Pe deasupra cei care privesc sfintele slujbe la televizor rămân niște simpli spectatori. Ei nu participă la sfânta liturghie, nu se împărtășesc, ci privesc totul din afară, ca pe un spectacol.

Unii creștini motivează că Biserica este prea departe de casa lor și le este greu să se deplaseze până la ea. În multe sate răsfirate de la munte, unii credincioși locuiesc departe de vatra satului, și fac câte o oră sau două pe jos până la Biserică, străbătând dealuri și văi prin arșiță, nămeți, ploaie sau noroi și nu lipsesc duminica de la sfânta liturghie decât în cazuri excepționale.

Alte persoane spun că la Biserică este prea multă lume și nu se simt confortabil. De multe ori mergem la diferite spectacole sau la vreun meci și ne bucurăm că găsim loc în ultimul rând sau chiar în picioare, nu ne deranjează că este aglomerație și chiar vacarm, dacă nu vedem tot și nu auzim prea bine ne împăcăm cu ideea, în acest caz „înghesuiala” de la Biserică ne poate deranja?

Sunt unii cărora nu le place de cineva dintre cei care frecventează Biserica, de cântărețul de la strană ori de preot, sau poate sunt chiar supărați pe aceștia și în această situație preferă să rămână acasă. Noi oare mergem la Biserică să ne întâlnim cu oamenii sau cu Dumnezeu? Dacă cineva dintre cei care frecventează Biserica ne-a pricinuit vreo supărare, noi ținem mânie pe Biserica lui Hristos? Oare Dumnezeu este de vină pentru slăbiciunile și căderile aproapelui nostru?

O categorie de creștini își justifică neparticiparea lor la slujbele Bisericii prin comportamentul unora dintre cunoștințele lor. Aceștia cunosc oameni apropiați de Biserică, pe care îi consideră dificili sau chiar răi, pe când alte persoane cunoscute de ei nu calcă deloc pe la Biserică, dar sunt niște oameni foarte cumsecade și la locul lor. În acest caz de ce să se mai obosească să treacă pragul Bisericii? Un om cu firea bună este înzestrat de Dumnezeu cu ea, el nu depune eforturi pentru a se comporta conform firii sale. „O persoană cu un temperament liniștit nu este expusă nici la atâtea tentații, și, deci, nu este silită să facă nici prea mari și multe eforturi”³²³, dar în același timp nu are nici un merit și nici o răsplată de la Dumnezeu pentru firea sa bună și pentru comportamentul său calm și liniștit. Un om cu o fire aspră însă, care frecventează Biserica, se străduiește din răputeri să și-o stăpânească, să și-o domolească. Dacă nu ar participa la slujbele Bisericii ar putea fi un om cu probleme grave de comportament. Dumnezeu vede efortul său și îi răsplătește.

Cel ce frecventează o perioadă mai îndelungată un loc anume (o societate, un club etc.) sau intră într-un anturaj, va deprinde obiceiurile și limbajul de acolo, iar mediul respectiv își va pune amprenta asupra lui. Astfel dacă un tânăr urmează cursurile unei facultăți, în scurt timp se va familiariza cu obiceiurile studențești și se va comporta ca un student. Un tânăr care își satisface stadiul militar, se va manifesta ca un soldat. O persoană care frecventează adesea, poate chiar zilnic, un bar sau local, se va comporta ca și cei

³²³ **Petre Vintilescu**, *Spovedania și duhovnicia*, Alba-Iulia, 1995, p. 185.

de acolo. Cel care merge adesea la sfintele slujbe de la Biserică, unde aude numai lucruri frumoase, pe lângă imboldul lăuntric de a le urma, va primi și ajutorul lui Dumnezeu în împlinirea lor și va avea un comportament creștin. Pentru a vedea influența de transformare a mediului asupra unei persoane, vom da un exemplu, deja clasic, în acest sens. Când Leonardo da Vinci picta „Cina cea de taină”, și-a căutat modele pentru a reprezenta chipurile apostolilor Mântuitorului. Pentru primii unsprezece ucenici a găsit modele destul de repede, dar pentru Iuda a umblat foarte mulți ani, până când a dat de Pietro Bandineli, un om pătimaș, pe chipul căruia păcatele și viciile își puseseră amprenta adânc. I-a cerut acestuia să pozeze pentru apostolul trădător, oferindu-i în schimb o sumă mare de bani. Bărbatul a acceptat. Când a văzut icoana la care lucra da Vinci, Bandineli a izbucnit în hohote de plâns, încât nu se mai putea stăpâni. Pictorul l-a întrebat de ce este atât de tulburat. Bărbatul i-a răspuns: „În urmă cu douăzeci de ani, când ai început să pictezi «Cina cea de taină», căutai un tânăr cu chip frumos și curat, neîntinat de patimi, pentru a reprezenta pe Sfântul Ioan Evanghelistul, ucenicul iubit al Domnului. L-ai găsit pe acel tânăr în persoana mea, pentru ca acum să îmi ceri să fiu modelul lui Iuda Iscarioteanul, ucenicul care a ieșit de la cină pentru a-L vinde pe Mântuitorul lumii. De aceea plâng”. Pe chipul angelic al lui Pietro Bandineli din tinerețe, patimile care îl stăpâneau săpaseră adânc.

După cum un mediu dăunător influențează o persoană în chip negativ, pentru că așa cum a sintetizat poporul român în înțelepciunea sa: „Tovărășiile rele strică obiceiurile bune”, tot așa participarea la sfintele slujbe ale Bisericii influențează creștinul în mod pozitiv. Frecventarea Bisericii este astfel capitală în formarea și desăvârșirea morală a oricărui credincios. Dacă în viața de zi cu zi întâlnim atâtea exemple și modele negative (pe care din nefericire le copiază foarte mulți), adevăratele modele, și de cele mai multe ori singurele vrednice de urmat, sunt cele de la Biserică, unde auzim despre Mântuitorul Hristos, despre Maica Domnului, despre prooroci și despre sfinți. Și la Biserică există exemple negative, cum ar fi Iuda

Iscarioteanul, fariseii și cărturarii, dar aceștia ne sunt prezentați tocmai pentru a evita să le urmăm pilda.

Un ierarh grec mărturisește: „Să vă spun motivul pentru care merg eu duminica la Biserică? Nu pentru că îmi place totul acolo, nu pentru că întâlnesc acolo creștini fără nici un cusur, ci fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos a spus către cei care se adună întru numele Său și primesc mesajul Lui: «Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă» (Lc. 10,16). În Biserică poate fi El slujit și venerat, acolo vorbește către noi, acolo se revelează celor care sunt însetați de adevăr și mântuire. Prin urmare, orice motiv pentru a nu merge duminica la Biserică este o încercare de a-L evita pe Hristos, de a te feri de Hristos. El ne deranjează și de aceea noi încercăm să-L evităm”³²⁴.

Cei care nu frecventează sfintele slujbe și nu se apropie în acest fel în viața aceasta de Dumnezeu, cum își închipuie că vor putea fi alături de El în veșnicie? De vreme ce toată viața fug de Biserică, trupul tainic al lui Hristos, cum își pot imagina că vor fi alături de Domnul Hristos și de sfinți în rai? Cel ce este cu Dumnezeu în această viață, va fi cu El și în veșnicie, iar cel ce stă departe de Dumnezeu în această viață, din nefericire tot departe va fi de El și în viața viitoare. Drept aceea să ne străduim să ne apropiem de Dumnezeu în această viață cât ne stă în putință, căci numai așa ne vom pregăti loc în împărăția lui Dumnezeu, pentru că Domnul Hristos a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” (Ioan 14,6).

³²⁴ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, p. 94.

Calendarul

În Antichitate fiecare popor avea propriul lui calendar. Astfel evreii numărau anii de la facerea lumii, grecii de la începerea olimpiadelor, romanii de la zidirea Romei și exemplele ar putea continua. Dacă cineva era interesat de vreun eveniment întâmplat în vreun popor, trebuia să cunoască și calendarul aceluia popor, să preia informația sau evenimentul care îl interesa, să transcrie calcularea anilor după calendarul său și apoi putea corela datele dintre cele două calendare. Acest sistem era foarte greoi. Cel care a rezolvat problema a fost un străromân, deci un înaintaș de-al nostru din Dobrogea, numit Dionisie Exiguul, care era călugăr. Acesta a luat ca punct de referință nașterea Domnului Hristos, de la care se numără anii în ordine crescătoare. Anii dinaintea nașterii Mântuitorului se numără în ordine inversă, spre trecut. De aceea anii până la Hristos nu cresc, ci scad, și cresc după Hristos. Conform acestui sistem anii se împart înainte și după Hristos.

Acest sistem a fost imediat adoptat pentru că a ușurat mult înțelegerea datelor la diferite popoare.

Să facem acum o incursiune în istorie. Ne vom opri în anul 46 î.Hr. și vom poposi în Alexandria Egiptului. Acest oraș era un centru foarte înfloritor din punct de vedere cultural. Aici se găsea și renumita bibliotecă din Alexandria, care era cea mai mare din lume la vremea ei.

Împăratul roman Iulius Caesar l-a însărcinat pe marele astrolog Sosigene din Alexandria să alcătuiască un calendar. Acesta a întocmit calendarul de 365 de zile. Un an însă nu se compune exact din 365 de zile, ci cuprinde 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde. Anul însă nu poate fi format din 365 de zile de 24 de ore și încă o zi de aproximativ șase ore. Cum a rezolvat Sosigene această problemă. El a constatat că cele aproape șase ore adunate la patru ani

formează încă o zi de 24 de ore și a adăugat tot la al patrulea an încă o zi, anul acela având 366 de zile și fiind bisect.

Calendarul întocmit de Sosigene poartă numele de calendar iulian, pentru că a fost alcătuit la ordinul împăratului Iulius Caesar.

Nu numai calendarul poartă numele lui Iulius Caesar, ci și luna iulie, numită tot după numele împăratului. Caesar și-a ales o lună de vară, frumoasă, cu 31 de zile, care să-i poarte numele.

Când Octavian Augustus a ajuns împărat la Roma a dat și el numele unei luni din calendar, este vorba de august, care este tot o lună de vară, frumoasă. Dar luna august avea numai 30 de zile în calendarul iulian, pentru că inițial luna februarie avea 29 de zile, iar în anul bisect 30 de zile. Octavian însă nu voia să fie mai prejos cu nimic decât Iulius, de aceea a luat o zi din luna februarie și a mutat-o în august. Din acest motiv iulie și august au amândouă câte 31 de zile, deși sunt una după alta. Aici se vede invidia împăraților, care fiecare se considera zeu și mai grozav decât înaintașii lui.

Calendarul lui Sosigene a fost bun pentru vremea lui, dar avea anumite carențe. Autorul lui nu luase în calcul faptul că anul solar are 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde, deci odată la patru ani aceste ore, minute și secunde adunate nu fac exact 24 de ore, ci 23 de ore și aproximativ 15 minute. În consecință cele aproximativ 45 de minute lipsă din fiecare an bisect, neluate în calcul de Sosigene, făceau ca la 128 de ani calendarul iulian să aibă câte o zi în plus, față de calendarul solar.

Papa Grigorie al XIII-lea l-a însărcinat pe ilustrul astrolog Luigi Lilio în anul 1582 să corecteze calendarul iulian. Luigi a corectat acest calendar și a constatat că din anul 46 î.Hr., când fusese alcătuit acest calendar de către Sosigene, până în 1582, prin eroarea de calcul se acumulaseră 13 zile în plus, care nu existau în calendarul solar. Luigi Lilio a scos cele 13 zile în plus și a corectat eroarea lui Sosigene. Noul calendar a fost numit gregorian după papa Grigorie al XIII-lea, inițiatorul schimbării calendarului iulian.

În anul 1924 a avut loc o conferință la Atena, unde ortodocșii au căzut de acord să folosească și ei calendarul gregorian în locul

celui iulian. Nu toți delegații însă au fost de acord cu această schimbare. Grecii, românii și alți ortodocși au acceptat calendarul gregorian; rușii, sârbii, bulgarii și Atosul nu au acceptat schimbarea. De aceea noi ținem sărbătorile odată cu occidentalii, pe stil nou, adică după calendarul îndreptat, pe când alți ortodocși țin sărbătorile pe stil vechi, adică după calendarul iulian neîndreptat.

Pentru a nu exista însă o schismă în cadrul Ortodoxiei în ceea ce privește data sărbătoririi Paștilor, s-a hotărât ca Paștele și sărbătorile legate de învierea Domnului să le ținem toți ortodocșii odată, pe stil vechi.

De aceea Crăciunul îl sărbătorim odată cu apusenii, dar Paștele nu.

Și Patriarhia Ortodoxă de Ierusalim a îndreptat calendarul, dar în anul acela nu a venit lumina sfântă de Paști și atunci au revenit la vechiul calendar. După aceea lumina a continuat să vină în fiecare an la Ierusalim.

Aceasta este problema calendarului. Nu este o problemă de fond, ci de formă exterioară. Oricum, important nu este timpul sau locul în care sărbătorim ceva, ci modul în care o facem, cum ne deschidem pentru a-L lăsa pe Hristos să intre în sufletele noastre.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu tuturor să ne schimbăm modul de a fi, pentru a deveni tot mai buni. Acesta este cel mai important lucru, pentru că nu timpul, nici locul viețuirii îl mântuiesc pe cineva, ci modul viețuirii sale.

Profesia

Pentru a-și asigura un trai decent și o viață liniștită, foarte mulți tineri dau examen la facultate. De rezultatul acestor examene depinde viitorul lor. Dacă cineva reușește la o facultate care îi place, este mulțumit, dar sunt mulți oameni care spun: eu m-am făcut medic, avocat, preot sau altceva, pentru că așa au vrut părinții mei, dar nu sunt mulțumit de ceea ce fac, nu-mi place. Astfel de oameni nu și-au urmat vocația, ci au împlinit voia părinților, pentru a nu avea discuții în familie și pentru a face pe placul părinților. Așa ceva nu este bine. Copiii trebuie să facă ceea ce simt ei, pentru că în inima lor este glasul lui Dumnezeu, care-i îndeamnă să-și descopere propria vocație.

Fiecare om este creat după chipul lui Dumnezeu, deci este înzestrat cu libertate și are dreptul să fie mulțumit de felul cum vede el viața, nu cum cred alții că i s-ar potrivi. Și la fel cum nu ne place nouă să ne dicteze cineva ce să facem, tot așa nu le convine nici altora să le impunem noi ce să facă.

O profesie este pentru întreaga viață, nu-i o haină ușor de lepădat, de aceea părinții trebuie să fie foarte atenți cu copiii, pentru a nu greși. Părinții să nu distrugă fericirea propriilor copii prin ceea ce cred ei că le-ar place copiilor să facă, sau prin ceea ce le place părinților să facă copiii. Nu pot fi toți doctori sau avocați. Și prin alte profesii creștinii sunt tot membri ai Bisericii, deci mădulare ale trupului lui Iisus. Nu poate fi tot trupul numai ochi, sau cap, trebuie să fie și mâini și picioare și urechi și celelalte mădulare, dar toate împreună fac trupul armonios și sănătos. Impunând copiilor ce să facă, părinții se opun voii lui Dumnezeu.

În plus, dacă faci ceva ce nu îți place, nu o faci cu tragere de inimă și ajungi un slujbaș mediocru, pe când dacă ai fi făcut ceea ce îți plăcea, puteai ajunge un mare specialist în domeniul tău.

Să fim conștienți că fiecăruia i se dau daruri sau înclinații, pentru a fi o armonie a trupului lui Hristos, care este Biserica. Sfântul apostol Pavel spune că: „Dumnezeu a dat pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos” (Efes. 4,11-12). Aceste daruri de sus nu înseamnă că omul este predestinat să facă ceva anume în viață, ci sunt niște predispoziții, adică omul este înclinat, are aptitudini pentru un anumit fel de activitate și aceea îi place. De exemplu despre preoție, Sfânta Scriptură zice clar: „Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, dacă nu este chemat de Dumnezeu, precum și Aaron” (Evrei 5,4). Chemarea lăuntrică este glasul lui Dumnezeu din om, este vocația acestuia.

Dacă pentru lucrurile mărunte îți trebuie predispoziții sau înclinații, pentru cele înalte îți trebuie vocație. Dar vocația nu este numai ceva de sus, pentru că Dumnezeu te cheamă, dar trebuie să și răspunzi chemării Lui. Aceasta este conlucrarea omului cu Dumnezeu. Domnul te cheamă, dar tu trebuie să te oferi, ești un instrument prin care lucrează Dumnezeu. Astfel El te cheamă la preoție, dar pentru aceasta trebuie să te păstrezi curat, să te rogi, să împlinești poruncile, să studiezi etc., altfel poți deveni ca Iuda. El a fost chemat la apostolie, dar nu a conlucrat cu Dumnezeu și a căzut din chemare.

Pilda talanților este un exemplu foarte bun al darurilor primite de noi de la Dumnezeu. Cel care primise cinci talanți a făcut alți cinci cu ei, cel cu doi talanți a câștigat alții doi, cel cu un talant l-a îngropat, l-a făcut nelucrător. Și acesta primise un dar, ca și ceilalți, dar nu l-a folosit. Când a venit stăpânul, primii doi au fost lăudați pentru efortul lor de a înmulți talanții. Cel cu un talant i-a zis stăpânului: „Am ascuns talantul tău în pământ; iată, ai ce este al tău” (Mat. 25,25). Stăpânul s-a supărat și l-a pedepsit. Pentru că avusese încredere în el, îi dăduse ceva, dar acela a disprețuit darul și a înșelat încrederea stăpânului, nu conlucrase cu el. Era genul de om care așteaptă totul de sus, el să nu facă nimic.

Dumnezeu ne dă, dar ne și cere, de aceea avem rațiune.

Să vedem din Scriptură cum este cu vocația. În Faptele Apostolilor se relatează în cap. 13 că în Biserica din Antiohia erau mulți „prooroci și învățători și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: Osebiți-mi pe Saul și pe Barnaba, pentru lucrul la care i-am chemat” (Fapte 13,1-2), iar în Epistola către Romani cap.1, vers. 1, apostolul neamurilor spune despre sine că este: „Rob al lui Iisus Hristos, chemat de El apostol, rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”. În Epistola către Galateni, Sfântul Pavel mărturisește de când este chemat de Dumnezeu la această slujire: „Dumnezeu m-a ales din pântecele mamei mele și m-a chemat prin harul Său” (Gal. 1,15). Iar proorocul Ieremia ne descoperă mai multe despre vocație, când spune: „Fost-a cuvântul Domnului către mine și mi-a zis: Înainte de a te fi zămislit în pântece, te-am cunoscut, și înainte de a ieși din pântece, te-am sfințit și te-am rânduit prooroc pentru popoare” (Ieremia 1,4-5). Acest text din Vechiul Testament este în deplin acord cu un pasaj controversat din Noul Testament, care afirmă: „Că pe cei pe care mai înainte i-a cunoscut Dumnezeu, mai înainte i-a și hotărât, iar pe care i-a hotărât mai înainte, pe aceștia i-a și chemat” (Rom. 8,29-30). Mulți spun că ar fi vorba aici de predestinație, adică noi trebuie să facem ce a hotărât Dumnezeu pentru noi din veșnicie. Este greșită această interpretare a textului. Dumnezeu cunoaște toate în atotștiința Sa, El vede și viitorul, deci știe ce fire are fiecare, ce înclinații, și în funcție de acestea oferă și talantul Său. Domnul îți dă după inima ta, să faci ceea ce-ți place. Este ca o pecete de sus care-ți recunoaște libertatea și te ajută la ceea ce înclini să faci. Aceasta îți place, aceasta să o faci, dar dacă nu împlinești, înseamnă că îți trădezi vocația și „oricine ai fi, o, omule, ești fără cuvânt de răspuns” înaintea lui Dumnezeu, spune Sfântul Pavel la Rom. 2,1. Adică ai o înclinație. Dumnezeu ți-o recunoaște, îți dă și ajutor de sus să o poți realiza, pentru că a spus Mântuitorul la Ioan 15,5: „Fără Mine nu puteți face nimic”, dar dacă nu o împlinești, vei plăti, ca cel cu un talant din parabolă.

Noi poate că ne descoperim vocația târziu, dar o avem aceasta înainte de a ne naște, înainte chiar de a fi zămisliți. Dumnezeu are cu fiecare un plan, numai că noi prin libertatea noastră putem zădărnici acest plan.

Unii părinți motivează că doresc un serviciu bun pentru copiii lor, pentru a trăi bine. La urma urmei trăim bine atunci când avem satisfacții, iar satisfacții avem când facem ceea ce ne place.

Există de asemenea un sentiment de mândrie, care îi îndeamnă pe părinți să-și vadă copiii în funcții cât mai înalte. Funcția nu aduce mântuire, nici bucurie. Ești mulțumit atunci când o primești, dar după aceea descoperi că scaunul înalt nu aduce fericirea.

Nu este nici o rușine ca cineva să aibă o profesie sau o meserie mai grea, pentru că cineva trebuie să facă și aceste munci.

Noi suntem creștini, deci membri ai Bisericii, trupul tainic al lui Hristos. Toți suntem încadrați în acest trup, și avem fiecare rolul nostru pentru ca întregul să meargă bine.

Să vedem ce spune Sfântul Apostol Pavel despre aceasta, la I Cor. cap. 12: „Darurile sunt felurite, dar este același Duh. Și sunt felurite slujiri, dar același Domn. Și lucrările sunt felurite, dar este același Dumnezeu care lucrează toate în toți. Și fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței. Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește. Căci precum trupul este unul, și are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup, așa și Hristos. Căci și trupul nu este un mădular, ci multe. Dacă piciorul ar zice: Fiindcă nu sunt mână nu sunt din trup, pentru aceasta el nu este din trup? Și urechea dacă ar zice: Fiindcă nu sunt ochi, nu fac parte din trup, pentru aceasta ea nu este din trup? Dacă tot trupul ar fi ochi, unde ar fi auzul? Și dacă ar fi tot auz, unde ar fi mirosul? Dar Dumnezeu a pus mădularele, pe fiecare din ele, în trup, cum a voit. Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul? Dar acum sunt multe mădulare, însă un singur trup. Și nu poate ochiul să zică mâinii: N-am trebuință de tine; sau iarăși capul să zică picioarelor: N-am trebuință de voi. Ci cu mult mai mult mădularele trupului, care

par a fi mai slabe, sunt mai trebuincioase. Dar Dumnezeu a întocmit astfel trupul, ca să nu fie dezbinare în trup, ci mădulele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Și dacă un mădular suferă, toate mădulele suferă împreună; și dacă un mădular este cinstit, toate mădulele se bucură împreună. Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulele fiecare în parte” (I Cor, 12,4-27).

Noi suntem membri ai Bisericii și frați întru Hristos, indiferent de profesia noastră. Astfel orice meserie am avea, să fim conștienți că Dumnezeu ne-a chemat la ea și așa cum ne îndeamnă Sfântul Pavel la Efes. 6,6-7, să ne facem datoria: „ca slujitori ai lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu, slujind cu bunăvoință, ca și Domnului și nu ca oamenilor”.

Teologia

Termenul teologie este format din două cuvinte grecești: Θεός, care înseamnă „Dumnezeu” și λόγος, care înseamnă „știință”. Conform acestor doi termeni, teologia este știința despre Dumnezeu, sau disciplina care se ocupă cu studierea lui Dumnezeu. Orice știință de pe fața pământului ne învață tainele lumii acesteia, teologia însă ne învață tainele lui Dumnezeu și modul de a câștiga viața de veci. Teologia nu este o știință oarecare, ci este regina științelor, pentru că nu se ocupă de cele lumești, ci de Dumnezeu Însuși și de modul cum putem ajunge noi prin viață curată la El. În cartea „Celălalt Noica”, părintele Simeon spune: „Cred că toți oamenii ar trebui să studieze teologia, pentru că toată cultura și civilizația decurg din ea. Consider că teologia este regina științelor. Toată lumea, deci, ar trebui să studieze teologia”³²⁵. Părintele Dumitru Stăniloae ne atrage însă atenția: „Teologia este un munte înalt și greu de urcat. De abia se poate ajunge la poalele lui și aceasta o poate face numai cel puternic”³²⁶.

Orice profesie de pe fața pământului ar avea cineva, prin ea își câștigă existența pământească, efemeră. Prin teologie însă și prin preoție, omul câștigă atât viața aceasta, cât și viața viitoare (bineînțeles, dacă le face cum trebuie). În plus, preoția nu este o meserie sau o profesie, ci este misiune. Nu omul o alege, ci Dumnezeu îl cheamă la ea și omul răspunde chemării, pentru că așa cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, dacă nu este chemat de Dumnezeu, precum și Aaron” (Evrei 5,4). Chemarea lăuntrică este glasul lui Dumnezeu din om, este vocația acestuia.

„Domeniul «studiului teologic» este însă deseori amenințat să fie distorsionat atunci când pierdem din vedere principiul care susține

³²⁵ *Celălalt Noica*, p. 191.

³²⁶ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, vol. I, p. 102.

centralitatea învățăturii creștine: anume credința în Iisus Hristos Cel răstignit și înviat pentru mântuirea noastră. Înainte de toate, creștinul este o persoană care crede. El nu câștigă credința sa doar printr-o simplă «învățare» a unor secrete prin intermediul unor canale ezoterice, ale unor religii apocrife, sau prin instrucții elevate de nivel academic. Tocmai în aceasta a constat erezia gnosticilor din trecut sau a neo-gnosticilor din ziua de astăzi”³²⁷. Teologia transcende istoria, timpul și viața, având scopul de a-l aduce pe om la Dumnezeu.

„Constatăm că în istoria lumii creștine există două tendințe teologice: prima vrea să adapteze revelațiile privitoare la Dumnezeu actului nostru de gândire; cealaltă ne cheamă la credință, la o transformare radicală a întregii noastre ființe, printr-o viață trăită potrivit Evangheliei”³²⁸. Prima tendință își are originile în Apus, iar unul dintre cei mai importanți promotori ai ei este Toma de Aquino. A doua tendință aparține Bisericii Ortodoxe și este promovată de Sfinții Părinți.

Conform celei de a doua tendințe, scopul studiului teologic nu este acela de a dobândi niște cunoștințe teoretice și de a deveni savanți, pentru a-i uimi pe alții câte cunoaștem noi. Scopul teologului este de a transcende învățătura asimilată, de a o pune în practică, pentru că „litera ucide, iar duhul face viu” (II Cor. 3,6). „Teologia fără fapte este teologia demonilor”³²⁹, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Când tânărul bogat din Evanghelie a venit la Mântuitorul și l-a întrebat ce să facă pentru a moșteni viața de veci, Domnul nu l-a întrebat dacă cunoaște poruncile, ci l-a îndemnat să împlinească poruncile (Mat. 19,17).

„Doctrina nu are întâietate în creștinism. Hristos nu ne-a învățat pur și simplu o doctrină, El ne-a mântuit, ne-a dăruit viața adevărată și veșnică, ne-a îndumnezeit prin iubirea, prin moartea, prin învierea Sa și prin trimiterea Sfântului Duh”³³⁰. Astfel „teologul nu trebuie să se informeze în mod teoretic despre Dumnezeu, ci să se

³²⁷ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, p. 171.

³²⁸ **Arhimandritul Sofronie**, *Op. Cit.*, p. 32.

³²⁹ **Paul Evdokimov**, *Ortodoxia...*, p. 57.

³³⁰ **Placide Deseille**, *Nostalgia...*, p. 52.

umple de Dumnezeu”³³¹. „Este mare lucru să vorbești despre Dumnezeu, dar și mai mare să te curățești pentru Dumnezeu”³³², căci „adevărata teologie eliberează de patimi”³³³.

Nichifor Crainic spune: „A studia teologia nu înseamnă cu necesitate a îndeplini un act religios, fiindcă poate să o studieze și un credincios și un necredincios, fie cu scopul de a adera la ea, fie cu scopul de a o combate. Studiul teologic începe să aibă o valoare religioasă numai din clipa când subiectul aderă la adevărul lui prin credință, îi îmbrățișează cu nădejde binele făgăduit până dincolo de veac și se înflăcărează de dragoste pentru frumusețea lui nemărginită. Între a studia și a trăi sau a teologhisi este o distanță ca de la cer la pământ. Orice netrebnic poate să studieze, dar să teologhisească poate numai un sfânt”³³⁴. „În graiul bisericesc a teologhisi nu înseamnă a dezbate probleme teologice, ci a trăi în Dumnezeu, a-L experimenta în mod viu, nemijlocit și personal”³³⁵. Din acest motiv Biserica a numit cu apelativul de teologi numai pe trei dintre sfinții ei: pe Sfântul Ioan Evanghelistul, pe Sfântul Grigorie Teologul și pe Sfântul Simeon Noul Teolog.

Referitor la teologia care nu transformă, ci rămâne o simplă teorie, Macarie Egipteanul spune: „Cei care vorbesc despre lucrurile duhovnicești fără să fi gustat din ele, seamănă cu un om care merge prin deșert pe o mare căldură și, ars de sete, desenează un izvor din care țâșnește apa și se imaginează pe sine pe cale să-și potolească setea, în timp ce arșița îi usucă buzele”³³⁶.

Mântuitorul, Maica Domnului și apostolii nu au avut diplome academice. Diplomele nu mântuiesc pe nimeni. Ele atestă faptul că ai absolvit o școală și îți dau dreptul de a practica o profesie prin care să te întreții în această viață. Dacă vrem mântuire, avem nevoie de mai

³³¹ Paul Evdokimov, *Ortodoxia...*, p. 56.

³³² Placide Deseille, *Op. Cit.*, p. 65.

³³³ Paul Evdokimov, *Ortodoxia...*, p. 56.

³³⁴ Nichifor Crainic, *Sfințenia...*, p. 110.

³³⁵ *Ibidem*.

³³⁶ Placide Deseille, *Op. Cit.*, pp. 63-64.

mult. Pe lângă verbul a cunoaște, trebuie să conjugăm și verbul a împlini, altfel vom fi sluga vicleană din Evanghelie care am primit un talant de la Dumnezeu și l-am îngropat.

„Învățătura celui înțelept este izvor de viață, ca să putem scăpa de cursele morții” se spune în Pilde 13,14. În acest sens a zis și Mântuitorul: „Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află” (Mat. 7, 13-14). Prin studiu cunoaștem calea pe care trebuie să o urmăm pentru a ne mântui și abia apoi începem să umblăm pe ea. Să facem o comparație plastică: în urma cercetării teoretice, noi suntem niște oameni care ne găsim pe marginea unui drum. Cunoaștem direcția pe care trebuie să o urmăm pentru a ajunge în localitatea dorită de noi, simpla cunoaștere a drumului însă nu ne va duce niciodată la destinația dorită, ci pentru aceasta noi trebuie să parcurgem acel drum. Așa este și în viața spirituală, simpla cunoaștere a poruncilor lui Dumnezeu și a întregii învățăături de credință nu mântuiesc pe nimeni, ci pentru aceasta este nevoie de punerea lor în practică. Să nu pregetăm deci să aplicăm practic ceea ce cunoaștem, pentru că așa cum spune Sfânta Scriptură: „Cel ce va învăța și va face, acela mare se va chema în împărăția cerurilor” (Matei 5,19).

Păcatul și evoluția lui

„Păcatul este călcarea cu deplină știință și cu voie liberă de către om, prin gând, cuvânt sau faptă, a voii lui Dumnezeu”³³⁷. „Păcatul este înclinarea omului de a înlătura din centrul vieții pe Dumnezeu (rânduilele Lui) și a se așeza el însuși ca centru al propriei sale vieți, cu socotelile și poftetele lui mărunte și josnice”³³⁸. „Orice faptă rea constituie o ofensă adusă lui Dumnezeu, prin călcarea rânduielii puse de El în lume, prin înfruntarea voinței Lui și prin înlocuirea ei cu voia noastră. Aceasta înseamnă o sfidare și o disprețuire a atotputerniciei divine din partea omului, o creatură atât de infimă. Păcatul este o nesocotire a dreptății dumnezeiești, a cărei lege însă nu va putea fi înlăturată și, în același timp, o disprețuire a bunătății divine și a jertfei Fiului Său. Astfel, prin păcat, omul ajunge să se alăture diavolului, care s-a răzvrătit împotriva ordinii divine; pierde prin urmare, dreptul de fiu al lui Dumnezeu, precum și dreptul la harul și ajutorul Său. Chiar meritul agonisit de om prin faptele bune dinainte de păcat dispare din pricina acestuia. Nu are în schimb nici fericirea adevărată, pentru că mustrarea conștiinței și opinia publică ori chiar alte sancțiuni omenești sunt nelipsite de săvârșirea păcatului. Unde trebuie să mai punem pierderea fericirii veșnice și osândirea de a fi pe veci îndepărtat de Dumnezeu în starea de chin sufletesc până la judecata de apoi, când și trupul va veni să împărtășească cu sufletul aceeași stare de chin?”³³⁹. „Păcatul și-a luat începutul odată cu căderea protopărinților Adam și Eva, în rai, căci «precum printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuît în el» (Rom. 5,12). Păcatul nu ține însă de firea omului, ci el

³³⁷ *Învățătura de credință creștină...*, p. 346.

³³⁸ Petre Vintilescu, *Op. Cit.*, p. 126.

³³⁹ *Ibidem*, p. 127.

s-a ivit prin întrebuintarea rea a voii libere cu care a înzestrat Dumnezeu pe om. Deci originea păcatului nu este nicidecum la Dumnezeu. Dumnezeu nu este creatorul păcatului și nici nu-l voiește, dar îl îngăduie, fiindcă nu voiește să știrbească libertatea de voință a omului”³⁴⁰.

Dumnezeu l-a creat pe om din suflet spiritual și trup material. Dacă nu avea suflet, era animal, dacă nu avea trup, era înger. Așa omul este o sinteză a lumii, fiind singurul compus din două elemente deosebite: suflet spiritual și trup material. Rolul omului în creație este acela de a-și spiritualiza trupul, de a umaniza universul material și de a se îndumnezei cu cosmosul întreg.

Prin suflet sau spirit omul comunică direct cu Dumnezeu. Cu lumea materială însă ia contact prin cele cinci simțuri cu care a fost înzestrat (văz, auz, miros, pipăit, gust). Aceste simțuri sunt ca niște ferestre sau canale de comunicare între om și lume.

După căderea lui Adam și Evei în păcat, legătura cu Dumnezeu a fost mult slăbită și omul nu-l mai percepe în mod direct pe Dumnezeu, nu mai comunică prin spirit cu Acesta, de aceea i s-a dat credința, care suplinește oarecum vederea directă a lui Dumnezeu și prin care omul simte sau „adulmecă printr-o simțire a minții urma Celui nevăzut”³⁴¹.

După căderea omului în păcat, care nu a fost altceva decât călcarea conștiință și liberă de către acesta a voii lui Dumnezeu exprimată prin interdicția de a mânca din rodul pomului oprit, omul s-a îndepărtat de Dumnezeu, iar diavolul, de care omul a preferat să asculte, s-a sălășluit în sufletul lui. Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru a elibera pe om din robia diavolului și a-l împăca cu Dumnezeu, de care acesta singur s-a îndepărtat. Mântuitorul a lăsat omului o condiție obligatorie pentru a avea acces în rai, atunci când a zis: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Vedem aici necesitatea botezului în lucrarea mântuirii noastre. Tocmai din acest motiv

³⁴⁰ *Învățătura de credință creștină...*, p. 346.

³⁴¹ *Filocalia...*, Vol. I, p. 390.

Biserica a rânduit ca la botez să se citească anumite rugăciuni de lepădare de diavol, prin care acesta este alungat din suflet. Din acest moment însă el se refugiază în simțuri și ne ispitește prin ele. „La botez Hristos se așază în altarul inimii, iar Satana este scos afară și ne ispitește de aici înainte prin simțurile trupului și prin dulceața poftelor iraționale”³⁴². „Dacă până la botez diavolul se află înlăuntrul sufletului, după aceea acolo se sălășluiește harul, iar diavolul este scos afară. De aici înainte sufletul este influențat de har dinăuntrul său; iar diavolul îl influențează numai din afară, prin mustul trupului și prin simțurile lui. Înainte de sfântul botez harul îndeamnă sufletul spre cele bune din afară, iar Satana foiește în adâncurile lui. Dar din ceasul în care renaștem, diavolul este scos afară, iar harul intră înăuntru. Precum odinioară stăpânea asupra sufletului rătăcirea, așa după botez stăpânește asupra lui adevărul. Lucrează, ce este drept Satana asupra sufletului și după botez, ca și mai înainte, ba de multe ori chiar mai rău, dar nu ca unul ce se află la un loc cu harul, să nu fie, ci învăluind oarecum mintea în fumul dulceturilor iraționale, prin mustul trupului. Cu alte cuvinte, până nu se sălășluiește harul în adâncul sufletului, dracii cei mai subțiri lucrează chiar din el, oprindu-l de la dorirea binelui și îndemnându-l la patimi sufletești. Dar după ce se sălășluiește harul în minte, vin la rând dracii mai materiali, care ațâță trupul spre patimi trupești, ca să despartă mintea din comuniunea cu harul”³⁴³. „La sfântul botez Satana se mută și se încuibează în simțurile trupului, lucrând prin natura ușor de influențat a acestuia asupra celor ce sunt încă prunci cu sufletul”³⁴⁴. Simțurile sunt astfel ca niște frâie sau clești prin care Satana încearcă să ne robească. Totuși de acum diavolul nu ne mai guvernează din interior, ci doar ne îmbie la păcat din afară. El încearcă pe de o parte să ne facă să uităm de suflet și de frumusețile spirituale, iar pe de alta se străduiește să ne stăpânească prin plăcerea celor cinci simțuri sau a satisfacției

³⁴² **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, p. 89.

³⁴³ *Filocalia...*, Vol. I, pp. 384-385.

³⁴⁴ *Ibidem*, pp. 428-429.

trupești. Încuibat fiind în simțurile omului, diavolul trimite săgeți aprinse asupra sufletului, în dorința de a-l atrage spre păcat. Deci diavolul ispitește sufletul omului prin gânduri necurate, iar trupul prin cele cinci simțuri, căci „din cauza acestora se păcătuiește și în jurul lor se dă lupta, ele jucând rolul de centru al păcatului”³⁴⁵.

Care este strategia folosită de diavol în acest sens? El ne trimite niște gânduri amăgitoare, „înfățișând în locul binelui adevărat un bine înșelător”³⁴⁶. Această tentație sau ispită vine din afară, deci ne este străină, de aceea dacă o respingem, nu păcătuim. Un călugăr tânăr i-a mărturisit bătrânului care-l iniția în lupta cu diavolul și cu păcatul că îi este imposibil să alunge toate gândurile care îi vin în minte. Bătrânul i-a răspuns: „Nu putem opri păsările să se așeze într-un copac, dar le putem împiedica să-și facă acolo cuib”. „Un frate a venit la avva Pimen și i-a zis: avvo, am multe gânduri și mă primejduiesc din pricina lor. Bătrânul l-a scos afară din chilie și i-a zis: întinde-ți brațele și oprește vânturile. Tânărul a răspuns: nu pot face aceasta. Bătrânul i-a zis: dacă aceasta nu o poți face, nici gândurile nu le poți opri să vină, dar poți să le stai împotriva”³⁴⁷. Noi trebuie să selectăm deci gândurile din mintea noastră și să le oprim pe cele bune, alungând pe cele rele. Patericul ne învață cum să facem aceasta: „Când vei simți că diavolul îți seamănă gânduri întinate în minte, nu le primi, nici nu le lăsa să înceapă a se înrădăcina în minte, ci îndată mută-ți gândul la oricare alt lucru și așa nu vor putea prinde rădăcină gândurile vrăjmașului. Iar de le vei lăsa câtuși de puțin și nu îți vei muta gândul în altă parte, la alt lucru oarecare, atunci acel gând întinat îndată prinde rădăcină și începe pofa necurăției”³⁴⁸.

Dacă nu respingem gândurile care ne vin de la diavol și ne complăcem în compania lor, înseamnă că ele ne atrag. De aici până la învoirea cu gândul întinat, adică acceptarea lui în minte,

³⁴⁵ **Pr. Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 153.

³⁴⁶ *Învățătura de credință creștină...*, p. 347.

³⁴⁷ *Patericul*, p. 183.

³⁴⁸ *Ibidem*, p. 307.

mai este un singur pas. Acceptarea gândului păcătos în mintea noastră este păcat. În acest moment noi am consimțit la păcat și am săvârșit deja păcatul în gând. Înțeleptul Solomon ne atrage atenția în acest sens: „Fiul meu, de voiesc păcătoșii să te ademenească, nu te învoi” (Pilde 1,10). Înțelegem astfel cele spuse de Mântuitorul: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu săvârșești adulter. Eu însă vă spun vouă că oricine se uită la femeie, poftindu-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui” (Mat. 5,27-28) (Numai Iisus Hristos, Dumnezeu și Om în același timp, putea cunoaște atât de profund ființa umană și lupta ei cu forțele întinericului, încât să descopere păcatul cu gândul, mai exact un păcat trupesc, cum este desfrânarea, care este însă păcat și în gând). Din momentul în care am acceptat tentația diavolului, am căzut în mrejele Satanei, căci am săvârșit păcatul în gând, și așteptăm de acum doar ocazia de a păcătui și cu fapta.

Săvârșirea propriu-zisă a păcatului cu trupul coincide cu împlinirea voii Satanei. Repetarea păcatului duce cu vremea la patimă sau viciu, situație în care omul este dependent de un anume păcat și nu mai poate scăpa de el, deci nu mai are libertate. Pătimașul mai are un singur pas până la îndrăcire, stare în care diavolul pune stăpânire pe el și face cu el ce vrea. La început omul are libertate, dar dacă face ce vrea diavolul, încet-încet libertatea omului dispare, iar diavolul face ce vrea cu omul.

Să vedem ce este de fapt un demonizat. Acesta este un păcătos în care cu acordul lui s-au sălășluit unul sau mai mulți demoni și care nu se mai poate manifesta liber. Acest om este o unealtă oarbă sau un instrument docil în mâinile celor ce îl posedă. Posedatul este asemenea unei jucării teleghidate, care face fără împotrivire tot ceea ce vor cei ce îl stăpânesc. Manifestările unui îndrăcit le relatează în Sfânta Scriptură tatăl unui posedat, zicându-i Mântuitorului: „Învățătorule, am adus la Tine pe fiul meu, care are duh mut. Și oriunde-l apucă, îl aruncă la pământ și face spume la gură și scrâșnește din dinți și înțepenește și de multe ori l-a aruncat și în foc și în apă ca să-l piardă. Dar de poți ceva,

ajută-ne, fiindu-Ți milă de noi” (Marcu 9,17-18 și 22). Îndrăcirea este cea mai joasă decădere umană.

Trebuie să lămurim un fapt, simțurile nu au fost și nu sunt întotdeauna păcătoase. Prin ele noi luăm contact cu lumea, prin intermediul căreia trebuie să urcăm spre Dumnezeu. Lumea a fost creată ca un mediu de revelare a lui Dumnezeu, iar prin simțuri noi îl descoperim pe Dumnezeu în lume. Numai pervertirea simțurilor este periculoasă, de aceea noi avem datoria să stăpânim asupra lor prin rațiune, căci de aceea ne-a înzestrat Dumnezeu cu ea. Sufletul omului are trei calități: rațiune, voință și sentiment. Prin sentiment îl iubim pe Dumnezeu, prin rațiune credem drept și supunem trupul sufletului, iar prin voință ne străduim să urmăm pururea pe Dumnezeu și poruncile Lui.

În locul gândurilor întinate de la diavol, să alegem gândurile cele bune, care ne vin de la Dumnezeu. În locul păcatelor care ne oferă o satisfacție vremelnică amăgitoare, dar în cele din urmă ne procură osânda, „pentru că păcatul odată săvârșit aduce moarte” (Iac. 1,15), să săvârșim faptele bune, pentru care primim ajutorul lui Dumnezeu și răsplata Lui, atât în viața aceasta, cât mai ales în veșnicie, „pentru că cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (I Cor. 2,9).

Păcatul clevetirii³⁴⁹

Unul dintre cele mai frecvente păcate ale omului este judecarea aproapelui. Despre acesta Sfântul Iacov spune: „Limba mic mădular este, dar cu mari lucruri se făleşte! Iată: puțin foc și câtă pădure aprinde! Foc este și limba; lume a fărădelegii! Limba își are locul ei între mădulele noastre, dar spurcă tot trupul și aruncă în foc drumul vieții, după ce a fost aprinsă de flăcările gheenei. Limba nimeni dintre oameni nu poate s-o domolească! Ea este un rău fără astâmpăr; ea este plină de venin aducător de moarte” (Iacov 3,5-8).

Adeseori este suficient să se întâlnească două persoane pentru a începe bârfa. Dacă se întâlnesc mai mulți, clevetirea și ponegrirea cuiva este subiectul preferat de discuție. Se trece de la judecarea unuia la criticarea altuia, ca și cum cei ce discută s-ar afla în piață, s-ar uita la marfa expusă și pentru a o cumpăra cât mai ieftin, speculează toate defectele reale sau imaginare ale mărfii respective, ignorând în totalitate calitățile ei. Unele carențe sunt mult exagerate, iar altele sunt pur și simplu născocite. În acele momente se uită că persoana respectivă are și ea calități. De fapt pentru clevetitori nici nu contează persoana ca atare, cu tot ce are ea bun, ci numai

³⁴⁹ Am tratat acest păcat întrucât din nefericire este foarte răspândit între creștini și în același timp este socotit de mulți drept un păcat foarte mărunț, pe când în realitate este foarte grav. Spre deosebire de alte păcate, care implică numai persoana noastră, acesta rănește și pe alții. Avva Dorotei spune referitor la acesta: „Și ceea ce este mai cumplit, este că prin clevetirea aproapelui nu ne oprim numai la vătămarea noastră, ci întâlnind pe un alt frate îi spunem îndată și acestuia: «S-a întâmplat aceasta și aceasta». Și îl vătămăm și pe acesta, aruncând în inima lui păcatul, făcând prin aceasta lucrul dracilor fără să ne pese, căci ne aflăm lucrând împreună cu dracii la pieirea noastră și a aproapelui” (Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introduceri și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Vol. IX, București, 1980, p. 544).

defectele ei. Dar cine i-a pus pe ei judecători? „Nu nouă ne este datoare cu ceva făptura lui Dumnezeu, ca să avem dreptul să o judecăm, ci lui Dumnezeu Îi este datoare, căci El a adus-o la existență și o susține”³⁵⁰. „Numai Dumnezeu are dreptul să judece, căci El dă oamenilor soarta veșnică. Cel ce judecă pe altul și-l vorbește de rău, își însușește un drept al lui Dumnezeu și puterea Lui, pe care de fapt nu le are. Se pretinde deci pe sine Dumnezeu, fără să poată fi de fapt. Vrea să ia locul lui Dumnezeu, fără să o poată face”³⁵¹.

„A judeca pe cineva înseamnă a trage, dintr-o greșală văzută la altul, concluzia că acela este întreg și totdeauna așa cum a fost în momentul în care l-am văzut săvârșind acea greșală. Este a condamna persoana însăși în general, ca neavând în ea nimic bun, nimic în stare să o mântuiască. Înseamnă a o declara vrednică de osândă veșnică și incapabilă să facă și ceva bun, ca pierdută definitiv. Dar aceasta vine din faptul că cel ce judecă astfel nu s-a apropiat niciodată de acea persoană cu inima, nu a văzut prin urmare în ea și ceva bun, și o luptă interioară cu păcatul ce l-a săvârșit, nu a făcut efortul de a trezi prin inima sa inima aceluia. Această judecată vine dintr-o lipsă de cunoaștere, de comunicare simțită cu persoana respectivă, pentru a o cunoaște cu adevărat și a o ajuta eventual să se îndrepte. Este în aceasta și o lipsă de iubire. Dar prin aceasta cel ce judecă se dovedește un om neîndurat, lipsit de interes și de iubire pentru omul respectiv. Și de aceea el însuși se va osândi mai cu dreptate decât cel pe care l-a osândit. Să lăsăm judecata lui Dumnezeu, care cunoaște real lăuntrul omului și știe de este și ceva bun în el, sau nu este nimic”³⁵². „Noi necunoscând întreg lăuntrul semenului, ci numai o faptă din afară, nu putem judeca persoana lui întreagă. Numai Dumnezeu o poate face, căci numai El cunoaște întreaga ființă a lui. De aceea, judecata lui Dumnezeu este mai

³⁵⁰ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 540, nota 1090.

³⁵¹ *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Editura Harisma, Vol. XII, București, 1991, p. 268, nota 550.

³⁵² *Filocalia...*, Vol. IX, p. 540, nota 1089.

blândă, pentru că cunoaște toată lupta dinlăuntru a omului și puținătatea puterilor omenești față de mărimea atotputerniciei Sale”³⁵³.

Dacă judecăm pe aproapele nostru, ne atragem judecata lui Dumnezeu. Dar oare nouă ne-ar conveni să judece Dumnezeu viața noastră așa cum facem noi cu aproapele nostru? Să se uite numai la defectele noastre, iar laturile pozitive să le ignore cu desăvârșire, ca și cum nu le-am avea? Sau ne-ar place să ne judece Dumnezeu cu răutate, așa cum facem noi cu semenii noștri? Tocmai pentru ca judecata lui Dumnezeu să fie dreaptă, Însuși Dumnezeu Tatăl nu judecă pe nimeni, ci „toată judecata a dat-o Fiului” (Ioan 5,22). „Tatăl a dat toată judecata Fiului, nu întrucât Fiul este Dumnezeu, ci întrucât s-a făcut om, iar Acesta va judeca pe toți comparând viețuirea Sa ca om cu a noastră”³⁵⁴. „Tot omul care judecă pe altcineva, se află ca un antihrist, de vreme ce i-a răpit Domnului Hristos stăpânirea ce i-a dat-o Dumnezeu Tatăl, făcându-se judecător în locul Lui”³⁵⁵. În acest sens avem o întâmplare în Pateric: „Un frate a căzut în desfrânare, iar un bătrân a zis: rău a făcut! După câteva zile fratele a răposat. Îngerul a venit cu sufletul fratelui la acel bătrân zicând: Iată, cel pe care l-ai judecat a răposat! Unde poruncești să-l așezăm, în împărăția lui Dumnezeu sau la chinuri? Și a petrecut bătrânul până la moarte rugând pe Dumnezeu să-i ierte acel păcat, plângând și ostenindu-se foarte mult”³⁵⁶.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Oamenii, lăsând grija de a-și plânge păcatele lor, au luat judecata de la Fiul și se judecă și se osândesc unii pe alții, de parcă nu ar fi păcat. Cerul s-a uimit de aceasta și pământul s-a cutremurat. Ei însă nu se rușinează, ca niște nesimțiți”³⁵⁷. „Cel ce iscodește păcatele altora sau judecă din bănuieli pe fratele său, încă nu a pus început pocăinței, nici cercetării și cunoașterii păcatelor sale, care sunt cu adevărat mai grele decât

³⁵³ **Ibidem**, p. 543, nota 1092.

³⁵⁴ **Filocalia...**, Vol. II, pp. 226-227.

³⁵⁵ **Patericul**, p. 394.

³⁵⁶ **Ibidem**.

³⁵⁷ **Filocalia...**, Vol. II, p. 113.

plumbul. De aceea ca un nebun și ca unul ce umblă în întuneric, lăsând păcatele sale, cugetă la ale altora, fie că există de fapt, fie că și le închipuie el din bănuială”³⁵⁸. Sfântul Ioan Gură de Aur constată: „Este cea mai mare ticăloșie să lași păcatele tale și să le iscodești pe ale altora”³⁵⁹. De fapt noi tocmai de aceea „ne iscodim păcatele unii altora, nu ca să le plângem, ci ca să le bârfim; nu ca să ne vindecăm, ci ca să ne rănim și mai mult și ca să ne acoperim păcatele noastre cu păcatele semenilor noștri”³⁶⁰. „Dacă mintea nu ar ieși din sine, lăsând ale sale și râzând de ale altora, nu ar ajunge să judece. Judecarea altora înseamnă de fapt o uitare de sine”³⁶¹. „Contabilii aspri și amănunțiți ai greșelilor aproapelui suferă de această patimă, pentru că nu și-au adus niciodată aminte în chip nemincinos și deplin de greșelile lor. Căci dacă ar privi cineva amănunțit la păcatele sale, înlăturând acoperământul iubirii de sine, n-ar mai purta grijă de nimic din cele ale vieții. Ar socoti că nu-i ajunge timpul nici măcar pentru a se plânge pe sine, chiar dacă ar trăi o sută de ani, chiar dacă ar vedea râul Iordanului plin întreg de lacrimile pornite din ochii săi”³⁶². „Cel care se cunoaște pe sine nu se uită la viața și faptele fraților”³⁶³.

Clevetitorii uită că și ei au păcate, uneori chiar mai mari decât ale celor pe care îi înfierează și îi pun la stâlpul infamiei. Am văzut de nenumărate ori bețivi care criticau cu vehemență pe vreun cunoscut de-al lor care s-a îmbătat o dată. Dacă le-ai fi spus că ei sunt bețivi, ar fi fost în stare să-ți dea în cap. La fel se întâmplă și cu alte păcate. Adică ceea ce pentru alții este rușinos, josnic și demn de blamat, dacă ni se întâmplă nouă, ni se pare un fapt normal, sau în cel mai rău caz o scădere de moment, care trebuie trecută cu vederea.

³⁵⁸ **Ibidem**, pp. 113-114.

³⁵⁹ **Sfântul Ioan Gură de Aur; Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție***, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1998, p. 149.

³⁶⁰ **Ibidem**, p. 220.

³⁶¹ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 202, nota 406.

³⁶² **Ibidem**, p. 202.

³⁶³ **Ioan Moshu, *Limonariu sau livada duhovnicească***, Alba Iulia, 1991, p.

Astfel măsurăm cu altă măsură pentru alții decât pentru noi. Sfântul Ioan Scărarul spune în acest sens: „Am văzut pe unii care săvârșeau tot felul de păcate mari pe ascuns și neștiuți de lume și, cu presupusa lor curăție, osândeau aspru pe cei ce săvârșeau la arătare unele greșeli mici”³⁶⁴. Mântuitorul ne atrage atenția: „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: Lasă să scot paiul din ochiul tău și iată bârna este în ochiul tău? Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău” (Mat. 7,3-5).

Păcatul judecării aproapelui izvorăște din mândrie, pentru că cei ce critică și ponegresc fără jenă pe cineva îl disprețuiesc, în timp ce pe ei se considerăm mai buni. Clevetirea „este o urmare a urii și a ținării de minte a răului”³⁶⁵, pentru că cei ce „bârfesc și ponegresc cu plăcere și ușurință învățăturile, faptele sau împlinirile aproapelui, se scufundă în chip jalnic în duhul urii”³⁶⁶, „iar ura față de aproapele este moartea sufletului”³⁶⁷.

Foarte multă lume consideră judecarea aproapelui drept un păcat mic. Sfinții Părinți însă consideră grăirea de rău mai grea decât desfrânarea³⁶⁸. Sfântul Isaac Sirul ne atrage atenția: „Atunci când îți deschizi gura și grăiești de rău pe cineva, socotește-te mort în fața lui Dumnezeu și toate faptele tale zadarnice, chiar de ți s-ar părea că pe bună dreptate și spre zidire te-a îndemnat gândul tău să grăiești. Căci ce nevoie are cineva să-și surpe casa sa, pentru a o repara pe a altuia?”³⁶⁹. „Când grăiești de rău pe cineva, ai murit în fața lui Dumnezeu, căci rupând comuniunea de dragoste cu fratele tău, te-ai făcut incapabil și de comuniunea cu Dumnezeu și te-ai închis față de

³⁶⁴ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 203.

³⁶⁵ **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, p. 114.

³⁶⁶ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 203.

³⁶⁷ *Filocalia...*, Vol. IV, p. 36.

³⁶⁸ *Patericul*, p. 156.

³⁶⁹ *Filocalia...*, Vol. X, p. 302.

izvorul vieții ce-ți vine prin această comuniune, sau care se află în comuniunea însăși”³⁷⁰. „Bârfirea este moartea sufletului”³⁷¹.

Dacă stăm să cugetăm drept, ce folos avem noi din judecarea aproapelui? Sau ce folos are cel judecat de noi? Nimeni nu are de câștigat. Singurul biruitor este vrăjmașul, care își bate pur și simplu joc de noi, iar noi intrăm fără împotrivire în cursa lui. Nu numai că nu câștigăm nimic, ci din contră, săvârșim un păcat foarte grav. Mântuitorul a spus: „Pentru orice vorbă deșartă pe care o vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății” (Matei 12,36), drept aceea „nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați, și cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura” (Mat. 7,1-2). „Dracii ne îndeamnă să păcătuim, iar dacă nu ascultăm, ne îmbie să judecăm pe cei ce păcătuiesc”³⁷², iar în acest fel păcătuim. Sfinții Părinți ne povățuiesc: „Nu judeca pe cel desfrânat dacă tu ești curat, pentru că și tu calci legea, căci Cel ce a zis să nu desfrânezi, a zis și să nu judeci!”³⁷³. „Prin judecarea celorlalți, diavolul ne aruncă departe de Dumnezeu și pierdem, astfel, plata pentru virtuțile pe care, poate le avem”³⁷⁴. „Nimic nu aduce mai multă tulburare decât vorba multă și nimic nu este mai rău decât vorba neînfrânată, care poate să strice starea sufletului. Căci cele ce le zidim în fiecare zi, ea le surpă și cele ce le adunăm cu osteneală, sufletul le risipește prin mâncărimea de limbă. Ce este mai rău decât ea? Este un rău fără frâu”³⁷⁵. „Dacă făcându-ți slujirea ta, critici pe altul care nu și-o face, osteneala ți s-a făcut zadarnică. Slujind lui Dumnezeu, dar neîubind pe aproapele, nu-ți este primită slujirea de

³⁷⁰ **Ibidem**, p. 302, nota 346.

³⁷¹ **Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii**, Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, Vol. XI, Huși, 1990, p. 614.

³⁷² **Filocalia...**, Vol. IX, p. 202.

³⁷³ **Patericul**, p. 396.

³⁷⁴ **Hristodoulos Paraskevaidis**, *Războiul împotriva Satanei*, Editura Anastasia, 1998, p. 94.

³⁷⁵ **Filocalia...**, Vol. IV, p. 118.

Dumnezeu. Este mai mare iubirea aproapelui decât slujirea care pretinde că este adusă lui Dumnezeu”³⁷⁶. Fariseul din pilda „Vameşului şi a fariseului” rostită de Mântuitorul nu a minţit înaintea lui Dumnezeu când a spus că posteşte de două ori pe săptămână, dă zeciuială din toate câte câştigă, nu este nedrept, adulter, răpitor, şi celelalte, dar îl dispreţuia pe vameş, despre care i-a spus lui Dumnezeu: „Îţi mulţumesc că nu sunt ca acest vameş” (Luca 18,11), iar din pricina mândriei a pierdut tot ce avea. Vameşul era păcătos, este drept, dar fariseul nu era pus să-l judece. Sfântul Ioan Scărarul ne atrage atenţia: „Precum mândria poate pierde pe cel ce o are chiar fără altă patimă, tot aşa şi judecarea altora, chiar de se află singură în noi, poate să ne piardă cu desăvârşire, după cum fariseul din Evanghelie a fost judecat numai din aceasta (Luca 18,14)”³⁷⁷. Din pilda „Vameşului şi a fariseului” desprindem un aspect foarte important: nu numai clevetirea este păcat, ci şi judecarea aproapelui în inima noastră. Dumnezeu este Cel care va judeca pe fiecare dintre noi şi va răsplăti fiecăruia cu dreptate.

„Cel ce spune păcatul fratelui pentru a-l batjocori sau a-l bârfi nu va scăpa de părăsirea lui Dumnezeu, ci va cădea sigur fie în aceeaşi greşeală fie în alta, şi va suferi ruşine, muştrat fiind şi batjocorit de alţii”³⁷⁸. Astfel niciodată să nu judecăm vreun păcătos, oricât de mare ar fi, pentru că mâine putem fi noi în locul lui, „căci în cele ce-l bârfim pe aproapele, în acelea vom cădea”³⁷⁹. Dumnezeu îngăduie ispita, iar cel care râde astăzi de un păcătos şi îl batjocoreşte, mâine poate cădea el în păcat. I-ar conveni acum să-l judece ceilalţi şi să râdă de el? Cu siguranţă, nu.

Judecarea aproapelui duce la pierderea harului lui Dumnezeu. Avva Ioan Savaitul povesteşte: „Şezând odată în pustie, a venit la mine un frate dintr-o mănăstire ca să mă viziteze.

³⁷⁶ *Filocalia...*, Vol. XII, p. 85, nota 127.

³⁷⁷ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 203.

³⁷⁸ *Filocalia...*, Vol. II, p. 118.

³⁷⁹ **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica şi Mistica...*, Vol. I, p. 153.

L-am întrebat cum o duc părinții, iar el mi-a zis: cu rugăciunile tale, bine. L-am întrebat de un frate care avea faimă proastă. Fratele mi-a zis: crede-mă, părinte, că nu a scăpat de acea faimă. Auzind aceasta, am zis: uf. Cum am zis aceasta, am căzut într-un somn și m-am văzut înaintea Golgotei, unde Domnul era răstignit între doi tâlhari. Am vrut să mă apropiu de El și să mă închin Lui. Când m-a văzut Domnul însă, a poruncit îngerilor care erau de față: aruncați-l afară, căci pentru mine este antihrist, căci înainte să judec Eu, el l-a judecat pe fratele lui. Auzind aceasta am plecat imediat, dar mantia pe care o purtam mi s-a prins de poartă și am lăsat-o acolo. Îndată m-am trezit și am înțeles că mantia era purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de mine, pe care eu o pierdusem. Din ziua aceea am petrecut șapte ani în pustie fără să dorm, fără să intru sub acoperiș și fără să întâlnesc vreun om, până ce am văzut iarăși pe Domnul, Care a poruncit să mi se dea mantia înapoi”³⁸⁰.

Așa cum cei ce îi judecă pe alții își agonisesc osândă, cei care își văd numai propriile păcate, fără a se interesa de păcatele celorlalți, sunt apreciați de Dumnezeu. În acest sens există o întâmplare în Pateric: „Într-o mănăstire era pe moarte un călugăr care fusese mai puțin osârduitor în cele duhovnicești. Un monah bătrân care era la căpătâiul lui, i-a zis: frate, noi știm că nu ai fost prea nevoitor în viață, cum dar ești așa liniștit în ceasul morții? Fratele i-a răspuns: adevăr ai spus, părinte, dar de când m-am făcut monah, nu mă știu să fi judecat pe cineva, ori Dumnezeu a zis: nu judecați și nu veți fi judecați. Bătrânul i-a zis: pace ție, fiule! Fratele a murit și s-a mântuit fără osteneală”³⁸¹.

Prin faptul că îl judecăm pe aproapele nostru nu îl ajutăm cu nimic. Din contră, dacă el aude la un moment dat ce am vorbit despre el, ne putem face un dușman. Ce putem face pentru un păcătos, este să-l sfătuim să se îndepărteze de păcat și să ne rugăm pentru el. Sfinții Părinți ne îndeamnă: „De vei vedea cu ochii tăi pe un frate păcătuind, să nu-l osândești, ci roagă-te lui Dumnezeu

³⁸⁰ *Patericul Sinaitic*, Editura DEISIS, Sibiu, 1995, pp. 129-130.

³⁸¹ *Ibidem*, p. 279.

pentru el, zicând: Doamne, păzește pe fratele meu și pe mine de acest păcat! Și zi: Blestemat să fii tu, diavole, că al tău este lucrul acesta, căci fratele meu nu ar fi făcut aceasta, de nu l-ai fi înșelat tu! Întărește-ți inima și păzește-te să nu-l osândești, ca să nu se depărteze de la tine Duhul Sfânt”³⁸². Sfinții Varsanufie și Ioan ne învață: „Trebuie să socotiți păcatul aproapelui ca al vostru și să urâți pe diavolul care l-a amăgit. Căci precum dacă cineva este împins într-o capcană, îl ocărăm pe cel ce l-a împins, așa și aici”³⁸³. Autentica atitudine creștină în ceea ce privește păcatul aproapelui o avem în exemplul unui om cu viață sfântă, care a văzut pe cineva păcătuiind și lăcrimând cu amar, și-a zis: „Fratele acesta a greșit astăzi, iar eu voi păcătui mâine. El se va pocăi negreșit, iar eu nu mă voi pocăi”³⁸⁴. Avva Pimen ne spune: „Dacă noi acoperim greșelile fratelui nostru și Dumnezeu acoperă greșelile noastre; iar dacă noi arătăm greșelile fratelui și Dumnezeu le descoperă pe ale noastre”³⁸⁵.

Pocăința șterge păcatele, de aceea a spus Mântuitorul că „în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepti, care n-au nevoie de pocăință” (Luca 15,7). „Noi nu știm dacă fratele care a păcătuیت s-a pocăit și a bineplăcut lui Dumnezeu prin smerenie și mărturisire”³⁸⁶, pentru că „unii au făcut greșeli mari la arătare, dar lucruri și mai mari în ascuns”³⁸⁷. Sfântul Ioan Scărarul spune: „Am văzut un om păcătuiind pe față și pocăindu-se în ascuns și am aflat pe urmă că pe cel ce eu îl osândeam, Dumnezeu îl socotea neprihănit, pentru că îmblânzise cu adevărat pe Stăpânul prin întoarcerea sa”³⁸⁸. Iar avva Dorotei ne atrage atenția: „Tu cunoști acest păcat, iar Dumnezeu îl miluiește. Tu îl osândești și îți pierzi

³⁸² *Patericul*, p. 287.

³⁸³ *Filocalia...*, Vol. XI, pp. 438-439.

³⁸⁴ *Patericul*, p. 393.

³⁸⁵ *Ibidem*, p. 188.

³⁸⁶ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 439.

³⁸⁷ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 202.

³⁸⁸ *Ibidem*, p. 201.

sufletul. De unde știi și câte lacrimi a vărsat el înaintea lui Dumnezeu pentru păcatul lui? Tu știi păcatul lui, dar nu ști pocăința lui”³⁸⁹.

Să nu uităm că toți oamenii, inclusiv cei păcătoși, sunt după chipul lui Dumnezeu. O monedă de aur, oricât ar fi de murdară, după ce este curățită și lustruită își recapătă luciul de la început și strălucește minunat în razele soarelui, fără a se mai vedea murdăria și petele de odinioară.

Maria Magdalena a fost o mare curtezană. La ea intrau șapte bărbați într-o noapte pentru a-i satisface poftele păcătoase. Când a întâlnit-o, Mântuitorul a scos din ea nu unul, ci șapte demoni (Marcu 16,9). După această întâlnire ea s-a pocăit și nu a mai repetat păcatele. I-a părut tare rău de păcatele ei și prin pocăință sinceră a ajuns dintr-o păcătoasă o mare sfântă. După învierea Sa din morți, Mântuitorul Hristos nu s-a arătat întâi Maicii Sale Preacurate, nici Sfântului Apostol Ioan, ucenicul pe care îl iubea mai mult, ci prima dată s-a arătat Mariei Magdalena. Cea care iubise păcatul s-a transformat și iubirea ei pătimasă s-a îndreptat spre Dumnezeu, spre viețuirea în sfințenie.

Mâna dreaptă a Sfintei Maria Magdalena se găsește la mănăstirea Simonopetra din Sfântul Munte Atos și este caldă. După aproape 2000 de ani de la moartea Sfintei, mâna ei păstrează temperatura corpului uman în viață.

Cu siguranță Maria Magdalena a fost judecată în timp ce era o păcătoasă, pentru că Însuși Mântuitorul a fost judecat că mănâncă cu vameșii și cu păcătoșii (Marcu 2,16). Ce ar putea spune însă acum cei ce o ponegreau pe Maria? S-ar minuna, așa cum ne minunăm și noi și le-ar părea rău pentru ceea ce au spus rău despre ea, căci „schimbarea celor huliți se prefacă în rușine pentru cei care hulesc”³⁹⁰.

Teodor al Edesei ne îndeamnă: „Ferește-te de a vătăma pe aproapele cu limbă vicleană, ca să nu fii vătămat de ucigașul”³⁹¹, pentru că „sufletul bârfitor are în loc de lumină spini: căci se vatămă

³⁸⁹ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 543.

³⁹⁰ *Filocalia...*, Vol. I, p.202.

³⁹¹ *Filocalia...*, Vol. IV, p. 245.

pe sine, pe ascultător și uneori și pe cel grăit de rău”³⁹². „Nu-i socoti binevoitori pe cei ce-ți aduc vorbe care produc în tine supărare și ură împotriva fratelui, chiar dacă s-ar părea că spun adevărul. Ci întoarce-te de la unii ca aceștia, ca de la niște șerpi care omoară, ca lor să le retezi vorbirea de rău, iar sufletul tău să-l izbăvești de răutate”³⁹³. „De îți va grăi cineva de rău pe fratele său, să nu adaugi cuvânt la clewetirea lui, ci ori taci, ori zi așa: Eu însumi, frate, sunt foarte păcătos și osândit, așa încât nu îndrăznesc și nici nu pot să osândesc pe alții; și așa vei mântui și sufletul aceluia și pe tine de osândire”³⁹⁴. Să luăm deci aminte și să nu judecăm pe nimeni, ca să ne fie și nouă mai ușor la judecata lui Dumnezeu, pentru că Domnul își ține promisiunea pe care a făcut-o când a spus: „Nu judecați și nu veți fi judecați; nu osândiți și nu veți fi osândiți” (Luca 6,37).

Pe cei care sunt vorbiți de rău, Sfinții Părinți îi îndeamnă: „Dacă vreun frate, ispitit fiind de diavol, stăruie în a te vorbi de rău, nu te lăsa scos din starea dragostei, ci rabdă, căci același diavol caută să-ți tulbure cugetul. Dacă, ocărât fiind, vei binecuvânta și te vei purta cu bunăvoință, nu vei cădea din dragoste, căci aceasta este calea înțelepciunii după Hristos și cel ce nu merge pe ea, nu va locui împreună cu El”³⁹⁵. Chiar „dacă cel ce te-a vorbit de rău va veni la tine, să nu îl vădești, ci veselește-te împreună cu el și fii cu fața veselă către el, ca să ai îndrăzneală către Dumnezeu în rugăciunea ta”³⁹⁶, pentru că în acest fel îți mântuiești sufletul și izbăvești și pe fratele tău de acest păcat, pentru că văzând el purtarea ta, se va rușina, iar diavolul clewetirii va fugi de la el.

³⁹² **Ibidem**, p. 36.

³⁹³ **Filocalia...**, Vol. II, p. 129.

³⁹⁴ **Patericul**, p. 287.

³⁹⁵ **Filocalia...**, Vol. II, p. 129.

³⁹⁶ **Patericul**, p. 276.

Despre rugăciuni

Rugăciunea este adresată lui Dumnezeu, care este Sfânta Treime, de aceea orice rugăciune începe cu cuvintele: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”.

La încheierea rugăciunii spunem: „Slavă (sau mărire) Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”, pentru că rugăciunea noastră a fost înălțată spre slava lui Dumnezeu.

Când cerem binecuvântare de la preot după rugăciune (fie la masă, fie în altă împrejurare), spunem: „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin. Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește, întru numele Domnului, Prea Cucernice Părinte, binecuvintează”, pentru că preotul binecuvintează în numele lui Dumnezeu.

Rugăciunea înainte de micul dejun: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău”.

Binecuvântarea preotului: „Hristoase Dumnezeule, binecuvintează mâncarea și băutura robilor Tăi, că Sfânt ești, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Rugăciunea după micul dejun: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și preanevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea întru adevăr Născătoare de Dumnezeu, te mărim”.

Binecuvântarea preotului: „Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce ne miluiește și ne hrănește pe noi din darurile Sale cele

bogate, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Rugăciunea înaintea mesei de prânz: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău”.

Binecuvântarea preotului: „Hristoase Dumnezeule, binecuvintează mâncarea și băutura robilor Tăi, că Sfânt ești, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Rugăciunea după masa de prânz: „Mulțumim Ție, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, că ne-ai săturat pe noi din bunătățile Tale cele pământești; nu ne lăsa pe noi lipsiți nici de cereasca Ta împărăție, ci precum în mijlocul ucenicilor Tăi ai venit, Mântuitorule, pace dăruindu-le lor, tot așa vino și la noi și ne mântuiește”.

Binecuvântarea preotului: „Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce ne miluiește și ne hrănește pe noi din darurile Sale cele bogate, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Rugăciunea înainte de cină: „Mânca-vor săracii și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul, iar inimile celor ce-L caută pe Dânsul, vii vor fi în veacul veacului”.

Binecuvântarea preotului: „Hristoase Dumnezeule, binecuvintează mâncarea și băutura robilor Tăi, că Sfânt ești, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Rugăciunea după cină: „Veselitu-ne-ai pe noi, Doamne, întru făpturile Tale și întru roada lucrurilor mâinilor Tale ne-am bucurat. Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne; dat-ai veselie în inimile noastre din rodul grâului, al vinului și al untdelemnului, care s-au înmulțit. Acum cu pace ne vom culca și vom adormi, că Tu, Doamne, în deosebi întru nădejde ne-ai așezat pe noi”.

Binecuvântarea preotului: „Cu noi este Dumnezeu, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Predica se începe întotdeauna cu formula: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, fără să se spună Amin, care desemnează un final, ori noi suntem la începutul predicii. Preotul în predică nu trebuie să se predice pe el, adică să arate cât de pregătit este, câte cărți a citit, câtă filosofie cunoaște, ci trebuie să expună învățătura Bisericii, care este mântuitoare, de aceea se și începe predica cu: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, pentru a arăta că preotul vorbește în numele lui Dumnezeu. Dacă însă el spune: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin”, arată că nu mai predică în numele lui Dumnezeu, ci în numele lui propriu, de vreme ce a spus Amin, deci a încheiat cu Dumnezeu.

La încheierea predicii se spune: „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Amin”, pentru a se arăta că această cuvântare a fost spre slava lui Dumnezeu, iar prin „Amin” se arată că predica s-a încheiat.

Revelația dumnezeiască

Sintagma „crede și nu cerceta”, pe care unii oameni moderni o atribuie Bisericii, este neadevărată. Sfânta Scriptură nu afirmă nicăieri așa ceva, ci contrariul: „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide, că oricine cere ia, cel care caută, află, și celui care bate i se va deschide” (Mat. 7,7-8), iar Sfinții Părinți spuneau: „Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească”. În plus adevărul absolut îl găsim numai în Biserică, trupul tainic al lui Hristos, care a mărturisit despre Sine: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14,6). Dumnezeu nu vrea să ascundă acest adevăr de nimeni, ci „El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2,4), de aceea Mântuitorul și-a trimis apostolii la propovăduire în lumea întreagă, zicând: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28,19-20).

Creștinismul nu este o religie a unui grup restrâns de inițiați, ci toate neamurile lumii sunt chemate să îl îmbrățișeze, așa cum le-a zis Mântuitorul apostolilor când i-a trimis la propovăduire. Chiar dacă în Biserică există anumite taine, acestea dovedesc limitarea rațiunii noastre, incapacitatea ei de a le pătrunde și explica. În pofida acestora însă, noi cunoaștem tot ceea ce ne este necesar pentru mântuire, iar Însuși Dumnezeu este Cel care ne-a descoperit acestea.

Vom porni de la o premisă care este foarte importantă. Omul nu s-a aflat întotdeauna în situația de astăzi. Prin păcatul strămoșesc el a suferit o cădere din înțelepciune. După creare, omul percepea cu totul altfel lumea decât o sesizează astăzi. Dumnezeu a creat totul ca un mijloc de revelare a Lui. Omul comunica direct cu Dumnezeu și descoperea în fiecare creatură amprenta Creatorului. Totul ducea către Dumnezeu. Lumea era

transparentă sau diafană, pentru a se vedea în ea rațiunile existenței așezate de Dumnezeu. Materia nu era opacă, nu era o piedică între om și Dumnezeu, ci era un mediu de manifestare a spiritului și de revelare a prezenței lui Dumnezeu. De aceea după creație, cartea Facerii ne spune că „a privit Dumnezeu toate câte a făcut și erau bune foarte” (Fac. 1,31).

Sfinții Părinți spun că materia a devenit opacă în momentul în care Cain l-a omorât pe Abel și l-a îngropat. Orbit de invidie, Cain a săvârșit primul omor de pe pământ și țărâna din transparentă s-a întunecat, pentru a ascunde înfiorătorul fratricid, trupul ucis al lui Abel.

Alta era revelația lui Dumnezeu în rai și alta pe pământ. Nu din cauză că Dumnezeu s-a schimbat, ci pentru că omul căzut nu mai are aceeași capacitate de percepție ca în rai. Noi suportăm acum consecințele căderii și cunoaștem realitatea omului căzut în păcat, supus acestuia și robit materiei. De aceea vom vorbi despre descoperirea lui Dumnezeu făcută omului după căderea lui Adam.

În primul rând omul căzut nu mai sesizează prezența permanentă a lui Dumnezeu, deși noi „în El trăim și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28) și de aceea este nevoie ca Dumnezeu să se reveleze sau să se descopere prin acte exterioare nouă, pentru a ne conștientiza de prezența Lui, de voia Lui și de menirea noastră.

Atât de mult s-a întunecat rațiunea unor oameni, încât nu îl mai sesizează deloc pe Dumnezeu. Aceștia sunt atei, care spun că Dumnezeu nu există. Ei sunt asemenea unor orbi care nu văd soarele și cu toate că se încălzesc la razele lui și mănâncă roadele coapte de el, spun că soarele nu există.

Chiar dacă prezența lui Dumnezeu nu o simt mulți, glasul Lui există în fiecare dintre noi printr-o realitate de netăgăduit, care este conștiința. Când păcătuim, deci ne îndepărtăm conștient de Dumnezeu, semnalul de alarmă se declanșează și conștiința ne mustră. Numai la două categorii de oameni conștiința a amuțit: la sfinți, care nu păcătuiesc și nu au de ce să fie muștrați de conștiință, și la marii păcătoși, în care chipul lui Dumnezeu s-a întunecat mult de tot și conștiința a adormit.

Pe lângă glasul Său din noi, Dumnezeu se face cunoscut prin două moduri: în revelația naturală și supranaturală. Descoperirea naturală ni se face prin creație, prin tot ceea ce există, pentru că „cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria” (Ps.18,1). Când privim la tot ceea ce ne înconjoară și la noi înșine, la măreția și frumusețea universului, la succesiunea anotimpurilor, la armonia universală, nu se poate să nu sesizăm că toate au la origine un Creator atotînțelept și atotputernic, care nu numai că le-a creat, dar le și menține în existență. Nu se poate ca întreg cosmosul să fie doar un joc al hazardului, o multitudine de coincidențe fericite. Așa ceva este cu neputință.

Dar pe lângă această revelație indirectă, în care Dumnezeu se descoperă ca un arhitect în opera sa, există și o revelație supranaturală. Revelația dumnezeiască este acțiunea prin care Dumnezeu se descoperă pe Sine și voia Sa, împărtășind omului tot ceea ce-i este necesar pentru mântuire. Revelația este deci absolut necesară pentru mântuire.

Un Sfânt Părinte a afirmat: „Poruncile Tale, Doamne, sunt lumină pe pământ”. În dorul către Dumnezeu, omului căzut îi era imposibil să găsească în bezna păcatului și a idolatriei drumul către Dumnezeu. În această situație, voia lui Dumnezeu exprimată în porunci și descoperită omului a fost asemenea unui far călăuzitor, care i-a oferit jaloanele mântuirii.

În Vechiul Testament Dumnezeu s-a descoperit proorocilor, care au vestit celorlalți oameni voia lui Dumnezeu. Dintre prooroci s-a remarcat Moise, care a primit legea Vechiului Testament. Revelația veterotestamentară s-a limitat la poporul ales și ea avea ca obiectiv principal pregătirea acestui popor în vederea nașterii din sânul lui a Mântuitorului lumii.

Unii oameni au impresia că dacă se roagă câteva minute pe zi, nu mai au altceva de făcut și îl pot vedea pe Dumnezeu. Nu oricine însă este capabil să vadă pe Dumnezeu. După ce nu mai săvârșești păcatul și în locul lui cultivi virtutea, iar când te așezi la rugăciune îți golești mintea de toate grijile lumești, de tot ceea ce te înconjoară, încât nu mai există nimic care să se interpună între

Dumnezeu și tine, atunci începi să te rogi fierbinte și cu totul neîmprăștiat și devii un vas ales, în care poate coborî Dumnezeu. În astfel de momente apare inspirația divină, în care Dumnezeu îți descoperă voia Sa, pe care o faci apoi cunoscută oamenilor. În Sfânta Scriptură avem un exemplu de rugăciune curată. Sfântul Pavel s-a rugat atât de fierbinte lui Dumnezeu, încât „a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască” (II Cor. 12,4). În urma acestei experiențe tulburătoare, Apostolul neamurilor mărturisește că nu știe dacă era în trup sau în afară de trup (II Cor. 12,2). Extazul l-a făcut să nu mai conștientizeze nimic în afară de Dumnezeu, de aceea nici nu știe dacă a fost răpit cu trupul sau nu, la cer.

În ceea ce privește descoperirea unor taine ale lui Dumnezeu către om, Sfântul Petru spune: „Niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfânt” (II Petru 1,21). Constatăm aici două lucruri:

1. Întotdeauna inițiativa în ceea ce privește inspirația aparține lui Dumnezeu și nu omului.

2. Inspirația dumnezeiască are loc numai asupra „oamenilor sfinți”, nu asupra oricui.

Pe lângă revelația din Vechiul Testament, în care Dumnezeu și-a descoperit prin profeți voia Sa poporului ales, noi avem în Iisus Hristos revelația deplină și universală, prin care Dumnezeu îi descoperă omului nu numai voia Lui, prin legea Noului Testament, ci se revelează pe Sine Însuși. Domnul Hristos L-a descoperit pe Dumnezeu atât cât îl poate omul cunoaște, dar El a venit și ca Mântuitor al lumii, pentru că „întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi” (Fapte 4,12). Prin legea Noului Testament Mântuitorul ne-a descoperit tot ceea ce trebuie să facem pentru a ne mântui, iar învățătura Lui are valoare universală, ea fiind pentru toate neamurile pământului.

Locul în care ne lucrăm mântuirea este Biserica și revelația este păstrată aici cu sfințenie. Între revelație și Biserică există o

legătură indisolubilă, căci în revelație Dumnezeu este cel care se descoperă, iar Biserica este trupul tainic al lui Hristos, pentru că Dumnezeu Tatăl „L-a dat pe El cap Bisericii” (Efes. 1,22) și veghează ca revelația să fie păstrată aici nealterată. Biserica însă nu este numai păstrătoarea revelației, ci ea explică, prin preoții ei, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție credincioșilor, pentru ca aceștia să pășească treaptă cu treaptă pe calea desăvârșirii și să înainteze spre unirea cu Dumnezeu.

În lume există și alte religii. Acestea însă nu oferă garanția mântuirii. Ele păstrează urme ale revelației primordiale făcute de Dumnezeu lui Adam și Evei în rai, dar revelație supranaturală există numai în Vechiul și Noul Testament, iar mântuire numai în Biserică, trupul lui Hristos. Astfel, pe Dumnezeu îl cunoaștem prin revelația naturală, anume prin tot ceea ce mâna Lui a creat și prin revelația supranaturală, adică prin descoperirea făcută proorocilor, sfinților și în mod desăvârșit prin Iisus Hristos. Prin revelație am aflat tot ce trebuie să împlinim pentru a ne mântui. Să și facem ceea ce știm și atunci cu siguranță ne vom găti loc în rai.

Sfintele Taine

„Sfintele taine sunt acele lucrări sfinte instituite de Hristos Însuși, prin care într-o formă văzută se împărtășește pritorului, în Biserică, harul dumnezeiesc nevăzut, absolut necesar pentru mântuire”³⁹⁷.

Săvârșitor al sfintelor taine este Mântuitorul Hristos. Episcopii și preoții sunt doar instrumentele prin care lucrează Hristos, sunt organele văzute, iconomii tainelor. Astfel Sfântul Apostol Pavel spune: „Așa să ne socotească pe noi oamenii: ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4,1).

De vreme ce Domnul Hristos este săvârșitorul tainelor, acestea sunt valide indiferent de vrednicia sau nevrednicia preotului. Lumea caută preoți vrednici, aleargă la marii duhovnici și este bun acest lucru, dar tainele săvârșite de orice preot sunt valabile. Chiar dacă un preot este păcătos, el va plăti pentru păcatele sale, dar tainele făcute de el sunt valide, pentru că „Hristos Însuși își împlinește de fiecare dată făgăduința dată la instituirea tainelor, că la săvârșirea lor va coborî în cei ce le primesc. Desigur, este de dorit ca preotul să manifeste o vrednicie personală în slujirea lui preoțească, dar dacă această vrednicie lipsește, absența ei este suplinită de credința și vrednicia Bisericii”³⁹⁸, pentru că „harul primit de preot prin hirotonie a devenit bunul comun al întregii Biserici”³⁹⁹. Preotul este purtător de har dumnezeiesc. El este asemenea unui conductor, care chiar uzat fiind și ruginit, tot transmite curentul electric care circulă prin el.

Cu toate că sfintele taine săvârșite de un preot întinat de păcate sunt valide, nevrednicia slujitorului afectează rodirea harului primit prin sfintele taine.

³⁹⁷ *Îndrumări Misionare...*, p. 508.

³⁹⁸ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 30.

³⁹⁹ **Preot Dr. Vasile Răducă**, *Op. Cit.*, p. 314.

1. Taina Sfântului Botez

„Botezul este sfânta taină săvârșită prin întreita afundare în apă, în numele Sfintei Treimi, prin care cel ce se botează se curățește de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute până la botez, se naște la viața cea nouă, spirituală, în Hristos și devine membru al Bisericii”⁴⁰⁰.

Mântuitorul a instituit această sfântă taină când le-a spus apostolilor: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28,19-20).

Botezul este absolut necesar pentru mântuire. În convorbirea avută cu Nicodim, Domnul Hristos i-a spus: „Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Când și-a trimis apostolii la propovăduire, Mântuitorul le-a zis: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu 16,15-16). Necesitatea botezului pentru mântuire o vedem și la pogorârea Sfântului Duh, când cei prezenți în Ierusalim au întrebat ce să facă pentru a se mântui, iar Sfântul Petru le-a spus: „Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt” (Fapte 2,38). Biserica este trupul tainic al lui Hristos, iar prin botez devenim mădulare ale trupului lui Hristos și numai așa înaintăm spre mântuire, pentru că Domnul a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” (Ioan 14,6).

Săvârșitorul acestei taine este episcopul sau preotul. Dacă un copil nebotezat se găsește în pericol de moarte și nu există în apropiere nici un preot, acel copil poate fi botezat de orice creștin ortodox, cu condiția să rostească corect formula botezului: „Se botează robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui. Amin și al Fiului. Amin și al Sfântului Duh. Amin; acum și pururea și în vecii vecilor.

⁴⁰⁰ *Îndrumări Misionare...*, p. 513.

Amin”⁴⁰¹ și să săvârșească întreita afundare (în cazuri excepționale botezul poate fi săvârșit și prin turnare). „În lipsa preotului, botezul poate fi săvârșit și de orice laic, membru al Bisericii, ca reprezentant general al ei, sau ca membru al preoției universale”⁴⁰², după cum a spus Sfântul Petru tuturor creștinilor: „voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată” (I Petru 2,9). Dacă moare, copilul merge în rai. Dacă trăiește „după acest botez, trebuie să fie adus la preot ca să plinească toată slujba botezului după cuviință și ungerea cu sfântul mir”⁴⁰³ (formula botezului însă și întreita afundare în apă nu se mai repetă, pentru că acel copil este deja botezat).

„Prin apa botezului se sfințește trupul omului, iar prin Duhul Sfânt se sfințește sufletul celui care se botează”⁴⁰⁴, după cum a zis Sfântul Ioan Botezătorul: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, iar Cel ce vine după mine, vă va boteza cu Duh Sfânt” (Mat. 3,11). „Botezul este moartea împreună cu Hristos și învierea împreună cu El”⁴⁰⁵. „Prin afundarea în apă în numele Sfintei Treimi se produce moartea omului vechi și renașterea lui la viața adevărată a lui Hristos și se imprimă chipul lui Hristos în el”⁴⁰⁶. „Moartea noastră în botez înseamnă predare deplină a noastră lui Dumnezeu, ca să nu mai trăim nouă, ci exclusiv lui Dumnezeu”⁴⁰⁷. Sfântul Pavel spune: „Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat? Au nu știți că toți câți

⁴⁰¹ **Molitifelnic**, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 32.

⁴⁰² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 59.

⁴⁰³ **Molitifelnic...**, p. 41.

⁴⁰⁴ **Diacon Dr. Ioan Caraza**, *Sfântul Ioan Botezătorul – Înaintemergătorul Domnului. Botezul cu Duh Sfânt în Hristos*, Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, 2000, p. 148.

⁴⁰⁵ **P. S. Dr. Laurențiu Streza**, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile Răsăritene*, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 99.

⁴⁰⁶ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 39.

⁴⁰⁷ **Ibidem**, p. 41.

în Hristos Iisus ne-am botezat, într-o moarte Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi într-o înnoirea vieții; căci Cel care a murit a fost curățit de păcat. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El, căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu” (Rom. 6,2-4; 7-10). Iar în altă parte apostolul neamurilor mărturisește: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine” (Gal. 2,20).

În taina sfântului botez pe de o parte am murit omului vechi, iar pe de alta renaștem la viața nouă în Hristos, căci așa cum spune Sfântul Pavel: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat” (Gal. 3,27), „fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit” (Col. 3,9-10). Botezul ne naște la o viață duhovnicească dinamică, pentru că „stăpânirea păcatului sau cugetul trupesc este omorât pe de o parte de harul sfântului botez, iar pe de alta este înjunghiat de ascultarea lucrătoare a poruncilor dumnezeiești cu sabia Duhului (adică cuvântul cunoștinței dumnezeiești celei în duh)”⁴⁰⁸.

Botezul șterge păcatul strămoșesc, dar în cel botezat rămâne aplecarea spre păcat. După botezul în Iordan, Domnul Hristos luptă cu „afectele de pe urma păcatului strămoșesc și se duce să le biruiască mai întâi în pustie, în dezlipirea de ispitele lumii. Aceasta ne arată că și noi trebuie să luptăm după botezul nostru împotriva urmărilor păcatului strămoșesc, ca să le biruim”⁴⁰⁹.

„Viața cea nouă în Hristos, primită la botez, este eliberarea de lanțurile păcatului strămoșesc. Libertatea aceasta dă celui botezat puterea să nu mai păcătuiască și s-o pună ușor în practică. Dar

⁴⁰⁸ *Filocalia...*, Vol. III, p. 445.

⁴⁰⁹ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 177.

punerea ei în practică este o datorie a celui botezat⁴¹⁰. „Astfel botezul nu ia de la noi libertatea voinței și puterea de a hotărî prin noi înșine, ci abia el ne dăruiește libertatea, ca să nu fim stăpâniți silnic și fără să vrem de diavol. De aceea, după botez, atârână de noi fie să stăruim în poruncile lui Hristos, Stăpânul nostru, în Care ne-am botezat, și să umblăm pe calea celor poruncite de El, fie să ne abatem de la această cale dreaptă, întorcându-ne prin fapte rele la potrivnicul și vrăjmașul nostru, diavolul”⁴¹¹.

Sfânta taină a botezului ne deschide calea spre rai, dar noi trebuie să înaintăm pe această cale prin fapte bune. „Omul dacă moare îndată după botez, merge la viața de veci. Dar dacă trăiește, el trebuie să dezvolte viața cea nouă sădită în el la botez, pe de o parte prin celelalte sfinte taine, pe de alta prin eforturile sale”⁴¹².

„Botezul transmite celui botezat, după ce în prealabil a fost iertat și curățit de păcate, atributele morale ale lui Dumnezeu, anume sfîntenia (sfîntenia lui Dumnezeu este una activă și comunicativă, după cum Domnul Însuși spune la Levitic 11,44: «Fiți sfinți pentru că Eu, Domnul Dumnezeuul vostru, sunt sfânt»). Botezul oferă toate resursele și potențialitățile necesare, astfel că o creștere și dezvoltare viitoare să poată fi atinsă”⁴¹³.

„Hristos prezent în noi de la botez, deși nesimțit de noi, ne dă puterea de a birui patimile. Prin botez Hristos se ascunde în adâncul nostru și stă acolo nevăzut, în suprema chenoză, până ce prin împlinirea poruncilor, curățindu-ne, devenim tot mai conștienți de El, iar El se oglindește tot mai vădit în ființa noastră îmbunătățită”⁴¹⁴.

Având în vedere importanța capitală a botezului, acesta se administrează copiilor. Copiii nu au păcate personale, de aceea până la vârsta de șase - șapte ani nu se spovedesc, dar au păcatul strămoșesc, cu care se naște fiecare om, păcat care împiedică pe oricine să intre în rai.

⁴¹⁰ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 48.

⁴¹¹ *Filocalia...*, Vol. VI, p. 90.

⁴¹² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. II, p. 340.

⁴¹³ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, p. 237.

⁴¹⁴ *Filocalia...*, Vol. II, pp. 317-318, nota 100.

Despre botezul copiilor se pomeniște în Sfânta Scriptură. Astfel Sfântul Pavel mărturisește: „Am botezat casa lui Ștefana” (I Cor. 1,16). În Faptele Apostolilor 16,15 este amintit botezul Lidiei, dimpreună cu „casa ei”. În Faptele Apostolilor 16,33 este relatat botezul temnicherului din Filipi „cu toți ai lui”. Prin „casă” se înțeleg toți ai casei, deci toată familia, care include și copiii.

Pentru că pruncii nu-și pot mărturisi credința la botez, există niște garanți care mărturisesc în locul lor și care vor purta grijă de educația religioasă a copiilor. Aceștia sunt nașii, care trebuie să fie creștini ortodocși. Înainte de a-i tămădui pe cei ce apelau la Mântuitorul, Domnul îi întreba dacă au credință. Avem însă exemple în Sfânta Scriptură, în care Mântuitorul a tămăduit diferite persoane pentru credința altora: pe fiica femeii cananeience pentru credința mamei (Mat. 15,22-28); pe un lunatic pentru credința tatălui (Mat. 17,14-18); pe sluga sutașului din Capernaum pentru credința stăpânului (Matei 8,5-13). Deci pentru credința altora, Dumnezeu lucrează asupra copiilor.

Sunt unii care afirmă că Mântuitorul s-a botezat la vârsta de 30 de ani, în consecință toți cei care credem în Hristos trebuie să ne botezăm la această vârstă. Mântuitorul a fost botezat de Sfântul Ioan cu botezul pocăinței, care era doar o prefigurare a botezului creștin. Acela era un botez cu apă, fără Duh. Însuși Sfântul Ioan Botezătorul a afirmat: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, iar Cel ce vine după mine, vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc” (Mat. 3,11). Și Mântuitorul a făcut distincție între cele două botezuri când le-a zis apostolilor după Înviere: „Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duh Sfânt” (Fapte 1,5).

Botezul este unul singur, deci nu se poate repeta. Despre aceasta Sfântul Pavel spune: „Este un Domn, o credință, un botez” (Efes. 4,5). „Harul botezului nu se dă de două ori, pentru că nici după trup omul nu se naște de două ori și nu vine pe lume de două ori cu păcatul strămoșesc”⁴¹⁵. După cum există o singură naștere trupească, tot așa este o singură naștere duhovnicească. Pentru a ni se ierta

⁴¹⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 48.

păcatele personale săvârșite după botez nu avem nevoie de botez, ci de spovedanie.

Biserica recunoaște botezul cultelor neoprotestante, dacă a fost săvârșit în numele Sfintei Treimi. Cei care pleacă însă din sânul Bisericii și se botează la maturitate, prin „al doilea botez se leapadă de primul și singurul botez”⁴¹⁶.

„Cel ce se botează, primește la botez un nume ca persoană pentru veci în împărăția cerurilor”⁴¹⁷, de aceea este bine să se dea copiilor nume de sfinți, pentru a avea un sfânt protector. De asemenea “la botez nu se dau două nume noului născut în Hristos, cum ar fi Gheorghe-Nicolae sau altele, pentru că un copil nu are două suflete”⁴¹⁸.

2. Taina Mirungerii

„Taina mirungerii este acea lucrare sfântă, instituită de Mântuitorul Hristos, prin care, ungându-se de către episcop sau preot cu sfântul mir părțile mai importante ale trupului celui nou botezat și rostindu-se formula: «Pecetea darului Duhului Sfânt, Amin», se împărtășește primitorului harul întăririi, creșterii și desăvârșirii vieții noi duhovnicești începute prin botez”⁴¹⁹.

Nu avem texte scripturistice care să arate că această sfântă taină a fost așezată direct de Mântuitorul, dar la Luca 24,49 Domnul Hristos le făgăduiește sfinților apostoli că le va trimite pe Duhul Sfânt și le poruncește să nu se depărteze de Ierusalim, până ce vor fi îmbrăcați cu putere de sus. Această făgăduință Mântuitorul o împlinește în ziua Rusaliilor (Fapte 2). De acum înainte Sfinții Apostoli vor boteza și vor împărtăși harul Sfântului Duh (inițial prin punerea mâinilor, iar foarte curând) prin ungerea cu sfântul mir. Creștinilor din Samaria botezați de diaconul Filip li s-a împărtășit

⁴¹⁶ **Ieromonah Arsenie Boca**, *Op. Cit.*, p. 326.

⁴¹⁷ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Chipul...*, p. 174.

⁴¹⁸ **Diacon Gheorghe Băbuț**, *Pelerinul român*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1992, p. 20.

⁴¹⁹ **Îndrumări Misionare...**, p. 520.

taina sfântului mir de Sfinții Apostoli Petru și Ioan, care „își puneau mâinile peste ei și luau Duhul Sfânt” (Fapte 8,17). La Fapte 19,4-6 și Evrei 6,2 se menționează această taină prin punerea mâinilor. Pe lângă punerea mâinilor, chiar din timpul sfinților apostoli se practica și ungerea cu sfântul mir (II Cor. 1,21-22; I Ioan 2,20). Practica sfinților apostoli de a-și pune mâinile sau de a unge cu sfântul mir pe cei botezați nu se poate explica decât ca fiind din porunca și încredințarea Mântuitorului. Canoanele 7 și 8 apostolice vorbesc despre vechimea mirungerii în Biserică. Sfinții Părinți amintesc taina mirungerii. Astfel, Teofil al Antiohiei, zice: „Noi de aceea ne și numim creștini, pentru că am fost unși cu dumnezeiescul mir”⁴²⁰.

„Taina sfântului mir reprezintă Cincizecimea fiecărui om concret”⁴²¹. În această sfântă taină se revarsă darurile Duhului Sfânt asupra celui botezat. „Sfântul Chiril din Ierusalim spune că după ce s-a botezat Iisus și a ieșit din apă s-a coborât peste El Duhul Sfânt în chip ipostatic, odihnindu-se peste El”⁴²².

Sfântul și marele mir este preparat din vin, untdelemn de măsline, 28 de plante aromate (hypericum, lignum balsami, spina alba, piper, myrrha, cassia lignea, folium nardi indicae, piper longum, fructus balsami, cypericum, vâsc, saluinca, cassia nigra, cuișoare, semen, scorțișoară, asarum, maceris, stachis, zinzibens, nucșoară, măgheran, zedoaria, calamus aromaticus, inula, aristolochia, stânjenel și lignum aloes), precum și din 8 rezine (terebentină, myrobalanus indicus, landanum, tămâie, bdellium, styrax, moschus și opobalsamum)⁴²³. Mulțimea aromatelor simbolizează bogăția darurilor Sfântului Duh.

Sfântul mir este pregătit după un tipic special și sfințit în joia patimilor de toți membrii Sfântului Sinod al unei Biserici autocefale (sau de marea lor majoritate), în frunte cu Întâistătorul acelei Biserici.

⁴²⁰ **Ibidem**, p. 524.

⁴²¹ **Panayotis Nellas**, *Op. Cit.*, p. 89.

⁴²² **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 69.

⁴²³ **Arhieraticon**, Adică rânduiala slujbelor săvârșite de arhiereu, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, pp. 192-193.

Cei rătăciți de la dreapta credință sunt acceptați în Biserică prin taina mirungerii, „după lepădarea publică a ereziei sau schismei și revenirea la dreapta credință”⁴²⁴.

3. Taina Sfintei Euharistii

„Sfânta euharistie este taina în care, sub chipul pâinii și al vinului, se împărtășește credincioșilor însuși trupul și sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, înfățișându-se real și nesângeros jertfa de pe cruce a Mântuitorului, prin prefacerea pâinii și a vinului în însuși trupul și sângele Mântuitorului, cu puterea Duhului Sfânt invocată de episcop sau preot”⁴²⁵. Această prefacere are loc în timpul sfintei liturghii, când la strană se cântă: „Pe Tine Te lăudăm”, iar preotul se roagă în taină lui Dumnezeu: „Trimite duhul Tău Cel Sfânt peste noi și peste aceste daruri ce sunt puse înaintea, și fă, adică, pâinea aceasta, cinstit trupul Hristosului Tău, iar ceea ce este în potirul acesta, cinstit sângele Hristosului Tău, prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt”⁴²⁶. Astfel „de fiecare dată când se săvârșește sfânta liturghie, preotul sau episcopul coboară cerul pe pământ”⁴²⁷.

„Cel ce se împărtășește cu trupul Domnului, se împărtășește prin acesta cu dumnezeirea Lui”⁴²⁸. „Trupul lui Hristos, pe care îl primim în sfânta împărtășanie nu este alt trup decât cel luat de Fiul lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară, dar îndumnezeit prin înviere și înălțare, ca să fie în noi aluat spre îndumnezeire, spre înviere și înălțare. De aceea este și trup pnevmatizat, nevăzut, copleșit de Duhul Sfânt, deși trup real, ca să fie și în noi izvorul Duhului deplin și să ne pnevmatizeze și pe noi”⁴²⁹.

⁴²⁴ *Îndrumări Misionare...*, p. 526.

⁴²⁵ *Ibidem*, p. 527.

⁴²⁶ *Liturghier...*, pp. 151-152.

⁴²⁷ **Sfântul Ioan Gură de Aur; Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție...*, p.12.**

⁴²⁸ *Filocalia...*, Vol. VIII, p. 208, nota 458.

⁴²⁹ *Ibidem*, p. 205, nota 452.

Alături de învățătura despre Sfânta Treime, întruparea Fiului lui Dumnezeu și crearea lumii din nimic, sfânta euharistie este una dintre cele mai mari taine ale Bisericii, care depășește puterea de înțelegere a minții omenești. Ea covârșește toate celelalte sfinte taine, pentru că ne împărtășește nu numai harul divin, ca celelalte taine, ci pe însuși izvorul harului, Mântuitorul Iisus Hristos.

Domnul Hristos a vorbit despre euharistie încă din timpul activității Sale publice, când a zis: „Eu sunt pâinea vieții. Pâinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare. Eu sunt pâinea cea vie, care s-a coborât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu. Deci iudeii se certau între ei, zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm? Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 48-56).

Sfânta taină a euharistiei însă a fost instituită de Mântuitorul la cina cea de taină: „Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și, dând ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (Mat. 26,26-28); „Și, mâncând ei, a luat Iisus pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat lor și a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul, mulțumind, le-a dat și au băut din el toți. Și a zis lor: Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă” (Marc. 14,22-24), „aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea” (Luca 22,19). Sfântul apostol Pavel adaugă: „De câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni. Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să

mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit” (I Cor. 11,26-30). Prin cuvintele de instituire a tainei Mântuitorul ne asigură că noi vom mânca în chip real trupul Lui și vom bea sângele Lui, nu numai în închipuirea noastră, iar sfântul apostol Pavel confirmă cele spuse de Mântuitorul.

Dacă pâinea și vinul ar simboliza numai trupul și sângele lui Hristos, atunci nu ne-ar trebui o pregătire specială pentru împărtășanie și aceasta nu ne-ar curăți păcatele, nici nu ar fi spre viața de veci. Dar noi primim cuminecătura spre iertarea păcatelor și spre viața de veci sau spre osândă, de aceea trebuie să fim foarte atenți când ne împărtășim. Mântuitorul a spus: „Foc am venit să arunc pe pământ” (Luca 12,49). Împărtășania este foc, care arde păcatul. Dacă avem păcate mici, Dumnezeu le arde și pe noi ne iartă. „Cuminecătura spală și curăță, mai mult decât orice isop, toată pata și întinăciunea celor ce se apropie de potir cât pot de curați, dacă s-ar mai fi întâmplat să rămână ceva. În cei care se împărtășesc însă cu nevrednicie, cuminecătura arde ca un cărbune aprins toată materia fărădelegilor”⁴³⁰ și îi arde și pe cei păcătoși împreună cu păcatele lor, „căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie - zice sfântul Pavel - osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit” (I Cor. 11,29-30). „Cine se împărtășește cu nevrednicie, este ca cel ce rupe cu dinți de fiară din trupul Domnului”⁴³¹.

Sfânta euharistie nu este o icoană, un simbol sau o reprezentare a trupului și sângelui Mântuitorului, ci Domnul Hristos este prezent în mod real în euharistie cu trupul, sângele, sufletul și dumnezeirea, pentru că altfel s-ar distruge unirea ipostatică, separându-se firea omenească de cea dumnezeiască. „Iar dacă sângele și carnea divină păstrează aspectul de vin și de pâine, după prefacere, aceasta este o concesie pe care Dumnezeu o face

⁴³⁰ *Filocalia...*, Vol. IV, p. 294.

⁴³¹ **Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Spiritualitate...*, p. 330.

neputinței omenești; pentru că firea omenească de multe ori se întoarce îngreșându-se de la cele ce nu sunt obișnuite”⁴³².

Vom prezenta trei exemple care atestă că sfânta euharistie este trupul și sângele real al lui Hristos: „În pustia Egiptului trăia un pustnic nevoitor, care credea că pâinea din împărțășanie nu este cu adevărat trupul lui Hristos, ci doar un simbol al lui. Doi călugări auzind aceasta și știindu-l că este râvnitor pentru mântuire, au socotit că nu din răutate afirmă aceasta, ci din neștiință. Venind la el i-au zis: Avvo, am auzit că un oarecare monah învață că pâinea cu care ne împărțășim nu este cu adevărat trupul lui Hristos, ci este doar o închipuire. Bătrânul le-a răspuns: Eu sunt cel ce am zis aceasta. Iar ei i-au zis: Nu spune așa, părinte, pentru că Biserica ne învață că pâinea este cu adevărat trupul lui Hristos și vinul este cu adevărat sângele Lui, iar nu o închipuire. Căci precum Dumnezeu luând țărână din pământ a zidit pe om după chipul Său și nimeni nu poate spune că nu este chipul Lui, deși este de neînțeles chipul pentru noi, așa și pâinea, despre care Domnul a zis că „este trupul Meu”, este cu adevărat trupul lui Hristos. Să ne rugăm lui Dumnezeu toată săptămâna pentru taina aceasta și credem că Domnul ne va descoperi adevărul. Pustnicul a primit cu bucurie cuvântul și se ruga lui Dumnezeu, zicând: Doamne, Tu știi că nu din răutate sunt necredincios, ci ca să nu mă înșel întru neștiință, descoperă-mi taina aceasta! Mergând și monahii la chiliile lor, se rugau lui Dumnezeu zicând: Doamne, descoperă pustnicului taina aceasta, ca să creadă și să nu-și piardă osteneala! Încheindu-se săptămâna, au venit duminică la biserică și îngenunchiați fiind toți trei pe o rogojină, li s-au deschis ochii cei înțelegători. Când s-a pus pâinea pe sfânta masă, cei trei au văzut un prunc, iar când preotul a întins mâna să frângă pâinea, îngerul Domnului s-a pogorât din cer cu un cuțit și a jertfit pe Prunc și a turnat sângele Lui în potir. Iar când preotul a frânt pâinea în bucăți mici și îngerul tăia din Prunc bucățele mici. Când s-a apropiat să se împărțășească, pustnicul a primit carne cu sânge. Văzând aceasta, s-a înfricoșat și a strigat: Doamne, cred că pâinea este trupul Tău și vinul

⁴³² **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 112.

sângele Tău! Și îndată a văzut carnea ca pâine, iar sângele ca vin și s-a împărtășit, mulțumind lui Dumnezeu. Atunci călugării i-au zis: Dumnezeu știe că omul nu poate să mănânce carne crudă și să bea sânge, de aceea a prefăcut în sfânta euharistie trupul lui Hristos în pâine și sângele Lui în vin. Și au mulțumit ei lui Dumnezeu și s-au întors cu bucurie la chiliile lor”⁴³³.

„Un călugăr se îndoia în sinea lui că pâinea și vinul din sfânta împărtășanie sunt trupul și sângele Domnului. Auzind aceasta, cei din mănăstire s-au rugat lui Dumnezeu să-i descopere adevărul. După sfânta liturghie de duminică, călugărul le-a povestit celorlalți ce a văzut: Îndată ce diaconul a început să citească Sfânta Evanghelie, am văzut acoperișul bisericii și cerul deschis, iar pe diacon înconjurat din toate părțile de foc. Când s-au adus cinstitele daruri pe sfânta masă, am văzut cerul deschis și foc pogorând din cer peste dumnezeieștile daruri și după foc mulțime de îngeri, dintre care se remarcă doi și în mijlocul lor era un Prunc. Îngerii stăteau împrejurul mesei, iar Pruncul pe masă. Când preoții s-au apropiat să frângă pâinea, cei doi îngeri au ținut mâinile și picioarele Pruncului, L-au împuns cu cuțitul, i-au turnat sângele în potir, apoi i-au tăiat trupul bucățele. Când frații s-au apropiat să se împărtășească, eu am primit carne și neputând să mă cuminec, am început să plâng. Atunci am auzit un glas de sus care îmi grăia: Omule, pentru ce nu te împărtășești? Nu este aceasta ceea ce ai cerut? Eu am răspuns: Milostiv fii mie, Doamne, nu pot să mănânc carne crudă. Glasul mi-a zis: Cunoaște, dar, că de putea omul să se împărtășească cu trup, trup ar fi primit, precum ai primit și tu, dar pentru că nu poate să mănânce carne crudă, Domnul Dumnezeu nostru a rânduit pâine și vin. Deci, de crezi, împărtășește-te și tu! Iar eu am zis: Cred, Doamne! Și zicând aceasta, trupul s-a făcut îndată pâine. Mulțumind lui Dumnezeu, m-am împărtășit, iar după ce s-a sfârșit sfânta liturghie, am văzut din nou acoperișul bisericii deschis și pe sfinții îngeri înălțându-se la cer”⁴³⁴.

În zona orașului Alexandrupoli, din nordul Greciei, în apropierea graniței cu Turcia, există o mare minoritate turcă, de

⁴³³ *Patericul*, , pp. 53-54.

⁴³⁴ *Ibidem*, pp. 54-55.

credință musulmană. Cu câțiva ani în urmă, într-o biserică se făceau niște reparații, iar unul dintre muncitori era turc. Acesta văzând că spre sfârșitul liturghiei creștinii se duc la preot și primesc ceva dintr-un potir, l-a întrebat pe inginer, care era creștin, ce li se dă acolo credincioșilor. Inginerul i-a spus că este trupul și sângele lui Hristos, dar numai creștinii au voie să se împărtășească, pentru că numai ei cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Într-o zi turcul s-a dus din curiozitate să se împărtășească și el. Preotul necunoscându-l că este musulman, l-a împărtășit. Turcul a primit trupul și sângele Domnului în gură și când a vrut să mestece și să înghită, a simțit ceva moale. A scos ce avea în gură și a constatat că era o bucată de carne crudă. A fugit cu ea la inginer și i-a spus ce s-a întâmplat. Inginerul i-a amintit că numai creștinii se pot împărtăși cu trupul și sângele Domnului. Au dus apoi bucata de carne preotului, care a pus-o în piciorul sfintei mese, acolo unde se află în fiecare biserică moaște de sfânt.

Să fim conștienți de faptul că noi vedem pâine și vin, pentru că altfel nu ne-am putea împărtăși cu trupul și sângele lui Hristos. La fel cum Mântuitorul a prefăcut apa în vin la nunta din Cana Galileii, tot așa prefăce pâinea și vinul în trupul și sângele Lui, fără ca noi să putem înțelege minunea sau taina care are loc sub ochii noștri. Modul prefacerii pâinii și a vinului în trupul și sângele Domnului este o taină care depășește puterea noastră de înțelegere.

La cina cea de taină Mântuitorul a instituit taina euharistiei cu pâine și vin. Prin cuvintele: „Acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (Mat. 26,28), „Domnul anticipează și arată că euharistia își are temeiul în jertfa Lui de pe cruce”⁴³⁵, iar prin aceasta a oprit jertfele sângeroase (de animale sau chiar oameni) și le-a înlocuit cu unica Lui jertfă. Altă jertfă sângeroasă mai mare ori egală cu a Lui nu există și atunci jertfele mai mici nu mai au rost. Euharistia este jertfa de pe Golgota actualizată pe sfântul altar, nu continuată sau repetată. Cuvintele Domnului: „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea” (Luca 22,19) și ale Sfântului Pavel: „De câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni”

⁴³⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 95.

(I Cor. 11,26) arată că jertfa euharistică este actualizarea reală a jertfei de pe cruce a Mântuitorului într-un chip nesângeros. De acum jertfa este cu pâine și vin, care se prefac în trupul și sângele Lui. De fapt în pâine și vin este cuprinsă întreaga creație, pentru că bobul de grâu este semănat în pământ (pe care omul l-a lucrat și în care s-au întors trupurile oamenilor, animalelor și ale păsărilor), este îngreșat cu îngreșăminte de animale și este udat de apa ploilor care cade din cer. După ce răsare, grâul este încălzit și copt de soare, este mângâiat de adierea vântului, iar omul îl recoltează cu mâna lui. Boabele de grâu sunt măcinate și transformate în făină, care împreună cu drojdie, apă și sare este arsă de foc și dă naștere pâinii. La fel este și cu vinul făcut din struguri. De aceea când preotul spune la sfânta liturghie: „«Ale Tale dintru ale Tale», materia răscumpărată prin întrupare este chemată să participe la cultul divin”⁴³⁶. Întreaga creație pe care Fiul lui Dumnezeu a asumat-o la întrupare devine trupul Său în taina euharistică, iar omul se cuminecă cu trupul și sângele lui Hristos format din creația întreagă, dar nu în mod panteist. Vedem în această taină lumea aceasta mântuită de Hristos și împlinirea ei în eshaton, pentru că „spațiul euharistiei este spațiul împărăției cerurilor, patria reală a creștinilor”⁴³⁷.

Unii creștini se întreabă cu ce particică a trupului lui Hristos se cuminecă în sfânta taină a euharistiei? În momentul rugăciunii de prefacere harul divin coboară și prefacă agnețul (care are patru părți: Is, Hr, Ni și Ka) în trupul lui Hristos și vinul în sângele Lui. După: „Să luăm aminte: sfintele sfinților”, preotul sfârâă agnețul și rostește rugăciunea: „Se sfârâă și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se sfârâă și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește”⁴³⁸. Deci cu toate că agnețul se împarte în mai multe părți, prin aceasta trupul lui Hristos nu se desparte. „Domnul este prezent întreg în fiecare particică a pâinii și vinului, căci Hristos este unul și ființa Sa

⁴³⁶ Leonid Uspensky, *Op. Cit.*, p. 210.

⁴³⁷ Panayotis Nellas, *Op. Cit.*, p. 92.

⁴³⁸ *Liturghier...*, p. 160.

nu poate fi împărțită. Prin împărțire nu se împarte ființa lui Hristos, ci numai înfățișarea externă a elementelor euharistice”⁴³⁹. Clericii se împărtășesc cu Hr. (înainte de cuminecarea credincioșilor și cu Is, precum și cu eventualele părțicele rămase din Ni și Ka de la împărtășirea credincioșilor, după terminarea Sfintei Liturghii), iar credincioșii cu Ni, Ka. În toate aceste părțicele se găsește Hristos întreg, nu doar o parte din El, indiferent cât de mici ar fi părțicelele tăiate. Când preotul sfărâmă trupul lui Hristos, întâi în patru părți, apoi în mai multe și pune părțile în potir, este un singur Hristos în potir. Cu toate că în fiecare părțică este Hristos întreg, noi nu avem atâția hristoși câte părțicele sunt în potir, ci unul singur, iar fiecare părțică nu este doar un mădular al lui Hristos și adunate formează trupul Lui întreg, ci El este unul în potir și întreg în fiecare părțică. Când fiecare credincios se cuminecă, îl primește pe Hristos întreg. Aceasta însă nu înseamnă că sunt mai mulți hristoși, câte unul pentru fiecare credincios. Nu. Hristos este unul singur în toți laolaltă și întreg în fiecare dintre ei în parte. Când se pregătește agnețul pentru sfânta liturghie a darurilor mai înainte sfințite, în cadrul sfintei liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur sau a Sfântului Vasile cel Mare, pe sfântul disc sunt mai multe agnețe. Totuși în momentul prefacerii, „când vine vremea ca să binecuvinteze sfintele agnețe, preotul se roagă lui Dumnezeu Tatăl și spune: **Fă adică pâinea aceasta cinstit trupul Hristosului Tău**, iar nu Fă adică pâinile acestea cinstit trupul Hristosului Tău, căci unul este Hristos”⁴⁴⁰.

Dacă Hristos ar fi lăsat ca în momentul prefacerii pâinii și a vinului în trupul și sângele Lui acestea să devină carne și sânge și să nu vedem pâine și vin, nu s-ar fi împărțășit nimeni. Totuși dacă cineva ar fi făcut-o, prin tăierea trupului în mai multe bucăți, cel ce se împărtășea lua doar o parte din Hristos, nu-L lua pe Acesta întreg. Prin împărtășirea cu trupul și sângele Domnului sub forma pâinii și a vinului însă, credincioșii se împărtășesc cu Hristos întreg.

⁴³⁹ *Îndrumări Misionare...*, p. 545.

⁴⁴⁰ *Liturghier...*, p. 248.

„Împărtășindu-ne cu trupul și sângele Domnului ne facem cu adevărat în chip deplin contrupești și înrudiți cu El, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: «Suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui» (Efes. 5,30). Ajunși astfel, ne facem asemenea după har iubitorului de oameni Dumnezeu”⁴⁴¹. „Taina sfintei euharistii este misterul prefacerii naturii create în natură divină. Vinul și apa prefăcute în sângele Mântuitorului, pâinea prefăcută în trupul Lui, constituie hrana fără prihană, care transformă natura creată în natură divină. Hrana euharistică, obținută prin prefacerea tainică a elementelor din natura creată, are ca scop nu de-a asimila pe Hristos naturii noastre, ci de-a asimila natura noastră lui Hristos. Prin cuminecătură nu-L facem pe Hristos asemenea nouă, aceasta ar însemna prefacerea Lui, ci El ne face asemenea Lui, ceea ce înseamnă transfigurarea sau îndumnezeirea noastră”⁴⁴².

„Împărtășirea cu trupul și sângele Domnului este numită cuminecare, pentru că ne dăruiește unirea cu Hristos și ne face să avem comună cu El împărăția Lui”⁴⁴³, „iar pe cei ce vor pleca din această viață împărtășiți și cu conștiința curată, îngerii îi vor duce de aici în suită, pentru Cel cu care s-au împărtășit”⁴⁴⁴. De aceea noi avem datoria să ne împărtășim. Nu este bine ca la sfânta liturghie, când preotul iese cu potirul să împărtășească credincioșii, să nu se cuminece nimeni. „O împărtășire prea deasă însă cu trupul și sângele Domnului poate duce la slăbirea concentrării în primirea lor”⁴⁴⁵, încât „râvna unora pentru deasa împărtășanie este semnul slăbirii credinței și al mândriei, iar nu semnul sporirii duhovnicești”⁴⁴⁶. Să nu ne împărtășim prea rar, pentru că prin împărtășanie primim putere și ajutor de la Dumnezeu. Dar să nu ne împărtășim nici prea des, pentru că împărtășania devine astfel o rutină, ceva banal, încât nu ne mai

⁴⁴¹ **Filocalia...**, Vol. VI, p. 129.

⁴⁴² **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 112.

⁴⁴³ **Filocalia...**, Vol. VIII, p. 209.

⁴⁴⁴ **Ibidem**, p. 204.

⁴⁴⁵ **Filocalia...**, Vol. XI, p. 432, nota 605.

⁴⁴⁶ **Arhim. Ioanichie Bălan**, *Părintele Paisie Duhovnicul*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 53.

pregătim suficient pentru primirea trupului și sângelui Domnului, cu care îngerii din cer nu se împărtășesc. Pentru deasa sau rara împărtășanie nu există rețete universal valabile, aceasta o stabilește preotul în scaunul de spovedanie cu fiul său duhovnicesc. „După Sfinții Părinți împărtășania nu-i neapărat rară sau deasă, ci bine sau rău făcută”⁴⁴⁷. Astfel importantă este „nu problema frecvenței împărtășirii, ci a modului cum ne împărtășim”⁴⁴⁸. În acest sens „cei ce sunt certați între ei nu este îngăduit să se unească cu Cel Unul și să participe la unirea cea de pace cu Cel Unul”⁴⁴⁹.

Cei ce vor să se cuminece, să cugete cu atenție la rugăciunile dinainte de împărtășanie, care spun: „Și mă învrednicește, Doamne, fără de osândă, să mă împărtășesc cu preacuratele Tale taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtășirea cu sfintele Tale taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului”⁴⁵⁰.

Preoții trebuie să fie deosebit de atenți pe cine împărtășesc, pentru că Mântuitorul a spus în Scriptură: „Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor” (Mat. 7,6). Părinții Bisericii îl îndeamnă pe preot: „Dacă un voievod, guvernator sau chiar cel cu coroană se apropie de sfântul potir cu nevrednicie, oprește-l”⁴⁵¹. „Nu da pe Fiul lui Dumnezeu în mâinile nevrednicilor. Nu te teme în acel ceas de vreunul dintre cei slăviți ai pământului, nici de cel ce poartă coroană”⁴⁵². „Mai mare stăpânire ai tu decât acela. Dacă din nebunie un astfel de om vrea să se împărtășească, oprește-l, nu te teme. Teme-te de Dumnezeu, nu de om”⁴⁵³.

⁴⁴⁷ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 24.

⁴⁴⁸ **Celălalt Noica...**, p. 139.

⁴⁴⁹ **Dionisie Pseudo Areopagitul**, *Ierarhia cerească. Ierarhia bisericească*, Traducere și studiu introductiv de Cicerone Iordăchescu, Institutul European, Iași, 1994, p. 98.

⁴⁵⁰ **Liturghier...**, p. 163.

⁴⁵¹ **Arhim. Ilie Cleopa**, *Despre vise și vedenii*, Editura Bunavestire, Bacău, 1994, p. 222.

⁴⁵² **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 219.

⁴⁵³ **Arhim. Ilie Cleopa**, *Despre vise și vedenii...*, p. 222.

„Împărtășirea chiar a bolnavilor în primejdie de moarte este condiționată de pocăință și mărturisire, adică se cere precedată de taina pocăinței. Chiar când aceștia din punct de vedere fizic nu mai sunt în stare să se mărturisească, preotul trebuie să se asigure mai întâi de la bolnavi direct sau de la cei din jurul lor, despre intenția și dorința lor în acest sens. De aceea, dacă i s-a legat limba bolnavului, îndată trebuie să-l strângi de mână, sfătuiește Sfântul Nicodim Aghioritul pe preotul duhovnic; sau să strigi tare până când prin semne îți va da să înțelegi că voiește să se mărturisească. Și așa să-i citești rugăciunea de dezlegare și să-l împărtășești cu dumnezeieștile taine, ca să nu se întâmple să moară neiertat și neîmpărtășit. Împărtășania nu se dă însă nici pe patul de moarte acelora care nici nu au dus o viață evlavioasă, nici nu s-au spovedit și împărtășit vreodată și nici la moarte nu arată întoarcere și îndreptare. Dacă însă cei ce trebuie împărtășiți în grabă sunt încă în viață, dar nu pot înghiți, iar starea lor este aproape de nesimțire încât scui pă tot ceea ce li se pune în gură, este bine după sfatul lui Ilie al Critului, ca preotul să însemneze cu sfintele taine semnul crucii peste buzele și, de se poate și peste limba unor astfel de bolnavi, cu toată luarea aminte. De aici rezultă că pentru acordarea sfintei împărtășanii, este necesar cel puțin un minim grad de conștiință. De aceea, este oprit de a se da împărtășania celor lipsiți de minte, adică în stare de demență. În tot cazul, împărtășirea acestora nu poate face decât în clipele de întregime a minții, dacă nebunia lor nu este continuă, ci cu intermitențe”⁴⁵⁴.

4. Taina Spovedaniei

a. Considerații generale

Toți oamenii săvârșesc păcate mai mici sau mai mari, mai rar sau mai des, de aceea Sfântul Ioan Evanghelistul spune: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi” (I Ioan 1,8). „Păcatele pun zid între noi și Dumnezeu și din

⁴⁵⁴ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, pp. 270-271.

pricina păcatelor noastre s-a întors fața Lui ca să nu ne miluiască”⁴⁵⁵. Întrucât toți oamenii păcătuim și avem nevoie de mila lui Dumnezeu, toți avem nevoie de pocăință, iar „dacă ne mărturisim păcatele noastre, Dumnezeu este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de toată nedreptatea” (I Ioan 1,9). „Pocăința sau spovedania este taina în care Dumnezeu iartă creștinilor prin duhovnic păcatele mărturisite înaintea acestuia, de care se căiesc sincer și promit să nu le mai repete”⁴⁵⁶. „Astfel pocăința este învoiala cu Dumnezeu pentru o a doua viață”⁴⁵⁷.

Înaintemergătorul Domnului își începe propovăduirea cu cuvintele: „Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor” (Mat. 3,2). Cu aceleași cuvinte își începe și Mântuitorul activitatea Sa publică (Matei 4,17). Acest îndemn nu înseamnă să trecem la pocăiți, ci să ne pară rău pentru păcatele pe care le-am săvârșit. „Cuvântul pocăință vine în românește de la slavonescul *pokajanije*, care înseamnă părere de rău”⁴⁵⁸. Noul Testament a fost scris în limba greacă. Termenul folosit în această limbă pentru pocăință este: „μετανοέω”. Acesta înseamnă „schimbarea gândirii”, care din păcătoasă trebuie să devină bună. Păcatul este asemenea unui copac. Când noi ne hotărâm să nu mai păcătuim tăiem tulpina, dar aceasta va crește din nou, ori de câte ori o vom tăia. De aceea noi trebuie să smulgem rădăcinile copacului, care sunt gândurile păcătoase și numai astfel păcatul va dispărea. La aceasta se referă Mântuitorul când spune: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu săvârșești adulter. Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui” (Mat. 5,27-28). Pentru acest motiv trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ierte păcatele cu gândul, cu cuvântul și cu fapta, căci nu există păcat cu cuvântul sau cu fapta, care să nu fi fost înainte în gândul nostru.

⁴⁵⁵ *Filocalia...*, Vol. II, p. 53.

⁴⁵⁶ *Îndrumări Misionare...*, p. 547.

⁴⁵⁷ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 136.

⁴⁵⁸ **Andrei Arhiepiscopul Alba Iuliei**, *Dinamica despătimirii*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2001, p. 38.

„Sentimentul pocăinței și nevoia mărturisirii păcatelor sunt prezente în toate religiile. Pocăința este o trebuință firească a sufletului omenesc, primind în creștinism demnitatea de taină”⁴⁵⁹.

„Rânduiala ortodoxă cere mărturisirea păcatelor în fața preotului, cu glas tare, cu vocea proprie”⁴⁶⁰. „Domnul nu cere mărturisirea păcatelor pentru că nu le-ar cunoaște, ci pentru că mărturisirea lor este un semn de căință reală și mărește căința, fiind în același timp un semn de încredere în Dumnezeu și în preotul care-l reprezintă”⁴⁶¹. „Mărturisindu-ți păcatele cu gura ta, nu prin scris, nu cu intermediar, te smerești în fața duhovnicului, în fața lui Dumnezeu, realizezi treapta cea mai înaltă a smereniei, o înfrângere lăuntrică, o demascare a omului vechi, singura condiție a omului, ca să pornească pe drumul cel bun. Dacă orice păcat este un orgoliu, o depărtare de Dumnezeu, apoi apropierea de El nu se poate realiza decât prin lepădarea orgoliului, adică prin smerenie. Aceasta este dispoziția spre întoarcere”⁴⁶².

În Biserica Ortodoxă spovedania este individuală, iar nu în grup. „În nici un caz nu trebuie găsit un corectiv în spovedirea în grup, pentru lipsa de timp față de mulțimea penitenților. Mărturisirea fiind secretă și discreția asupra ei constituind o obligație a duhovnicului, la scaunul mărturisirii nu poate fi primit decât fiecare credincios în parte”⁴⁶³. Acest principiu se aplică și pruncilor. În ceea ce privește copiii de până la șase - șapte ani, aceștia nu pot discerne încă între bine și rău, de aceea nu trebuie spovediți. După această vârstă însă și copiii trebuie mărturisiți, iar spovedania se face individual, nu colectiv, sub nici o formă. Deci copiii ori sunt spovediți ori nu sunt spovediți, în funcție de vârstă. Odată ce încep însă să discearnă între bine și rău, ei trebuie mărturisiți, iar spovedania se face individual, pentru a putea fi îndrumați și formați din punct de vedere duhovnicesc în funcție de caracterul și obiceiurile lor.

⁴⁵⁹ **Idem**, *Spovedanie și Comuniune*, Alba Iulia, 1998, p. 91.

⁴⁶⁰ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 212.

⁴⁶¹ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, pp. 132-133.

⁴⁶² **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 212.

⁴⁶³ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 121.

Protestanții și neoprotestanții, mai ales cei din America, aleargă la psihanalisti pentru a-și liniști cugetele întinate de păcat. Ei de fapt au uitat de spovedanie, iar acum îi simt lipsa, și în loc să apeleze la Dumnezeu și la slujitorii Lui, aleargă la oameni. “Nici chiar cei cu cunoștințe bogate de ordin psihologic și psihiatric nu-l pot ajuta pe cel aflat în nevoi așa cum îl ajută un preot, pentru că omul are nevoie și de încrederea într-un ajutor dumnezeiesc ca să poată pune la contribuție toate eforturile voinței lui în vederea vindecării”⁴⁶⁴.

„Sfântul Ioan Scărarul zice: pocăința este reînnoirea botezului și curățirea conștiinței. Pocăința însă luptă mai mult cu fața spre trecut, iar botezul cu fața spre viitor”⁴⁶⁵.

„Cel ce a păcătuit nu va putea scăpa de osândă decât printr-o pocăință corespunzătoare cu greșeala”⁴⁶⁶, pentru că „săvârșirii păcatului îi urmează în chip sigur sau pocăința, pe măsura păcatului, sau osânda în veacul ce va să fie”⁴⁶⁷. „Pocăința să nu fie însă mai mică decât păcatele”⁴⁶⁸.

„Noi nu vom fi pedepsiți și osândiți în veacul ce va să vie pentru că am păcătuit, odată ce am primit o fire nestatornică și schimbăcioasă. Ci fiindcă, păcătuiind, nu ne-am pocăit, nici nu ne-am întors de la calea cea rea spre Domnul”⁴⁶⁹. „Pocăința este ușa milei lui Dumnezeu, deschisă celor ce o caută. Prin ușa aceasta intrăm la milă; și dacă nu intrăm prin ea, nu aflăm mila Domnului”⁴⁷⁰. „Cel ce se osândește sincer pe sine, nu este osândit de Dumnezeu, căci trezește mila Lui, văzând durerea ce o are pentru că a păcătuit și l-a supărat pe Dumnezeu, iar prin aceasta dă dovadă că revine la iubirea față de El”⁴⁷¹.

⁴⁶⁴ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 129-130.

⁴⁶⁵ **Idem**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, pp. 129-130.

⁴⁶⁶ **Filocalia...**, Vol. I, p. 296.

⁴⁶⁷ **Filocalia...**, Vol. IV, p. 126.

⁴⁶⁸ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 236.

⁴⁶⁹ **Filocalia...**, Vol. IV, pp. 284-285.

⁴⁷⁰ **Filocalia...**, Vol. X, p. 362.

⁴⁷¹ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 136, nota 258.

„Precum prin păcat pierdem nevinovăția pe care am dobândit-o la sfântul botez, tot astfel prin pocăință o redobândim; precum prin păcat ne lipsim de harul dumnezeiesc, prin pocăință îl redobândim, precum prin păcat cădem în robia diavolului, prin pocăință ne izbăvim de ea, precum prin păcat intră în cugetul nostru rușinea, prin pocăință se întoarce în noi pacea și o îndrăzneală față de Dumnezeu asemenea aceleia pe care o au copiii față de părinții lor”⁴⁷².

„Pocăința este întoarcerea de la starea cea potrivnică firii la cea după fire; și de la diavol la Dumnezeu prin nevoință și durere”⁴⁷³. „Pocăința este o amintire continuă a păcatelor, dar o amintire asociată cu durerea pentru faptul de a le fi săvârșit”⁴⁷⁴. „Pocăința este împăcarea cu Dumnezeu prin lacrimi și prin lucrarea cea bună a celor potrivnice păcatelor”⁴⁷⁵. „Astfel pocăința se dovedește că nu este deplină decât în plâns”⁴⁷⁶.

„Chiar de se roagă un sfânt pentru cineva nepocăit, nu este ascultat”⁴⁷⁷, „în schimb întristarea cugetului ține locul tuturor faptelor bune săvârșite cu trupul”⁴⁷⁸. Importanța pocăinței și a faptelor bune se vede în aceea că păcatele se șterg prin pocăință, faptele bune însă niciodată nu se pierd de la fața lui Dumnezeu.

„Pocăința nu are hotar, căci mereu putem înainta în cele bune, părându-ne rău de nedesăvârșirea dinainte”⁴⁷⁹. Sfântul Marcu Ascetul spune în acest sens: „Chiar când facem un bine trebuie să ne căim, pentru că aceasta ne arată că îl puteam face și mai înainte, iar dacă nu l-am făcut suntem vinovați. Binele de azi trebuie să ne trezească la căință pentru lipsa binelui de ieri”⁴⁸⁰. „Nici un grad de virtute nu este mai presus de pocăință, adică nu scapă pe om de datoria

13. ⁴⁷² **Preot Ștefan Vasiliu**, *Darul Duhovniciei*, Editura Timpul, Iași, 1997, p.

⁴⁷³ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 136.

⁴⁷⁴ **Ibidem**, p. 365, nota 802.

⁴⁷⁵ **Ibidem**, p. 136.

⁴⁷⁶ **Ibidem**, p. 302, nota 634.

⁴⁷⁷ **Ibidem**, p. 342, nota 746.

⁴⁷⁸ **Filocalia...**, Vol. X, p. 307.

⁴⁷⁹ **Filocalia...**, Vol. VI, p. 74, nota 41.

⁴⁸⁰ **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, p. 131.

pocăinței”⁴⁸¹. „Oricât am înainta într-o virtute, având în vedere faptul că mai avem mult de urcat spre Dumnezeu, trebuie să ne pocăim pentru treapta nedeplină a virtuții la care am ajuns. De asemenea, dacă astăzi împlinim o virtute, nu trebuie să ne mândrim cu ea, ci să ne căim pentru faptul că nu am săvârșit-o ieri, deși o puteam împlini. Astfel împlinirea virtuților nu ne este spre mândrie, ci spre smerenie. Cu cât sporești astăzi virtutea, cu atât te-ai dovedit dator pentru ziua de ieri, făcând arătată capacitatea firii. Fiindcă prin sporul de astăzi s-a dovedit că nu există un spor sau un scăzământ al firii, ci al voinței. Deci fapta bună de astăzi trebuie să ne ducă la smerenie, pentru că nu am săvârșit-o și ieri”⁴⁸².

b. Instituirea tainei pocăinței

Mântuitorul le-a promis apostolilor înainte de răstignire și înviere că le va dăruí puterea de a ierta păcatele: „Adevărat grăiesc vouă: Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer” (Matei 18,18). După înviere însă le dă această putere, zicând: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20,21-23).

c. Scopul tainei pocăinței

În ceea ce privește taina pocăinței, foarte mulți credincioși nu o înțeleg în profunzime. Aceștia apelează la preot „pentru a se spovedi, a primi dezlegare de păcate și canon, precum și dreptul de a se cumineca, dar nu-i solicită o riguroasă îndrumare duhovnicească”⁴⁸³. „Acest obicei deformează taina pocăinței însăși, pentru că prin transformarea tainei mărturisirii într-o condiție formală și, de fapt, unica condiție pentru împărtășanie, ea înlocuiește

⁴⁸¹ **Filocalia...**, Vol. X, p. 277, nota 300.

⁴⁸² **Petroniu Florea**, *Virtuțile la Părinții Filocalici*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2002, p. 22, nota 91.

⁴⁸³ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 209.

adevărata pregătire pentru împărtășanie, pregătire ce constă în adevărata pocăință lăuntrică. Privită în acest mod, taina spovedaniei se schimbă din pocăință în dezlegare, și este înțeleasă în lumina unor puteri aproape magice. Astăzi în taina spovedaniei nu se caută împăcarea credinciosului cu Dumnezeu, ci o dezlegare formală de păcate, jumătate magică, jumătate legalistă; iar aceasta se întâmplă nu din cauza faptului că păcătoșenia îl deranjează pe penitent (de obicei o găsește ca pe ceva firesc și inevitabil), ci pentru că îi dă dreptul să se apropie de sfintele daruri cu conștiința curată, devenind o simplă condiție pentru împărtășanie. Taina pocăinței, atât de importantă și respectată în Biserica primară, a pierdut, în realitate, adevărata sa funcțiune și poziție în Biserică”⁴⁸⁴.

La fel cum dezlegarea de păcate a penitentului în taina spovedaniei nu îl crește pe acesta duhovnicește, nici „oprirea de la împărtășanie nu are nici un efect pentru îmbunătățirea vieții lui morale, dacă în acest timp el nu face nici o efortare pentru îndreptarea sa”⁴⁸⁵. „Cugetarea la păcatele proprii, fără efortul de a face să dispară efectele lor prin fapte bune, este o cugetare uscată, de aceea părinții Bisericii se lamentează: Până când îmi voi plânge păcatele, dar mă voi lenevi în a scăpa de ele prin fapte bune?”⁴⁸⁶. „Pocăința, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, constă nu numai în abținerea de la relele pe care le făceai mai înainte, ci, mai ales, în facerea de fapte bune”⁴⁸⁷.

„Duhovnicul este dator să-i determine pe fiii săi duhovnicești la o preocupare spirituală intensă”⁴⁸⁸. „Clement Alexandrinul îi îndeamnă în acest sens pe creștini să nu fie mulțumiți cu o simplă dezlegare de păcate, dacă aceasta nu este asociată cu un efort sincer de a începe o viață nouă. Penitentul trebuie să se străduiască pentru o completă restaurare a ființei rănite. Dacă această restaurare și terapie

⁴⁸⁴ **Alexander Schmemmann**, *Postul cel mare*, Traducere de Andreea și Laurențiu Constantin, Ediția a II-a, Editura DORIS, București, 1998, pp. 167-168.

⁴⁸⁵ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 260.

⁴⁸⁶ **Filocalia...**, Vol. XII, p. 110, notele 185 și 186.

⁴⁸⁷ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 244.

⁴⁸⁸ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 209.

complete nu au fost atinse, atunci iertarea acordată are un efect minim asupra stării duhovnicești a celui căzut”⁴⁸⁹, „de aceea penitentul trebuie să-și ia un angajament la spovedanie pentru o viață nouă în Hristos”⁴⁹⁰, „întrucât în spatele formulei de dezlegare a păcatelor există un întreg curs care trebuie urmat, un proces al completei tămăduiri, recuperări și terapii, perioadă în care trebuie experimentată o spiritualitate ascetică”⁴⁹¹.

„Păcatul provoacă o degradare a întregii ființe, astfel că voința, inima și gândirea nu mai funcționează normal. În timp ce iertarea constituie primul pas înspre normalizarea relației noastre cu Dumnezeu, pasul următor este începerea direcționării întregii noastre ființe în sensul opus celui anterior. Aceasta implică o strictă autodisciplină și autocontrol, astfel ca impulsurile să nu devină o stavilă în calea noului itinerar stabilit. Mai presus de toate, rugăciunea ne va ajuta să atingem restul cererilor vieții celei noi a penitentului”⁴⁹².

„Mărturisirea păcatelor este un element important în tămăduirea păcatului, dar acesta este doar o parte dintr-un proces mai larg. Păcatul însuși este un proces, un proces al înaintării pe calea autodistrugerii, care cere negare de sine, renunțare de sine, conducând, în final, la o robie voluntară. Această dezvoltare deplorabilă trebuie să fie răsturnată de către propria noastră opțiune fundamentală de a trăi mai curat. Este necesară cooperarea noastră continuă și activă, sinergia. Această opțiune trebuie să completeze un proces continuu de autoacceptare, de luare a deciziilor într-un mod cu adevărat liber și de dezvoltare pozitivă a persoanei, care să înlocuiască efectele distrugătoare ale trecutului păcătos. Istoria trecută a păcatului rămâne în memoria noastră și poate cauza dureri neprevăzute. Repetarea căderilor din trecut poate submina încrederea noastră și să conducă la indecizii sau apatie”⁴⁹³.

⁴⁸⁹ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, , p. 196.

⁴⁹⁰ **Ibidem**, p. 207.

⁴⁹¹ **Ibidem**, p. 204.

⁴⁹² **Ibidem**, p. 207.

⁴⁹³ **Ibidem**, pp. 204-205.

„Nu numai păcatul lui Adam, păcatul strămoșesc are consecințe universale, ci orice păcat, păcatul nostru personal săvârșit la vedere sau în ascuns, se răsfrânge asupra destinului lumii întregi. Când omul trupesc (I Cor. 2,14) comite un păcat nu resimte în sine și în afară, consecințele păcatului cu aceeași acuitate cu care le resimte omul duhovnicesc (I Cor. 2,15). Omul trupesc nu descoperă o schimbare a stării sale după ce a înfăptuit păcatul, pentru că rămâne mereu în starea de moarte duhovnicească, neavând preocupări spirituale. Omul duhovnicesc, dimpotrivă, de câte ori săvârșește un păcat constată o schimbare în starea sa lăuntrică, o împuținare a harului. Pocăindu-se de păcate și mărturisindu-le în fața duhovnicului, el nu urmărește o simplă iertare juridică prin dezlegare, ci o transformare lăuntrică până într-atât încât simte într-un mod perceptibil prezența harului Sfântului Duh în sufletul său”⁴⁹⁴. „El îi cere lui Dumnezeu puterea de a nu recădea și se roagă să fie eliberat de legea păcatului (Rom.7,23) care lucrează în noi. El va resimți așa de acut și dureros consecințele păcatului încât va avea teamă de a-l mai repeta. Simțindu-și sufletul lipsit de dragostea dumnezeiască, și de pacea lui Hristos, își va da seama că aceasta este cea mai mare pierdere pentru el. Conștiința că prin păcat îl supără pe Dumnezeu cel bun și de oameni iubitor îi va deveni insuportabilă. Sufletul va suferi conștient fiindcă a păcătuit împotriva iubirii lui Hristos”⁴⁹⁵.

„Există mulți creștini care după spovedanie fac puține lucruri pentru a se schimba lăuntric sau pentru a adopta o nouă atitudine. Astfel de oameni nu conștientizează că păcatul este o alegere rea, un eșec în a atinge ținta și obiectivul adevărat, este ceva calculat greșit, ceva îndrumat greșit, și aceasta datorită alegerii deliberate contra firii. Prin urmare, cel păcătos nu acționează autentic și nici nu există autentic. Cel păcătos are trebuință să fie întors din drum, să fie reorientat, revitalizat, are nevoie constantă de tămăduire. Acesta a fost dintotdeauna scopul de bază al tainei mărturisirii, deși pentru

⁴⁹⁴ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, pp. 34-35.

⁴⁹⁵ **Ibidem**, p. 37.

mulți creștini ea a fost concepută drept o metodă limitată și simplistă de dobândire a iertării”⁴⁹⁶.

„Vinovăția ne-o iartă Dumnezeu îndată după mărturisire. Cu obișnuința de a păcătui trebuie să ne luptăm noi, uneori, toată viața”⁴⁹⁷, „pentru că păcatul slăbește puterile spirituale. Dintre puterile sufletești, cea care se resimte mai adânc este voința. Înfrântă prin deprinderi contrare legii morale, ea rămâne cu înclinații puternice spre păcat”⁴⁹⁸. „Să nu ne speriem însă dacă suntem războiți și după mărturisirea păcatelor, căci este mai bine să ne luptăm cu gândurile decât cu mândria”⁴⁹⁹. „Dacă nu am fi războiți de gânduri ispititoare după mărturisirea păcatelor, ne-am mândri, ca unii ce nu mai suntem supuși ispitelor și în acest caz ar trebui să luptăm împotriva mândriei și lupta cu ea ar fi mult mai grea”⁵⁰⁰.

d. Atitudinea creștinului căzut în păcat

„Domnul nostru Iisus Hristos cunoscând faptul că răutatea diavolului este mare, ne-a dăruit pocăința până la ultima suflare, căci de nu era pocăința, nu s-ar fi mântuit cineva”⁵⁰¹. Drept aceea Petru Damaschinul ne îndeamnă: „Dacă ai căzut în păcat, ridică-te; dacă iarăși ai căzut, iarăși ridică-te, nedeznădăjduind nicidecum de mântuirea ta, orice s-ar întâmpla. Nu te preda vrăjmașului de bunăvoie”⁵⁰², „ci pururea pune din nou început”⁵⁰³. Și în Pateric găsim îndemnuri pentru cei căzuți în păcat: „Un frate l-a întrebat pe avva Sisoe: ce voi face avvo că am căzut? Bătrânul i-a răspuns: scoală-te iarăși. Fratele a zis: M-am sculat și iarăși am căzut. Și a zis bătrânul: Scoală-te iarăși și iarăși. Deci a zis fratele: până când? Bătrânul a zis: până ce vei fi apucat de moarte sau în bine, sau în

⁴⁹⁶ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, p.204.

⁴⁹⁷ **Ieromonah Arsenie Boca**, *Op. Cit.*, p. 42.

⁴⁹⁸ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 140.

⁴⁹⁹ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 112.

⁵⁰⁰ **Ibidem**, p. 112, nota 191.

⁵⁰¹ **Filocalia...**, Vol. XII, p. 131.

⁵⁰² **Filocalia...**, Vol. V, p. 147.

⁵⁰³ **Ibidem**, p. 223.

cădere, căci cu ce se află omul, cu aceea se și duce din lumea aceasta”⁵⁰⁴. „Cel ce luptă cade și se ridică, până ce la sfârșit arată cine este”⁵⁰⁵.

„Cineva a întrebat odată un pustnic cum își petrece el timpul. Sihastrul a răspuns: «Lupt împotriva patimilor mele, dar deseori nu izbutesc să le înving. Nu cedez, mă ridic din nou, nedisperând, ci continuând lupta mea. În anumite momente cad, dar nu rămân în căderea mea. Mă ridic și cad și iar mă ridic» Acest episod reflectă viața adevărată a creștinului, anume aceea de a nu rămâne definitiv în căderea lui identificată cu răul, de a nu dispera și de a nu subestima harul pe care îl are, deoarece el, ca persoană, este destinat să-l învingă pe diavol și să nu poată fi învins de acesta”⁵⁰⁶.

e. Mărturisirea deasă

„O spovedanie bună trebuie să fie deasă și completă”⁵⁰⁷. „Nu numai lunar, ci mai des chiar, și anume de câte ori greșesc pot merge creștinii la scaunul mărturisirii”⁵⁰⁸. „Omul cel căzut în păcate grele și îndeosebi în cele legate de înclinările și slăbiciunile trupesti nu este dator să aștepte vremea cea orânduită pentru spovedanie, ci degrabă, după cădere, se cuvine a se întoarce către Dumnezeu cu adevărată pocăință și să meargă la spovedanie, căci într-acest chip se poate înfrâna silnicia patimilor. Să nu lase păcatul să se împluternicească”⁵⁰⁹. „O mărturisire imediată a păcatelor mari mai cu seamă, va scăpa conștiința de uzare, îi va întreține sensibilitatea”⁵¹⁰. „Pe când cel ce nu s-a deprins a veni des, sau cel puțin regulat la scaunul de spovedanie, ajunge într-o confuzie morală, neavând în conștiința lui un bilanț clar niciodată, deoarece se adaugă păcat după

⁵⁰⁴ *Patericul*, p. 230.

⁵⁰⁵ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 441.

⁵⁰⁶ *Mitropolit Emilianos Timiadis, Op. Cit.*, , pp. 194-195.

⁵⁰⁷ *Petre Vintilescu, Op. Cit.*, p. 17.

⁵⁰⁸ *Ibidem*, p. 53.

⁵⁰⁹ *Ibidem*.

⁵¹⁰ *Ibidem*, p. 54.

păcat, se amestecă mari cu mici, iar la spovedanie evită adesea să mărturisească păcatele grele”⁵¹¹.

„Mărturisirea frecventă reprezintă un mijloc pentru întărirea voinței, pentru abaterea ei din calea preferinței pentru rău și pentru îndrumarea ei pe calea legii morale, care duce la unirea cu Dumnezeu”⁵¹². „Berzele nu au obiceiul să se mai ducă acolo unde li se strică cuiburile. Și demonii fug de la acela care se mărturisește des, căci cu deasa mărturisire se strică cuiburile și mrejele lor”⁵¹³.

„Spovedania ar trebui să devină pentru preotul duhovnic o preocupare permanentă. Dacă ea rămâne un apanaj al postului mare, când datorită mulțimii celor ce o solicită se face superficial, nu-și va atinge scopul duhovnicesc scontat”⁵¹⁴.

f. Iertarea păcatelor în taina mărturisirii

„Un călugăr îmbunătățit privind cum un penitent își mărturisea păcatele înaintea preotului, a văzut un înger care ținea o hârtie scrisă, iar când penitentul își mărturisea un păcat, acela îl ștergea de pe hârtie”⁵¹⁵. Drept aceea să ne mărturisim cu îndrăzneală păcatele în taina spovedaniei, pentru că „dacă-i cerem lui Dumnezeu să ne ierte, ne va ierta”⁵¹⁶. Sfântul Isaac Sirul spune foarte frumos: „Eu ca om am păcătuit, dar Tu ca Dumnezeu iartă-mă”⁵¹⁷.

„Cei credincioși dacă se înnegresc prin păcate, își recapătă din nou strălucirea prin pocăință”⁵¹⁸, de aceea „cei ce se pocăiesc nu trebuie să piardă niciodată nădejdea că pentru ei nu mai există iertare”⁵¹⁹. Cuviosul Nichita Stîlțatul îl îndeamnă pe omul păcătos: „Dacă ai căzut în adâncurile relelor, să nu deznădăjduiești nicidecum

⁵¹¹ **Ibidem**, p. 56.

⁵¹² **Ibidem**, pp. 54-55.

⁵¹³ **Ibidem**, p. 55.

⁵¹⁴ **Andrei Episcopul Alba Iuliei, Spovedanie...**, p. 112.

⁵¹⁵ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 85.

⁵¹⁶ **Filocalia...**, Vol. XI, p. 261, nota 346.

⁵¹⁷ **Filocalia...**, Vol. X, p. 156.

⁵¹⁸ **Filocalia...**, Vol. III, p. 263.

⁵¹⁹ **Filocalia...**, Vol. IX, p. 136, nota 257.

în ridicarea ta din nou, chiar dacă te-ai rostogolit până la ultima treaptă a iadului răutății”⁵²⁰. „Iuda a fost în ceata apostolilor, iar tâlharul în ceata ucigașilor și într-o clipă și-au schimbat locurile”⁵²¹. Tâlharul de pe cruce făcuse multe păcate de era răstignit, dar pentru căința lui, cât a fost ea de scurtă, a fost iertat de Mântuitorul și a ajuns în rai.

Mântuitorul a spus: „Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta” (Matei 12,31). „Hula împotriva Duhului Sfânt trebuie înțeleasă ca o imposibilitate psihologică și morală din partea păcătoșilor, iar nu din partea lui Dumnezeu”⁵²². „Păcatul împotriva Duhului Sfânt este o răutate deplin conștientă și liberă contra adevărului dumnezeiesc; este o împietrire conștientă, liberă și încăpățânată a omului în rele. Acesta nu se poate mântui sau, mai exact, nu poate fi iertat de păcatele sale, fiindcă nu vrea el în prealabil. Păcatele împotriva Duhului Sfânt sunt necredința, apostazia (lepădarea de credință), deznădejdea, încrederea prea mare în Dumnezeu, ura și fanatismul. Biserica, prin episcopii și preoții ei, are puterea și dreptul de a ierta toate păcatele. În această situație însă, cei ce le săvârșesc se împietresc în răutatea lor și lipsa lor de căință împiedică harul dumnezeiesc să aducă iertarea păcatelor”⁵²³. „Nu există păcat de neiertat, decât cel pentru care nu se face pocăință”⁵²⁴. La spovedanie se iartă orice păcat mărturisit cu căință, pentru că mila lui Dumnezeu este mai mare decât păcatul, iar Creatorul mai mare decât creatura.

Patriarhul Calist îi spune lui Dumnezeu: „Și pe draci, așa cum sunt, dacă s-ar întoarce către bunătatea Ta cea fără margini și ar zice: «miluiește-mă», nu i-ai alunga de la mila Ta și nu i-ai depărta, Tu, care ești izvorul harurilor”⁵²⁵. „Dracii ar primi iertare de la

⁵²⁰ *Filocalia...*, Vol. VI, p. 223.

⁵²¹ **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, p. 152.

⁵²² **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, pp. 137-138.

⁵²³ *Îndrumări Misionare...*, p. 555.

⁵²⁴ *Filocalia...*, Vol. X, p. 161.

⁵²⁵ *Filocalia...*, Vol. VIII, p. 344.

Dumnezeu dacă s-ar căi, dar ei nu se pocăiesc”⁵²⁶. Dacă diavolul s-ar smeri și s-ar căi înaintea lui Dumnezeu, ar fi iertat de păcatele sale și și-ar relua locul în ceata îngerească. În acest sens există o relatare în Viețile Sfinților: „Un drac cu numele Zerefer a luat chip de om, s-a dus la cuviosul Antonie cel Mare și a început a plânge și a se tângui înaintea lui. Cuviosul l-a întrebat: «De ce plângi și te tânguești așa, omule?». Iar diavolul cel viclean a răspuns: «Eu, sfinte părinte, pentru mulțimea fărădelegilor mele nu sunt om, ci diavol». Iar bătrânul l-a întrebat: «Și ce voiești ca să-ți fac ție, frate?» (pentru că socotea cuviosul că din multă smerenie se numea pe sine diavol). Și a zis diavolul: «Nimic altceva nu îți cer sfinte părinte, decât numai să te rogi lui Dumnezeu, să-ți arate Domnul dacă ar primi pocăința diavolului, sau nu ar primi-o? Pentru că dacă acceptă pocăința aceluia, atunci o primește și pe a mea, căci am făcut fapte ca și el». Bătrânul i-a răspuns: «Voi face cum voiești. Du-te acasă, iar mâine dimineată să vii să-ți spun ce mi-a descoperit Domnul». Diavolul a plecat, iar noaptea bătrânul și-a întins cuvioasele sale mâini către cer și s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere dacă l-ar ierta pe diavol, în cazul în care acesta s-ar pocăi. Îndată un înger al Domnului i s-a arătat și i-a zis: «Așa grăiește Domnul Dumnezeu: De ce te rogi pentru diavoli? Pentru că cel care a venit ieri la tine cu vicleșug, era diavol». Și a zis bătrânul către înger: «De ce nu mi-a descoperit Domnul Dumnezeu vicleșugul diavolului și l-a ascuns de mine?» Iar îngerul i-a zis: «Nu te tulbura de lucrul acesta, căci este de la Dumnezeu, spre folosul celor ce păcătuiesc, ca să nu deznădăjduiască păcătoșii, ci să se pocăiască, cunoscând că Prea Bunul Dumnezeu nu-și întoarce fața Sa de la nimeni, dacă se întoarce prin pocăință la El. Drept aceea, când diavolul va veni la tine și te va întreba, să-i spui acestea: Să știi că iubitorul de oameni Dumnezeu, niciodată nu-și întoarce fața de la cel ce se pocăiește, chiar diavol de ar fi și iată, făgăduiește să te ierte și pe tine, numai să împlinești cele poruncite de El. Iar când te va întreba: Care sunt cele poruncite de Domnul, să-i spui că astfel grăiește Dumnezeu: Te știu pe tine cine ești și de unde

⁵²⁶ **Filocalia...**, Vol. X, p. 394, nota 474.

ai venit să mă ispitești, căci tu ai răutatea cea veche și nu poți fi bunătate nouă, fiind de demult începător al răului și acum nu vei începe să faci binele. Căci după ce te-ai deprins cu mândria, cum ai putere să te smerești și să te pocăiești? Dar ca să nu ai nici o scuză în ziua judecății, că ai vrut să te pocăiești, dar Domnul nu te-a iertat, iată ce trebuie să faci și Domnul te va ierta pe tine (dacă vei voi): Trei ani de zile să stai într-un loc și întorcându-te la răsărit ziua și noaptea, să strigi cu glas mare și să zici: Dumnezeu, miluiește-mă pe mine răutatea cea veche. Aceasta să o zici de o sută de ori. Apoi tot de o sută de ori să zici: Dumnezeu, mântuiește-mă pe mine înșelăciunea cea întunecată, și să mai zici de o sută de ori: Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, urâciunea pustirii și astfel să strigi neîncetat către Dumnezeu, pentru că nu ai trup ca să te ostenești sau să slăbești. Și după ce vei împlini acestea cu gând smerit, atunci vei fi primit în starea ta cea dintâi și te vei număra cu îngerii lui Dumnezeu». Acestea zicând îngerul către cuviosul Antonie, s-a depărtat de la el. A doua zi a venit diavolul și a început să se tânguiască de departe ca un om și ajungând la bătrân i s-a închinat. Bătrânul i-a zis: «M-am rugat lui Dumnezeu precum ți-am făgăduit și Domnul mi-a spus că te iartă, dacă împlinești cele ce îți poruncește». Iar diavolul a zis: «Ce poruncește Domnul Dumnezeu să fac?» Bătrânul i-a zis: «Domnul îți poruncește așa: Să stai nemișcat trei ani într-un loc, privind spre răsărit și să strigi ziua și noaptea de o sută de ori: Dumnezeu, miluiește-mă pe mine răutatea cea veche, apoi tot de o sută de ori să spui: Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, urâciunea pustirii și tot de o sută de ori să zici: Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, înșelăciunea cea întunecată. Și când vei împlini acestea, te vei număra cu îngerii lui Dumnezeu, în aceeași stare în care ai fost la început». Iar Zerefer lepădând îndată chipul înșelător al pocăinței, a izbucnit în râs și a zis bătrânului: «O călugăre, dacă aș fi vrut să mă numesc răutate veche, urâciune a pustirii și înșelăciune întunecată, de la început aș fi făcut aceasta ca să mă mântuiesc. Acum să mă numesc răutate veche? Să nu fie aceasta, pentru că eu fac isprăvi minunate și toți se tem de mine și mi

se supun, și oare aş putea să mă numesc eu singur urâciune a pustiirii sau înșelăciune întunecată? Nicidecum călugăre, căci încă stăpânesc peste cei păcătoși și ei mă iubesc pe mine; eu sunt în inimile lor și ei umblă după voia mea; iar ca să mă fac rob netrebnic și prost prin pocăință, nu voiesc bătrâne rău, nu, nu, să nu fie aceasta, ca adică din cinstea cea mare pe care o am, să mă duc într-o necinste ca aceea?» Acestea zicând și răcnind, diavolul s-a făcut nevăzut. Iar bătrânul sculându-se la rugăciune, a mulțumit lui Dumnezeu, zicând: «Adevărat ai grăit, Doamne, că răutatea veche nu poate fi bunătate nouă și începătorul răutăților nu se face făcător de bunătăți noi»⁵²⁷.

g. Ispitele la spovedanie

„Dracii au adesea obiceiul de a ne convinge să nu ne mărturisim păcatele”⁵²⁸, pentru că „nimic nu dă dracilor și gândurilor păcătoase mai multă putere asupra noastră, decât faptul de a le hrăni și ascunde în inimă nemărturisite”⁵²⁹. Drept aceea „să nu-și tăinuiască cineva gândul, căci bucuria duhurilor celor necurate aceasta este, să-și tăinuiască cineva gândurile, ca să le piardă sufletele”⁵³⁰. Un călugăr relatează în acest sens: „În tinerețe aveam o patimă sufletească și auzind că avva Zenon a tămăduit pe mulți, m-am gândit să mă duc la el și să-i spun lupta mea. Diavolul m-a împiedicat de la aceasta, zicându-mi: de vreme ce știi din cărți ce trebuie să faci, pentru ce să-l mai deranjezi pe bătrân? Pe când voiam să mă duc la avva, pentru puțin timp războiul se depărta de la mine, ca să nu mă duc, iar când mă hotăram să nu mă duc la bătrân, patima mă chinuia din nou. Iarăși voiam să mă duc și vrăjmașul îmi întindea aceeași cursă, pentru că nu voia să mărturisesc bătrânului războiul meu”⁵³¹.

⁵²⁷ *Viețile Sfinților*, Tipografia Gutemberg, București, 1904, Vol. 5, luna ianuarie, pp. 811-815.

⁵²⁸ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 110.

⁵²⁹ *Ibidem*, p. 287.

⁵³⁰ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 542.

⁵³¹ *Patericul Sinaitic*, p. 97.

Sfinții Părinți ne îndeamnă: „De te tulbură gânduri spurcate și necuviincioase, nu le tăinui, ci îndată spune-le duhovnicului tău și le vedește. Căci cu cât își ascunde și își tăinuiește omul gândurile cele rele, cu atât se înmulțesc și mai vârtos se întăresc în inima lui”⁵³². „Cine își ascunde gândul, ocrotește și clocește răul și minciuna în sine. El se închide în sine, uneltește mai departe împotriva altora. El pierde comuniunea cu alții, care dă bucurie, care îi aduce încurajarea și viața. Închizându-te față de alții, nu te poți deschide nici lui Dumnezeu, precum nici invers. Spunând gândul tău rău duhovnicului tău, îl spui lui Dumnezeu și te dezlipești de el. Căci lepezi egoismul și intri în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii”⁵³³.

„Cel ce nu-și mărturisește gândurile rămâne nevindecat”⁵³⁴, pentru că „păcatul nemărturisit este boală tănuită în suflet”⁵³⁵. „Cel ce-și tăinuiește păcatele nu se va folosi, iar cel ce-și mărturisește păcatele și a trecut peste ele, va dobândi milă de la Dumnezeu”⁵³⁶.

Sfinții Părinți ne învață: „Precum șarpele dacă iese din gaură îndată fuge, așa și gândurile rele descoperindu-se, îndată pier. Și precum cariul strică și mănâncă lemnul, așa și gândurile cele rele și întinate strică și mănâncă inima omului. Cel ce își descoperă și își arată gândurile sale, îndată se tămăduiește, iar cel ce își acoperă și își tăinuiește gândurile, acela are mândrie. De nu vrei să-ți descoperi și să-ți arăți gândurile, apoi este semn că nu ai smerenie; că smerenia toate bunătățile le are. Sfinții se socoteau și se vedeau mai păcătoși decât toți oamenii. Iar de va chema omul din tot sufletul său pe Dumnezeu și atunci va merge și va întreba pe vreun om, cerând sfat pentru gândurile sale, îi va răspunde lui acel om și mai vârtos Dumnezeu, Cel ce a deschis gura asinei lui Valaam, Acela va deschide și gura acelui om, pe care îl vei întreba spre folosul tău, chiar de va fi păcătos omul acela”⁵³⁷.

⁵³² *Patericul*, p. 274.

⁵³³ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 539, nota 786.

⁵³⁴ *Ibidem*, p. 336.

⁵³⁵ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 87, nota 150.

⁵³⁶ *Filocalia...*, Vol. X, p. 54.

⁵³⁷ *Patericul*, p. 274.

„Omul care păcătuiește înaintea lui Dumnezeu, dar se căiește și se scârbește de păcatele sale și le părăsește și încetează să mai păcătuiască și se pocăiește cu multă căință și rabdă foame și sete și plânge, veștejindu-și trupul, unul ca acesta nimic nu se folosește de ostenele sale până când nu-și mărturisește toate păcatele sale părintelui său duhovnicesc, ca să ia de la el dezlegare și iertare de păcate. Pentru că acestuia i s-a dat putere a lega și a dezlega și a ierta păcatele oamenilor, precum a zis Domnul: «Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute» (Ioan 20, 22-23) «Mărturișiți-vă deci unul altuia păcatele» (Iac. 5,16). Dar vrăjmașul nostru diavolul știind că prin mărturisirea păcatelor părintelui duhovnicesc penitentul ia dezlegare, iertare și ușurare de sarcina cea grea a păcatelor sale, se silește foarte mult și se nevoiește ca să smintească și să orbească și nicidecum să nu lase pe om, nici măcar să se gândească la mărturisire. De aceea mulți au ieșit din această lume amăgitoare fără mărturisire, deci fără dezlegarea și iertarea păcatelor săvârșite în această viață. Iar pe cei ce se mărturisesc cu adevărat și se pocăiesc cu multă osârdie și păzesc bine canonul ce li s-a dat de părintele duhovnicesc, în vremea plecării din lumea aceasta amăgitoare îngerii îi întâmpină cu multă dragoste, mângâindu-i, bucurându-se și veselindu-se de ei ca de niște prieteni doriți și călătoresc împreună cu ei cu multă dragoste la Ierusalimul cel de sus»⁵³⁸.

O ispită foarte frecventă adusă de diavol asupra celor ce vor să se pocăiască este amânarea pocăinței pentru altădată. Să nu amânăm niciodată pocăința, pentru că „mulți dintre cei ce au zis că se vor pocăi mâine sau poimâine sunt în iad, întrucât noi nu știm ziua sau ceasul ducerii noastre din viață”⁵³⁹. Tocmai în acest context s-a afirmat că iadul este pavat cu intenții bune. În Pateric întâlnim o relatare în acest sens: „Un frate l-a întrebat pe avva Pimen: Avvo, au fost doi oameni, unul călugăr și altul mirean. Călugărul s-a gândit seara să lepede dimineața cinul monahal și mireanul a socotit seara

⁵³⁸ **Filocalia...**, Vol. VIII, pp. 642-643.

⁵³⁹ **Ibidem**, p. 630.

ca dimineață să se călugărească, însă amândoi au murit în noaptea aceea. Oare ce li s-a socotit lor? Și a zis bătrânul: călugărul a murit călugăr și mireanul mirean, căci în ce s-au aflat s-au dus”⁵⁴⁰, „pentru că în ce fapte ne găsește moartea, în acelea suntem judecați”⁵⁴¹.

„Când omul vrea să-și mărturisească păcatele și să-și destăinuie gândurile cele urâte și rele părintelui său duhovnicesc, dracii se tulbură și încep să semene în inima lui gânduri de rușine”⁵⁴².

„De aceea Sfântul Grigore Teologul ne îndeamnă: Să nu te rușinezi să-ți mărturisești păcatele, căci prin rușinea de aici scapi de rușinea de dincolo. Și de ce să te rușinezi? Ce nebunie! Atunci când ai făcut păcatul nu ți-a fost rușine și la spovedanie îți este? Aceasta este lucrarea celui rău, care îți ia rușinea când păcătuiești și ți-o aduce când te mărturisești”⁵⁴³.

„Dumnezeu nu ți-a dat duhovnic pe un înger sau arhanghel ca să te rușinezi de el, ci un om supus ispitelor ca și tine”⁵⁴⁴.

„Trebuie să-ți mărturisești păcatele, fără a te cruța, așa cum nu te-ar cruța, dacă ți le-ar dezvălui altcineva. Desigur, spunându-le tu însuți, vei trece prin clipe de mare rușine. Dar nu poți scăpa de rușine, dacă nu treci prin rușine. Cu rușinea pe care o suferi lovești păcatele care-ți produc rușinea și înlături pricina rușinii. Rușinea mărturisirii este trecătoare, dar rușinea obiectivă a rămânerii în păcatul nemărturisit este durabilă și se adâncește mereu”⁵⁴⁵. „Cei ce și-au vădit cele ascunse în fața duhovnicului și au fost iertați de acesta în numele lui Dumnezeu, nu se vor mai rușina de ele la judecata din urmă. Ele au fost desprinse de ei prin mărturisirea lor”⁵⁴⁶. „Doctorul nu poate vindeca pe cel ce suferă, nerugat mai întâi de el și neajutat prin arătarea răniilor lui cu deplină încredere. Cei ce s-au rușinat de doctori și-au pricinuit puroi și adesea mulți au murit”⁵⁴⁷.

⁵⁴⁰ *Patericul*, p. 205.

⁵⁴¹ *Ibidem*, p. 285.

⁵⁴² *Filocalia...*, Vol. XII, p. 277.

⁵⁴³ *Petre Vintilescu, Op. Cit.*, p. 15.

⁵⁴⁴ *Ibidem*.

⁵⁴⁵ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 110, nota 188.

⁵⁴⁶ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 81, nota 92.

⁵⁴⁷ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 441.

În privința tăinuirii păcatelor la spovedanie avem o întâmplare foarte grăitoare: „În timp ce o femeie se mărturisea, un văzător cu duhul observa că la fiecare păcat spus ieșea din gura ei un șarpe; la un moment dat se chinuia să iasă un balaur, dar nu a ieșit, s-a tras înapoi. Femeia făcuse un păcat mare pe care nu a cutezat să-l mărturisească. Ba mai mult, și șerpii care ieșiseră s-au întors înapoi”⁵⁴⁸. „Mulți sunt cei ce gândesc: am făcut multe păcate: am furat, am mințit, am clevetit, am desfrânat, poate chiar am ucis și am făcut multe alte lucruri, iar rușinea îi reține de la a intra pe calea pocăinței. Aceștia uită că înaintea lui Dumnezeu toate păcatele lor sunt ca o picătură de apă în mare”⁵⁴⁹.

„Mărturisind gândurile rele, le ținutim la stâlp și le luăm puterea, căci le facem de rușine, cum ne facem pe noi înșine, dacă le dăm sălaş în noi mai departe. De aceea, prin mărturisire ne detașăm de ele. Lumina în care sunt puse prin mărturisire le arată urâciunea lor și le ia puterea ispititoare. A le ține în noi înseamnă a ne ascunde într-un întuneric; a le mărturisi înseamnă a voi să fim deschiși și a nu mai ocroti în noi gânduri pe care, din rușine, le ținem ascunse. Numai patimile care ne stăpânesc și diavolii din spatele lor au interes să țină nemărturisite gândurile rele care le hrănesc. Sufletul eliberat de patimi nu mai are interes să țină în sine gândurile rele”⁵⁵⁰.

Sfinții Părinți ne atrag luarea aminte: „Vrăjmașul îți aduce în minte că mergând des la părintele tău duhovnicesc devii o povară pentru el sau că este rușinos să îi înfățișezi de multe ori păcatele tale, ca să te determine prin aceasta să rupi legătura cu el sau să îți cauți alt duhovnic, pentru că dacă mergi la duhovnic vei câștiga și mai multă încredere în el și te vei folosi mult din viața și din cuvintele lui. Iar dacă neglijezi să-ți mărturisești des păcatele, cazi în patimi mai mari și iarăși te rușinezi să le mărturisești și te prăvălești în prăpastia deznădejdi”⁵⁵¹.

⁵⁴⁸ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 14.

⁵⁴⁹ **Cuviosul Siluan Athonitul**, *Op. Cit.*, pp. 109-110.

⁵⁵⁰ **Filocalia...**, Vol. VII, p. 67, notele 42 și 43.

⁵⁵¹ **Filocalia...**, Vol. VI, pp. 109-110.

Altă ispită la spovedanie este argumentarea păcatelor, prin care „dracii ne îndeamnă să defăimăm pe alții ca vinovați de păcatul nostru”⁵⁵². Cei care se lasă înșelați de diavol și cad în această ispită nu iau nici iertarea păcatelor și își adaugă păcate, pentru că neasumându-și vina păcatelor săvârșite nu se smeresc și judecând pe alții, cad în mândrie.

„Atunci când ne spovedim suntem ispitiți să ne argumentăm păcatele, dând vina pe împrejurări sau pe semenii noștri, precum Adam pe Eva, iar Eva pe șarpe. Corect este să facem o spovedanie neprihănită, învinuindu-ne pe noi înșine. Omul cuminte se învinovățește pe sine, știind că încercând să-și diminueze păcatele la mărturisire, de fapt se osândește”⁵⁵³. „Cel ce se justifică nu recunoaște că a păcătuit. El nu vrea să se pocăiască, deci nu folosește puțința de a se îndrepta, de a-și schimba în bine cursul vieții. Aceasta este o formă de mândrie”⁵⁵⁴.

Sfinții Părinți îl îndeamnă pe cel ce se mărturisește: „Fiule, tu ai venit aici să-ți spui păcatele tale, spre a lua iertare, iar nu păcatele altora, ca să păcătuiești mai mult, căzând în clevetire. Protopărinții noștri Adam și Eva nu și-au ușurat deloc pedeapsa, învinuind bărbatul pe femeie, iar aceasta pe șarpe”⁵⁵⁵. „Dezgolește-ți deci rana în fața doctorului și nu te rușina să-i spui: «A mea este rana, părinte. Din nepăsarea mea s-a pricinuit și nu din a altuia. Nimeni altul nu este pricinuatorul ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altceva, ci negrija mea!»”⁵⁵⁶. „Să ne mărturisim păcatele fără a încerca să ne justificăm și așa vom afla iertare”⁵⁵⁷.

⁵⁵² *Filocalia...*, Vol. IX, p. 110.

⁵⁵³ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 16.

⁵⁵⁴ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 346, nota 488 b.

⁵⁵⁵ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 97.

⁵⁵⁶ *Filocalia...*, Vol. IX, pp. 110-111.

⁵⁵⁷ **Dan Ciachir**, *Op. Cit.*, p. 300.

h. Adevărata pocăință

„Părerea de rău pentru păcate fără încercarea de a scăpa de ele este ca o beție fără vin”⁵⁵⁸. „Pocăința adevărată este întristarea pentru păcate și părăsirea lor”⁵⁵⁹. Cuviosul Isaia Pustnicul îl îndeamnă pe omul păcătos: „De te căiești cu adevărat nu mai păcătuiești”⁵⁶⁰. „Cel ce recunoaște folosul spovedaniei, dar se întoarce iarăși la noroiul fărădelegii, se aseamănă slugii care, deși cunoaște mânia stăpânului, făptuiește tot răul chiar de față cu dânsul”⁵⁶¹. Dacă noi facem un păcat și ne pare rău, apoi îl săvârșim din nou și ne căim și iar îl repetăm și așa la nesfârșit, să fim conștienți că nu vom scăpa niciodată de acel păcat, pentru că am devenit robii lui. Pocăința pe care o facem nu este sinceră, ci doar ne amăgim. Pocăință adevărată avem când ne pare rău de un păcat și nu îl mai repetăm. Sfântul apostol Petru spune în a doua sa epistolă: „Cei care au scăpat de întinăciunea lumii, prin cunoașterea lui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și se încurcă din nou în păcate, aceștia sunt niște învinși și li s-au făcut cele de pe urmă mai rele decât cele dintâi. Căci mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât după ce au cunoscut-o, să se întoarcă de la porunca sfântă, dată lor. Cu ei s-a întâmplat adevărul din zicală: Câinele se întoarce la vărsătura lui și porcul scâldat în noroiul mocirlei lui” (II Petru 2,20-22).

„Cine se pocăiește odată de un păcat, dar îl săvârșește din nou, este semn că nu s-a curățit de întâia pricină a acelui păcat, de la care, ca de la o rădăcină oarecare, crește din nou același rod”⁵⁶². „Păcatele se șterg atunci când, urând pricinile prin care s-au săvârșit, ne luptăm contra lor, schimbând înfrângerea dintâi prin biruința de pe urmă”⁵⁶³. Ca model de pocăință și îndreptare avem rugăciunea unui

⁵⁵⁸ **Filocalia...**, Vol. XII, p. 110, nota 185.

⁵⁵⁹ **Filocalia...**, Vol. X, p. 392.

⁵⁶⁰ **Filocalia...**, Vol. XII, p. 34.

⁵⁶¹ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 240.

⁵⁶² **Ibidem**, p. 241.

⁵⁶³ **Filocalia...**, Vol. IV, p. 270.

călugăr bătrân: „Doamne învrednicește-mă să Te slujesc cum l-am slujit pe Satana și să Te iubesc cum am iubit păcatul”⁵⁶⁴.

„Ți s-au iertat păcatele când ai cerut cu adevărat iertare pentru ele. Și ai cerut iertare cu adevărat când nu-ți mai place să trăiești în ele și deci să le săvârșești în continuare. Dacă-ți place să le mai faci, înseamnă că sunt întipărite în ființa ta, că nu au fost șterse de acolo, pentru că nu ai vrut cu putere să ceri să ți se șteargă cu adevărat. Nu ți se iartă un păcat de care continui să fii lipit. Omul nu este spălat ca un obiect, ci ca un subiect, care se spală și el cu apa ce-i curge de sus, care vrea și el să i se înmoaie inima ce se înmoaie de mila ce i-o arată Dumnezeu”⁵⁶⁵. „Semnul iertării păcatelor îl are cineva în aceea că le urăște și nu le mai săvârșește. Căci câtă vreme mai cugetă la ele și inima lui se bucură de ele, este semn că încă nu i s-au iertat, ci este ținut încă în ele”⁵⁶⁶.

„Dumnezeu fiind Bun și de oameni iubitor, are îndelungă răbdare și așteaptă mult pocăința fiecăruia dintre păcătoși, făcând sărbătore cerească din întoarcerea celui ce se căiește, „căci bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește” (Luca 15,10). Dar dacă cineva, văzând această bunătate și îndelungă răbdare, nu pornește împotriva fiecărui păcat în parte făcând pocăință și nesocotește porunca, iar bunătatea o ia ca prilej de disprețuire, adaugă păcat peste păcat”⁵⁶⁷. „Iar cel ce în nădejdea pocăinței alunecă a doua oară în păcat, umblă cu Dumnezeu cu viclenie. Acestuia îi vine moartea pe neștiute și nu mai apucă timpul nădăjduit de el ca să împlinească faptele virtuții”⁵⁶⁸.

Răsplata pocăinței

Sfântul Ioan Scărarul spune: „Am fericit mai mult pe cei ce au căzut în păcat și se căiesc, decât pe cei ce nu au căzut și nu se

⁵⁶⁴ *Patericul Sinaitic*, p. 63.

⁵⁶⁵ *Filocalia...*, Vol. XI, , p. 505, nota 727.

⁵⁶⁶ *Ibidem*, p. 505.

⁵⁶⁷ *Filocalia...*, Vol. V, pp. 343-344.

⁵⁶⁸ *Filocalia...*, Vol. X, pp. 311-312.

căiesc”⁵⁶⁹, iar avva Sarmata mărturisește: „Prefer un om care a păcătuit și este conștient de păcatul său, de care se pocăiește, decât un om care nu a păcătuit și se crede drept”⁵⁷⁰.

„Când omul își aduce aminte de păcatele sale și se căiește, atunci și Dumnezeu se bucură, căci acesta este semnul nepătimirii. Și pe cât de mult își sporește omul căința, pe atâta se înmulțește cinstirea lui din partea lui Dumnezeu”⁵⁷¹, pentru că „pocăința aduce pe om nu numai la starea cea dintâi, ci dacă este făcută din adâncul inimii, înalță pe cel ce se pocăiește chiar la o treaptă mai înaltă”⁵⁷².

În argumentarea acestei afirmații vom prezenta două exemple: „O fecioară s-a nevoit în viața călugărească dimpreună cu alte două pustnice timp de nouă ani, după care din lucrarea Satanei și-a stricat fecioria cu un cântăreț, cu care a avut și un copil. După aceea însă s-a căit și a urât foarte mult păcatul, dându-se pe sine cu toată sânguința la înfrânare și la nevoință aspră. Timp de treizeci de ani, cât a mai trăit după acest păcat, se ducea în toată vremea la spitale și la locurile unde se hrăneau săracii și slujea bolnavilor, neputincioșilor și celor buboși. Așa de mult a plăcut lui Dumnezeu fericita, încât Dumnezeu a descoperit unui bătrân cu viață sfântă, zicând: «Mai plăcută îmi este Mie această femeie după ce a păcătuit, decât când era fecioară»”⁵⁷³.

„În Egipt trăia un diacon, care din ispita diavolului a căzut în păcat cu o femeie și toți locuitorii cetății aceleia au aflat de această mare rușine. Diaconul s-a dus apoi cu multă părere de rău la un călugăr bătrân și și-a mărturisit păcatul. Bătrânul l-a ascuns într-o peșteră întunecoasă de lângă chilia lui, unde diaconul mânca doar pâine și apă, pe care bătrânul i le dădea din vreme în vreme. După un timp s-a făcut secetă mare în ținutul acela, încât apa râului a scăzut foarte mult. Toți locuitorii au început să se roage lui Dumnezeu să

⁵⁶⁹ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 147.

⁵⁷⁰ *Patericul*, p. 236.

⁵⁷¹ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 148, nota 276.

⁵⁷² **Paladie**, *Lavsăicon*, „Colecția Izvoare duhovnicești IV”, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Alba Iulia, 1994, p. 135.

⁵⁷³ *Ibidem*.

plouă, dar seceta nu înceta. Atunci Domnul i-a descoperit unui bătrân cu viață sfântă că de nu se va ruga diaconul ascuns de călugăr în peșteră, nu va ploua. Acesta a vestit tuturor ce i-a descoperit lui Domnul și auzind toți, s-au minunat și venind la diacon, l-au silit să se roage lui Dumnezeu și îndată a început să plouă și a crescut apa în râu. Astfel cei ce s-au smintit când diaconul a păcătuț, mai mult s-au folosit de pocăința lui și au dat slavă lui Dumnezeu⁵⁷⁴.

j. Părintele duhovnicesc

„În scaunul duhovnicesc preotul are o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor. Nu s-a spus îngerilor, ci oamenilor: «Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer» (Mat. 18,18). Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ. Domnul a spus: «Căroră veți ierta păcatele se vor ierta și căroră le veți ține vor fi ținute» (Ioan 20,23). Domnul a spus iarăși: «Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului» (Ioan 5,22). Văd însă că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atât de mare, ca și cum de pe acum s-ar fi mutat în ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească. În scaunul de duhovnicie preotul are putere cât Dumnezeu. Dumnezeu i-a dat-o. Când preotul, în scaunul de duhovnicie, iartă păcatele, în același timp, sus în ceruri îngerii lui Dumnezeu șterg din cărțile lor păcatele iertate de preot⁵⁷⁵. Precum Dumnezeu i-a zis lui Moise: „Voi ierta, după cuvântul tău” (Numeri 14,20), tot așa Dumnezeu iartă la spovedanie pe penitent după cum hotărăște preotul. „Legând duhovnicul pe cel ce a greșit, nu-l mai leagă Dumnezeu⁵⁷⁶”, dar în același timp „cine nu ascultă de duhovnic, nu ascultă nici de Dumnezeu⁵⁷⁷”.

⁵⁷⁴ *Patericul*, p. 424.

⁵⁷⁵ **Sfântul Ioan Gură de Aur; Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul**, *Despre preoție...*, pp. 11-12.

⁵⁷⁶ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 103, nota 171.

⁵⁷⁷ **Arhim. Ioanichie Bălan**, *Op. Cit.*, p. 84.

În taina mărturisirii „duhovnicul nu trebuie să judece întotdeauna potrivit dreptății, ci să țină seama și de neputință”⁵⁷⁸. „Nu este exclus chiar ca un om într-adevăr cucernic, cu toată preocuparea lui de înaintare în virtute, să comită un păcat greu. Duhovnicul se va abține în acest caz de la orice manifestare care i-ar trăda surprinderea ori supărarea. Dimpotrivă, să arate toată înțelegerea și să scoată în relief cu atât mai mult insuficiențele firii omenești și nevoia de harul lui Dumnezeu”⁵⁷⁹. „În scaunul de spovedanie stă medicul care tămăduiește, iar nu judecătorul care osândește; aici nu se cere pedepsirea păcatului, ci se acordă iertarea păcatelor”⁵⁸⁰. „Credincioșii trebuie să privească această taină ca pe un medicament, iar pe duhovnic ca pe un tămăduitor care caută în primul rând să vindece pe cel bolnav de rău și de patimile care întinează sufletul”⁵⁸¹.

„În scaunul mărturisirii preotul este nu numai un judecător al moralității credinciosului și un medic căutat pentru vindecarea rănilor lăsate de păcat, ci în același timp și un îndrumător, un călăuzitor spre căile virtuții. El este chemat să lumineze mintea prin lămuriri și prin preveniri, să îndrume voința prin sfaturi, prin îndemnuri, prin încurajări și să trezească în inimă gustul virtuții și al binelui”⁵⁸². „Nu este destul a recomanda sau a cere penitentului să se oprească de la păcat, printr-o simplă formulă generală și stereotipă: să nu mai faci de aici înainte, să încetezi sau să te oprești etc. Chiar dacă astfel de formule sunt susținute de descrierea urmărilor vremelnice și a sancțiunilor veșnice ale păcatului, acțiunea duhovnicului pentru îndrumarea penitentului nu este completă, mai ales în anumite cazuri. Penitentul însuși știe că nu trebuie să-și continue viața în păcat: el vine însă la duhovnic nu numai pentru iertare, ci și pentru îndrumare, pentru ajutor, pentru un leac, pe care îl

⁵⁷⁸ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 450.

⁵⁷⁹ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 188.

⁵⁸⁰ *Ibidem*, p. 222.

⁵⁸¹ **Mitropolit Emilianos Timiadis**, *Op. Cit.*, p. 198.

⁵⁸² **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 33.

așteaptă de la un doctor sufletesc. Duhovnicul trebuie să-i indice o metodă de debarasare de păcat și să o prescrie în sfaturile pe care i le dă”⁵⁸³.

„La cei ce devin încrezuți din cauză că au credință sau se trudes mult ca păcatele lor să rămână necunoscute, preotul trebuie să observe cu atenție toate, până și cele mai mici lucruri. La alții este bine să le mai treacă cu vederea câte ceva, sau, după cum spune proverbul, să vadă și să nu vadă, să audă și să nu audă, pentru ca nu cumva, prin povara apăsătoare a imputărilor, să-i ducă la disperare, ori să-i facă să-și piardă respectul pentru învățăturile date, și la urmă să devină lipsiți de rușine. La alții înclinările lor naturale îi cer să se mânie, fără să se mânie, să treacă cu vederea, fără să treacă cu vederea. Alții pot fi îndreptați cu binișorul și cu blândețe, și prin faptul că duhovnicul știe să le respecte speranța. Uneori este bine ca preotul să se arate biruitor, alteori este mai de folos să pară învins”⁵⁸⁴. „Sfântul Teodor Studitul nu socotea deloc util să-și scoată în evidență virtuțile; dimpotrivă, atunci când ucenicii se plângeau de mulțimea ispitelor, le dădea de înțeles că și el a trecut prin acestea, și că vorbește din proprie experiență. Această artă a împreună pătimirii, fără urmă de condescendență umilitoare, le dădea ucenicilor curajul necesar pentru a-și deschide sufletele”⁵⁸⁵.

„În ceea ce privește calitățile duhovnicului, așa cum sunt descrise de Părinții Bisericii, acesta trebuie să aibă în primul rând dragoste. Dragoste față de Dumnezeu și față de oameni. Isaac din Ninive spune: «Cât despre cei care au atins desăvârșirea, iată semnul lor: dacă ar fi aruncați în foc de zece ori pe zi din cauza dragostei lor pentru neamul omenesc, ei ar găsi că nu este destul»”⁵⁸⁶. „Dovada adevăratei iubiri față de aproapele, este să răbdăm chiar moartea pentru el cu bucurie, după cuvântul Domnului: «Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi» (Ioan 15,13) și să socotim aceasta ca o datorie, și pe

⁵⁸³ **Ibidem**, p. 141.

⁵⁸⁴ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p.206.

⁵⁸⁵ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 146.

⁵⁸⁶ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 224.

drept cuvânt, căci suntem datori să iubim pe aproapele până la moarte, nu numai pentru dreptul firii, ci și pentru preacinstitul sânge al lui Hristos vărsat pentru noi, care ne-a poruncit aceasta”⁵⁸⁷. „Dacă nu suntem în stare să renunțăm la viața vremelnică, sau poate și la cea veșnică pentru aproapele, cum putem pretinde că îl iubim? În acest sens avem ca exemple pe Moise și pe apostolul Pavel. Cel dintâi s-a rugat lui Dumnezeu pentru evrei: «Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-l; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris!»» (Ieșire 32,32). Iar apostolul neamurilor spune: «Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine, după trup» (Rom. 9,3). Sfântul Pavel se învoiește să fie despărțit cu totul de Hristos, ca să se mântuiască alții, și anume iudeii, care căutau să-l ucidă”⁵⁸⁸. „Este ceva amețitor în declarația Sfântului Pavel, care ar fi fost gata să-și piardă mântuirea sa pentru cei de un neam cu el. Desigur, aceasta nu se întâmplă în fapt. Chiar în această iubire totală față de alții, sfântul se arată ca legat de Hristos în mod indisolubil, dat fiind că și Hristos are aceeași iubire față de oameni”⁵⁸⁹. „Cel ce poate renunța la fericirea veșnică din iubire pentru alții, nu o poate pierde, căci ea se află chiar în această iubire pentru alții, dusă până la capăt. Deci cei ce nu ajung la această iubire, nu pot gusta toată fericirea împărăției veșnice”⁵⁹⁰. „Legate de dragoste sunt compătimirea, iertarea, capacitatea părintelui duhovnicesc de a conduce sufletele încetul cu încetul, fără opintiri, fără artificii, spre un lent și sigur progres spiritual. Și mai ales să garanteze autenticitatea învățăturilor și îndrumărilor sale prin exemplul vieții proprii”⁵⁹¹.

„Duhovnicul trebuie să aibă viață curată. Orice credincios așteaptă ca duhovnicul său să-l conducă la Dumnezeu, să-l călăuzească înspre Dumnezeu. Ori, pentru a-L vedea pe Dumnezeu, duhovnicii trebuie să fie «curați cu inima» (Mat. 5,8); altfel vor fi

⁵⁸⁷ *Filocalia...*, Vol. V, p. 139.

⁵⁸⁸ *Ibidem*, p. 153.

⁵⁸⁹ *Filocalia...*, Vol. VI, p. 181, nota 3.

⁵⁹⁰ *Filocalia...*, Vol. XI, p. 217, nota 276.

⁵⁹¹ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 224.

călăuze oarbe, «și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă» (Mat. 15,14)»⁵⁹².

„Blândețea este o altă calitate care trebuie să-l caracterizeze pe părintele duhovnicesc. Atitudinea sa plină de dragoste, de răbdare și de blândețe, îl va ajuta pe ucenic să-și deschidă sufletul»⁵⁹³. „Nu este cuviincios să te porți cu cineva cu asprime, căci drac pe drac nu se scoate, ci mai vârtos cu bunătațe, fiindcă și Dumnezeu nostru cu bine îi poartă pe oameni»⁵⁹⁴. „De asemenea duhovnicul trebuie să se roage pentru fiii săi spirituali»⁵⁹⁵ „și să poarte sarcinile lor»⁵⁹⁶.

„Din rândul calităților intelectuale pe care trebuie să le aibă duhovnicul, mai întâi de toate el trebuie să fie un bun teolog, cunoscător al Sfintelor Scripturi și al învățăturii de credință»⁵⁹⁷. „De asemenea părintele duhovnicesc trebuie să aibă experiența vieții petrecută împreună cu Hristos pentru a-l putea direcționa bine pe credincios»⁵⁹⁸. „Experiența o câștigă cel ce a trecut prin încercări. Numai cel ce a răbdut încercările și le-a biruit poate învăța pe alții cum trebuie să biruiască încercările ce le vin de la cel rău»⁵⁹⁹.

„Pe lângă viața curată și cunoștințele diverse, pentru a fi eficient, preotul duhovnic trebuie să mai posede o mare virtute: dreapta judecată»⁶⁰⁰. În acest sens Sfântul Casian Romanul relatează: „Mi-aduc aminte că odată, în vremea tinereții, aflându-mă în părțile Tebaidei unde petrecea fericitul Antonie, s-au adunat la el niște bătrâni, ca să cerceteze împreună cu el care este desăvârșirea în virtute; care adică dintre toate virtuțile este cea mai mare și poate păzi pe creștin nevătămat de mrejele și amăgirile diavolului? Deci fiecare își da părerea după priceperea minții sale. Unii ziceau că

⁵⁹² **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 136.

⁵⁹³ **Ibidem**, p. 143.

⁵⁹⁴ **Ibidem**, pp. 145-146.

⁵⁹⁵ **Ibidem**, p. 170.

⁵⁹⁶ **Ibidem**, p. 186.

⁵⁹⁷ **Ibidem**, p. 151.

⁵⁹⁸ **Ibidem**, p. 160.

⁵⁹⁹ **Filocalia...**, Vol. V, p. 423, nota 25.

⁶⁰⁰ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 154.

postul și privegherea, căci prin acestea curățindu-se și agerindu-se cugetarea, se poate apropia mai ușor de Dumnezeu; alții ziceau că este mai mare sărăcia și disprețuirea propriilor tale lucruri, căci prin aceasta scapă cugetarea din funiile mult împletite ale grijilor lumești și se poate apropia mai ușor de Dumnezeu. Iar alții puneau mai sus virtutea milosteniei, fiindcă Domnul a zis în Evanghelie: «Veniți binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii, căci flămând am fost și mi-ați dat să mănânc (Mat. 25, 34-35) și celelalte». După ce în felul acesta, fiecare și-a spus părerea sa, prin care virtuți s-ar putea omul apropia mai bine de Dumnezeu, și trecuse aproape toată noaptea cu această cercetare, la urma tuturor a răspuns fericitul Antonie: «Toate acestea care le-ați spus sunt de trebuință și de folos celor ce caută pe Dumnezeu și doresc să vină la El. Dar nu putem da cinstea întâietății virtuților acestora din următoarea pricină: știu pe mulți care și-au topit trupul cu postul și privegherea și au petrecut prin pustietăți, iar cu sărăcia atâta s-au nevoit, încât nici hrana cea de toate zilele nu și-o mai lăsau pe seama lor; și la atâta milostenie s-au dedat, încât nu le-ar fi ajuns toate câte sunt pe lume să le împartă. Dar după toate acestea au căzut din virtute și s-au rostogolit în păcat. Deci ce i-a făcut pe aceștia să rățăească de la calea cea dreaptă? Nimic altceva, după înțelegerea și părerea mea, decât că n-au avut darul deosebirii. Căci acesta învață pe om să se păzească de ceea ce întrece măsura în amândouă părțile și să meargă pe calea împărătească»⁶⁰¹. Când amintește cele două părți, Sfântul Antonie se referă la păcatele de-a dreapta și de-a stânga. „Păcatele de-a stânga sunt păcatele propriu-zise, abaterile voite de la legea morală. Păcatele de-a dreapta sunt cele pricinuite de virtuți, adică cel neîntărit duhovnicește care a dobândit o anumită virtute sau cel puțin are această impresie, cade în păcatul mândriei. De aceea Sfinții Părinți întotdeauna recomandă calea împărătească, de mijloc, care înseamnă ferirea atât de păcatele de-a stânga, cât și de cele de-a dreapta»⁶⁰².

⁶⁰¹ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, pp. 102-103.

⁶⁰² **Petroniu Florea**, *Op. Cit.*, p. 32, nota 155.

k. Penitentul

Creștinii se cuvine să-și facă un examen de conștiință nu numai înaintea spovedaniei, ci în fiecare seară, înainte de culcare. Acest examen îi ajută să vadă ce au greșit în ziua aceea înaintea lui Dumnezeu, pentru a se feri de a mai face și ce fapte bune au săvârșit, pentru a le repeta și chiar înmulți. Simeon Evlaviosul ne învață cum să ne facem acest examen: „Trebuie să te temi întotdeauna de Dumnezeu și să te cercetezi în fiecare zi ce ai făcut bine și ce rău. De cele bune să uiți, ca nu cumva să cazi în patima slavei deșarte, iar pentru cele potrivnice să te folosești de lacrimi împreunate cu mărturisirea și cu rugăciunea stăruitoare. Venind seara, cugetă așa întru tine: Oare cum am petrecut ziua cu ajutorul lui Dumnezeu? Nu am supărat pe cineva, nu am grăit de rău, nu am căutat la fața cuiva cu patimă, nu am fost neascultător de cel mai mare în slujbă, neglijându-mi slujirea mea? Nu m-am mâniat pe cineva sau, stând la rugăciune, nu mi-am ocupat mintea cu lucruri nefolositoare? Dacă te găsești nevinovat de toate acestea, ceea ce este cu neputință, «căci nu este om drept pe pământ care să facă binele și să nu păcătuiască» (Ecclesiast 7,20), strigă către Dumnezeu cu multe lacrimi: Doamne, iartă-mi mie toate câte am greșit cu lucrul, cu cuvântul, cu știință și cu neștiință. Căci multe greșim și nu știm”⁶⁰³.

Un examen de conștiință, de această dată general, este dator să-și facă penitentul înainte de spovedanie, pentru a putea face o mărturisire completă a păcatelor înaintea părintelui său duhovnicesc. „Prin spovedanie ne punem în situația smerită de ucenici ce primim o învățătură. Prin ea dăm prilejul să auzim o judecată obiectivă, externă asupra faptelor noastre, nepovârnită nici pe panta cručării, nici pe a condamnării, cum ni se întâmplă nouă aproape totdeauna, când suntem numai cu noi, cu lăuntru nostru”⁶⁰⁴. „Neascultând de un povățuitor iscusit, nu-ți dai seama de limitele tale, te supraestimezi,

⁶⁰³ *Filocalia...*, p. 96.

⁶⁰⁴ **Preot Profesor Dr. Acad. Dumitru Stăniloae**, *Ascetica și Mistica...*, Vol. I, pp. 141-142.

nu are cine te face atent la scăderile și greșelile tale”⁶⁰⁵. „Fiindcă nimeni nu-și este sieși judecător bun, discernământul duhovnicesc cere o obiectivitate, o experiență și o luciditate pe care singur Sfântul Duh le poate împrumuta. Iată de ce în întreaga tradiție a Bisericii se recunoaște nevoia recurgerii la un părinte duhovnicesc care va fi totodată un sfetnic, o pildă și un mijlocitor”⁶⁰⁶.

„Nevoia de avea un părinte spiritual ține în primul rând de dificultatea omului de a se cunoaște pe sine însuși și de a se judeca obiectiv, atâta vreme cât nu s-a curățit de patimi și n-are discernământ. Până când omul este pătimas, judecă greșit. Mândria și iubirea de sine îl fac să vadă ușor păcatele altora, dar să nu și le recunoască pe ale sale. Ori progresul spiritual, în mare parte, depinde de această recunoaștere a stării de păcătoșenie în care te găsești. Patimile întunecă și pervertesc judecata omului, alterându-i capacitatea de a deosebi binele de rău, împiedicându-l de a avea o percepere sigură a voii lui Dumnezeu într-o situație sau în alta”⁶⁰⁷. „Nimeni nu se poate ajuta singur după ce este muncit de patimi”⁶⁰⁸.

„Recurgerea la un părinte duhovnicesc mai este necesară și datorită faptului că nu știm care sunt cursele celui rău și pericolele ce ne stau în calea desăvârșirii sufletești, și nici mijloacele prin care le putem învinge”⁶⁰⁹.

„Toți creștinii, mici și mari, laici și clerici, trebuie să fie fii duhovnicești ai cuiva. Altfel nu pot face progrese spirituale. După cum cel ce escaladează pentru prima dată un munte are nevoie de un ghid, tot așa cel ce începe urcușul duhovnicesc are nevoie de un părinte spiritual”⁶¹⁰. „Nimic nu este mai jalnic, nimic nu este mai pierzător, decât să nu avem pe cineva care să ne povățuiască pe calea lui Dumnezeu”⁶¹¹. „Cine crede că se poate descurca fără un părinte

⁶⁰⁵ *Filocalia...*, Vol. VIII, p. 533, nota 923.

⁶⁰⁶ *Placide Deseille, Op. Cit.*, p. 173.

⁶⁰⁷ *Andrei Episcopul Alba Iuliei, Spovedanie...*, pp. 215-216.

⁶⁰⁸ *Patericul Sinaitic*, p. 97.

⁶⁰⁹ *Andrei Episcopul Alba Iuliei, Spovedanie...*, pp. 216-217.

⁶¹⁰ *Ibidem*, p. 213.

⁶¹¹ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 528.

spiritual se înșală. Pentru cel ce vrea să-și îmbunătățească viața, nevoia de duhovnic este absolută”⁶¹². „Dumnezeu nu descoperă nimănui calea desăvârșirii, decât acelor ce sunt îndrumați pe ea de părinții duhovnicești”⁶¹³. „Duhovnicul dă sens comunitar vieții creștine. Nimeni nu-și este suficient lui însuși. Nimeni nu se realizează singur. Ne realizăm prin altul, cu altul, prin alții, cu alții. Prin alții ne ajutăm, ne verificăm, ne îndrumăm. De duhovnic nu se poate lipsi nimeni”⁶¹⁴. „Iată ce spun Calist și Ignatie Xantopol: «Nimeni nu pleacă la drum dacă nu l-a cunoscut din cercare sau nu are un povățuitor neînșelător și nu pornește pe talazurile mării lipsit de un cârmaci priceput. Dacă nimeni nu se apucă de vreun meșteșug oarecare și de vreo știință fără un învățător nesupus rătăcirii, se va apuca atunci oare de meșteșugul meșteșugurilor și de știința științelor și va porni pe calea ce duce la Dumnezeu, și pe marea nesfârșită fără un povățuitor, cârmaci și învățător încercat și adevărat? Cu adevărat, unul ca acesta, oricine ar fi el, se amăgește pe sine în chip nebunesc și a rătăcit înainte de a pune un început»”⁶¹⁵.

„Cum poate un începător să-și aleagă un duhovnic? Cel ce dorește să-și găsească un duhovnic potrivit trebuie să se consulte cu o personalitate duhovnicească recunoscută, care-i va recomanda un părinte sufletesc”⁶¹⁶. „Dar după ce s-a orientat, trebuie să fie statornic cu cel pe care l-a ales”⁶¹⁷. „Pe duhovnicul la care ai început să te spovedești, păstrează-l până la moarte”⁶¹⁸, „pentru că atunci când te-ai predat total în grija lui, acesta răspunde de tine în fața lui Dumnezeu. Ascultându-l în toate nu vei comite păcate”⁶¹⁹. „Este bine să rabzi pe lângă un duhovnic aspru până la sfârșit și să nu cauți pe vreunul gata la pogorăminte și la slăbirea frâului, precum primejdios

⁶¹² **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 214.

⁶¹³ **Filocalia...**, Vol. I, 1992, p. 164.

⁶¹⁴ **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 225.

⁶¹⁵ **Ibidem**.

⁶¹⁶ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 222.

⁶¹⁷ **Ibidem**.

⁶¹⁸ **Ibidem**, , p. 225.

⁶¹⁹ **Ibidem**, , p. 230.

lucru este și pierzător ucenicilor să-și aleagă un povătuitor după voia lor, căci aceștia conduc în prăpăstii și în locuri de pierzare”⁶²⁰.

La prima spovedanie trebuie „mărturisite în fața părintelui duhovnicesc toate cele ascunse ale inimii, săvârșite din copilărie până în acel ceas, ca în fața lui Dumnezeu, căci din aceasta vine marea bucurie a sufletului și ușurarea conștiinței”⁶²¹. „Precum medicului îi arăți rana, tot astfel duhovnicului trebuie să-i arăți păcatul (rana sufletului)”⁶²².

„Și la celelalte spovedanii penitentul nu trebuie să facă doar o mărturisire generală a păcatelor lui și să-și ia un angajament general pentru o viață nouă în Hristos, ci trebuie să își destăinuie intimitățile sufletului și slăbiciunile în fața ispitelor de tot felul și a păcatului. Nu numai faptele rele ca atare săvârșite trebuie mărturisite, ci și datoriile neîmplinite, uitate, desconsiderate sau diminuate, precum și intențiile rele, dușmănoase”⁶²³. „Penitentul trebuie să explice din ce motive a căzut și care sunt slăbiciunile lui, pentru a fi vindecat”⁶²⁴.

„Adevărata dreaptă socoteală nu se dobândește decât prin adevărata smerenie, care ne face să arătăm părintelui duhovnicesc nu numai faptele, ci și gândurile noastre și să nu ne încredem nicidecum în părerea noastră, ci întru toate să urmăm povătuirile părintelui și să credem că aceea este bun ce va socoti el ca atare. Prin însuși faptul că își arată părintelui duhovnicesc gândurile sale cele rele, penitentul le veștejește și le slăbește. Căci precum șarpele, scos din ascunziș la lumină, se silește să fugă și să se ascundă, tot astfel și gândurile cele rele, date pe față prin mărturisire desăvârșită, se grăbesc să fugă de la om”⁶²⁵. „Descoperirea gândurilor păcătoase în fața altuia și prin aceasta în fața lui Dumnezeu, înseamnă o adevărată biruire a lor, sau un efort al omului de a se dezlipi de ele, efort ajutat de puterea

⁶²⁰ **Filocalia...**, Vol. IX, pp. 132-133, nota 247.

⁶²¹ **Filocalia...**, Vol. VI, p. 98.

⁶²² **Nichifor Crainic**, *Sfințenia...*, p. 40.

⁶²³ **Îndrumări Misionare...**, pp. 556-557.

⁶²⁴ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p.

⁶²⁵ **Filocalia...**, Vol. I, p. 158.

celuilalt, dar mai ales de puterea lui Dumnezeu. Ele sunt pironite de cel ce le mărturisește la stâlpul dezaprobării, ca niște lucruri urâte; nu le mai ocrotește, nu le mai apără ca pe niște lucruri care nu sunt chiar atât de condamnabile. Este un fel de pironire a lor pe cruce”⁶²⁶. Sfântul Ioan Scărarul însă îi sfătuiește pe penitenți „să nu-și mărturisească în amănunt păcatele săvârșite cu trupul, ca să nu se ispitească ei înșiși din amintirea lor”⁶²⁷.

Sfinții Părinți îl îndeamnă pe cel ce vrea să se mărturisească: „Când vrei să te duci la duhovnic ca să-ți descoperi gândurile și cugetele ca să-l întrebi să-ți spună cele de folos sufletului tău, atunci se cade să te rogi lui Dumnezeu zicând: Doamne, Dumnezeul meu, cele ce vrei Tu și le știi că sunt spre folosul sufletului meu, acelea dă-le în gura părintelui meu duhovnicesc, ca să mi le zică și eu să primesc ca din gura Ta cuvintele Lui și să mă folosesc de ele”⁶²⁸. De aceea Părinții Bisericii ne îndeamnă: „Să nu vă îndoiiți niciodată de duhovnic, căci nu el, ci Dumnezeu vorbește și lucrează prin el”⁶²⁹. „Cel ce a dobândit încredere nemăsurată în părintele său duhovnicesc, privindu-l, socotește că privește pe Hristos Însuși; și fiind cu el sau urmându-i, crede cu tărie că este cu Hristos sau urmează Lui, după cum a zis Mântuitorul: «Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă; iar cine se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine» (Luca 10,16). Unul ca acesta nu va dori niciodată să apeleze la ajutorul altui duhovnic”⁶³⁰.

Datoriile ucenicului față de părintele duhovnicesc pe care și l-a ales sunt de a-l iubi, a se ruga pentru el și a-l asculta. Orice lucru important face în viață, trebuie să facă cu binecuvântare⁶³¹.

⁶²⁶ *Filocalia...*, Vol. VIII, p. 37, nota 38.

⁶²⁷ *Filocalia...*, Vol. IX, p. 416.

⁶²⁸ *Patericul*, p. 276.

⁶²⁹ *Arhim. Ioanichie Bălan, Op. Cit.*, p. 115.

⁶³⁰ *Filocalia...*, Vol. VI, p. 24.

⁶³¹ *Andrei Episcopul Alba Iuliei, Spovedanie...*

I. Canonul

După ce îi acordă iertarea pentru păcatele săvârșite, preotul îi dă penitentului un canon (o epitimie). „Să nu se înțeleagă însă că Ortodoxia acordă canonului rol ispășitor, juridic, precum se întâmplă în teologia romano-catolică. Învățătura ortodoxă spune că iertarea la mărturisire se dă gratuit, de către Hristos, de aceea se și numește iertare, în virtutea vredniciei lui Hristos și a jertfei sale ispășitoare, pentru că noi nu suntem niciodată vrednici de absolvere, dar tot învățătura ortodoxă spune că o iertare fără angajament din partea omului de a se îndrepta, și fără o lucrare de îndreptare, nu i-ar fi de folos. Canonul, pe care îl dă duhovnicul și pe care penitentul îl primește, are rolul de a concretiza angajamentul de îndreptare și lucrarea de îndreptare. Este semnul vădit că penitentul își dezaprobă păcatul și este hotărât a nu-l mai face”⁶³².

Canonul se dă „pentru ca penitentul să-și adâncească părerea de rău pentru păcatele săvârșite, pentru a-l sprijini să se ferească în viitor de păcate și să crească în fapte bune și virtuți”⁶³³. „Canoanele sunt un medicament împotriva păcatelor și nu pedepse”⁶³⁴. „Ele nu au ca scop pedepsirea, ci vindecarea penitentului”⁶³⁵. Rolul canoanelor este medical și pedagogic, „urmărind ajutarea penitentului de a regăsi calea pe care a pierdut-o”⁶³⁶.

În ceea ce privește canoanele de la spovedanie, Sfinții Părinți ne învață: „Canonul nu trebuie dat pe măsura păcatelor săvârșite, ci după starea sufletească a păcătosului, ca nu cumva, voind să coși ce este rupt să faci ruptura mai mare, ca nu cumva, căutând să ridici pe cel căzut, să-l faci să cadă și mai jos”⁶³⁷. „Nu cer mulțimea vremii, ci îndreptarea sufletului, spune Sfântul Ioan Gură de Aur”⁶³⁸. Sfântul

⁶³² **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, p. 214.

⁶³³ **Îndrumări Misionare...**, p. 559.

⁶³⁴ **Diacon Gheorghe Băbuș**, *Op. Cit.*, p. 39.

⁶³⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 134.

⁶³⁶ **Andrei Episcopul Alba Iuliei**, *Spovedanie...*, p. 92.

⁶³⁷ **Sfântul Ioan Gură de Aur; Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul**, *Despre preoție...*, p. 50.

⁶³⁸ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, pp. 275-276.

Vasile cel Mare și Sfântul Grigore de Nyssa îl îndeamnă pe preotul duhovnic: „Apreciază efectul epitimiilor nu după timpul, ci după chipul pocăinței. Ceea ce constituie împlinirea canonului, adică atingerea scopului său, nu este simplul element extern al împlinirii formelor sau a termenului de oprire de la împărtășanie, ci elementul intern al prefacerii sufletului, al înnoirii conștiinței, prin părerea de rău adâncă și durerea simțită din cauza săvârșirii păcatului”⁶³⁹. „Un frate l-a întrebat pe avva Pimen: am făcut păcat mare și voiesc să mă pocăiesc trei ani. Bătrânul i-a zis: este mult. Și a zis fratele: dar până la un an? Și a zis iarăși bătrânul: este mult. Iar cei ce erau de față au zis: dar până la patruzeci de zile? Și iarăși a zis bătrânul: este mult. Și a adăugat: eu zic că dacă se pocăiește omul din toată inima și nu mai continuă să facă păcatul și în trei zile îl primește pe el Dumnezeu”⁶⁴⁰, pentru că „de se căiește cineva de păcatele sale în chip desăvârșit, va fi iertat de ele tot în chip desăvârșit”⁶⁴¹.

„Cu toate că virtutea este pentru totdeauna și pentru toți ceva foarte bun și frumos, iar păcatul dimpotrivă, ceva foarte rău și păgubitor, când este vorba de păstorirea sufletelor, medicamentele pe care le întrebuițăm, ca de pildă: asprimea sau blândețea, pentru unii sunt foarte bune și de folos, iar la alții dau rezultate contrarii, încât depind mult de timp și de împrejurări, precum și de temperamentul bolnavului. De aceea este cu neputință să închei anumite reguli generale, sau să le concentrezi într-un singur capitol, pentru a învăța bine, odată pentru totdeauna, arta vindecării sufletelor, oricât de mult te-ai sârgui și oricât de mult ai învăța. Numai practica și experiența îndelungată desăvârșesc abilitatea medicului. Sfântul Grigorie cel Mare formulează pe scurt acest principiu în chipul următor: Nu se potrivește pentru toți unul și același sfat, pentru că nu toți sunt de același temperament; adesea pe unii îi vatămă ceea ce altora le este de folos. Pentru că și cele mai multe plante, care hrănesc pe unele animale, pe altele leucid; un șuierat ușor pe cai îi domolește, dar pe

⁶³⁹ **Ibidem**, p. 276.

⁶⁴⁰ **Patericul**, pp. 180-181.

⁶⁴¹ **Filocalia...**, Vol. II, p. 242.

câini îi atâță și o doctorie care ușurează o anumită boală, pe alta o agravează, pâinea care întărește viața celor tari, pe cea a copiilor mici o nimicește. După cum nu tuturor trupurilor li se prescrie aceeași doctorie sau dietă, ci când una, când alta, după gradul și natura bolii, tot așa variate sunt și leacurile și procedeele pentru vindecarea sufletelor. De aceasta dau dovadă bolnavii înșiși. Unii sunt vindecați numai cu cuvântul, alții cu frâul. Cei greoi și care cu anevoie se lasă împinși spre bine, trebuie îmboldiți cu biciul cuvântului, pe când cei prea iuți și cu năzuințe greu de înfrânt, care se aseamănă cailor de rasă, care aleargă până dincolo de țință, trebuie îndreptați cu vorbe blânde, ce au darul să le potolească avântul. Unora le priește lauda, altora musturarea, bineînțeles făcută la timp potrivit; altfel ambele păgubesc, dacă nu vin la timp și cu socoteală. Pe unii îi dă pe brazdă îndemnul, pe alții ocară”⁶⁴², „pentru că unii înțeleg cât de mare este păcatul pe care l-au săvârșit și se feresc de a-l mai face numai când primesc canon greu”⁶⁴³. În Limonariu avem un exemplu de ceea ce înseamnă cuvântul aspru în modelarea spirituală a unor oameni: „Soția unui senator l-a rugat pe un episcop să lase o călugăriță pe lângă ea, pentru a o învăța frica de Dumnezeu și pentru a o forma duhovnicește. Episcopul a ales o călugăriță smerită și i-a trimis-o. După o vreme episcopul s-a întâlnit cu femeia și a întrebat-o: Cum ți se pare călugărița pe care ți-am trimis-o? Femeia a răspuns: Este bună, dar nu îmi este de mare folos, căci este smerită și mă lasă să-mi fac toate voile. Am nevoie de una care să mă țină din scurt și să nu-mi îngăduie să fac tot ce vreau. Episcopul i-a trimis atunci o călugăriță aspră. Aceasta o mustra pe soția senatorului, spunându-i «bogătașă nebună» și alte cuvinte asemănătoare. După o vreme episcopul a întrebat-o pe femeie cum se împacă cu această călugăriță. Femeia i-a răspuns: Această călugăriță este într-adevăr de folos sufletului meu. Cu ajutorul acesteia, soția senatorului a dobândit multă blândețe”⁶⁴⁴.

⁶⁴² **Dr. Antonie Plămădeală**, *Tradiție...*, pp. 206-207.

⁶⁴³ **Diacon Gheorghe Băbuț**, *Op. Cit.*, p. 39.

⁶⁴⁴ **Ioan Moshu**, *Op. Cit.*, pp. 202-203.

„Prescrierea ori absolvirea de canon, lungirea ori scurtarea lui este în funcție de căința și de măsura îndreptării penitentului”⁶⁴⁵. Ca îndreptar în prescrierea canoanelor, preotul trebuie să aibă recomandările Sfinților Părinți, pentru că „nimeni nu trebuie să se înșele pe sine și să creadă că ar putea fi mai iertător decât Sfinții Părinți”⁶⁴⁶. „În Pateric există un caz când un bătrân din slăbiciune și prea multă iubire față de ucenicul său nu îi dădea canoane și nici nu-l pune la nevoință. Pe deasupra, în mod formal, ucenicul ducea o viață evlavioasă. S-a întâmplat că Dumnezeu l-a luat pe ucenic de tânăr de pe pământ. Mare a fost uimirea bătrânului, care se aștepta ca ucenicul lui să ajungă în fericire, când l-a văzut cu duhul, chinându-se în iad. Și aceasta din pricina toleranței și slăbiciunii lui”⁶⁴⁷.

„În ceea ce privește patimile săvârșite cu fapta, cu fapta se și tămăduiesc. Căci precum neînfrânarea, plăcerea, lăcomia pântecelui, viața nepăsătoare și fără rânduială înrădăcinează în suflet deprinderea pătimasă și îl duc la fapte necuvenite, tot așa strâmtorarea în înfrânare, ostenele și nevoințele trupești și duhovnicești aduc în el despățimirea și îl strămută de la patimă la nepățimire”⁶⁴⁸. „În aceasta stă rostul epitimiilor date de duhovnic în taina spovedaniei. Nu ajunge ca păcătosul să regrete teoretic faptele rele, ci întrucât acelea au izvorât dintr-o slăbire a firii sau din unele obișnuințe egale cu patimile, aceste obișnuințe trebuie vindecate tot prin fapte stăruitoare, prin fapte de putere ale spiritului, manifestat prin trup. De aceea faptele de pocăință sunt fapte tămăduitoare, întăritoare ale firii”⁶⁴⁹.

„Cel mai mare canon acordat unui penitent pentru păcate este să le părăsească pentru totdeauna, adică să nu le mai săvârșească”⁶⁵⁰. Să elimine însă cineva toate păcatele din viața lui dintr-o dată este imposibil. Din acest motiv duhovnicul îl va sfătui pe penitent să lupte cu păcatele unul câte unul. Îl acest scop îl va îndemna să-și aleagă un păcat pe care să-și ia angajamentul că nu-l va mai săvârși după ce

⁶⁴⁵ **Petre Vintilescu**, *Op. Cit.*, p. 276.

⁶⁴⁶ **Ibidem**, p. 279.

⁶⁴⁷ **Ibidem**, pp. 10-11.

⁶⁴⁸ **Filocalia...**, Vol. VI, pp. 215-216.

⁶⁴⁹ **Ibidem**, p. 216, nota 30.

⁶⁵⁰ **Arhim. Ioanichie Bălan**, *Op. Cit.*, p. 60.

pleacă de la scaunul mărturisirii. Ca strategie de evitare a păcatului, îl va sfătui să se ferească de ocaziile care facilitează păcatul respectiv. Îl momentul în care ispita acelui păcat îi apare în minte, să o alunge imediat. Pentru a reuși acest lucru, fie să se roage, fie să lucreze ceva și să se roage în același timp, pentru a îndepărta gândul amăgitor. Ca remediu de tălmădire a păcatului, să săvârșească în locul lui fapta bună opusă acestuia: „Cel cu simțurile necumpătate să facă abstenență și să postească; avarul, hoțul și înșelătorul să facă milostenie, omul risipitor și lacom de plăceri lumești să se roage, să citească cuvântul lui Dumnezeu și să frecventeze biserica, cel slab în credință și nădejde să se roage stăruitor, hulitorul de Dumnezeu și cei ce jură strâmb să laude pe Dumnezeu și să citească lecturi duhovnicești, dar mai ales Psaltirea, care cuprinde o mulțime de doxologii”⁶⁵¹. Chiar dacă penitentul nu reușește să elimine imediat acel păcat din viața lui, faptul că o perioadă nu-l mai săvârșește, apoi îl face mai rar, este un câștig. „Realizarea unui progres cât de mic și de fiecare dată când se mărturisește, este prețioasă pentru cel ce luptă cu păcatul, căci va duce încet-încet la debarasarea de el”⁶⁵². După ce lupta cu acel păcat se încheie și acesta este înlăturat definitiv, penitentul trebuie să-și aleagă alt păcat pe care să-l îndepărteze din viața lui. Acesta este drumul despătimirii sau al curățirii de păcate.

m. Divulgarea secretului mărturisirii

„Conform Regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești ale Bisericii Ortodoxe Române divulgarea sau violarea secretului mărturisirii se pedepsește cu depunerea preotului din treapta preotească. Violarea secretului mărturisirii constituie pentru duhovnic un delict grav și descalficator, care cade sub pedeapsa canonică. Nicodim Aghioritul menționând pentru aceasta sancțiunea canonică a caterisirii, face aluzie și la legile statului bizantin, care prevedeau închisoarea pe viață și tăierea limbii duhovnicului care ar fi divulgat secretul spovedaniei”⁶⁵³.

⁶⁵¹ **Petre Vintilescu**, *Spovedania...*, pp. 245-246.

⁶⁵² **Ibidem**, p. 54.

⁶⁵³ **Ibidem**, pp. 291-292.

5. Taina Hirotoniei

„Hirotonia este taina în care, prin punerea mâinilor episcopului și prin rugăciune, se împărtășește persoanei anume pregătite, în Biserică și pentru Biserică, harul dumnezeiesc într-una din treptele preoției, dându-i-se puterea de a învăța cuvântul lui Dumnezeu, a săvârși sfintele taine și ierurgii și a conduce pe credincioși spre mântuire”⁶⁵⁴.

Taina Hirotoniei a fost instituită de Mântuitorul, care a ales pe cei doisprezece apostoli și le-a dat puterea și încredințarea de a predica cuvântul, de a săvârși cele sfinte și de a-i conduce pe credincioși pe calea mântuirii. La instituirea acestei sfinte taine distingem mai multe momente:

1. Chemarea celor dintâi ucenici. Mântuitorul le spune acestora: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni” (Mat. 4,19).

2. Alegerea apostolilor: „Domnul a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit apostoli. Pe Simon, căruia i-a zis Petru, și pe Andrei, fratele lui, și pe Iacov, și pe Ioan, și pe Filip, și pe Vartolomeu, și pe Matei, și pe Toma, și pe Iacov al lui Alfeu și pe Simon numit Zilotul, și pe Iuda al lui Iacov și pe Iuda Iscarioteanul, care s-a făcut trădător” (Luca 6,13-16).

3. Instruirea apostolilor. Mântuitorul i-a ținut pe apostoli în jurul Său timp de trei ani și i-a învățat tainele împărăției, precum singur le-a spus: „Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor” (Mat. 13,11).

4. Trimiterea apostolilor la propovăduire. Mântuitorul le poruncește apostolilor: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura” (Marcu 16,15); „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 21-23). Puterea deplină pentru îndeplinirea misiunii încredințate o primesc însă apostolii la Rusalii: „Și când a sosit ziua Cincizecimii, erau

⁶⁵⁴ *Îndrumări Misionare...*, p. 567.

toți apostolii împreună în același loc. Și din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau ei. Și li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc și au șezut pe fiecare dintre ei. Și s-au umplut toți de Duhul Sfânt și au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi” (Fapte 2, 1-4).

Mântuitorul le-a dat apostolilor puterea și îndreptățirea de a continua lucrarea Sa după învierea Sa din morți, când le-a zis: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Mat. 28,18-20). De vreme ce apostolii nu puteau să trăiască până la sfârșitul veacului, ei au transmis puterea de a învăța, sfinți și conduce credincioșii spre mântuire unor persoane alese, prin taina hirotoniei sau prin punerea mâinilor. Referindu-se la hirotonia lui Timotei, Sfântul Pavel îi scrie: „Harul lui Dumnezeu este în tine prin punerea mâinilor mele” (II Tim. 1,6). Apostolii lasă și ucenicilor lor puterea de a hirotoni. Acest lucru îl vedem în epistola adresată de Sfântul Pavel lui Tit: „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit” (Tit 1,5). Prin aceasta se asigură de fapt succesiunea apostolică în Biserică până la preoții veacului de pe urmă.

Preoții nu săvârșesc cu puterea lor sfintele slujbe, ci cu puterea lui Dumnezeu, pentru că ei nu sunt decât „organele văzute ale preoției nevăzute a lui Iisus Hristos”⁶⁵⁵. Sfântul Pavel spune: „Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4,1).

„Harul preoției este unul, dar el se împarte în mod gradat celor trei trepte ierarhice: episcopului, preotului și diaconului”⁶⁵⁶.

Episcopul este urmașul sfinților apostoli, având deplinătatea harului și dreptul de a săvârși toate cele șapte sfinte

⁶⁵⁵ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 149.

⁶⁵⁶ *Îndrumări Misionare...*, p. 579.

taine. „La treapta episcopală nu pot ajunge, după hotărârea sinoadelor ecumenice V și VI decât cei necăsătoriți sau văduvi, deveniți în prealabil ieromonahi”⁶⁵⁷. Pentru hirotonirea unui episcop este necesară prezența a cel puțin trei arhierei, „arătându-se prin aceasta comuniunea episcopului nou hirotonit cu episcopatul întregii Biserici”⁶⁵⁸, iar la sfințirea sfântului și marelui mir este prezent întregul Sfânt Sinod al unei Biserici autocefale.

Preotul este delegatul episcopului în parohie, săvârșind sfintele taine și ierurgii din încredințarea episcopului. Acesta nu poate hirotoni și nu sfințește biserici și antimise.

În Noul Testament pentru preot se întrebuințează când termenul *πρεσβύτερος* (Fapte 14,23;15,4; Tit 1,5 și I Petru 5,1), când cel de *ιερέας* (Luca 1,5;10,31; Ioan 1,19; Fapte 6,7; Evrei 7,20 și 10,11). Unele culte creștine, care au desființat preoția, pretind că numai termenul de *ιερέας* îi indică pe preoți, iar cel de *πρεσβύτερος* se referă la oamenii în vârstă, chemați la conducerea Bisericii, pentru că Domnul Hristos a desființat preoția, El fiind singurul preot. De câte ori se referă la preoții Legii Vechi și la cei păgâni, autorii inspirați ai Noului Testament întrebuințează termenul de *ιερέας*. Când este vorba de preoții Legii Noi, pentru a nu fi confundați de creștini (care proveneau fie dintre evrei, fie dintre păgâni) cu slujitorii templului din Ierusalim și cu cei ai capiștilor idolești, autorii sfinți folosesc termenul de *πρεσβύτερος*. Prin aceasta ei fac distincție clară între adevărații și falșii preoți (evreii au căzut din chemarea de popor ales prin răstignirea Domnului, iar păgânii prin închinarea la idoli s-au făcut dușmani ai crucii lui Hristos).

Diaconul nu poate săvârși singur nici o sfântă slujbă. El ajută însă pe episcop și pe preot în săvârșirea sfintelor slujbe.

Primitorul tainei hirotoniei trebuie să îndeplinească câteva condiții. În primul rând să fie creștin ortodox și să aibă vocație preoțească. Sfântul Pavel spune: „Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu după cum și Aaron” (Evrei 5,4).

⁶⁵⁷ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 168.

⁶⁵⁸ *Îndrumări Misionare...*, p. 580.

La hirotonie sunt admiși numai bărbații, întrucât Domnul Hristos a fost bărbat, iar toți apostolii și ucenicii aleși de El au fost de asemenea bărbați, ori episcopii sunt urmașii apostolilor, iar preoții ai celor șaptezeci de ucenici. „Dacă Mântuitorul ar fi ținut să primească la taina hirotoniei și femei, cu siguranță ar fi primit mai întâi pe Născătoarea de Dumnezeu”⁶⁵⁹, dar ea nu a fost invitată nici la cina cea de taină. Mântuitorul a fost urmat pretutindeni de femeile mironosițe, dar Domnul nu le-a inclus între apostoli, nici între ucenici. Sfântul apostol Pavel spune foarte ferm: „Femeile să tacă în biserică, căci lor nu le este îngăduit să vorbească, ci să se supună, precum zice și Legea” (I Cor. 14,34); „Nu îngăduiesc femeii nici să învețe pe altul, nici să stăpânească pe bărbat, ci să stea liniștită” (I Tim. 2,12). De asemenea Sfinții Părinți și tradiția Bisericii nu au vorbit niciodată despre hirotonia femeii.

Candidații la hirotonie trebuie să fie sănătoși trupește și sufletește, să nu fie încărcăți cu păcate mari (acestea constituie impedimente la hirotonie), „să fie majori și să fie pregătiți din punct de vedere intelectual, teologic și moral pentru lucrarea preoțească”⁶⁶⁰.

Taina hirotoniei nu se repetă.

6. Taina Cununiei

Cununia este sfânta taină prin care un bărbat și o femeie, care liber și conștient consimt să trăiască împreună pentru toată viața, spre a da naștere la prunci, a-i crește în Domnul, a se ajuta reciproc în toate împrejurările și a se desăvârși, primesc prin rugăciunea preotului harul divin necesar spre realizarea acestui scop.

„Căsătoria este socotită cea mai veche instituție a dreptului divin, fiindcă ea a luat ființă odată cu crearea primilor oameni”⁶⁶¹, când „Domnul Dumnezeu a zis: Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el” (Fac. 2,18). Și i-a binecuvântat

⁶⁵⁹ **Ioan Mihălțan**, Episcopul Oradiei, *Preoția Mântuitorului Hristos și preoția bisericească*, Editura Episcopiei Oradiei, 1993, p. 145.

⁶⁶⁰ *Îndrumări Misionare...*, p. 581.

⁶⁶¹ **Ibidem**, p. 586.

Dumnezeu pe primii oameni, zicând: „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți” (Fac. 1,28). Tot în cartea Facerii este cuprins textul clasic al cununiei: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup” (Fac. 2,24).

„Dumnezeu i-a creat pe Adam și Eva pentru cea mai mare iubire între ei, reflectând taina unității divine. Omul conjugal este, deci, chipul Dumnezeului treime”⁶⁶². „Iubindu-se unul pe celălalt, soții îl iubesc pe Dumnezeu”⁶⁶³.

„După părerea Sfântului Maxim Mărturisitorul, ca și a altor Sfinți Părinți, oamenii nu erau destinați să se înmulțească prin «naștere», ci pe altă cale. Din acest punct de vedere înțelegem caracterul natural al căsătoriei în raport cu existența pământească a firii și caracterul natural al fecioriei în raport cu existența eternă la care este chemată firea. Căsătoria este naturală, dar se potrivește numai unei faze trecătoare a firii”⁶⁶⁴.

Cununia a fost ridicată la rang de taină când Mântuitorul a participat la nunta din Cana Galileii împreună cu ucenicii Săi, unde a săvârșit prima minune (Ioan 2,1-11). Vorbind despre cununie, Sfântul Pavel repetă cuvintele Mântuitorului din Matei 19,5 (preluate din Vechiul Testament): „De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup” (Efes. 5,31), la care apostolul adaugă: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică” (Efes. 5,32). Referindu-se la cununie, Mântuitorul a spus: „Ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă” (Matei 19,6), accentuând prin aceasta indisolubilitatea familiei.

Cununia este una singură și nimeni nu trebuie să uite că la oficierea ei cei doi miri au promis solemn înaintea lui Dumnezeu că vor fi împreună și la bine și la rău, până ce moartea îi va despărți. Singurul motiv de divorț acceptat de Biserică este infidelitatea conjugală a unuia dintre soți, conform celor afirmate de Mântuitorul: „Oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, și se

⁶⁶² **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 153.

⁶⁶³ **Ibidem**, p. 161.

⁶⁶⁴ **Filocalia...**, Vol. III, p. 471, notele 91 și 92.

va însura cu alta, săvârșește adulter; și cine s-a înșurat cu cea lăsată săvârșește adulter” (Matei 19,9).

Biserica Ortodoxă acceptă recăsătorirea celor divorțați. Astfel există slujbe religioase pentru cea de a doua și a treia cununie. Acestea sunt îngăduite ca un pogorământ sau ca o înțelegere din partea Bisericii, pentru slăbiciunea firii omenești.

Căsătoria la starea civilă nu este cununie, ci este un simplu act formal, lipsit de orice valoare morală, în care două persoane promit să întemeieze o familie și sunt luați ca atare în evidențele stării civile. În Grecia nu există căsătorie civilă. Cei ce se cunună primesc acte de căsătorie de la Biserică. Așa era și la noi în vechime. Totuși dacă cineva din Grecia împărtășește altă credință decât cea ortodoxă, nu este silit să se cunune la Biserică, ci acela apelează la ofițerul stării civile și primește acte din partea statului că este căsătorit.

Taina cununii nu este înțeleasă la fel de toți creștinii. Romano-catolicii consideră că la cununie nu harul lui Dumnezeu, care coboară la rugăciunile preotului asupra mirilor, îi unește pe aceștia, ci consimțământul celor doi tineri, iar preotul este doar un martor. Biserica Romano Catolică recunoaște o singură cununie. Divorțul și recăsătorirea nu sunt admise în catolicism. Ce se întâmplă însă atunci când un cuplu se desparte? Cei doi soți rămân căsătoriți, numai că trăiesc separat. „Această despărțire este cunoscută sub numele de separație de pat și de masă”⁶⁶⁵. Totuși când cineva vrea să divorțeze, „se recurge la două stratageme: se declară nulă căsătoria din momentul încheierii ei, ori se instrumentează un proces de anulare a căsătoriei existente”⁶⁶⁶. Astfel prelații catolici constatând că nu au fost îndeplinite anumite condiții la încheierea căsătoriei, o declară nulă, ca și cum nu ar fi existat vreodată, iar cei doi foști parteneri se pot căsători liber cu oricine, considerându-se că abia acum vor fi cununați pentru prima dată.

⁶⁶⁵ **Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca**, *Drept canonic ortodox, Legislație și Administrație Bisericească*, Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 108.

⁶⁶⁶ **Ibidem**, pp. 107-108.

Protestanții pretind că la cununie pastorul nu face decât să constate ceea ce există de fapt, și anume iubirea dintre cei doi tineri. Deci „din punct de vedere protestant, ceremonia religioasă nu adaugă nimic la căsătorie, dar este o necesitate în vederea integrării cuplului în comunitatea credincioșilor”⁶⁶⁷. Dacă în mentalitatea protestantă doar simpla iubire dintre doi tineri este suficientă pentru a-i căsători, înțelegem de ce occidentalii trăiesc din adolescență în concubinaj, pentru că ei nu consideră acesta un păcat. Dar dacă cuiva i se stinge dragostea pentru o persoană și i se aprinde pentru alta, este considerat automat divorțat de fosta soție și cununat cu cea nouă?

Sub pretextul respectării libertății omului, cultele protestante din Occident oficiază căsătorii religioase între homosexuali. Acest lucru este deosebit de grav, mai ales că se întâmplă numai între creștini (evreii, musulmanii, hinduiștii sau budiști nu fac așa ceva).

În căsătorie apar probleme, care sunt inerente unui cuplu. Important este ca ele să fie rezolvate de către cei doi soți. Părinții nici unuia dintre soți nu fac bine dacă se amestecă în familiile copiilor lor. Părinții își motivează de multe ori aceste intervenții prin lipsa de experiență a tinerilor. Aceștia să nu uite că au fost și ei tineri, și nu le-a plăcut să le dicteze nimeni ce și cum să facă în familie. În plus există conflictul dintre generații, care devine tot mai acut în vremurile noastre, datorită schimbării tot mai rapide de mentalitate. De aceea este bine ca tinerii să-și vadă singuri de problemele lor, iar părinții să le mai dea câte un sfat, atunci când tinerii le-o cer. Pe lângă părinții trupești, cei căsătoriți au mai dobândit la cununie un rând de părinți spirituali, care sunt nașii (aceștia trebuie să fie ortodocși și să fie un model pentru finii lor). Dacă au anumite probleme în căsnicie, tinerii pot apela și la nași.

Căsătoria este mult mai grea decât își închipuie unii tineri neștiutori. Ei trebuie să conștientizeze faptul că soții nu culeg doar flori împreună, se uită la televizor, și se lasă consumați de o pasiune efemeră și amăgitoare. O căsătorie nu se întemeiază niciodată numai pe dragoste, ci și pe sacrificiu și renunțare. „Cine așteaptă de la

⁶⁶⁷ **Paul Evdokimov**, *Taina...*, p. 33.

căsătorie numai fericire și plăceri, nu o va putea suporta timp îndelungat”⁶⁶⁸.

Din păcate unii soți își bat soțiile. Acesta nu este un gest creștinesc, nici civilizat. Sfântul Pavel spune: „Bărbaților, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica, și S-a dat pe Sine pentru ea. Bărbații sunt datori să-și iubească femeile, ca pe înseși trupurile lor. Cel ce-și iubește femeia pe sine se iubește. Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește” (Efes. 5,25-29).

În cadrul căsătoriei trebuie să existe înțelegere. Amândoi soții sunt egali și se completează reciproc, de aceea hotărârile importante trebuie luate întotdeauna de ambii soți, care colaborează pentru bunul mers al familiei. Dacă apar probleme, tinerii nu trebuie să dramatizeze. De multe ori în urma unor certuri, fetele în special, care sunt mai sensibile, amenință că se duc la mama. Aceasta denotă lipsă de maturitate și teama de a înfrunta viața așa cum este ea.

Există o problemă tot mai frecventă în zilele noastre. Mulți tineri se căsătoresc și se feresc să aibă copii. Aceștia spun că vor să se bucure o vreme de tinerețe. Când vor crede de cuviință, va veni și vremea copiilor. După câțiva ani însă, nu mai pot avea copii. Fie că au făcut avorturi sau au folosit mijloace contraceptive, constată cu durere că nu pot avea copii. Și-au adunat și păcate, nici copii nu mai pot avea. Cei care vor planificare familială dovedesc că sunt oameni fără Dumnezeu⁶⁶⁹. Noi nu trebuie să acționăm numai de capul nostru, să-l lăsăm și pe Dumnezeu să lucreze, pentru că El are planurile Lui. Să nu năruim planurile lui Dumnezeu prin planurile noastre. Scriptura spune foarte clar: „Femeia se va mântui prin naștere de fii, dacă va stăruî, cu înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie” (I Tim. 2,15).

⁶⁶⁸ **Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae**, *Teologia Dogmatică...*, Vol. III, p. 201.

⁶⁶⁹ **Pr. Prof. Ilie Moldovan**, *Adevărul și frumusețea căsătoriei*, Editura Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, 1996, Vol. II, p. 205.

7. Taina Sfântului Maslu

„Taina sfântului maslu este lucrarea sfântă săvârșită în numele Sfintei Treimi, în care la rugăciunile preoților și prin ungerea trupului cu untdelemn sfințit, se împărtășește credinciosului bolnav harul nevăzut al tămăduirii sau ușurării suferințelor trupesti, întărirea sufletească, recâștigarea nădejdi și iertarea păcatelor”⁶⁷⁰.

Despre instituirea acestei sfinte taine putem spune că Mântuitorul care vindeca orice boală (Marcu 3,10), „chemând la Sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere asupra duhurilor celor necurate, ca să le scoată și să tămăduiască orice boală și orice neputință” (Matei 10,1), încât apostolii „scoteau mulți demoni și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau” (Marcu 6,13). Această practică era deja răspândită și foarte cunoscută în timpul apostolilor, pentru că Sfântul Iacov spune: „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și de va fi făcut păcate, se vor ierta lui” (Iacov 5,14-15).

Pornind de la acest text, s-a ajuns la concluzia că taina sfântului maslu trebuie săvârșită de mai mulți preoți (multă lume consideră că numărul preoților trebuie să fie de șapte, iar în caz de necesitate de trei). Sfântul maslu poate fi săvârșit de doi preoți, iar „în caz de nevoie chiar de unul singur”⁶⁷¹, pentru că harul lui Dumnezeu coboară și la rugăciunile unui singur preot. De vreme ce Sfânta Liturghie poate fi săvârșită de un preot, și maslul poate fi săvârșit de un singur preot.

Unii creștini au o evlavie deosebită la sfântul maslu și își pun mari nădejdi în el, așteptând vindecarea bolilor sufletești și trupesti. În ciuda așteptărilor lor însă, nu se vindecă, pentru că îi vedem mereu și mereu la sfântul maslu, așteptând tămăduirea. Sfântul Iacov a spus referitor la maslu că „rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav”. Deci rugăciunile celor care participă la această sfântă taină trebuie

⁶⁷⁰ *Îndrumări Misionare...*, p. 601.

⁶⁷¹ *Ibidem*, p. 607.

însoțite de o credință puternică. Dacă această credință lipsește, este zadarnică și rugăciunea. În acest sens proorocul Isaia spune: „Când ridicați mâinile voastre către Mine, Eu îmi întorc ochii aiurea, și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult” (Isaia 1,15). Dacă ar avea credință puternică, credincioșii ar trebui să vină la un singur maslu și s-ar vindeca. Bolnavii din Evanghelie care se apropiau de Mântuitorul pentru a lua tămăduire i se adresau Domnului o singură dată, nu umblau după El zile sau săptămâni în șir. Hristos îi întreba pe toți: „Credeți că pot să fac Eu aceasta?” (Mat. 9,28). Dacă aceștia credeau, Iisus îi vindeca. Să fim conștienți că noi la maslu, Aceluiași Hristos ne rugăm. Atunci El de ce nu ne aude? Pentru că nu avem credință suficientă.

Maslul dă tămăduire celor bolnavi, dar simpla prezență trupească a credincioșilor la această sfântă taină este insuficientă. Dumnezeu dă, dar trebuie să aibă cui să dea. Dacă vrem să primim mila lui Dumnezeu, trebuie să ajungem la ea prin credința noastră puternică. Mulți sunt convinși că au o credință foarte puternică, dar în ciuda acestui fapt nu primesc vindecare. Să nu uităm însă ce a spus Sfântul Iacov: „Credința fără fapte este moartă” (Iac. 2,20). În fapte bune ni se verifică credința, deci în manifestările noastre, nu în simpla adeziune intelectuală la unele adevăruri de credință sau la evenimente relatate de Sfânta Scriptură.

La maslu se fac șapte ungeri cu untdelemn a celor bolnavi, iar aceștia se împulzesc pentru a fi unși. Numărul este simbolic, nu el tămăduiește, nici numai untdelemnul sfințit, ci importantă este credința celui uns.

Unii credincioși aduc la sfântul maslu haine ale celor bolnavi, pentru a fi unse cu untdelemn sfințit, cu scopul ca cel bolnav, deși absent, să ia tămăduire. Chiar dacă unii bolnavi sunt neputincioși și nu pot veni la biserică la taina sfântului maslu, nu sunt scutiți de rugăciune, ci ei sunt datori să se roage acasă. Noi ne putem ruga zi și noapte pentru cineva, dacă persoana respectivă este nepăsătoare, rugăciunea noastră este zadarnică, după cum spune Scriptura: „Când unul zidește și altul strică, ce folos au, fără numai că se ostenesc?” (Susana 34,25).

Suferința și bolile sunt de cele mai multe ori consecința păcatelor. Dumnezeu îngăduie această suferință spre folosul sufletesc al celui bolnav, pentru a-i șterge păcatele săvârșite și pentru a-l ține departe de păcat. Unui astfel de suferind Dumnezeu nu-i ia boala nici în urma maslului, dar îi mai iartă din păcate și poate îi alină și din suferință. În astfel de cazuri pentru a lua vindecare, cel bolnav trebuie să înlăture cauza bolii și anume păcatul. De asemenea, dacă suferim de o boală, pe lângă ajutorul cerut lui Dumnezeu trebuie să-i cercetăm și pe doctori, pentru că „taina sfântului maslu nu se substituie tratamentului medical”⁶⁷².

Multă lume nu înțelege corect maslul, pentru că printre pomelnicele pentru sănătate ale credincioșilor la această slujbă, găsim și cereri de ajutor la examen, la proces, la bani și altele, iar uneori găsim chiar pomelnice pentru morți. Sfânta taină a maslului se oficiază pentru sănătate sufletească și trupească și pentru iertarea păcatelor, iar nu pentru altceva.

În ceea ce privește iertarea păcatelor trebuie lămurit un aspect. Taina rânduită de Dumnezeu pentru iertarea păcatelor este spovedania. De foarte multe ori însă noi avem păcate de care nici nu știm că sunt păcate, sau le-am săvârșit cu multă vreme în urmă și le-am uitat, încât nu le mai mărturisim la spovedanie. Aceste păcate le iartă sfântul maslu. Dacă de exemplu am clevetit, am mințit, sau am făcut alte păcate, nu la maslu trebuie să alergăm pentru iertarea lor, ci la spovedanie.

Și romano catolicii au taina sfântului maslu, dar aceasta este administrată numai celor aflați pe patul de moarte, întrucât catolicii o consideră drept „extrema unctio”, adică ungerea care se dă celui muribund, înainte de a se duce la Dumnezeu. Dacă numai cei aflați pe patul de moarte beneficiază de această taină, cum le mai este ea spre tămăduirea trupului? În plus, dacă-i aplici ungerea dinaintea morții unui om grav bolnav, îi iei tot curajul de a mai lupta pentru a rămâne în viață. Maslul este spre sănătate, iar nu spre moarte.

⁶⁷² **Ibidem**, p. 600.

Bibliografie

Acatistier, Tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1994.

Acterian, Arșavir, *Cum am devenit creștin*, Editura Harisma, București, 1994.

Aghioritul, Nicodim, *Războiul nevăzut*, Editura Bunavestire, Bacău, 1999.

Andrei Episcopul Alba Iuliei, *Spovedanie și Comuniune*, Alba Iulia, 1998.

Idem, *Dinamica despătimirii*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2001.

Idem, *Dumnezeu n-a făcut moartea*, în «Credința Ortodoxă», Revista Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, nr. 1/2002, pp. 3-7.

Arhieraticon, adică rânduiala slujbelor săvârșite de arhiereu, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.

Arseniev, Nicolae, *Mistica și Biserica Ortodoxă*, Traducere de Remus Rus, Editura IRI, București, 1994.

Băbuț, Diacon Gheorghe, *Pelerinul român*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1992.

Bălan, Arhim. Ioanichie, *Părintele Paisie Duhovnicul*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993.

Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

Boca, Ieromonah Arsenie, *Cărarea Împărăției*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 1995.

Caraza, Diacon Dr. Ioan, *Sfântul Ioan Botezătorul – Înaintemergătorul Domnului. Botezul cu Duh Sfânt în Hristos*, Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, 2000.

Celălalt Noica, Ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și Pr. Ninel Țugui, Editura Anastasia, 1994.

Ciachir, Dan, *Cronica ortodoxă*, Editura Timpul, Iași, 1994, Vol. I.

Crainic, Nichifor, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993.

Idem, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994.

Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdi și iadul smereniei*, Editura DEISIS, Alba-Iulia, 1994.

Desille, Placide, *Nostalgia Ortodoxiei*, Editura Anastasia, București, 1995.

Dicționarul Explicativ al limbii române, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a, Univers Enciclopedic, București, 1996.

Dionisie Pseudo Areopagitul, *Ierarhia cerească. Ierarhia bisericească*, Traducere și studiu introductiv de Cicerone Iordăchescu, Institutul European, Iași, 1994.

Dionisie, Areopagitul Sfântul, *Opere complete*, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996.

Evdokimov, Paul, *Arta icoanei o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, 1992.

Idem, *Iubirea ne bună a lui Dumnezeu*, Editura Anastasia, București, 1993.

Idem, *Taina iubirii*, Editura Christiana, București, 1994.

Idem, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.

Ferenț, Pr. Lect. Dr. Iosif Aurel, *Învățătura despre sfântul har privită interconfesional, implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Editura BUNA VESTIRE, Beiuș, 2001.

Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Vol. I, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1992.

Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1993, Vol. II.

Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1994, Vol. III.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1994, Vol. IV.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1995, Vol. V.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1997, Vol. VI.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, Membru de onoare al Academiei Române, Editura Humanitas, București, 1999, Vol. VII.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, Vol. VIII.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, Vol. IX.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, Vol. X.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, Vol. XI, Huși, 1990.

Filocalia sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, membru al Academiei Române, Editura Harisma, Vol. XII, București, 1991.

Floca, Arhid. Prof. Dr. Ioan N., *Drept canonic ortodox, Legislație și Administrație Bisericească*, Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.

Florea, Petroniu, *Virtuțile la Părinții Filocalici*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2001.

Florea, Petru, *Opera exegetică a Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Editura Academos, Tg-Mureș, 1998.

Galeriu, Părintele, *Jertfă și răscumpărare*, Editura Harisma, 1991.

Ilie, Arhim. Cleopa, *Despre vise și vedenii*, Editura Bunavestire, Bacău, 1994.

Îndrumări Misionare, lucrare elaborată de un colectiv de autori de la Institutul Teologic Universitar din București, coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.

Învățătura de credință creștină ortodoxă, Oradea, 1996.

Kadas, Sotiris, *Mount Athos*, Ekdotike Athenon, Athens, 1988.

Lecca, Paulin, *Frumosul divin în opera lui Dostoievski*, Editura Discipol, București, 1998.

Liturghier, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.

Méchin, Benoist, *Alexandru cel Mare sau visul depășit*, Editura Humanitas, 1994.

Mihălțan, Ioan, Episcopul Oradiei, *Preoția Mântuitorului Hristos și preoția bisericească*, Editura Episcopiei Oradiei, 1993.

Moldovan, Pr. Prof. Ilie, *Adevărul și frumusețea căsătoriei*, Editura Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, 1996, Vol. II.

Molitifelnic, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.

Moshu, Ioan, *Limonariu sau livada duhovnicească*, Alba Iulia, 1991.

Negureanu, Cristian, *Fenomenul paranormal în cotidian*, Editura Miracol, 1995.

Nellas, Panayotis, *Omul-animat îndumnezeit*, Editura DEISIS, Sibiu, 1994.

Paladie, Lavsaicon, „Colecția Izvoare duhovnicești IV”, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Alba Iulia, 1994.

Paraskevidis, Hristodoulos, *Războiul împotriva Satanei*, Editura Anastasia, 1998.

Patericul, Tipărit de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1999.

Patericul Sinaitic, Editura DEISIS, Sibiu, 1995.

Plămădeală, Dr. Antonie, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Colecția Axios, București, 1995.

Idem, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996.

Popescu, Teodor M., *Meditații Teologice*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1997.

Preda, Marin, *Cel mai iubit dintre pământeni*, Editura Cartea Românească, Ediția a III-a, București, 1987, Vol. III.

Răducă, Preot Dr. Vasile, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.

Rougemont, Denis de, *Partea diavolului*, Editura Anastasia, București, 1994.

Schmemmann, Alexandre, *Euharistia taina Împărăției*, Editura Anastasia, București.

Idem, *Postul cel mare*, Traducere de Andreea și Laurențiu Constantin, Ediția a II-a, Editura DORIS, București, 1998.

Sfântul Ioan Gură de Aur; Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efreem Sirul, *Despre preoție*, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecionu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1998.

Siluan, Cuviosul Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura DEISIS, Alba-Iulia, 1994.

Sofronie, Arhimandritul, *Rugăciunea - experiența vieții veșnice*, Editura DEISIS, Sibiu, 1998.

Stăniloae, Dumitru, *Ortodoxie și Românism*, Tiparul Tipografiei Arhiepiscopale, Sibiu, 1939.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978, Vol. I.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, Vol. II.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, Vol. III.

Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986.

Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987.

Idem, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, Editura DEISIS, Vol. I, Ascetica, Alba Iulia, 1993.

Idem, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, Editura DEISIS, Vol. II, Mistica, Alba-Iulia, 1993.

Idem, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Anastasia, 1993.

Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Editura Omniscop, Craiova, 1993.

Idem, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1993.

Idem, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, 1993.

Streza, P. S. Dr. Laurențiu, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile Răsăritene*, Editura Trinitas, Iași, 2002.

Timiadis, Mitropolit Emilianos, *Preot parohie înnoire*, Traducere de Paul Brusanowski, Editura Σοφία, București, 2001.

Uspensky, Leonid, *Teologia icoanei*, Editura Anastasia, București, 1994.

Vasiliu, Preot Ștefan, *Darul Duhovniciei*, Editura Timpul, Iași, 1997.

Vassiliadis, Nikolaos P., *The mystery of death*, The Orthodox Brotherhood of Theologians «The Savior», Athens, Greece, 1993.

Viețile Sfinților, Tipografia Gutenberg, Vol. 5, București, 1904.

Vintilescu, Pr. Petre, *Spovedania și duhovnicia*, Alba Iulia, 1995.

Ware, Kallistos, *Rugăciunea lui Iisus*.

Yannaras, Christos, *Heidegger și Areopagitul*, Traducere de Nicolae Șerban Tanașoca, Editura Anastasia, București, 1996.

CUPRINS

Introducere	5
Dumnezeu	7
Iubirea lui Dumnezeu	15
Iubirea	19
Odihna lui Dumnezeu	25
Împărăția cerurilor	30
Vederea și cunoașterea lui Dumnezeu	35
Sfinții îngeri	40
Crearea omului la Sfinții Părinți	45
1. Crearea lumii	45
2. Crearea omului	48
3. Omul și lumea	51
4. Omul, chip și asemănare a lui Dumnezeu	58
5. Omul, chip al Arhetipului Hristos	65
6. Modul înmulțirii neamului omenesc	67
7. Omul invidiat de diavol și devenit rob al lumii prin cădere	69
Misterul morții	71
Întruparea Cuvântului, plan veșnic al lui Dumnezeu	81
Dumnezeu și lumea	92
Învierea Domnului Hristos	97
Acatistul învierii Domnului	102
Anii vieții omului	106
Ortodoxia	113
1. Țara Sfântă	122
2. Sfântul Munte Atos	129
Rătăcirile acestui veac	135
Creștinul și lumea	141
Creștinul și viața	145
Ascultarea de Dumnezeu	149
Mântuirea și sfințirea	153
Frecventarea Bisericii	160

Calendarul	165
Profesia	168
Teologia	173
Păcatul și evoluția lui	177
Păcatul cleветirii	183
Despre rugăciuni	194
Revelația dumnezeiască	197
Sfintele Taine	202
1. Taina Sfântului Botez	203
2. Taina Mirungerii	208
3. Taina Sfintei Euharistii	210
4. Taina Spovedaniei	220
a. Considerații generale	220
b. Instituirea tainei pocăinței	225
c. Scopul tainei pocăinței	225
d. Atitudinea creștinului căzut în păcat	229
e. Mărturisirea deasă	230
f. Iertarea păcatelor în taina mărturisirii	231
g. Ispitele la spovedanie	235
h. Adevărata pocăință	241
i. Răsplata pocăinței	242
j. Părintele duhovnicesc	244
k. Penitentul	250
l. Canonul	255
m. Divulgarea secretului mărturisirii	259
5. Taina Hirotoniei	260
6. Taina Cununiei	263
7. Taina Sfântului Maslu	268
Bibliografie	271
Cuprins	277